

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100180 6338

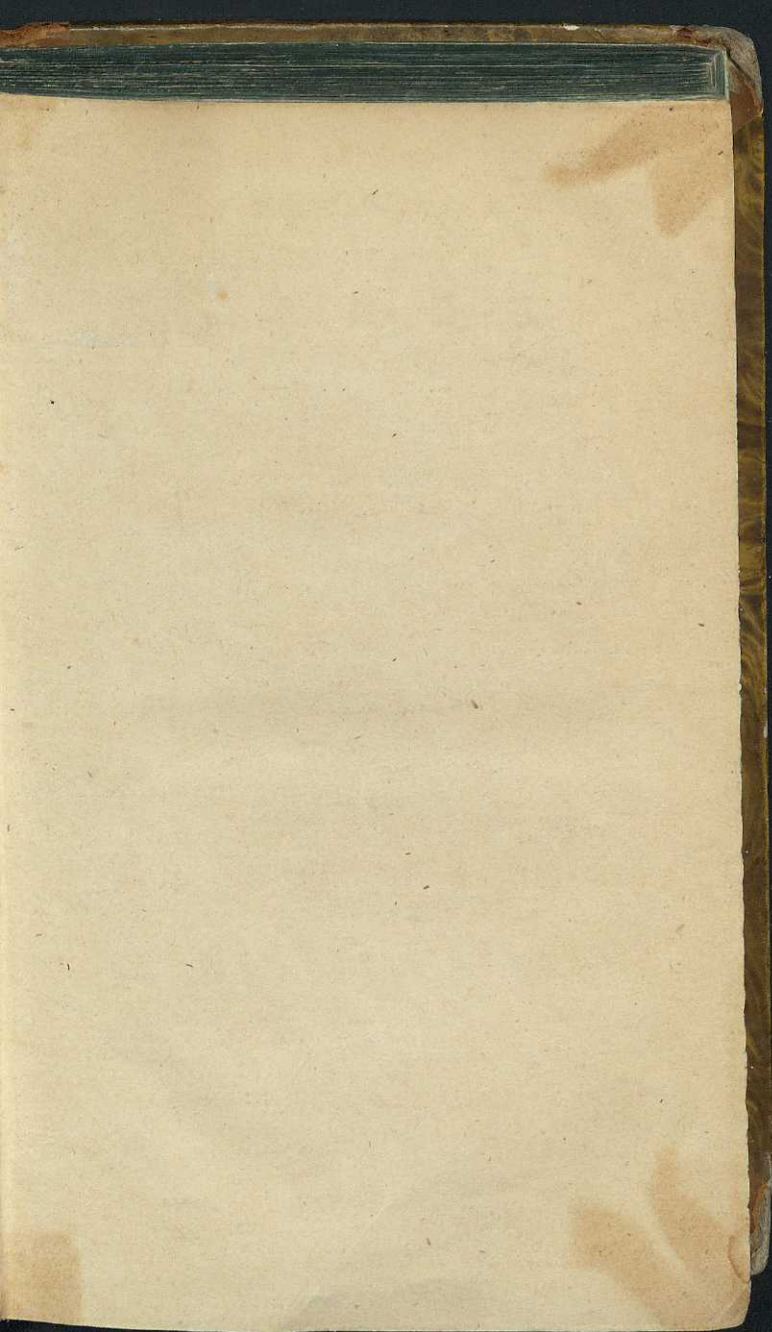

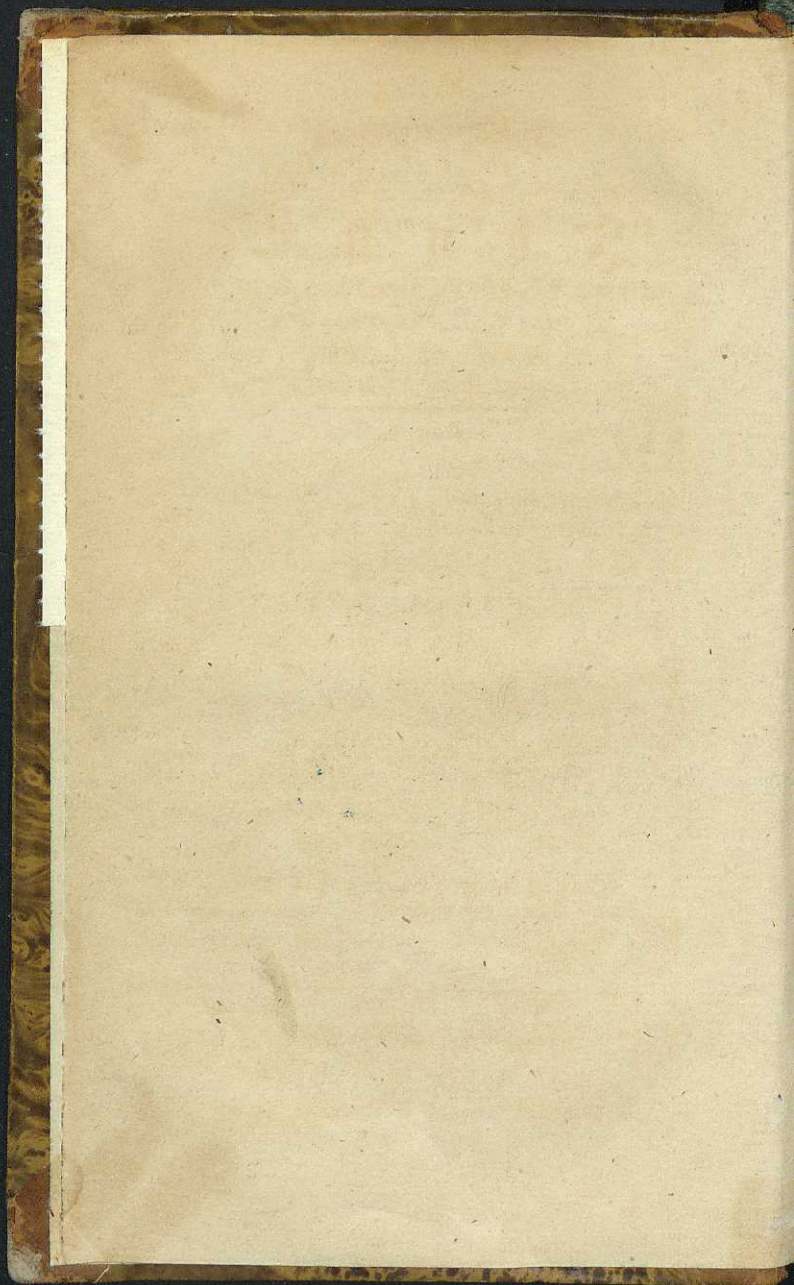

Allmänna Sektionen

Tidskr.
Sv.
Ex. A

Ex. A

S d u n a.

S j u n d e H å f t e t.

STOCKHOLM, 1817.

Tryckt hos N. Gadelius.
Regerings-Gatan och Trumpetare-Backen,
Huset N:o 2.

11111

Wafthrudnismal.
(ur Samunders Edda.)

Oden.

Nåd mig nu, o Frigga,
ty mitt hjerta lyfter
att Wafthrudner gåsta.
Ständigt står min häg
att till kamp i forntidsrunor falla
wifse Zätten, som beröms af alla.

Frigga.

Härars höge fader,
får dig Frigga råda,
blif i Gudars gårdar,
ty jag wet förwist
ingen enda i de Zättars rike
uti styrka är Wafthrudners like.

Oden.

Wida har jag farit,
mycket har jag frestat,
många Gudar pröfwat:
nu jag weta will
huru det ser ut, och hur man talar,
i den flystige Wafthrudners salar.

Frigga

Frigga.

Hell dig då på resan,
 och wälkommen åter
 för Asynjor alla!
 Må ditt snille ej
 swika dig, du Gud, som tiden skiftar,
 När du wisdomsord med Jätten skiftar.

Wandrade så Oden,
 wisdomskamp att fresta
 med allwise Jätten;
 Kom till salen hån,
 der sin boning Jättefadren hade,
 och sleg in, och talade och sade:

Oden.

Hell dig, o Wasthrudner!
 I din sal jag träder
 att dig sjelf få skåda.
 Främst jag weta må
 om du är, som många mena,
 allwis jätte, eller wis allena.

Wasthrudner.

Ho är man, som stiger
 i min sal och råds ej
 fälunda att orda?
 Ett jag säger dig:

är du ej dess flyftigare, låter
 jag wäl knapt dig af min dörr gå åter.

D e n.

Gångråd kallat jag mig,
 ty af gängen tröttnad,
 törstig hit jag kommer,
 en sjelfbuden gäst.
 Långt war resans möda. Du mottage
 gästfritt, som en kämpa höfs, den swage.

B a s t b r u d n e r.

Hvarför då, o Gångråd,
 står du der på golfvet?
 Sätt dig opp på salsbänk,
 sedan pröfwe wi
 om nykomne gästen, eller
 gamle Talaren för witrast gäller.

G å n g r å d.

Fattig man det egnat,
 som till rik man kommer,
 höfswiskt tal att sбра,
 eller tiga still.
 Taltrångd munn — det har jag wetat länge —
 gagnat honom illa hos de stränge.

Wasthrudner.

Säg mig då, o Gångråd,
 Efter du, på golfwet
 ständande, will pröfwa
 lyckans skiften, — säg
 fälens namn, som genom himlens slätter
 drager dagen öfwer menskoätter?

Gångråd.

Stenfare är fälen,
 som på himlen drager
 öfwer menskoätter
 Dagen med sitt ljus.
 Gyllne manen öfwer jorden strålar.
 Ypperst är han ibland snabbe fålar.

Wasthrudner.

Säg mig sen, o Gångråd,
 efter du, på golfwet
 ständande, will pröfwa
 lyckans skiften, — säg
 hästens namn, som drar från österns trakter
 natten öfwer goda Gudamafter?

Gångråd.

Rimfare är hästen,
 som drar Natten öfwer

goda Gudamakter.

Af hans betfellsång
droppar skum, när det mot morgon stundar.
deraf kommer dagg i dal och lundar.

Wasthrudner.

Widare, o Gångråd,
efter du på golfwet
ståndande will pröfwa
lyckans skiften, — såg,
huru heter An, som gränsen sätter
mellan Jättarnes och Gudars ätter?

Gångråd.

Jfing heter An, som
mellan Jättars söner
och de höge Gudar
delar jorden af.
Sfwer Jfing ingen is skall hwila,
ewigt bppen skall des bölja ila.

Wasthrudner.

En gång ännu, Gångråd,
efter du på golfwet
ståndande will pröfwa
lyckans skiften, — såg
wallens namn, der en gång striden rasar
mellan Surtur och de milde Asar.

Gångråd.

G å n g r å d.

Wigrid heter wallen,
 der emellan Surtur
 och de milde Asar
 slaget stånda skall.
 Hundra rasser uppå hvarie sida
 håller Wigrids wall, der man skall strida.

W a s t h r u d n e r.

Gäst, du rbjer wißdom.
 Stig till jättebänken,
 låt oss orda samman
 sittande: wålan,
 snilletts kamp wi här i salen wåga,
 lif för lif. Jag swarar. Du kan fråga.

G å n g r å d.

Först och främst, Wasthrudner,
 om du sådant känner,
 swara på mitt spösmål,
 floke Totun: fåg,
 swiker dig ej annars wißdomsgåstwan:
 hur blef skapad jord, och himlen ofwan?

W a s t h r u d n e r.

Äf Ymers lemmar
 blef jorden skapad,

och bergen wärte
utaf hans ben.

Af hans blod framwällde watten alle,
himlen hwälfdes af hans hufwudskalle.

Gångråd.

Swara nu, Wasthrudner,

på mitt andra spörssmål,

om din wisdom gäller,

och du sådant wet:

Sol och Måne, som på himlen flamma,
säg, Wasthrudner, ifrån hwem de stamma?

Wasthrudner.

Den samma Fader

ha Sol och Måne,

och Mundelsöre

så är hans namn.

Ständigt wandra de kring himlarunden,
måta åren, dagarna och stunden.

Gångråd.

Swara nu Wasthrudner,

På min tredje fråga,

om du wis will nämnas,

och du sådant wet:

Hwadän kommer Dagen, hwadan Natten,
wexlande utöfwer land och watten?

Wasthrudner

Af ljusa Delling
 är Dagen aflad,
 men mörka Natten
 är Nörwes barn.
 För att tälja tidens skiften sedan,
 gode Gudar ställde Ny och Redan.

Sångråd.

Säg mig nu det sjerde,
 prisade Wasthrudner,
 du som wis will nämnas,
 om du sådant wet.
 Hwadan kommer Winter, hwadan Sommar,
 som för Gudar fryser eller blommar?

Wasthrudner.

Den kalla wintern
 är son af Windswal.
 Ewasuder fallar
 man Sommars far,
 Begge skola werlande regera,
 tills ej himtens makter finnas mera.

Sångråd.

Säg mig nu, Wasthrudner,
 och min femte fråga,

Hwilken

Swilken utaf Asars
 höga Gudastam,
 eller utaf Ymers slägte
 framsiod först, när tidens morgon bräckte?

Wasthrudner.

Tallösa wintrar,
 förrn Jord blef skapad,
 Bergelmer föddes,
 Thrudgelmers son.
 Men Ugelmer hette dennes fader,
 Sätteslägtens äldste ättfader.

Sångråd.

Lyd mig nu min siette
 fråga, o Wasthrudner,
 om du wis will nämna,
 Hefe kämpa, säg:
 huru danades den gamle Sätten,
 förste stiftarn utaf Totna-ätten?

Wasthrudner.

Af Elivägor
 dröp etter länge,
 tillis sist det stelnat
 till Sätte hoy.
 Gnistorna, från Sydhem sände,
 lif och värma hos den fruene tände.

Sångråd.

G å n g r å d.

Ännu må mitt sjunde
 spörsmål du beswara,
 om du wis will nämna,
 och du sådant wet:
 Huru aflade — det må förwåna —
 Tåtten barn, förutan Tättekona?

W a s t h r u d n e r.

I Tåtten's armbål,
 som sagan qwäder,
 en jungfru föddes,
 och son dertill.
 Men serhöfwdad son, förtälja andra,
 födde Tåtten's fötter med hwarandra.

G å n g r å d.

Atttonde af spörsmål
 må du än beswara,
 wisaste af Tättar,
 ty du wet det wäl:
 När den långa tid af dig besinnas,
 hwad är äldst af hwad du måttar mirnas?

W a s t h r u d n e r.

Tallösa wintrar
 förrn jord blef skapad

Bergelmer föddes.

Det minsk jag äldst

Hur den wise Jätten, dödd alltredan,
lades på sitt skepp och brändes sedan.

G å n g r å d.

Om du wis will nämnas,

och du sådant måktar,

tyd af mina spörsmål

än det nionde:

Hwadän kommer Wind, som svingar
öfwer böljan aldrig sedda wingar?

Wafthrudner.

Hräskwelger fitter

wid himlens anda,

En wäldig jätte

i Ernehamn.

Mattens storm och windens sus om dagen
äro fläkten utaf wingeslagen.

G å n g r å d.

Linnu jag dig spörjer,

om du alla Gudars

ätteräkning känner:

Hwadän kommer Njord,

fast till börd ej höge Asars broder,

ärad dock med tempel och med stoder?

W a s t h r u d n e r .

¶ Wanhem fordom
 blef Drotten skapad
 af wise makter.
 Till gislan gafs
 han åt Asar sedan. Han skall wända
 hem till Wanhem wid tidens ända.

S ä n g r å d .

Säg mig än det elfte,
 om du alla Gudars
 återäkning känner:
 ¶ Walfaders sal
 säg hur leswa wäl Einherier alla,
 till des himlens höga makter falla?

W a s t h r u d n e r .

Einherier alle
 i Odens gårdar
 de huggas dagligt
 och fora dödsrof.
 Från striden rida
 de sen och dricka
 med Asar öl;
 och derhos i enig ro och gamman
 spisa de Sährimners fläst tillsammans.

S ä n g r å d .

Sångråd.

Säg mig nu det tolfte,
 hur du känner alla
 Gudars ätteräkning?
 Hvad du sannast wet
 utaf Gudars runor, du berättte,
 utaf Jättars, du allwise Jätte!

Wafthrudner.

Om Jättars runor
 och alla Gudars
 jag sannt kan orda;
 ty werldar alla
 jag känner; nio
 har jag besökt,
 sielf inunder Nifelhel. Der fästet
 Hel, den bleka, sina döda gäster.

Sångråd.

Wida har jag farit,
 mycket har jag frestat,
 många Gudar pröfwat.
 Swilka wäsen, säg,
 äro leswande ännu och kända;
 sen den stora wintern gått till ända?

W a s t h r u d n e r.

Rif och Ristbrastir
 bli qwar allena,
 förbolde uti
 Gøddmimers fog.
 Morgondaggen når de samma,
 och från dem de nya slågten stamma.

G å n g r å d.

Wida har jag farit,
 mycket har jag frestat,
 många Gudar pröfwat,
 men sen ulfwen sist
 slukat Solen, säg hwem sätter
 solen, ny igen, på himlens slätter?

W a s t h r u d n e r.

En dotter föder
 den gamla Solen
 förn Fenrer slukar
 des Gudaglans.
 Efter Asars fall, på samma wägar
 rider hon, som hennes moder plägar.

G å n g r å d.

Wida har jag farit,
 mycket har jag frestat,

många

många Gudar pröfwat.
 Swadan äro Mör,
 swäswande, med wise hägen,
 öfwer jorden nyssedd utur wägen?

Wasthrudner.

Tre ätter sprida
 Mdgthrasers dötrar
 fring nya gårdar.
 Allena de
 äro Skyddsör, hwilka jorden trygga,
 fast än fostrade der jättar bygga.

Sångråd.

Wida har jag farit,
 mycket har jag frestat,
 många Gudar pröfwat;
 men, Wasthrudner, säg,
 hwem tar wäldet ibland Asars släkte,
 sedan Surturs lågor äro släckte?

Wasthrudner.

Sen lågan sloknat,
 skall Widar bygga
 i Gudars gårdar,
 och Wale med.
 Mode, Wagne Miöllner ta, och friden
 följer ändtlig på den långa striden.

Gångråd.

Wida har jag farit,
 mycket har jag frestat,
 många Gudar pröfwat;
 men, Wasthrudner, säg,
 Huru faller Oden sjelf till slutet,
 sedan Asars wälde blifwit brutet?

Wasthrudner.

Uf Ulfwen blifwer
 Tidsfadren slukad,
 men starke Widar
 tar hämd dersör,
 ty i Ulfwens gap sin arm han häftar,
 tills, i wargstrid, han har knäckt hans käftar.

Gångråd.

Wida har jag farit,
 mycket har jag frestat,
 många Gudar pröfwat;
 men, Wasthrudner, säg,
 hwad i Baldurs dra Oden sade,
 när sin son han uppå bälet lade?

Wasthrudner.

Det wet ej dödlig
 hwad Du i drac

på Baldur sade
 i tidens morgon. —
 Med läppar wigda
 till Odden, qwad jag
 forntida runor
 och Gudars fall.
 Wisdomsord har jag med Oden sfiitat:
 wisast är Du, Du som tiden sfiitat!

T — R.

Till fornforskaren Tholander*.)
Under hans sista sjukdom.

Än från ruiner kring den mörka jorden
Du hör i qvalens stund en helig maning,
Men trötta tanken för sin långa spaning
Ej fann sitt mål uti de döda orden.

Nej! ingen mostäckt Runa uti Norden
Så tyder våra dödens dolba daning;
Och Ibänningen af mörka lifwets aning
Ej Nilens pyramid förtrodd är worden.

Men, Broder! uppe der, hwar stjernan blinkar,
Den Ewige för ewigheter teknat
Den gyllne skrift, som sekler icke bleknat.

Dit Gud till solars nejd din ande winkar,
Att se wid englars ljus, det underbara,
det höga ord, som skrefs med stjernor klara.

A — z —

Brage

*) Pehr Wilhelm Tholander, Skollära-
re wid Ulriksdal, dog den 15 November 1815.
Hans Nekrolog finnes införd i Bihangen till
Svensk LitteraturTidning för år 1816, N:o 7 och 18.
Jdunas Sjerde och Femte häften innehålla flera be-
wis på denne outtröttlige fornforskares grundliga
kunskaper.

Brage den gamle.

Stod Brage, med skägget så fädt, uppå hällen,
 på gullsträngad harpa lekte hans hand,
 tungt föllo des ljud fring undrande sjellen,
 å klippig strand;
 Och Elfworne sjöngo om tusende år
 i den gamles sifwerlöfiga här.

Han sjöng om det urgamla qwädet's fullbordan
 för sednaste Guda-ättlingars hopp;
 Och Bindarnes höfding, den mäktige Nordan,
 bar manteln opp;
 Ett norrsken, som rödt öfwer hällen sig slog,
 fring den gamle Nordens gloria drog.

Men fröjd blir i Walhall bland Enberiar alla
 när fadren i Hlidstjalf Bragesång hör;
 Och Thor kan ej hwila när lifsljuden skalla,
 sin wagn han för:
 Från blånande moln höres Thordsbnets gång,
 wid den gamle Brages Siare-sång.

Tungt suckar då Jätten inunder sin klyfta,
 och utaf den mörka, talrika stam,
 ses bakom hwar sten sig ett Dwerghufwud lyfta,
 så lurswigt fram:
 och rosor uppspira i Elfwornes spår,
 när den gamle Brage gullharpan slår.

Der plocka dem bygdens älsfliga tårnor,
 med glöende kind till brudqvällens frans,
 när Frigga, den huldas, mildt leende stjernor
 tändt upp sin glans. —

In fiellarne genliuda, natten så lång,
 af den gamle Brages tystnade sång.

A — z —

Så
till H. R. H. Prins OSCAR.
Den 4 Julii 1817.

En telning, södd af södra solen,
till Norden flyttad, drog Du fram.
All blomningstid är forrt kring polen:
Vår frukt, Du Konungsliga stam!

Lyft Kronan emot himlarunden
och sträck Din rot, lik fjellens trygg,
djupt i den jernbemängda grunden,
och berg och dalar öfverbygg!

Välkommen, Prins, bland Swenske männer!
Tag afsked af Din barndomsår!
Ifrån i dag Dig Ryftet känner;
Nu är Du Nordens, är Du vår.

Omkring de gamla kämpasäten
de höga skuggor gå igen.
Iördunklad blott, men ej förgäten
är storheten i Norden än.

Och Lejonet, som springer öfver
de strömmar tre med lättast ståt,
en mäktig ledare behöfver:
Var stark, om Du vill tygla det!

Så fyll din plats i högga Norden,
 på hopp och minnen lika rikt;
 och weckla ut Ditt lif för jorden,
 en nywigd segerfana lift!

T — R.

Stål

Skaldens Hem.

(efter Dehlens Slåger).

Säg, vill du weta hwarest Skalden bor?
 Hwad land den ädle främling söder?
 Wälan, han bor emellan Norr och Söder,
 hans hembygd är som jorden stor.
 Den sträcker sig från Spitzbergs hwita sjellar
 (en helig graf för syndafloedens lik)
 till isens aldrig smälta hållar
 i Söderhafwets obesökta wif.
 I Söster gränsar den till morgonrodnans flöden
 till paradiset's unga wår,
 i Wäster gränsar den till öden,
 der ljuset ner till hwila går.
 Här stänger ewig is, der storma falla windar,
 men midtomkring det stora fosterland
 sin gyllne gördel solen lindar
 och lågar i en ewig brand.
 Han njuter åran och behagen
 utaf hwad ort, hwad ålder helst han will.
 Hans södsflodag war Skapardagen
 och tiden står för honom still.
 Han bodde fredligt med Nomaden
 i fulorna utmed det röda haf.
 Med Amphion han byggde staden
 och lagar han med Solon gaf.
 Han söljde Cecrops på des flotta,
 med Bacchus Indien han wann,

på Vindens höjd, i Nymfers grotta,
 till Hades bleka land steg han.
 Megasen med de starka wingar
 till skänks han af Apollo tog,
 och wäldigt, såsom örnen swingar,
 på gudagångarn mellan stjernor drog.
 Ny syntes honom än den gamla werlden
 och dunkla Medeltidens ny,
 då djerf han for den höga färden
 med Faust och Beelzebub i sky.
 Svar hemlighet för andewerlden egen,
 för forskarn gömd, wet han ändå.
 I drömmen ser han himlastegen
 och räknar Englarna derpå.
 Svar ut han will kan han sig wända,
 till stjernors höjd, till jordens grund,
 från werldens ena till des andra ändå
 han flyger på en morgonstund.
 Svar boning öppnas för den höga gästen:
 Han står, så snart han önskar blott,
 i Nordens gamla kungafästen,
 i Feers alabasterflott.
 Sfrån palatsens stöj, från torgen
 han styr till källans forl, till enslig bygd.
 Bland fjellar dwälis han uti riddarborgen,
 i skänen under palmers skygd.
 Sward stort blef tänkt, hwad dierft blef företaget,
 der war ej hielten blott, men han också.
 Med Harald drar han till Bräwallaslaget,
 med

med Roland stupar han wid Roncevaux.
 Han följde Orleans Ms i bålets lågor,
 med Luther manade han Påfven ut,
 drog med Columbus öfver västerwägor,
 och förtade med Winkelried på spjut.
 Med Berther swärmar han när våren blommar
 och månan blickar genom Isfven ner:
 Han diktar i den gröna sommar
 en Odysse i fluggan med Homer.
 Om hösten, när en blåst går genom dalen
 och solen blodig färgar bergens topp,
 han står med Shakspear uti riddarsalen
 och manar gamla fluggor opp.
 När vintern breder sina skrubar,
 liksom öddens lakan öfver stelnad jord,
 då sitter han med Balhalls Gudar
 i norrskensnatten öfver väldig Nord.
 I handen Brages harpa klingar
 om strid och fall, om As och Alf,
 och snön ifrån de hvita vingar
 nerdammar öfver Balastjalf. — —
 Men dit, kring hvilket alla werldar ljunga,
 det som ej målas kan af menskohand,
 som icke tolkas kan af menskotunga,
 hans ewiga, hans rätta fosterland:
 der inga Elementer strida,
 i Sanningens och Fridens stat,
 der vänligt sitta wid hvarannans sida
 Johannes, Baldur och Socrat:

der

der Ofulds Englar sina liljor wira
 kring Herfulsklubban, — der de starke stå
 kring thronen och med jubel sira
 den Dnåmnbare deruppå; —
 dit stråfwar han från grus och tåken,
 det anar han i all ting Stort och Skönt;
 men ewigt famlar i Tartarens öken
 den som hans flygt ej ålstat eller rönt.

T — R.

De Tre Bröderne.

I en dal, der fiellen skydda
 emot stormen månet ar
 bodde i sin årfa hydda
 trenne Bröder fordomdags:

Ringa landtmån, länge nöjde
 wid sin plog, sin herbastaf.
 Likwål dalen, hwad det dröjde,
 syntes dem för trång, för qwasf.

Och en ofänd längtan wagnar
 hos dem alla småningom.
 Något år som dagen saknar,
 och som natten drömmar om.

Mildare de stjernor blinka,
 gällare de waktlar slå.
 Himmelsta gestalter winka
 dem på affstånd då och då.

"Dalen är oss blott ett häfte.
 Bröder! Bakom bergens rand
 bor det något ädelt slägte,
 winkar något härligt land.

Dit,

Dit, 3 Bröder, låt oss hinna,
 låt oss bli de ädlas gäst.
 Edkom hvar sin älskarinna.
 Pris för den som väljer bäst." —

Sagdt och gjordt. Med siken oro
 de på resan sig bege.
 Här en stormig sjö de fors,
 der en öken måtte de.

Mången stilla morgon glöder
 öfver dalen, mången qväll
 sloknar, förrn de trenne Bröder
 mötas i sin moders tjäll.

"Jag har funnit, skrek den äldste,
 den gudomeliga, jag!
 Väl mig, Bröder, att jag frälste
 priset dock åt des behag.

Fast ej hvarje öga trånger
 genom fönster-jalufien,
 fast en mänstenskåpa hänger
 öfver hennes gudamin:

Såg jag dock hur fring den ödga
 ädla pannan lagren öbis,
 såg hur hennes blåa öga
 forskande mot himlen öbis.

Lankfull fitter hon och öfer
 ewighetens källa ur,
 Lifwets, öddens gåtor löser
 hon uti sin jungfrubur.

Ofta när om midnattsstunden
 lampan wakade med mig,
 ofta i den tyfsta lunden
 uppenbarade hon sig.

Dock, bäst jag min lycka tydde,
 bäst jag ropte: Hon är min!
 wände hon sig bort och flydde
 djupare i molnet in.

En gång skall jag henne hinna,
 en gång, skall jag i min famn
 trycka Sanningens Gudinna:
 Sanning är den sönas namn." —

"Ingens tycke will jag klandra,
 hwar en wälje opåtaladt
 som han lyfter, sad' den andra
 Brodren, äfwen jag har walt.

Blygsam som en brud och stilla
 tar hon hjertan småningom.
 När jag trött af ewig willa
 sidnt förtwiflad ner, hon kom

och med himmelskt saftmod sade:
 Hoppas, hwi förwisar du?
 Ren i dalen, wid din spade
 kände mig ditt hjerta ju.

Intet rbjde hennes wårde,
 men wid hennes fötter stod
 blott en Pelikan och närde
 ungarna med eget blod.

Lik en ros, som halft förbleknad
 i en skönhets grafhögd står,
 så på jorden syns hon, tecknad
 uppå kunden med en tår.

Hur hon hwar wälgerning gömmer
 i sitt trogna hjerta ned!
 Hur hon älskar, hur hon glömmmer
 hwarje oförrätt hon led.

Från det wilda nöjets lekar,
 från det låga stoftets band
 löser hon min själ och pekar
 öfwer till ett bättre land.

Delen prisets winst, I twenne,
 Dygden söker ej ett pris.
 Jag har funnit allt med henne;
 är jag god, nog är jag wis." —

Priset låter jag ej stycka,
ty det hör mig ensamt till,
skrek den yngste; nej, min lycka
jag med ingen dela will.

Åh! det högsta har jag funnit,
det, som hvarje enslig trakt,
hvarje aning, som försvunnit,
hvarje inre syn mig sagt.

Allt med helig rysning tränga
i des tempels myrtenlund,
att med drucket bga hänga
wid des läppar, wid des mund;

att hwart jordiskt slagg förakta,
som des ideal ej tål,
att betrakta, blott betrakta
henne, är min lefnads mål.

Allt det glada hoppet säger,
allt det samma hjertat minns,
allt hwad jord, hwad himmel äger
skdnast, i des wäsen finns.

Solen lif, då hälften bergad
än hon målar haf och land,
så en blåddra, tusenfärgad
lefer i des lätta hand.

Jäe detta låga nåslet,
 icke jorden är det mor.
 Himmelsk är hon. Söwer fästet,
 söwer stjernorna hon bor.

Priset har jag wunnit, Bröder!
 Skönheten sitt pris begär.
 Sen J, hennes sölja glöder
 uti aftenrodnan der." —

Så de twistade, och qwällen
 skymde kring dem, mer och mer.
 Hastigt ljusnar det kring fiellen,
 och en hög gestalt steg ner.

Det war Skönhet, och den milda
 Dygden, det war Sanningen,
 från hwarann ej mera skilda,
 kända i hwart drag igen.

Wid det fot stod Pelikanen,
 bladdran än i handen låg:
 Lagerfrönt mot stjernebanen,
 den gudomeliga såg.

Är det, ropar hwar, en willa
 som förtjust, som bländar mig?
 Men Gudinnan log, och stilla
 till den äldste wände sig.

"Sanning sökte Du, och mente
få den ensam på din lott.
Wet att himmelen förente
allting Sannt med Skönt och Godt.

Du, som blott det goda wille,
söt det ewigt, ädla själ.
Sannast är dock dygdens snille,
skönast är dock bröders wäl.

Du, som swärmade fring bygden
för en himmelsk skönhets lön,
we dig, wet du ej att dygden,
ej att sanningen är skön!

Ingen skryte att han ensam
fattade mitt wäsen ren.
Låt min dyrkan bli gemensam:
Sen I, jag är en, blott en!

Menska, wårda hwarje gnista
af det heliga i dig;
söt det, fatta det och twista
icke hur det kallar sig.

Måt ej himlen på den tränga
falsta skalan af ditt wett.
Stoftets former äro många,
det Gudomliga är ett." —

Talte, och förswann. I qvällen,
brann som skjernor hennes hår,
och den blyga Eternellen
upprann i Gudinnans spår.

T — R.

Polare

Polar-resan.

Erött att gifa och att fråga,
 Forskarn vill till Polen tåga.
 Sæle will den djerfwe stanna
 förrn han står på jordens panna
 och ur warelsernas graf
 måter jord och himmel af.

Nu på Nordens haf han gungar.
 Sjökon solar fina ungar
 på ett isberg. Swita bibrnen
 brummar der, der sifkar årnen.
 Tunga hvalen, lif en d,
 wälter i den wreda sid.

Men det nedslår ej hans tankar.
 Sögst i norr han kastar ankar
 wid en landfast is. "S Bröder,
 här, så länge nordsol glöder,
 wänta mig. Till Polen än
 har jag hundra mil igen."

Med kompassen uti handen
 far han från den frusna stranden.
 Miell är tusenårig drifwa,
 blank är isens silfwerkfifwa.
 Solen i en ewig ring
 dansar himmelen omkring.

Swilken

Swilken slätt! En grafvägg, fluren
af Albaster för naturen!

Här har intet väsen andats
allt sen Kapardagen randats,
Lif ej rör sig, värt ej gror;
Döden, Lysnaden, här bor.

Dock han wiker ej tillbaka,
Eröbt att wandra och att waka,
hugger han i isens hållar
sig en fång, och swept i fällar
slumrar som ett wilddjur der,
målet med hwar stund mer när.

Ändtligen till Polen når han,
Segrande på toppen står han
utaf axeln. Hur det brusar
utur djupet! Huru susar
flotets tunga massa, swängd,
gnisslande, fring axelns längd!

Nu förfärad och förlägen
ser han efter återvägen.
We! hwad trollmakt honom fåster!
Hwar är öster nu och wester?
Hwar är söder? hwar är norr?
Ingen utväg! intet sporr!

Och en röst ur djupet ryter:
"Dåre, som med wisshet stryter!

Punkten, hvarkring werldar wandra,
 har ej wäderstref, som andra.

Ödden blott des nycklar har.

Har du nått den, så blif qwar." —

Med hwar stund blir skuggan längre,
 med hwar stund blir cirkeln trängre,
 som kring fästet solen målar,
 tills hon gömmer sina strålar.

Men den stolte wises Sag
 fryser der till domedag.

T — Re

Stjerna

Stjernsången.

Stjernorne blinka
 ner på min dösliga sig.
 Stjernorne winka
 tröttade wandrarn till sig.

O den som hade
 wingar som foglarne ha!
 Broder, hur glade
 skulle dit uppåt wi dra!

Ser du, på randen
 utaf den gyllene bän,
 lyran i handen,
 står der en Engel så stön!

Vänligt han nickar
 ner till den skuggiga jord.
 Ser du hans blickar?
 Hör du den hwistandes ord?

Måstfligen Guden
 griper i strångarnes gull.
 Lybna till ljuden!
 Werlden af sången är full.

Strömmen och strömmen,
 Zoner! jag känner Er wäl.

Dsta i drömmen,
hörde jag Er i min själ.

Säkert bland vännar
såg jag oss Engeln en dag.
Säkert jag känner
Sångarens anletesdrag.

Annu med smärta
(smärtan bland skuggorna bor)
djupt i mitt hjerta
sökar hans fångslade Bror.

O huru fången
långtar i stjernornas sten!
O huru fången
går genom merg, genom ben!

Starkare ljudar
fången från stjernorna ner.
Wandrande Gudar,
tagen mig hastigt till Er!

T — R

Ättehögen.

Lill L.

Lit en urna i en blomsterpark,
Ättehögen står på slättens mark,
hållten bortskynd mellan rågen:
Öfwer fältet ser han, öfwer vägen.

Se, i vårens grönska är han klädd,
Lifvet blomstrar opp ur dödens bädd,
Djupt i kämpens aska linden
står sin rot, och susar uti vinden,

Ofta från dess höjd jag skådar glad
Sommarns prakt och Særos gamla stad *),
sjelf en Ättehög från fordna dagar:
Tanken forstar der och minnet klagar.

Se dig kring, Lill horizontens slut
breder landets blomsterkarta ut;
och som andar mellan tråden,
skymta hvita tempel fram ur såden.

Och i väster hvalfs det mörkblå haf,
hvilka under gömmer ej dess graf!
Den som wiste hwart dess bblja leder!
Den som wore hwarest Sol går neder! —

Bygg

*) Lund.

Bygg en helgedom för sången opp,
 lätt och lustig uppå högens topp;
 Ty från Ättehögen swingar
 sången helst sig opp på starka wingar.

Sången, konsten är blott blomstrens doft,
 För minuten föddt på grafwars stoft.
 All vår glädje här i mullen
 är ett Lusthus, byggt på Ättekullen.

T — R.

 Floden.

Wid flodens källa sitter jag och stilla
 betraktar himlabarnet nyfödt der.

I fjellens wägga hwilar än den lilla,
 och diar molnet, som dess moder är.

Men se, i skogen växer gudafonen,
 och drömmar redan om bedrifsters larm.
 Han gungar solen och han gungar månen
 med ewig längtan i sin unga barm.

Men icke trifs han under furens grenar,
 ej mellan bergens trånga väggar mer.
 Hur yr han jagar efter dalens stenar!
 Hur wild han hoppar ifrån klippan ner!

Kom med! kom med! Så till hwar bäck han talar,
 här bränner solen, dricker sanden Er!
 I Bröder, kommen! Genom fält och dalar
 jag för Er alla till vårt ursprung ner.

Och regnets söner höra det och följa
 med sorl den unge äfventyrarn åt.
 Lik kungars hjertan swäller högt hans bölja,
 och skog och klippa störta i hans stråt.

Nu ner på slätten stiger segerhjelten,
 med mörkblå håren, hyllad af en hvar.

Hans

Hans ande lifwar de förbrända fälten,
han döper länder med sitt namn — och far:

Och skaldens sänger till hans ära ljuda,
och skepp och männer dra med honom hän.
Till gäst de rika städer honom bjuda,
och blomsterängar fatta om hans knän.

Men ej de hålla honom qwar. Han hastar
de gyllne torn, de rika fält förbi,
och hastar oupphörligt, tills han kastar
sig i sin Faderns famn, och döer deri.

T — R.

Om Fornlemningar i Nubien.
(Bref från en resande Swenskt till en af Idunas
utgifware). *)

Menniskoflägtet är ett helt, nationerne låna
kar i den stora ledjan, bestämde till omfatta
ning och läge af det större eller mindre, tidis
gare eller sednare inflytande de haft på hwars
andras och på det helas fysiska och moraliska
utbildning. Swem, som utan denna högre å
sigt, läser, antingen sielf, eller med andras till
hjelp, i den stora boken menniskan, förstår os
nyttigt sin tid. Jordens tusende folkslag blif
wa alltid för honom lika många gåtor; deras
historia ett tungläst Fragment; länderne de
bebo, monumenterne de upprest, andelsa för
remål för en barnslig nyfikenhet.

Detta är grunden för den plan jag uppfattat
till en blifwande beskifning på de högst märkwär
diga delar af gamla werlden jag år 1815 genom
reste, och hwilken jag på din begäran nu will
i forthet meddela dig; en plan, den jag tros
ligen aldrig blir i stånd att utföra, men som
under mina tillkommande resor alltid skall kraf
tigt

*) Då Utgifwarne af Iduna, med Författarens sam
tycke kungöra detta bref, anse de sig derigenom
bereda läsarne en sann tillfredsställelse, ehuru de
öfwerskrifvit den Nordiska fornforskningens omvä
nde och ingått på den allmännas.

tigt inflöta på mig sjelf och min individuella bildning. Således, långt ifrån att ge mitt arbete formen af en Dagbok från Constantino- pel till Nubien, och från Nubien tillbaka till Constantinopel, skulle som grund detsamma läggas en strängt historisk undersökning, som ur sjelfwa fällan uppletade grundämnen till det inre Afrikas, från andra nationers stilda, tidiga och högt drifna kultur; som visade i hvilka förhållanden den står till människosläktets i allmänhet, och till de nästgränsandes i synnerhet; som således ur sjelfwa folkets häfder, om jag så får yttra mig, rekonstruerade de monumenter från så olika tidevarf, med stämpel af så olika bildningsgrad, dem gamla och nyare resande i det inre Afrika omtalat, och hvilka monumenter, enligt de sednast gjorde upptäckter, liksom hopa sig på hvarandra, ju närmare man nalkas Nilens källor.

Kanske borde jag, för att ge denna undersökning all erforderlig omfattning, följa Schemas *) afkomlingar från södra foten af Himalaya genom de tre Indiernas **) öfver Shanth

*) Hvem igenkänner ej i Madmapurams Schemas, Charma och Japatti, Skapelsebokens Sem, Cham och Japhet?

**) Der sabelhafte Abdias sagt, die Alten erwähnten dreier Indien, rechts nach Aethiopien hin, das zweite gegen Medien, das dritte am Ende

Shankh Sdabhi *) till Subarnas flod, och
 Svita Lotos-berget, för att genom Ethiopien,
 Nubien och Egypten, söra den ädlare mennis-
 skoracen **) åt kusterne af Asien och derifrån
 öfver den söna Archipelagen till Europa.
 Under

der Welt. Das erste war nach Philostorgus das
 Land der Homeryten oder Sabeer im glücklichen
 Arabien oder Yemen; das mittlere fällt dann mit
 Persien zusammen; das letzte ist das eigentliche
 Innerindien des Puranans. — —

Görres Mythengeschichte der Asiatischen
 Welt, S. 329.

*) Kōda hafwet.

**) Wenn jedoch aus den thebaischen Denkmälern die
 Existenz eines andern in früher Zeit herrschenden
 Stammes sich ergeben sollte, dann würde man die
 erste Dynastie von Thebä, und folglich die von
 Meroe für einen uralten Semitischen Stamm
 erklären müssen, wie der der Chaldäer in Babs-
 lon und der Magier in Iran, dem es gelungen
 sich jene Neger-Völker zu unterwerfen, und es
 würde sich dadurch ein historischer Satz erweisen,
 der auch sonst woher viele Wahrscheinlichkeit er-
 hält, daß nämlich alle erste Bildung und Kultur
 ursprünglich von Semiten ausgegangen sei, daß
 sie überall hin Licht, Gesetz, Mythe, Dienst und
 Verfassung zu den schwächern Brüdern hingetra-
 gen, daß sie aber anschmiegend sich dem Charakter
 des Volkes, das sie beherrschten, unter den Is-
 raeliten Tataren, wie Fohi in China, und un-
 ter den Negern Euschiten geworden sind.

Görres Mythengeschichte. Vorbericht, S. xxxiii.

Under en sådan resa genom årtusenden, skulle man säkert igenfinna stamträdet för dessa, för våra ögon nu så himmelsvidt skilda nationer; öfvertygas, att deras mytologi innefattar mer eller mindre divergerande strålar af samma ursprungliga ljus, se i deras vetenskapliga utveckling samma lysning, och igen känna i deras monumenter och konstalster samma ideal, anadt redan af den första råa, men gigantiska barndomen, och äfskädliggjordt i de sublima och sönna minnen, wi ännu äga, af Egyptens och Grekelands mannaålder. Men jag är ännu oinwigd i Weda's mysterier, och om jag än kunde hoppas att en gång lära känna dem, huru ändå förena Bramah med Thot, så länge den tunga söljan höljer det rika Dphir, det doftande Saba, det land, som utgjorde mellanlänken emellan Indien och Afrika. Då först kan man hoppas komma i dylika undersökningar till något tillfredsställande resultat, när en lycklig resande upplyser werlden om allt det märkwärdiga, som troligen finnes i Nagias och Lamnas ruiner; eller hafwa de försvunnit med Sabotas 60 tempel, och de Stelæ lapidæ litteris incognitis, som ännu i Plinii tid stodo, som waktare, wid ingången till Arabiens helgedomar, på en ö, nära hamnen Soboëa wid Persiska wiken, i likhet med de Stelæ, som waktade Afrikas,

på en S framför Portus Isidis vid Arabiska wiken?

Utur stånd att uppgifwa Afrikanska kulturens ursprung på andra grunder, än sannolika gifningar, borde jag åtminstone ej stadsnat förr, än jag kommit till det Seriadiska landet, och der gjort mig och andra reda för de dyrbara kolonner, i hvilka Osiris och Isis ingräfwit allt det för oss menniskor nyttiga af de höga mysterier Hermes Thot, ὁ Πρωτοβούς, Gudarnas, Himmels, och Skapelsens historiestrifware för dem uppenbarat; men ett inbrudes krig, som utbrast i Nubien under min derwaro, hindrade mig, till och med att framtränga till Atbar, det fordna Meroë, för att från dess ruiner helsa de gamla Athyrier, (Ethioperne) hos hvilka Homeri Gudar gästade, som kallade sig menniskoslägtets förstfödde, och som en gång sträckt sina erdfringar ända till Italienska kusterna*). Democriti de His quæ sunt in

*) *Ægyptiorum bellis attrita est Æthiopia, vicissim imperitando serviendoque, clara et potens etiam usque ad Trojana bella Memnone regnante: et Syriæ imperitasse eam, nostroque littore ætate regis Cephei, patet Andromedæ fabulis. C. Plinii Nat. Hist. Lib. 6. p. 276. Märkwärdigt nog, att en af de lärde, som medföljde Franska Expeditionen till Egypten, omnämner den träffande likhet han funnit emellan Calabriaens och Egyptens invånare.*

in Meroë, och Simonidis den yngres arbete öfver Ethiopien, författadt efter ett fem-årigt wistande på stället, twänne wigtiga källor till detta landets närmare kannedom, felas of; men det fragmentariska wi ännu äga om detta land, i Herodotus, Strabo, Diodorus Siculus, Plinius m. fl., är på ett så mästertligt sätt redigeradt af Heeren, att ingen nu mera kan twisla om detta Afrikanska central-Rikets höga ålder, deß inbyggares förundransvärda framsteg i allt, hwad till menstlig bildning hörer, och deras kulturs wigtiga inflytande på det af dem, troligen småningom coloniserade Nil-landet, Egypten. Jag hänwisar dig således nu till honom, i afseende på detta Rikets historia, den jag hoppas sielf en gång kunna närmare till sina förhållanden med Indien och Egypten utveckla, och will här blott nämna, att jag sunnit wid undersökningen af det gamla Meroiska rikets Nordligaste del, Nubien, emellan de första Nil-fallen, under 22 till 24 graders nordlig latitud, omkring 12 större, och flere mindre monumenter, af hwilka en del äro från den äldsta tiden, då troligen insett Thebe ännu fanns; andra wittna om Egyptiernas owaraktiga eröfringar, genom tempel, som i skönhet och prakt täfla med de i Tentyra och Esné; andra åter tala om Candeace, Ethiopiens endgda Semiramis, och hen-

nes

nes söner, som i Augusti tid herrskade öfver detta land; några tempel äro från den tiden, då landet inkräktades af Romarne, och af dem finnas ännu stora Caserner, troligen för de Cohorter, som först lågo i Syene, då denna Stad utgjorde gränsen för Romerska wäldet i Afrika på denna sidan *). Christendomen **), som tidigt utbreddes sig i öfra Egypten och Nubien, har tillägnat sig flera af de gamla templet, och enligt hvad en rättrögens hand ristat på templet i Philé, återwunnit helgedomen åt den sanna Guden; de der boende Cenobiter och Munkar hafwa bredwid de präktiga Tempelgrottorna uthuggit för sig små anspråklösa grafwar. Af Saracenerne finnas qwar, utom en större, nu ruinerad, Moské, på den Arabiska, och

*) I Strabos tid war ännu Romerska Rikets gräns wid Syene. Sedan han uppräknat Romerska Krigsmakten i Egypten, tillägger han (i 17:de Boken): Τρεις [στραίαι Ρωμαίων] δέπιν τῶν ὄρων τῆς Αἰθιοπίας ἐν Σύνῃ φερεῖται τοῖς τόποις τρε (Romerska Cohorter) wid Ethiopiska bergen i Syene, utgöra dessa orters besättning).

***) Under Constantini den stores tid warade ännu det gamla Ethiopiska riket, ehuru troligen mycket förswagadt. Eusebius (De vita Constantini, Lib. 4. C. 7) omtalar en Ambasad till Kejsaren från Ethiopierne, οἱ διχθα δεδαίωται εσχαταῖς ἀνθρώπων. (det ytterst boende folkslag.)

och i synnerhet på den Libyska bergskedjan, flere betydligare slott och fästningar, som, lika Romarnes *Castra lateris Arabiae*, wid Syene, woro anlagde emot de på båda sidorna om öfra Nildalen kringströfwande Sceniter. Innan jag går in i en widlyftigare undersökning om dessa monumenter, hwilkas wigt för en tillkommande historia om landet hwar och en inser, will jag i förbigående blott göra dig uppmärksam på den rika skörd för Religion, wetenskap, konst och historia, man kan wänta sig ur Egyptens hundrade storverk. Du finner lätt hwad jemförelsen emellan dem, och Judarnas häfder och ännu bibehållna monumenter, skall blifwa lärarik, och undrar wiseligen icke, att man sunnit flere af Dawids, (Dauds, Tauts,) psalmer på dessa helgedomar, att man der ser förbundens Ark, buren af Leviter, öfwerstyggad af Cherubim, att till och med det tempel, som Propheten Ezechiel såg, och hwarpå han lemnar sina landsmän en så präktig beskrifning, enligt den plan en gammal Commentator uppgjort, ei war annat än ett rent Egyptiskt. Moses sjelf war ju, enligt några gamle författare, en Osiris prest), och man ser på hwarje sida i Gamla testamentet, huru djupt den Egyptiska culten war inrotad hos Hebreerna, hur swårt det war för dem att uppsatta den genom Mos

fes

fes uppenbarade rena Ethiska Religionen, och huru hastigt de föllo åter till sina gamla Gudar *). Högst få äro de ännu af riden sparade de Judiska minnesmärken; dessa så vittna dock, mer eller mindre, om Egypten; och hvar och en, som sett Thebens Metropolis, skall säkert häpnat öfver att finna en dylik, ehuru i mindre skala, i Jerusalem.

Du wet hwart den söriande och sökande Iffs reste, och det kan således ej förundra dig att återfirna henne i Syrien. Rungagrafwarne

ne

*) En stor del af de särskilda former, hvarunder de initierade föreställde sig den Ende Guden i hans olika verkningar, men folket snart togo för lika många Gudar, och hvilka man dels finner afbildade på Egyptiska templen, dels på Mumier, såsom beskyddande amuletter, äro omtalade i bibeln. Jag will ej nämna Gullkalfwen, och flere andra; blott för dess allmänhet, och höga Symboliska betydelse, Scarabéen. Den pryder, som Skapare (klotformare, enligt Arabisk derivation), ingången till flere af Egyptens tempel. Amuletter under denna form, på undre sidan ofta fylla med små hieroglypher, buros nästan allmänt. Våra gamla bibeltolkare, som ej hade haft tillfälle att undersöka Egypten, öfversatte dessa Hagi Aylim med det allmänna namnet Afgudar; jemte anmärkning, att ordet wille säga Stercorei Dei; antingen quia animinum impurant, eller emedan deras dyrkare male olent inför Jehovah.

ne wid Sidon; det lilla Adonis-templet i ren Egyptisk stit i Libanon, och det stora Solens tempel i Baalbec, ehuru från en långt sednas re tid; allt winker åt Afrika. Gudén i Heliospolis det nya, war ju med mycken ståt flyttad från Dn, det gamla Heliopolis i Egypten, och ehuru omgifne här med all Grefiska konstens prakt, wittna dock Isis med Drus, den wingade globen, den ormomfattade globen, om hans äldsta hem, äfwen som den med en *ισσα*, eller twänne, prydda modius som utgör en del af Drusiska quinnornas huswubbonad, wäcker den aning, att Osiris ännu ej är alldeles glömd i Libanons dalar. Egyptern war länge en Egyptisk Prowins, flera smärre der sunna minnesmärken wittna om en fordom rådande Egyptisk Religion och kultur. Delos ruiner, Katakomberna på Simolis och Milo, inskrifter, sunna wid Eyzicus, och på kusterne af Swarta hafwet, att ej tala om hundrade andra, bewisa, att detta landets inflytande sträckt sig ända till Colchis; dit fordom Jason och Argonauterne gingo, märkwärdigt nog, att söka Ammon.

Wid detta tillfälle, då jag nämmer om Greflands samband med Egypten, bör jag gbra dig uppmärksam på det 42 Kapitlet af Pausanias' Arkadika. Han berättar der, bland annat, om en trästaty, föreställande Gudinnan

nan Ceres, med hästhusvud och mahn, på hwilken sägos ormar och andra djur; med tillägg, det han reste till Phigalia, egenteligen för att se denna bildstod. Förenar man med denna uppgift allt, hwad de gamle sagt om Gudarnes förwandlingar under Titanstriden, och påminner sig den ursprungliga betydelsen af Homers *Βοωπις* och *γλαυκωπις*, att ej tala om de beständiga, och, att så säga, coherentia Symboler af djur, som åtfölja de flesta Grekiska Gudomligheter, men som nationens mera utvecklade skönhetsfinne subordonnerade den idealiserade menstliga typen, i stället att som Egyptierne amalgamera dem med densamma; skall man snart ej twifla på, att Grekiska Mythologien i sin framställning war i början blott en betydningssfull Symbolik, och att, ehuru olika Parthenon och Lentyra nu äro, de äldsta Hellas Tempel, äfvensom, kanske ännu i de sednaste tider, de Helgedomar, der Samothrakiska och Eleusinska Mysterierne firades, nära liknat dem wi ännu beundra i det gamla Misraim*).

Men jag återgår till *Nubien* och dess
monu

*) Jag kan ej underlåta att här meddela dig följande ur en beskrifning om de upptäckter, som 1811 gjordes wid den Vanhelleniska Jupiters tempel på *Agina*. Sedan Författaren med högsta beröm talt om Statyernas ställning, förmer och

monumenter; landet, och de äro mindre kända: ett utdrag af min rese-Journal, der, skall således naturligtwis ha något högre intresse, än en, skrifwen under resan i de andra, mera bekanta delarna af Orienten. Desså tillåter tiden mig ei, att nu utsträcka det öfver Katarakterna. Utdraget skulle snart blifwa en bok, i fall jag skulle säga något annat, än: den och den dagen reste jag från Syene till Com Ombo, så åt Thebe, Cairo, Jerusalem, Baalbec och Constantinopel, der jag, efter en så och så lång resa, inträffade frist och sund, den och den dagen, den och den månaden år 1815.

Niledalen emellan de tvänne första Katarakterna är ganska smal, här och der bryr sig

drapering, tilläger han: dans les têtes il n'y a presque point d'expression, et dans tous leurs traits il regne une certaine dureté, qui, n'ayant rien de commun avec le style du reste des figures, leur feroit donner par chaque connoisseur quelques siècles d'antiquité de plus, s'il ne voyoit le tout travaillé du même bloc de marbre. On ne sait que penser du pedantesque et singulier ajustement des chevelures et du poil de la barbe &c. — Les levres surtout et les yeux sont durement contournés, et dans la position et la forme de ces derniers il y a quelque chose d'Egyptien, qui frappe.

fig wål isynnerhet den Libyska bergskedjan, men det här inströmmande omåtliga sandhafwet förminskar blott den odlingsbara jorden, som nu med mudda lifnärer 8 till 10,000 Baras bras, fördelade på några och 80 byar, den ena uflare än den andra. Landets förnämsta älfier äro Durrah och Dablar, och deras enda handelswara Senna. Paschan i Egypten har i sednare tider utsträckt Ottomanniska Rikets gränser ända till Dongola; under honom styr en Caches, som tages wanligen af en från Selims gamla Janitschärer härstammande slägt; densamma, som i Nordens *) tid nästan oberoende beherrskade landet. Under wår derwaro utgjordes denna slägt af tre bröder, af hwilka twänne efterstråfwade Cacheswärdigheten; den, som bodde i Deir, och den wid Sfora Nilfallet; de kunde båda tillsammans wäpna, efter som det påstods, 300 till 400 ryttare. Cacheswärdigheten medför, utom rättigheten att uppbåra skatt, ingen betydlig makt öfwer innewånarne, hwilka, fördelade i districter, hwar och en under en så kallad Semeli, äro nästan utan allt omedelbart samband med hwarandra, och oftast i en uppensbar fejd, en olycklig följd af den här, som öfwerallt i Orienten, gällande jus talionis.

Baras

*) En Dansk resande.

Barabras äro i allmänhet wäl wärta, smärta och sensfulla; de ha ej något af Neger, mer än de något för långa tänderna och breda läpparna; färgen sidter på Mahogny. De tala ett eget språk, som har mycket wälljudande, och äro för trohet, redlighet och tillgifsvenhet wäl kända i Egypten; der de, och i synnerhet i Cairo, användas till alla de betjentes sysslor, som förutsätta herrens närmare förtroende. Slättighet är hufwuddraget i denna nations karakter, och alldrig har jag hört så mycket sjungas och pratas, som under de tre weekorna, jag lefde i Nubien. Men jag glömmier, att du will weta, hwad Nubien varit, ej hwad det är; likwäl torde ej dessa fragmentariska uppgifter wara, äfwen i anseende till landets äldsta och lyckligare period, alldeles onyttiga; de skola, åtminstone på förhand, styrka, att ett land, så wanlottadt af naturen, och som dock äger så många dyrbara monumenter, nödwändigt genom handel eller konstflit, eller båda delarna, kommit i det wälstånd, som sådana arbeten owillkorligt förutsätta. —

Fem dagars resa på Dromedarier från Syene, på en klippa nära höggra Nilstranden, den naturen och konsten gemensamt bestämt till en nästan ointaglig fästning, ligger slottet Esfi i Zbrim, eller rättare, ett Babylon af ruiner från de mest olika tidehwarf. Petro-

nius,

nus, Augusti Hårdförare, den första Romare, som gjorde erdfringar på andra sidan om Batsenfallet, intog under kriget emot Meroësta Drottningen Candace, åfwen ibland andra städer, Prim, eller Primnis, med den tillagda utländska ändelsen, en stad af naturen befäst, säger Strabo; förbättrade fästningswerken ganska mycket och gjorde den till en förmur emot Ethioperna. Ända i sednaste tider har den åfwen tjent till en sådan gränsfästning; tills den blef i grund förstörd af de inåt Afrika restirerande Mameluckerna.

Äf gamla Afrikanska perioden är ännu ett mindre i Egyptiskt stil byggt tempel; som likwål tyckes alldrig varit fullbordadt. Det är alldeles utan Hieroglypher; och nu mera så förfallet och tillbyggt, och förändradt, såsom användt till andra behof af sednare inbyggare, att wi ej kunde deraf uppfatta någon plan. Romerska fästningswerken äro bättre behållna och på sydvästra sidan såg man ännu hela sträckningen af muren, af wäl huggen quaderssten; flankerad med fina två torn. En till Mosté förändrad äldre byggnad, och en mängd kolonner af Granit, hwit Marmor och Sandsten, men alla i de eländigaste proportioner, påminnte om Saracenernes lysande tidehvarf; då gamla materialier åtminstone användes, om än med mindre smak. De här och der spridde,

spribde, till $\frac{2}{3}$ infallne lerhyttorna, i hvilka ännu stod qwar ägarens hela egendom; några större och mindre wattenkrukor af ler, och några usla kokkärl af samma ämne, wisade oss hwad landet blifwit under en den råaste Militär-despotism, som troligen funnits.

Utsigten från Zbrim är rysligt egen; och det smala gröna bandet, som slingrar sig omkring Nilen, är det enda, hwarpå ögat kan hvilat sig, utmattadt af den ofanteliga öken, hvars wägiga yta är en verklig brännspegel.

På den sidan af berget, som nästan lodrätt wetter mot Nilen, äro flere smärre graskrottor inbyggne. En hade ej inskrifter eller hieroglyph-taflor; men i fonden tre på en estrade sittande figurer. Två andra, till hvilka kas öppning wi med möda kunde upptätra, hade några till större delen sbristörda målningar, och ett bättre bewaradt brådspels-ornament till plafond. — Vid foten af den sbrista, sågo wi en inskrift i ett för oss alldeles oföndt språk. Bokstäfverna woro efter utscendet grettissa, men så otydliga och så utnidda, att wi ej woro i stånd att afskrifwa dem.

Wi hade rest landvägen till häst från Deir till Genenah, några timmars wäg på andra sidan Zbrim; den jag måste för sin sällsamhet beskrifwa för dig. Sedan man genom ett pass, stundom så smalt, att hästarna måste klifwa

flifwa på stenhällarna, liksom på en stege, med den ena foten efter den andra, kommit öfver den närmast till Nilen liggande bergs- kedjan; befinner man sig på en stor slät jords- rymd (plateau), öfverströdd med af solen swartbränd kisel-sand, i hwilken smala, gula åref, liksom wattenfårorna på ett åkerfält, utwisa de nödda gång- och ridvägarna. Man är nu så högt, att man ej ser Nilen, i öster instränkes horisonten af ett med floden paral- lelt löpande, högt och uddigt berg, äfvensom plateau'n, af swarbrun färg, och så mörkt, att den uppgående solen knappast kan upplysa det; i Wester sträcker sig omätligt fram den citrongula Libyska ökn- en; ej ett enda föremål kallat tillbaka begreppet om ett lif i naturen, men wäl wittna några ensliga, nu i ruiner fallande Turbeh, att man kan äfwen här dö.

— Återvägen genom ett annat bergpass till Nilen är lika beswärlig. — På ett ställe må- ste hästarna åka kana utför de glatta sten- hållarna. —

I. El-Gattéh, på hög- ra Nilstranden.

Det närmaste monumentet till Ibrim är en Graf wid El-Gattéh. Den består af två rum, bland hwilka det yttre har 16 fot i längd, 10 i bredd, och 7 i höjd; det inre 10 i längd, 6 i bredd, och 5 i höjd. Wägge rummen

rummen äro fulla med målningar och skulpturer, innehållande offerscener, och i fonden af det inre rummet äro tre sittande figurer i haut-relief. — Hela monumentet är utbugget i ett berg, som är nästan fristående från sielfwa Arabiska ledjan, och hwilket man ärnade ge en pyramidal form.

På närmare och längre afstånd från ingången, ser man större och mindre hieroglyphiska taflor, omfattade af bergväggen och föreställande offringar och Gudar; tillika med de offerandes böner och Gudarnes svar.

På flera ställen synes af tydliga spår, att de Christne i sednare tider varit i besittning af orten.

2. Deir, på högsta Nilstranden.

Sehjer så Grafven, eller snarare, Tempelgrottan i Deir. Till denna by eller stad kom Norden, men i beständig stridighet med landets regering och dess inbyggare; fick han ej weta, att högst 200 steg från hans båt, låg ett dyrbart minnesmärke af Ethiopiska konsten. Genom en stor port och två mindre, kommer man till ett slags Pronaos (Förhus), hwars tak är uppburet af 12 pilasstrar, uppställda på tre rader; mot de 4 innersta pilastrarna, som, tillika med det på dem hvilande taket, äro tagne ur klippan,
 stöda

sidda sig kolosala Hermer, liknande dem wid Medinet Abu i Thebe. Från detta yttre rum, kommer man till ett annat, prydt med 6 pilastrar, äfwen på tre rader, och derifrån till tre smärre rum, det ena bredwid det andra. Det hela har öfwer 100 Pariserfot i längd, nära 50 i sin största bredd, och 14 i sin största höjd. De hieroglyphiska skulpturerne, som pryda väggarna och Pilasterna, äro af högsta intresse. I yttersta rummet framställdes en Konungs segrar, i det andra hans initiation, och i de mindre rummen troligen hans upptagande ibland Gudarna. Hufvudfiguren liknar fullkomligen den wid Karnak; och en scen, föreställande en yngling, som flyr till sin mor, påminner om Candace, ett allmänt namn för alla Nubiska Drottningar, och hennes son. Ett noggrannare studium af detta monument, och uppskälde jemförelser emellan detsamma och några af Egyptens, skall, som jag hoppas, ge sannolika anledningar att bestämma dess ålder; hwad mig angår, anser jag det för ett bland de äldre i Nubien.

Nära bredwid funno wi smärre begravningsställen, inhuggne i klippan, för 2, 3 till 4 personer. De woro från Christna tiden. Man läste på den ena:

✠ ANOK ΠΑΥΛΟC ΕΙC ΚΑΙΝΟΝ,

hwilket

hwilket synes upplysa, att en Paulus gifwit
grafwonen sitt nya stic*). På den andra

† IIC XY ΠΟΗΟΗCΟΝ ΤΩΝ ΤΟΥΑΓΙΟΥ
ΑΝΤΟΝΙΟΥ

(Hielp, Jesu Christe, dessa af
den Helige Antonii Orden**).

3. Scheick Saad, på wensstra Nilstranden.

Monumentet wid Scheick Saad, några
timmars wäg från Deir, är en werklig les-
wande historia om Nubiens ferskilda revolutioner.
Sjelfst Egyptiskt eller Ethiopiskt, hwilket
dera jag will säga, restes det åt landets då
warande Gudar. De Christne ändrade om det
efter sitt behof, gömde de gamla Symboliska
skulpturerna med ett groft stuc och ritade der-
på sina helgon; kom så den stolte Muselmans-
nen, förde bortt den siste innehafwaren och
byggde på taket af Templet ett lustigt Turbé†),
till en gudfruktig och rättrogen Scheicks ära.
Bortfallet är de Christnes stuc, inskörtad Ru-

©

polen

*) Måhända den namnkunnige Paulus, den förste
af alla Munkar, och som uppehöll sig i dessa del-
nar omkring 90 år.

***) Det war denne Pauli wärdige efterföljare, som
egentligen organiserade Munklifwet, och man ser
här att den första Orden bar hans namn. Orto-
graphien är mindre wärdad.

†) Grafkapell.

polen på grasvärdan; men ännu trotsa de ur gamla målningarne och skulpturerne nya sekler.

En del af detta af buggen sandsten byggda tempel är mycket försfallen; man kan dock sluta att det, i likhet med de flesta i samma stil, hade haft två så kallade Pyloner, med en större port i midten; och att man genom den framgick till ett större rum med 8 pilastrar och 4 kolonner, uppställda på tre rader. Derifrån till ett mindre rum, som likväl upptog hela bredden af monumentet, derifrån till tre, breda wid hvarandra liggande rum, af hvilka de på sidorna woro delade i tvåanne. Hela templet har nära 60 Parisersfot i längd, något öfver 27 i bredd och 11 i höjd inwändigt. Så liten omsorg man wisat wid allt yttre af detta tempel, med så mycken finis äro skulpturer och målningar inuti utförda; och de, hvilka betydelse man funnat utleta under det af munkarna ditsmetade lerbruket, äro högst märkta wärdiga.

Ett stycke från monumentet ser man oformliga ruiner af en något öfver 30 fot lång och nästan lika bred byggnad. —

Saad har någon likhet med Masaud, en stad, som, enligt Plinii uppgifter, låg nära här omkring.

4. Templet wid Garb Sabua, på
wensira Nilstranden.

Templet wid Garb Sabua ger i smått begreppet om ett äfwa Egyptiskt Gudahus. Däru är en stenlagd Dromos, wid hwars början stå twänne kolosale wägtare, och wid hwilken på hwardera sidan finnas 8 Sphinxer, kommer man till den af twänne Pyloner omgifna porten, waktad af twänne ännu kolosallare figurer; derigenom till en öppen Portik, på hwars twänne långsidor är en betäckt gång, hwars tak är uppburet af 6 midt emot hwars andra swarande pilastrar, mot hwilka Hermer äro adoserade. Ifrån denna Portik kom man in i Hellska templet, som wi ej kunde undersöka, såsom ända till taket fylldt med sand. Hieroglypherne på Pylonerne och i Portiken, äfvensom de på fotställningen och ryggsiddet på koloserna, hade mycken likhet med Egyptens; och äfwen här, ser man det wanliga mennisko-offret. —

Hela templet har omkring 122 fot i längd och något öfwer 30 i bredd. Pylonerne woro 29 fot höga. De mindre koloserna 10½ fot. Sphinxerne woro 5½ fot höga, utom piedestallerna. Dromos war 187 fot lång, och 28 bred. —

5. Tem

5. Templet wid Ufeddin, på wensfra
Nilstrandén.

Wid Ufeddin är ett någorlunda bibehål-
let tempel i Egyptiskt stil, men som är tyd-
ligen från Romarnas tid. Det, som återstår
af denna byggnad, utgöres af ett större, fyr-
kantigt rum, omkring 48 fot långt och 34
fot bredt inwändigt. Det är Hypeter, och
den 13 fot breda, betäckta gången, uppbars
på långsidorne af fem, och på den ena bred-
sidan af 4 kolonner med olika Lotus-Kapitäler,
af hwilka ingen war fulländad. På den an-
dra bredsidan war stora ingången, och till hö-
ger derom en rundeltrappa, som förde upp till
takét. Muren af långsidan till wensster om
stora ingången war alldeles fullfallen, men
låg så ordenteligt, som om den blifwit med
flit nedlagd. Kolonner på denna sidan woro
i muren infattade, $6\frac{1}{2}$ fot högt, men de midt
emot stälde, äfwen som de på bredsidan, woro
fristående. I samma linia med den wensstra
långsidan löper en lång, fullfallen mur, som
slutas med en infallen Pylon, på hwilken man
ser några hieroglypher; men utan sammanhang.
Inuti templet äro tre Grekiska inskrifter, och
några Coptiska; samt en Christen tafel, som
wittnar att templet en tid varit kyrka.

6. Templet wid Delfe, på wensfra
Nilstranden.

Templet i Delfe, det närmaste i Norr till Ufeddin, är till storhet och präkt det förnämsta af de hitills omnämde. Genom två Pyloner, framför hwilka fordom twänne Obelisker prunkade, kommer man till en öppen, stenlagd gård, och derifrån till sjelfwa templet, af hwilket 4 större rum inom hwarandra och några smärre ännu äro i behåll. Detta tempel har, liksom flere af Egyptens monumenter, blifwit byggt efterhand, och wisar, som de, att de äldsta templen woro ganska små.

Några Grekiska inskrifter på båda Pylonerne gifwo oss anledning att bestämma denna ruins gamla benämning, och sannolikt de fleste Nubiske Monumenters. Jag will fullständigt anföra en af dem:

ΦΗΛΙΚΙΩΝ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΟΜΒ
ΕΙΤΟΥ ΕΛΤΩΝ ΕΙΣ ΨΕΛΚΙΝ ΠΡΟΣΕΚ
ΥΝΗΣΑ ΘΕΟΝ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΕΡΜΗΝ *)
ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΩΝ ΜΑΓ - - -
- - - ΜΕ ΠΑΝΤΩΝ

Du

*) Öfversättning. Jag Felikion, Apollonios' son, Befälhafware på Fild i Ömbitiska Landskapet, kom till Psellis och framhar mina böner

Du inser wigten af denna inskrift, som bestämmer staden Pselkis läge, och tillika uppnämner den Gudomlighetens namn, åt hwilken det ännu qwarstående templet war i synnerhet egnadt. Hieroglyphiska tafflorne på murarna böra wisa denna Hermes megistos, och de gbra det äfwen. Öfwerallt ifrån det innersta af templet ända till sjelfwa Pylonerne, ser man honom azurfärgad med en mitre, (mössa) prydd med 4 rakt upprättstående fjädrar; den Gudarna egna, med hårsfågels-hufwudet frönta spiran har han, ommsomlingrad, i ena handen och Nilnyckeln i den andra. Han emottager serskildta offer, och i det innersta rummet en Lagerkrans, på sidorna om hwilken stå twänne miterprydda Magtho-demoner.

Till wänster i tredje rummet, eller den äldsta delen af templet, war en dörr, som förde till twänne små fiborum. Det innersta, som troligen war templet's aldrabeligaste, är prydt med de sönaste skulpturer. Jag will här blott nämna twänne sittande Lejon, med hufwudet wändt emot hwarandra, och emellan dem en på twänne fjädrar ställd Nilnyckel.

III-

och offer åt Guden den högste Hermes. (Den följande meningen är afbruten och således öfversättlig).

Alldrig har jag sett något mera majestätiskt, än dessa Lejon, och alldrig kan en skulptur förena mera grandioso i karakteren, mera ståt i formerna, och mera fini i delarnes anordning, än denna. Om af hela templet ej mera finnes kvar, än denna symboliska relief, så skulle dock hvar och en medgifwa, att monumentet, hwartill den hört, säkert byggdes i konstens lyckligaste period.

Templet, utom en yttre enceinte, har 70 fot i längd och 28 i bredd. Hvarje af de två Pyloner, som omgifwa den kolosala ingångsporten $36\frac{1}{2}$ fot i högd; $33\frac{1}{2}$ fot i längd och 15 i bredd, de sista måtten tagne wid foten; men wid Cornichen 30 i längd och något öfver 10 i bredd. Nyssnämde yttre enceinte war bestämmd att formera nya afdelningar och redan hade troligen på högra sidan ett rum åtminstone warit färdigt, och på den andra ett dylikt, samt desutom en smal betäckt gång, som lårer förenat detta templet med något längre bort beläget, men af hwilket nu mera inga ruiner finnas.

Jag nämde om den nyttan anförde Grekiska inskrift erbjuder i Geographiskt afseende. Uti Itinerarium Antonini äro flera stationer, städer troligen, anförde emellan Syene och Hierasycaminon, den yttersta punkten i Egipten, som i samma itinerarium utsättes. Bland
dessa

desa ställen nämnes och Pselcis, och, märkwärdigt nog, lika många stationer deremellan och Syene, som wi funnit mer eller mindre väl bibehållna Tempel-Ruiner. Jag uppsätter här jämförelsen och får tillägga, att afstånden, som i detta itinerarium uppgifwas, med få undantag, någorlunda instämma med hvad wi på höft kunnat bestämma landvägen till; då Nilen uppåt, hwilken wi foro, gör flera betydliga krokar, dem en resande till lands undwiker.

Namn, enligt Itiner. Antonini. Mill. Roman. Nuwarande Benämningar.

från Contra Syene		från Garb Essuan
till Parembolē	16.	till Barembre
— Tzitzī	2.	— Kardas och Hindau
— Taphis	14.	— Kalapsché
— Talmis	8.	— Garb Dendur
— Tutzis	20.	— Garb Girsché
— Pselcis	12.	— Dekke
— Corte	4.	— Ufeddin
— Hierasycaminon	4.	— Garb Sabua.

7. Tempel-Grottan wid Garb-Girsché, på wensfra Nilstranden.

Det största monumentet i Nubien är Tempelgrottan wid Garb-Girsché, som till storhet och rikedom täflar med de flesta af Egyptens minnesmärken, och i ålder troligen öfvergår dem alla. På en i terrasser anlagd väg,

*) Är verkligen tvärtom.

wåg, omgifwen af på throner sittande kolos-
sala menniskofigurer, går man upp till Portis-
ken, af hwilken en del är huggen ur klippan,
och det öfriga tillbygdt. Den war omgifwen
på två sidor af en betäckt gång, hwars taf-
uppbars af 8 kolosala Hermer, 4 på hvars
dera sidan. Bakom gången woro två sidor
rum till höger, och lika många till wenster,
inhuggna i klippan; och midt emot ingången
tvänne hieroglyphiska tafflor i haut-relief. Ut-
tra wäggen af denna Portis war blott hälften
så hög, som de fyra kolonnerne, af hwilka
entablementet och cornichen uppburo, för att
skaffa något mera ljus åt sjelfwa monumentet.

Genom en kolossal Port, 16½ fot hög,
kom man in till en Salong, prydd af 6 pila-
strar, på tre rader uppställda. Den war helt
och hållet tagen ur klippan, något öfwer 40
fot lång och nästan lika bred. Framför hwarje
pilastrer stod en större kolos, som Hermer, hwars
höjd, utom den 3½ fot höga Piedestalen, war
omkring 17 fot, och på hwardera långsidan
woro 4 i bergwäggen inhuggne hieroglyph-
tafflor, något öfwer 6 fot breda och 6 fot hö-
ga; hwarje tafla innehållande tre figurer, nära
i ronde-bosse. Pilastrar och wäggar woro fulla
med hieroglypher. Från detta rum inträdde
man i ett mindre, uppburet af två pilastrar,
som

som hade på hwardera långsidan ett sidorum, och sist kom man till tre bredewid hwarandra liggande smårum. I det medlersta stod ett altare midt på golfwet, och i en niche i fonsden woro ställda fyra sittande figurer. Monumentets största längd war omkring 155 fot och dess största bredd 80.

8. Templet wid Garb Dendur på
wenstra Nilstranden.

Omkring en half dagresa från Garb Girschéh ligger, wid slutningen af den till Nilen sig närmande Libyska bergskedjan, det lilla templet Garb Dendur. För att måhända få en tienslig plats till större offer- eller initiationsceremonier, har man nära Nilen uppdragit en något öfwer 90 fot lång och 50 fot bred mur. Den plats, som denna mur innefattade, skulle fyllas, hwilket öfwen stede till mer än två tredjedelar; och sedan omgifwas med ett bröstvärn, hwartill början öfwen är gjord. Midt på den till Templet närmaste sidan, är en fristående kolossal Port, genom hwilken man går öfwer en stenlagd wäg till seltwa templet, hvars port omgafs af två, till en tredjedel infattade kolonner med Lotuskapitäl: Templet består af tre rum, inom hwarandra. Några steg derifrån är en i bergget utbuggen graf, försedd med ett tillbyggt förmak.

Detta

Detta monument är ej färdigt inuti, men dess yttre långsidor äro fulla med de märkta wärdigaste symboliska skulpturer.

9. Templet wid Kalapsché, på
västra Nilstranden.

Det skulle tyckas, som Nubien varit i äldre tider utsatt för en mycket hastig revolution, som helt och hållet förstört landet; och som om denna totala revolution inträffat strax efter en stor Kunges lysande regering. Utom de allraäldsta monumenterna, Tempelgrottorna wid Garb Girschéh och wid Deir, är intet monument riktigt färdigt; och de tyckas, utom några från Romarnes tid, vara alla från en wiss period. Wid några ser man materialier, framförda kolonner, pilastrar, corniche-stycken, tillhuggna eller nära färdiga, lagde utan ordning i stora högar. Wäggarne uppförde, men ej slätthuggna; halffärdige skulpturer, andra, till hwilkas contourer man gjort utkast med röd färg; wid anblicken af det hela, förekom det en, som om arbetarne gått att hvila sig, men att de snart skulle komma tillbaka. Allt hwad här är sagdt, gäller i synnerhet om det stora templet wid Kalapsché, som om det wore färdigt, täflade i skönhet och omfattning med de största i Egypten. Det war wid de förra monumenterna ganska lätt att uppfatta deras plan;

plan, äfwen de mest skadades, ty de fleste flodo alldeles för sig själfwe; och i det wid Delfe bodde wäl några hushåll, men som hade något sig med tempelrummen, utan att tillbygga något eget, eller förbygga det gamla. Och omkring ruinerne af Kalapsché är nu en större by, och några af monumentets afsondrade delar äro använda till hus för de närwarande innewånarne, och så fullkomligt omskapade och wanställda, att man knappast kan ana hwad de fordom varit. På tempel-taket war till och med, liksom på Jsis-templet wid Tentyra, fordom en by anlagd; af hvars 50 eller 60 lerkojor qwarleswor ännu synas. Efter twänne dagars mödosamma undersökningar lyckades det oss ändteligen, att någons lunda ordna detta chaos. En planritning gjordes och verifierades på stället, den jag nu i förthet will göra dig redo för.

Från Nilen till själfwa templet war en långsluttande, stensatt Dromos anlagd. Den slöts med en större slät plan, något öfwer 1500 fot i quadrat, omgifwen af ett lägre bröstwårn, som likaledes följde längs sidorna af Dromos. Till höger och wenster om den släta planen, och på ett par stegs afstånd, woro två bredare trappor till Nilen, och på sidorna af Dromos, wid pass 100 fot från dess

höra

öbrjan, två smärre trappor. Dromos sibt med en mycket låg, wäl lagd bred trappa, som förde till en bred, flät plan, framför sjelfwa huswud-ingen till templet. På högra sidan om Dromos, från Nilen räknadt, och midt emot små-trapporna, låg ett litet monument, med en rundtomring löpande Colonnade; det liknade mycket det detacherade sköna monumentet wid Philé, men war för mycket förfallett och öfverbyggt, för att till storhet och form riktigt kunna bestämmas; midt emot sågos inga betydligare ruiner, som kunde rättwisa gifningen om något motsvarande. Denna Dromos war omgifwen, enligt hwad wi af de många fringspridda större och mindre fragmenter kunde sluta, af en dubbel rad med Sphinxer. En, fullkomligen bibehållen, 3 fot 9 tum lång, 1 fot 2 tum bred, och hög i proportion, kostade det werkeligen på att lemna; så skön war han.

Genom en med tvåanne Pyloner, som wanligt, omgifwen kolossal Port, kom man till en Portik med 10 kolonner. På båda deß långsidor woro i muren anbragte 6 smärre rum, som förenades med Portiken genom en dörr, och med hwarandra medelst en aflång, smal öppning. Från Portiken kom man till en med 12 kolonner prydd Pronaos, af hwilka de 4
 första

första woro till omkring hälften infattade. Derifrån till tre smärre rum, inom hwarandra, af hwilka de twänne yttersta hade hwar sina två kolonner. I det första war en trappgång, som förde upp till twänne entresollerade rum, af hwilka det inre med två kolonner; och sedan på taket, der man, åswensom på Zentyra, uppfört ett litet tempel. I det andra woro, på samma sida som trappgången i det första, två mörka rum, af hwilka det ena tyktes warit utan all förbindelse.

Portiken war bredare än den öfriga delen af templet, men denna förminskning i proportion öfverlides af en i samma linea, som Portikens långsidor, löpande mur, hwilken några och 20 fot från templet, sammanbands med en dylik, och formerade första förgården till det alldrabeligaste. Utom denna förgård sågos på högra sidan tydliga spår af 3 andra, på ett afstånd af omkring 25 fot från hwarandra. På wensstra sidan af den andra enceinten war en i berget inbuggen graf, med ett yttre tillbyggt rum, prydt med kolonner. I sielfwa berget, ett stycke från templet, woro katakomber, ännu fulla med Mumier; de som wi undersökte, woro löst liggande, utan kistor.

Kuinerne af detta kolosala tempel upptaga en sträcka af mer än 400 fot i längd och nära

nåra 300 i bredd; och äro för architecten, skulptören, och målaren — att ej tala om forns forskaren och filosofen — af högsta intresse, då man här tydligen ser, huru de gamle gingo till wåga med sina arbeten, ända från första utkastet till den sista handläggningen. Man förwånas öfwer den fullkomlighet, äfwen i Meskanist färdighet, som här öfwerallt och i alla detaljer framlyser; och man håpnar, då man påminner sig, huru många sekler behöfts för att förwårfsa den.

10. Grafrottan nära Kalapsché på wensra Nilstranden.

Omkring tusen steg norr om Kalapsché är en i Libyssa bergskedian inhuggen graf, som, ehuru ej till sin widd betydlig, dock är i anseende till de hieroglyphiska skulpturer, man der finner, af högsta wigt.

Man har sprängt sig in 36 fot i berget, som här är långslutt, innan man fått tillräcklig höjd för sielfwa monumentet. Denna gång, som är 20 fot bred, har kanske warit bestämmd till en portik för sielfwa grafwen; nu finnes dock ej spår till tak, i fall den ej war Hypeter, ej heller till kolonner framföre ingången, men wäl lemningar af solstorkade lermurar och Kupoler, ifrån den tiden, då monumentet förbyggdes till en Christen kyrka.

De båda långväggarne af yttre gången äro uppdragne med tillhjälp af inpassade quadernar, och jennade med sin stuc, och på dem äro högst märkvärdiga historiska framställningar, som till innehållet likna dem i Deir, Medinet Abu, Karnak, m. m., likväl med wigtiga sfiljaktigheter. På wensstra sidan ser man en qwinna under ett träd, och längre bort en farl, springande till henne. I närmaste afdelning samma qwinna stående, ett barn, som tycks lemna henne för att hasta två andra personer till mötes; längre fram ett stort fältslag, segraren på sin wagn försbjler flyende Negrer med både i håndern och djurhudar om midjan. Efter hjeltens wagn följa twenne andra, och på hwarje af dem två frigare, af hwilka en för och den andra strider. *) I en ny afdelning 5 Negrer med en anförare, de hålla staf, war i höggra handen och utsträcka bedjande den wensstra. Så en mängd andra, som föra Gullsand, Apor, Markattor, Leoparder, Oxar, Gazeller, Giraffer, Strutsar, ett djur, som liknade det nyligen i Afrika upptäckta Babriusa, m. m.

Midt emot ses en strid emot Asiater, wäpnade med lansar, bågar och krotiga swärd; de äga spitliga skägg och krotiga näsor, samt mössor, omknutna med kläden, liksom en Turban.

Segraren

*) Se Homer på mångaldiga ställen.

Segraren är, likasom på andra sidan, på sin wagn.

En annan tafel föreställer belägringen af ett crenelleradt, två våningar högt, torn.

På båda wäggarna i fonden synas altären, offer, tempel och Gudar.

Från Portiken kommer man genom en stor och två smärre dörrar till ett större rum, uppburet af två facetterade kolonner, utan kapitäl. Det första man ser till höger och vänster om ingången, är menniskooffer; en Neger, en Asiat. Den offerande är rödbrun till färgen, med den wanliga ormbindeln om hufvudet, och gul kjortel; öfwer honom swärfvar den ormbindade globen. —

Det är i öfrigt försedt med offer, initiationer, m. m., och har på båda sidorna om ingången till det innersta rummet två ännu nischer, med figurer i Ronde bosse.

Sidorna wid dörren af detta sistnämnde rum, äro upptagne af Isis, som ger bröstet åt en yngling, hwilken bär den Kungliga hjelmen på hufvudet, Nilnyckeln, och ett slags offerstef i händerna. Bland detta rums öfriga symboliska föreställningar will jag blott nämna en: Gudens med Ammons-hufvudet widrör hjeltens munn med en omvänd Nilnyckel, som är liksom inpassad i en kort spira, prydd med båra

fågelskufvudet, och tar honom tillika med andra handen på armen.

I fonden war en Niche, beståmd, som de i Deir, och Barb Girscheh, för sittande figurer. Skulpturerne äro knapt påddriade.

11 och 12. Ruinerna wid Hindau på wänstra Nilstranden.

Strax nedanom Kalapsché passerar man ett det mest pittoreska ställe jag sett, och nära derintill kommer man till *Hindausruinerna*. De bestå af tvåanne smärre tempel utan Hieroglypher, men i ren Egyptisk stil; det ena med, och det andra utan Sanctuarium, men båda prydda med 6 kolonner med Lotus-kapitel, uppställda på tre rader: de två första, som omgäfwis ingången, till nära hälften infattade i muren. I det större såg man målade helgon, några smärre Grekiska inskriptioner, och en längre; de woro alla nästan oläsliga, den längre slöts med de tolf kardinal-dygberna, *ΠΙΣΙΣ, ΕΛΠΙΣ, ΑΓΑΠΗ, ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ* m. m. På båda sidorne af dörren till inre rummet en kalender med de tolf Egyptiska Månaderna, 6 på hwardera sidan, som slöts med *ΦΑΜΕΝΩΦ*.

Wadom det mindre templet sågos ofanteliga grundwalat till påddriade hus och caserner:

och

och här och der fringspridde fragmenter af Cornicher, Örrposter m. m., och smärre basreliefs, bland andra en figur, frönt af två Genier med en lagerkrona. Öfverallt igenkändes en smaltlös blandning af Egyptisk och Romersk konst, och en träffande likhet med några fragmenter ifrån Maximianopolis (en del af Theben, som i en sednare tid fick det namnet) och således troligen från samma epok.

13. Ruinerna wid Kardas på västra Nil-stranden.

Öf långt från Hindau, på en hög backe, nära Nilen, ligger ett litet ruineradt tempel, som vittnar om en bättre konst. Två kolonner, med kapitäl, formerade af 4 Fiskhusvuden en face, likna de wid Tentyra, och 4 andra med Lotus-Kapitäl, äro utmärkt väl arbetade. Större delen af Cornichen är i behåll; och för att ge dig ett begrepp om de massor, som äfwen till smärre byggnader användes, vill jag blott nämna, att taket på detta tempel utgöres af stenhällar om $22\frac{1}{2}$ fot i längd, $3\frac{1}{2}$ i bredd, och nästan lika höga. Ett stycke derifrån ligger en ruin af ett Romerskt kastell, och längre fram i sielfwa bergskedjan, gamla Stenbrott, omändrade till katakomber. Här sågo wi ibland annat ett litet grafmonument, likt en stol, i större dimensioner, inbuggen i klippan;

klippan; dörren till monumentet war i usel Egyptisk stil, och rundt omkring woro insattas de Grekiska inskrifter; jag ansår en, ehuru jag ännu saknar upplysning om den ΓΟΜΟC, som här omnämnes, äfwen som i alla de andra.

το προσκυνημα

σημερον Γαιος Διοσκορου

τε και μακρινε

ιερεως γομος γενομενε

τρις την μενα — LIH = και τω

βασιλεω και TLB = το [Π] παντων

των Φιλων και της συμβις και των

τεκνων.*)

14. Templet wid Debode, på
wenstra Nilstranden.

Det närmaste monumentet till Phile är
Templet wid Debode, omtaladt redan uti
Hamiltons Ægyptiaca.

Från

*) Det behöfdes en särskild afhandling för att upplysa denna inskrift. Här är det kanske nog att nämna, att detta προσκυνημα blifwit giordt af Gaius Dioskoros' son, och af Makrinos Gomos-Prästen, hans wänner, hustru och barn, och att dermed följer en uppsats på utgifterne wid offerfesten.

Från en bred, wacker trappa wid Nilen framgick man genom en stenlagd Dromos till en hög pyramidalist port, så till en något mindre; dernåst till en ännu mindre, och derifrån till sjelfwa templet, med en Pronaos och tre rum inom hwarandra. På sidorne om dessa tre rum äro 4 andra, och ofwanpå tafet äro nu några. — I det innersta, eller Sanctum sanctorum, stå twänne Monolither af Syenit, den ena $7\frac{7}{2}$ fot hög, $3\frac{1}{2}$ bred, och $3\frac{2}{2}$ djup; den andra af något mindre dimensioner. De tjente troligen till förvaringsrum för de heliga fåglarne och äro prydd med hieroglypher. — På wänstra sidan om ingången till Pronaos är en utbyggnad, bestående af ett större rum. Denna tillagde delen är lika bred som första enceinten; den wisar på hwad sätt och efter hwilka grunder Egyptierna förstorade sina tempel; och som gjorde dem i ordets egenteliga betydelse till oändeliga.

Den underbara Sn Phile, med dess gigantiska monumenter, äfwen som templet på den närgränsande Sn, äro kände af Franska Egyptiska Institutets arbete. Jag nämner således ej ett ord om dem, utan hänwisar till detta mästerverk, lika stort och lika klassiskt, som den werld det beskriwer.

L — N.

Betrak.

—————

Betraktelser i asseende på de
Nordiska Mythernes anwån-
dande i skön Konst.

Den åter wakenade kärleken för alla gamla minnen hör ostridigt till Tidens märkwärdiga ste tecken. Jag säger: till Tidens tecken; ty denna kärlek är ej en frukt af enskildas mer och mindre lyckliga bemöbanden för saken, — sådana ha uti ingen tid fattats, — den begynner på en gång att yttra sig i nästan all Europeisk Bitterhet och Konst, och måste wäl således ha någon grund i tidens egna allmänna förhållanden. Hvilka de förhållanden warit, som frambragt en sådan werkan, och huru de frambragt den? — derom kunde mycket sägas, som kanske skulle föra oss för långt från wårt ämne. En anmärkning tränger sig dock på oss. Den lycklige har minst tid att sysselsätta sig med det förflutna; ty hans lycka är det närwarande, hwarifrån hans hopp lätt tar en hel gyllene framtid i besittning. Det är för mycken dager i hans lefnad. Det fordras en nedgående sol och stuggans stor öfwer neiden, innan minnenas stjernhimmel kan begynna att tindra. Är liknelsen ej alltför oriktig, så skulle swaret på wår fråga lätt kunna sammanhänga med swaret på en annan, nämligen denna: Wägtare, hwad lider tiden?

Det

Det är en temmeligen allmän mening, eller rättare, en känsla, som ej ännu rätt hunnit uttala sig i mening, minst i vårt lyckligare fäderne-land, att Euro-pas välstånd och makt ej mera befinna sig på sin middagsbjud. En wiß djup oro och oförnöjdhet hos det les-wande släktet tyckes bewisa, att det, efter ut-brunne Volcaniska gåsningar, känner sig i ett stöcknadt närvarande, hvarur det på allt möjligt sätt söker en utgång, wore det också blott i föreställningen. Minnet har återtagit sin rätt, till en del på Hoppets befohnsnad, under det öfningsarne lifwål äro mångfaldigare än någonsin; och det må då ej förundra oss, att ibland mängden af dessa få, ännu innan alla dagars ända, höra röster, som ropa: *S*ödde, stå åter upp igen!

Swart och ett bemödande får så sitt prof, och det tillkommande skall wisa, om denna kärlek till det gamla, som wi omtalat, är föränderlig, som tiden sjelf, eller har nog alls war, att kunna förändra tiden, om den är en kraft, som samlar sig sjelf, eller en swaghet, som blott försöker nya lägen. — Emellertid hör man redan talrika röster, ifraude ropa mot en återgång i tänkesätt och bemödan-den, som i synnerhet skall rödas hos det upp-wåkande släktet. Äger en sådan werkeligen rum, här den så tillbaka åt djupet af barbari, som
 många

många förmena, så wore det redan en förtienst att befinna sig stillastående; och det är tillika en förtienst, hwilken wi gerna lemna åt dem, som deraf skulle wilja berömma sig. Meds dem ha wi ej att tala. Tiden är i alla fall döf för deras tillsägelse attgåra halt. De äro, hur man ock bår sig åt, otröstliga. Wi wilje blott först och främst med anledning af den öfverklagade återgången, förklara oss sjelfwa, och säga då, att det finnes en återgång, som ej blott är möjlig, utan äfwen under alla tider och omständigheter löfelig och nyttig, det är: återgången till sig sjelf.

Swad är som utgör ett folk? Månne blott de samtidas förening för ögonblickliga behof? Det skulle i det fallet ej ens i sin egen föreställning kunna gälla som ett sådant. Utan national-medwetande ingen nation. Men detta är ej blott medwetandet af en enhet för stunden, som nästa stund kunde åter upplösa, utan af en sådan, som gör och gjort sig gällande under alla förändringar, och just derigenom urskiljer sig sjelf. Under tidens pröfningar utwecklas hos ett folk detta egna medwetande, som man äfwen kallar nationalkänsla: och om detta slags personlighet gäller detta samma, som om all annan: den äges ej utan att tillika supphörligt förwårswas. Man är
ej

ej ett jag utan att dagligen bli det allt mera. Derföre heter det äfwen, att man lär känna sig sielf. Denna alltmör klarnande sjelfkännesdom är menniskolifwets inre Historia: en Historia, som wid den yttre Historiens fortstridande ej endast winner i omfång och utsigt framåt. Den är tillika en återgående Historia. Hvarje ny gryende dag i den ena år för den andra ett på det förflutna återkastadt ljus, hwarwid hon söker bibehålla eller återställa det af yttre förändringar ständigt störda inre sammanhanget, och bringa enhet och öfwerensstämmelse i det hela. Den ena hemtar i detta affeende upp hwad den andra lemnar bakom sig; hon hinner dermed längre tillbaka i samma mån, som denna hinner framåt, eller, som är det samma, forntiden winner i betydelse i samma mån, som framtiden utvecklar sig mera. Detta är så sannt, att i werlden's yttersta tider det säkert blir de första, som mest intressera alla. — Dock må man ej wänta, att detta öfwer de gångna tider återkastade ljus, i jemn ordning sprider sig; ty förhållandet till det förflutna werlar genom tidens egen natur, i hwilken man kan säga att det närwarande, förflutna och tillkommande ömsewis ha öfwerhanden. Intet tillkommande uppstår, som ej födes ur en förnålning, oupphörligt återknyten, emellan den stund, som är inne, och den,

som flyr. I denna verkar ännu hela det förslutnas kraft, eller motstånd, om man hel-
 dre vill, i den förra all närvarans förmå-
 ga: framtiden alstras af bägge gemensamt och
 bestämmes äfwen af bägges förhållande till
 hvarandra. Ty tiden lefwer endast genom
 det närvarandes tillsats af ny kraft. Der den-
 na kraft ännu öfverväger det förslutnas mot-
 stånd, är tillväxt. Der bägge utarbetat sig
 till jernwigt och förening, är bestånd. Der
 motståndet fått öfverwigten, och det närva-
 randes insats minskas, är aftagande — tills
 denna insats sluteligen upphör, och den ena be-
 ståndsdelen, nämligen det förslutna, återstår
 ren, och med det samma själf blott har wa-
 rit; hwilket är döden. Det är åldrarnas Theo-
 ri. Alla äro de på jorden på en gång tillstå-
 des; och då det närvarande, tillkommande och
 förslutna i dem samtidigt yttra sig, så wisa
 de oss i stort, huru i hwarje ögonblick af tiden
 alla tre des beståndsdelar werksamt gripa in.
 Men äfwen för det stora gäller här samma
 lag, som för det lilla. Äfwen åldrarna till,
 sammanstagna ha sina åldrar. Folk, slä-
 ten tillwäxa, aftaga, dö, och tiden omsätter
 sitt capital på andra händer. Det gifwes ti-
 der, då äfwen ungdomen faller under ålderdo-
 mens tecken. Det gifwes andra, så fulla
 af ungdomseld, att den äfwen genomtränger
 den åldriges bröst: tider, då allt med fröjd

fräfwär uppåt, så att man ej en gång märker dem, som bli efter för att dö i ro. Det är rika tider, som ej räkna sina förluster, tider, hwilkas betraktande ännu alltid återwäcker ungdomens känslor. Swad som bland annat utmärker en sådan tidsålder, i glansen af stora, på en gång steende kraft-uttringar, är äfwen, att hastigt alla minnen blekna. Det är, som om den ej med annat wilkor kunde känna sig ung och ny. Den glömmar sina anor; och, om den ej kan glömma det nästförflutna, hwari genom den sielf bereddes, så ställer den dock detsamma, med flit, på allt sätt i skuggan. Deremot, liksom att för sig sielf bewisa sin sielfständighet, och emedan ingen tid kan wara utan en förtid, händer det wäl, att den wäljer en sådan nästan efter behag, nämligen någon af föregående, långst förflutna åldrar, till hwilken den känner sig af inre frändskap dragen, och med hwilken den ännu ej förlorat allt yttre sammanhang. Den uppstår den, liksom i föråldrars ställe, och Historien wisar mer än ett exempel på en sådan adoption af egen art. Ett bewis härfore må den stora tidspunkt ge oss, som slutar Medeltiden och begynner Nwäre Historien, då, under det en af de förändringar i de religisfa tänkesätten bereddes, hwilka mer än något annat flilia tider åt, en ny werld bortom Oceanen för det förwänade ögat uppstod, och den gamla på sams

ma gång för den wäckta nygirigheten ej mera
 blef till sin stönare, rikare del obekant. De
 Europeiska folken besunno sig plötsligen hwars
 annan nära; ty man hade lärt att det fanns
 ett sjerran. Det war i de tider, som om en
 ny dag framstrålat öfwer jorden, på det ett
 herrskaresburet slägte skulle taga den i besitt-
 ning. De ägde, dessa menniskor, tankans och
 ordets hela makt — ja denna makt hade först
 med dem blifwit en werldsmakt — och tillika
 alla naturliga krafterns fulla, öfverwagade håls-
 sa, inbildningskraftens ungdomliga, lågande
 eld, konsternas blomma, fornwerldens mön-
 ster, inom sig öfning i mångfaldig strid, i den
 hårliga striden för Tro, Frihet och Rätt — och
 för första gången I n d i e r wid båda sidorna
 om synkretsen. Med mindre tillgångar skapar
 hoppet en gyllene framtid. Sj under om sam-
 ma slägte wille omedelbart fästa sig wid en ej
 mindre lysande forntid! — Den erböds dem,
 ja de hade sielfwa åter så godt som upptäckt
 en sådan i Grekers och Romares stora, för-
 swunna lif. Det är en egen känsla, att i denna
 rika, ungdomsfriska tid se de stora, gamla stuga-
 gorna återwandra öfwer jorden. De återgingo
 ej utan betydelse; ty tankan om ett werldsher-
 rawälde begynte att i husrudena åter bli lef-
 wande: och wi wilje på en gång rycka fram
 intill våra tider, med den anmärkning, att
 denna samma werldstänka — ej ett kortlifwadt

förslag af enskilda erfrare, utan en genom Europas fria täflande krafter wunnen öfverlägsenhet — utfördes så nära, som Historien wäl någonsin af några folkslag eller någon gemensambet af samhällen får se den utförd. Afwen för de folk, som ei werksamt deltog i detta utbrände, blefwo fördelarne genom handeln gemensamma. Genom werldshandeln herrskade Europa öfwer werldens tillgångar. Der, med hade det också i odling, wälstånd och makt gått förbi alla ålderdomens mönster. Man begynte sjelf tro det, begynte inse, att man här danester blott kunde vara mönster för sig sjelf. Afwen i den wördade klassiska fornwerlden wille man förmärka en wis inkränkning, en wis brist på hwad man kallade werldsborgaranda. Man talade mycket om denna anda i de tider, och berömde sig deraf, såsom af menskliga odlingens skönaste frukt. Senare förändrade tider hafwa gjort den till ett föremål för tad, och man har söga wetat, hwad man tadlade eller berömde. Den föddes nödwändigt af det närwarande tillståndet. Med njutningar och behof, hemtade från alla trakter af jorden, med blicken ur det egna hushållet ledd på werldsbodelarne, är man naturligen werldsborgare, och erbjuder sig allt detta utan eget, synnerligt hemöddande, så är man det tillika ganska beqwämligen. Europa wisade i sjelfwa werket skadespelet af ett slags werldsborgarrepublik.

En allmän wålmåga jemnade menniskorna med hvarandra. Man lefde under alla regeringar nästan lika wål, ty alla lifwades af samma anda, att befordra friheten i förwärf och njutning, och denna hade tagit hela jorden för sig. Alla hemband bland folken lofnade mer och mer. Det war ett tillstånd af stor obundenhet, stort wålstånd, och deremot swarande gladt förmåtna förhoppningar. De listigare begynte derföre allt mer besinna, om ej stunden en gång wore inne, att nedbryta alla ännu sfriga inskränkingar, förålbrade arf af en förgången, trångbodd tid. Det war — för att bli wid liknelsen — knappast fråga om att gdra huset rymligare. Det ansågs ej wårde sin lagning. Och hwartill i allmänhet hus? Lifens luft war så mild, att man wål trodde sig om att tillsammans kunna bo under fri himmel. Sådana woro ungefär tänkesätten i fråga om samhällsförfattning. De uttalade sig äfwen i följande fordran: Wi wilje hådanef. r blott och bart wara menniskor med jemnlif Frihet och Rätt. Man har sedermera i denna tanka mest tadlat att den war för idealist, för hög, hwarföre äfwen iust de, som försökte utförandet, snart låto sig behaga, att med djuriff wårdnad se opp till den lössläppta, råa styrkan, såsom mensfliga sakernas herrskarinna. O Kentrone! måtte man wål utropa. För hög, för sön war ej denna tanka, utan bågge delarne

allt för litet, så som den fattades af Er. Zelet war ej, att den war nedkommen ur idealens himmel, utan att den war allt för mycket värt på tidens egen bräckliga grund. Den hade nämligen mest utvecklat sig ur begreppet om handelsfrihet, såsom en oinskränkt, gemensam rätt att förvärfa och njuta. Men hwem skulle styra, då ingen wille umbära, och då konsten att styra i så många afseenden är just den samma, som konsten att umbära? Denna meningslighet, hwilken man på en gång wille ifråda sig, låg ej långt ur vägen. Det war till den från Berlidsborgerskapet blott ett steg: och det gjordes. Med samma ölsid, som om en odlare, genom hwars land rika wattuledningar i mångfaldig rigtning bära frugtbarhet och wälsignelse, wid sig sjelf tänker, att rätta frugtbarheten först skulle komma, om alla watten gjordes fria. Dammarne brytas, och man har — öfverswämning.

Sedan de brusande böljorne begynnt lägga sig, är, wid utsigten öfwer den stora öfverskörelse, som ägt rum, och hwars widd man ännu är långt ifrån att kunna öfwerse, det wäl en naturlig känsla, att man i många stycken åter finner sig vara nybörjare; nämligen så, som man kan vara det med århundradens erfarenhet. Det är äfwen naturligt, att denna samma erfarenhet skall mångfaldiga önsningarne och försöken i fråga om att åter inrätta

det närvarande tillståndet. Man kunde i detta afseende väl säga, att tiden lider af ett öfverflöd på erfarenhet, och har för mycket lära för sitt lefverne. Den vet för mycket, för att weta det ena nödwändiga. I bland det på förskrif utgående tidehvarfwets många riktningar är det väl också en, röjd hos många, hwilken syftar endast på återställandet af alla gamla, långesedan sönderfallna, eller krossade, former — liksom om ingen ting hade passerat! Förutsättningen är verkligen widunderlig. — Allmänt eller djupt ingripande kan man ej heller kalla detta bemödande, så länge man ännu, med lika skäl, hos andra kan råfna en nästan uteslutande kärlek till det nya, en otålig längtan efter ombyte, ibland tidens utmärkande tecken. Ja, älskas ej det gamla af de mesta, endast såsom åter nytt? Deremot wisar, till sin bättre del, tiden åtminstone en beständ syftning, som rätt utgår ur dess eget behof att efter skakningarne från grunden åter uppföra eller förbättra sin hela samhällsbyggnad. Detta behof återförwisar hwarje samhälle tillbaka på sig sjelf, på sina egna verkliga krafter och tillgångar, och följden är, att det nationella i allt afseende, på en gång fått ett wida högre värde, än förr. Men folkslagen äro bragta derhån, att nödgas besinna sig på sig sjelfwa, för att känna igen sig. De måste återsamla
de

de strödda dragen af sin egen bild. De måste gå i tiderna tillbaka, ja tränga, så widt möjligt, till sjelfwa sitt ursprung, för att derifrån med blicken följa utvecklandet af de naturliga anlag, på hwilka endast, och ej på främmande grundwal, ett nytt tillstånd med säkerhet kan byggas. Så vinna deras gamla, och äfwen äldsta minnen nödwändigt en ny betydelse. Så är första ögnblicket af ett åter inträdande lugn öfwerallt tidpunkten för en stor Historisk repetition, och denna sjelf en handling, hwar genom folken, efter en lycka och olycka, som bägge hotat med upplösning af alla samsundsband, söka i full kraft återställa sitt förda och afbrutna nationalmedvetande. — Att wid denna inventering, som wid all annan, jemte det goda och brukbara, äfwen en hop gammalt skräp kommer i dagen, det är nödwändigt och ssämmer icke saken. Ty ett annat är, att taga kåna nedom af alla sina tillgångar, och ett annat att ordna dem. Och med det första äro wi till en bdrjan alla syfelsatta.

Detta tidens återgående till sig sjelf, denna folkslagens rigning på det egna och nationella, uttrar sig äfwen i allmänhet genom det mer än någonsin lifliga intresset — ej egenligen för det gamla — men wäl för det ursprungliga i alla saker, och detta drag är äfwen det mest utmärkande i all nyare wetens

skap och konst. I den period, som närmast föregick de sista stora hwälsningar, då alla gamla band i allmänhet lösbades, gjorde sig äfwen Bitterheten ledig från en trångbröstad myndighets lindor, och nist sin frihet, ej utan öfversmod. Man hyllade ej blott sjelf det originella framför allt, och sökte det i egna arbeten; man hållade det äfwen med förtyusning, hvar det spordes, i alla tider, hos alla folk, i alla slag af snillewerk. Med hwilken hänryckning emottogs ej, till exempel, Ossian i hela Europa! Det war, som om de skära, fast döstra och enformiga tonerna från denna det swärmodiga Nordens Gols harpa, åter hörda bland ett öfverförfinadt slägte, hade först & nyo väckt aningen om någon ting ursprungligt, naturkräftigt i all poesi och bildningsgäfwa. Och hur har ej sedermera detta intresse nästan omfattat alla åldrar och länder! Med hwilken iswer har man ej senare wändt sig åt det rika, gyllene Indien, då, se'n det i århundraden skattat åt vårt öfwerflöd, ändtligen den undersamma prakten af dess uråldriga Myther och Dikter uppgick för det sifna Europas blick! Wdttes äfwen den mest frammande originalitet af så mycket deltagande, war man naturligtwis så mycket mindre känslöds för den, som låg närmare. Så blef Shakespeare föremål för en nyväckt beundran och kärlek, och jemte honom den moderna Poesiens första Heroer hos

de sydligare folkén, samt de bland deras efter-
 följare, som tillika med dem wandrat sjelfs
 ståndiga banor. Så fördes uppmärksamhetén
 från dessa till Middar-Poesien och Fjölksdikten,
 deras gemensamma källor. Så uppstodo smås-
 ningom, liksom ur glömskans graf, och hållas
 des såsom återfunna vännér alla bilderna af
 Medeltidens stora, originella lif, och bortom dem,
 i det blåa fjerran, reste sig de stora mäsörne
 af det gamla Nordens jättelika Saguwérld,
 såsom berg, begränsande synvidden, till hwilka
 det lägre slägtet med förundran såg upp. Så
 har sluteligen i sjelfwa den klassiska fornwerl-
 dens wälbekanta mönstér, nu först, sedan de
 ej mer woro de enda, det egna och ursprungs-
 liga blifwit riktigt erkändt och stättadt. Lik-
 wäl måste man wedge, att detta begär ester det
 originella till en början mer bewisade hwad
 man saknade, än hwad man ägde. Med ett
 slags lidelsefull häftighet, med en werkelig hun-
 ger, har man kastat sig på allt, hwad inom
 den andeliga synkretsens område erbödd utseen-
 de af ett sådant, och sökt tillägna sig det. Man
 har hwarken skonat det egna eller det främ-
 mande, utan att i någon af dessa mångfaldiga
 antagna former kunna tillfredsställa sig sjelf.
 Söwerallt har det ursprungliga blifwit dränkt
 i en omäslig flod af esterbildningar, tills man
 hwarken kände igen sig sjelf eller sin urbild.
 Man har dödt af originalitets-sjukan under idea

liga härmningar. Emellertid kan ej nekas, att en ofantlig bildningsförmåga rådt sig i alla dessa försök. Den finnes; men form och gestalt har den ännu ej funnit. Så visar sig den nyare och nyaste bildningen, såsom ett kaos af de mest olifartade organiska ämnen, af kärlek och hat, sikenhet och ledsnad, snart förenta, snart från hvarannan slötta; — och ännu förwänte wi att den gudomliga andan skall swäswa öfwer utan af watten.

Likwäl kunna, oaktadt all stenbar oreda, elementerna i detta kaos urskiljas enligt deras naturliga frändskap. Twänne stora massor af tradition äro upptagna i den Europeiska bildningen, bägge fins emellan mycket olika, men bägge gemensamt underordnade Christna Religionens inflytande. I det ena af dessa hufwud-elementer lefwer ännu den Grekiska, men i synnerhet den Romerska fornerlden qwar. Det skilde med wid öfvergången från den gamla bildningsåldern till den nya; ehuru det först senare — af de orsaker wi redan antydt — blef fullt verksamt. Det andra ligger i de folkslags ursprungliga anlag och författning, genom hwilka denna öfvergång verkställes. Bägge ha redan ömsesidigt haft öfwerhand, utan att klart urskilja sig från hwarandra. Det ena under Medeltiden: det andra under dessa tre sista århundraden. Först genom våra dagars upprifning och omhålls-

ning af alla saker har motsatsen emellan årshundraden blifwit fastad midt in i det närvarande: och, under det den yttrar sig i alla samhällsförhållanden uti friden mellan Republikanism och Feudalism, har den äfwen, mer och mindre skarp, men öfwerallt, åtminstone öfwerallt i några yttranden kånbar, framträdt i all Europeisk Bitterhet och Konst, under ätskilliga namn, såsom af motsatsen emellan det Antika och Moderna, det Klassiska och Romantiska, det Sydliga och Nordliga. Att något af dessa motsatta elementer, skall kunna utkasta det andra, det är en såfång wåntan; och, om så skedd, så mycket wårre. De äro bågge för djupt inwårta i hela det Europeiska lifwet. Att en ny bildning ur det närvarande de Chaotiska tillståndet skulle kunna uppgå annorslunda, än genom en ny förening emellan bågge, det kan man icke heller inse. Om och huru en sådan förening kommer att ske, det beror dock af många orsaker, och ytterst — emedan wår tid drifwit allt till det yttersta — deraf, huruvida Religionen, som är det innersta bandet mellan alla odlingens elementer, kommer att nybbas sig sielf. Och med detta twiswelsutan besynnerliga yttrande wilje wi sluta inledningen till wåra betraktelser.

En nordisk äder rinner i oss alla, har en främmande sinnrik författare sagt. I sjelfva werket genomgår den äfwen hela den Europeiska bildningen, och allt hwad i denna ej skylles de Gamla, är bewistigen till sina grunddrag Nordiskt. Ej neg, att hela den stora Germaniska stammens äldsta öfwerlemningar i mångfaldig riktning hänwisa åt det Skandianaviska Norden, såsom ett hufwudland; Skandinawien stod äfwen ännu qwar, såsom ett fullständigt bewis på denna stams gamla förfatning. Sedan denna samma förfatning, — från början hos hela folksläkten hufwudsafeligen lifa — hos våra förwandter i det öfriga Europa af omständigheter och främmande inflytelser på flerfaldigt sätt war förändrad och till en del blifwen oigenkännelig. Detta ger det gamla Nordens seder, lagar och minnen en universalhistorisk betydelse. I Norden är den wäldiga kärnan för hela stammens hjeltefaga, och att äfwen den Nordiska Gudafagan till sina wäsentliga drag, om också ingalunda i den senare Eddiska utbildningen, tillhöorde hela folksläkten, är åtminstone högst sannolikt *).

*) *Wodan, quem adjecta littera Gwodan dixerunt* — ab universis Germaniæ gentibus ut Deus adoratur. *Pauus Warnefridi de Gestis Longobardorum. L. I. c. 9.*

Allt Wodan och Odin ej skulle wara det samma har man orätt wetat sluta af de gamla

under att bägge således fingo ny wigt för en tid, som i allmänhet sökte och behöfde att förklara sig för sig sjelf, derigenom att den trängde tillbaka till sitt ursprung, och att de isynnerhet fingo en sådan wigt för de folkslag, som ännu mest ägde sitt nordiska ursprung oblandadt. Lifsom i alla andra ämnen skedde och här. På en nogare bekantskap följde försök till esters bildningar, och det nordiska elementet begynte att i Poesi och Konst wilja göra sig sjelfständigt gällande. Deremot war ingenting att inwända. — En grundlig förening mellan motsatser, så wida dessa äro olika sidor af samma sak, sker säkrast just genom motsatsernas utbildning, som då tillika är en utbildning af sjelfwa saken. — Men wäl ha till en början i sjelfwa sättet, hwar på denna äkta Nordiskhet skulle återställas, ätskilliga förwillelser ägt rum, hwilka wi efter wår öfvertygelse wilje angifwa, med ferskildt affscende på wår inhemsta wita

Saxarnes bekanta afswärningsformel, genom hwilken wid öfvergången till Christendomen de afswäro sig Wodan och Sarnote, hwilket senare ord blifwit uttydt med Saxaren Odin. Z h e e har bewisat att det kommer af Note, fällskap, hwaras gamla talesättet: att wara i floch och sarnöte. Se Lexicon Suog. ad verb. Note. Wodan och Sarnote will derföre säga Wodan (eller Odin) och hans Saxiska följere.

terhet, der de — sensfödda, liksom hela det bemöddande, som låg dem till grund — ännu wisda mer än annorstädes äro gångse.

Man borde knappast nämna deras mening, som tyckas tro allt gjordt med ett ombytte af bilder, eller rättare af namn, och falska ett skaldestycke Nördiskt; der Tyr och Freya figureta i stället för Mars och Venus; då liksom wäl det ena och det andra, användt såsom en yttlig prydnad, är högst litgiltigt, eller snarare lika förkasteligt. De poetiska gudomligheterna är i allmänhet föga wärdt beswära med att stiga ned till en dikt; men wäl, om man så förmår, går det an att beswäria dem upp ur diktens eller sitt eget innersta, om man nämligen redan har dem inneboende; i hwilket fall deras närvaro också wäl förmärkes, utan att man derpå särskildt behöfwer göra åstundas ren uppmärksam. Den, ur hwars skapande fantasi himmelska gestalter qwälla, dens minsta omsorg är det i sanning, med hwad namn de också må nämnas *). — Så yttlig och kärnlös den omtalade meningen straxt wisar sig wara,
är

*) Man borde äfwen i allmänhet ihågkomma, att ei, blott om menniskor, utan äfwen om menniskorwerk G b t h e s ord gälla:

Ihr sucht die Menschen zu benennen
Und glaubt am Nahmen sie zu erkennen.
Wer tiefer sieht gesteht sich frey,
Es ist etwas Anonymes dabey.

är dock en annan, ehuru den ytrar sig i sibrre hemdbanden, i sig sjelf ej af bättre halt. Det är deras, som göra den Nordiska Mythologien till ett slags stående maskineri för ett nationala epos, hvarigenom den lösbrytes från sin tid, sitt lif, sin Historiska grund, och blir — hwilket mest faller i ögonen, då den lämpas till moderna ämnen — man bäre sig åt hur man will, aldrig annat, än förklädning. Man må inträtta denna förklädning så skickligt och kostbart, som möjligt, man må allegorisera så finnrift, som helst, alltid skall dock läsaren, och måste det enligt skaldens egen affigt, om denna skall förblifwa begriplig, urskilja klädningen, såsom det icke wäsendtliga, från saken; och hwar tar ders med hela Mythologiens själfständighet wägen, som man just genom detta försarande påstår sig återställa? — Hur önskar jag således att de gamla Mytherna må användas? S å, att de från själfwa ämnet äro oskiljaktiga, som huden från kroppen, det will säga, ej mer äro blott klädning, utan lefwande form. Och när inträffar detta? Endast i den tid, för och i hwilken de verkligen lefde. Hwilket inskränker deras tillämpning inom framställningarna af den samma tidsålder, på hwilken de tillämpa sig själfwa. — Denna bestämning, strängt tagen, utesluter äfwen de ämnen, som ligga ensamt inom Mythologiens eget område, det will

såga, endast eller ock huswudsafkligen innehålla föreställningar af sielfwa Gudalifwet, från all lycklig behandling af en senare hand. — Det Gudomliga må fattas hura som helst, så är det dock alltid i des förhållande till det meniska, som det bestämmes, och just detta förhållande är det, som hwar och en tid efter olika bildningsgrader i sina föreställningar om en högre werld uttrycker. Deri ligger äfwen den enkla nödwändigheten, att man ej kan taga dessa föreställningar ur någon tid, utan att taga tiden tillika, eller, som är det samma, för hwarje Gud följer ett människoslagte med. Swem ser då ej, att den skald, som sätter ett förgånget Mythologiskt system i rörelse, på det sätt, att huswudhandlingen förefaller emellan de mythiska personerna sielfwa, berdfwar sig sin bästa fördel, nämligen den, att uttrycka deras sammanhang med den mensklighet, till hwilken de hörde, ur hwars inbildningskraft de runnit upp, och i förhållande till hwilken de endast åter kunna åstundas såsom lefwande? Deremot hånder det honom oundwifeligen — i fall han ej will uppge allt anspråk på uppfinning i sitt ämne, eller sielfständigt utweckling deraf — att underlägga dessa gamla bilder sin egen tids förhållanden, hwarigenom åter den ofskicklighet uppstår, att formen swär mot innebållet, eller ock, att hela den mythiska Gudastaran förflyktigas till lustiga allegorier af skald

dens egna begrepp, wäl tjenliga att hwar för sig prunka i en stillastående beskrifning, men, för sin obeständhets skull, nästan poetiskt önskliga att sätta i handling. Sfrwer ett modernt skalderwerk, åtminstone i det allwarsamma slagget — ty för komiska är all orimlighet wälkommen — der mythiska personer, eller så kallade Gudar, af hwad slag som helst, spela hufwudrollen, wore jag derför mycket benägen att sälla omdömet på förhand; om ej erfarenheten och Poesiens Historia wisade, att snillet äfwen kan wäga sig på ömslita uppgifter, utan att förlora sin natur af snille, det will säga, sin natur af att lyckas. Likwäl om man nogare betraktar, hwari dessa försök äro lyckade, måste man äfwen erkänna, att det är i allt, utom i det egentliga ämnet. Man ser ett ofullkomligt eller mislyckadt Helt, med wisä intagande delar, en förselad wäxt i en rik och wacker klädning: och huru många gestalt har ej sunnit behag blott för ett par själfulla ögons skull? — Till efterföljd kunna derför sådana försök ingalunda anbefallas; och jag uppger, med skäl, såsom den tredje willfarelsen i fråga om att återge den fosterländska Poesien sin ursprungliga lynnesart, det företräde, som man tyckes böjd att gifwa de rent mythiska ämnena ur den Nordiska Sagawerlden, då deremot det gamla Nordiska Hjelteleiwet, det will säga, det menfliga, ei det gudomliga elementet i denna

saguwerld, blifwit snarare försummadt; ehuru det för en äkta poetisk behandling är wida mer gynnande, och desutom så litet uteslu er det andra eller det mythologiska, att detta först i förbindelse dermed får hållning och betydelse.

Sammanfattar man nu de sel wi rbit, så befinnas de vara utgångna ur samma saksa förutsättning, nämligen, att den Nordiska Mythologien skulle kunna få ett slags abstract, allmän poetisk användbarhet: en förutsättning, som hwarken kan gälla om denna, eller den Grekiska Romerska, eller i någon af alla de Mythologier, som i werlden funnits, hwarföre jag på det starkaste måste förklara mig emot en sådan åsigt. Ingen form hbr, som sådan, till Poetisk salighet, men wäl det, som ger alla former lif och anda. Det ware äfwen i detta asseende war äkta protestantiska bekännelse. Will man således poetiskt använda de Nordiska Mytherna, så ställe man dem först ej från sin tid, från sitt slägte. Will man att dessa föreställningar skola wara mer än döda former, så wise man dem i deras lefwande werksamhet på människors sinnen, tänkesätt och handlingar. Man fatte ej post i Olympen, eller Walhall, eller hwilken poetisk himmel, som helst, för att derifrån sänka sina blickar till människors barn. Man har genom det stora språnget på detta sättet redan begynt ställa sig så högt, att all rörelse sedermera nästan blott kan ske i nedstigande

linea, hwilket, såsom man wet, ej är den poetiska ingifwelsens naturliga riktning. Man börje twärtom midt i menskliga lefwernet, som gerna förbinder sig med en högre werld. Endast på detta sätt fattar man Mytherna i deras eget innersta, och på deras egen grund och botten; endast i detta lefwande förhållande till en mensklighet kunna de utan att förlora af sin ursprungliga sanning, äfwen idealiseras och rikare utbildas. Kan nu, dessa wälförstådda fördelar oaktadt, den fosterländska skaldekonsten ej billigtwis inskränkas till blotta framställningar af den Nordiska fornåldern, eller ens till uppenbarandet af sin nordiskhet i det hela — en egenkap, som tyckes böra förstås af sig sjelf — så återstår dock ännu ett sätt att använda denna fornålders minnen, som i det afseendet är att föredraga, att det ej kan misbrukas, det will säga, af Snillet endast kan begagnas. Må Skalden göra sig hemmastadd i dessa iakttelika sagors underbara werld, må han tränga till deras merg, bemäktiga sig deras anda! Må han uttala sitt genom dessa studier närda snille, i hwad verk, under hwad former och bilder han behagar, och han skall hafwa skänkt oss såta Nordiska dikter, om också i ingen af dem Thor, Oden eller Frigga nämnes.

Och med detta sista ha wi äfwen i allmänhet antydt, huru en stor tidsålders minnen i allkonst, ja i all mensklig werksamhet, ej upphöra att

yttra sig såsom en närvarande, lefwande kraft, äfwen sedan allt det yttre af en sådan tidsålder långst för detta förswunnit, och andra tider medso t andra seder. — Om wi funnit oss besfogade att wara skalden mot stråfwandet att endast återställa de gamla formerna, så kommer deremot denna warning för Bildhuggaren och Målaren af sig sjelf. Ty hwilka former af den Nordiska fornåldern äga dessa konstner att återställa? Den har i ingen af dem uttryckt sig sjelf; och skulle wäl swärligen gjort det, om den äfwen kunnat (hwad den alldeles icke kan) för oss wara exempel, ej mindre genom bildning, än genom stora, naturliga krafter. Det ligger någonting i den Nordiska Fantasiens ursprungliga art, som är deremot. Denna fantasi är nämligen ej blott en skapande, utan ännu mer en förstörande fantasi. En sådan karakter har den redan i sin första skapelse, i den gamla Nordiska Mythologien, der en hel Gudawerld med öfwermåttiga krafter uppträder, men i ständig strid, och för att i denna strid sluteligen gå under. Denna samma karakter har äfwen det diupare Nordiska snillet allt sedan i sina yttringar ådagalagt. Man märker öfwerallt den förstörande principens närvaro, om också i mildare sinnen, blott på den elegiska tonen af det hela. Det är sannt, denna fantasiens förstörande makt i Norden kan wäl i högre mening, epuru oegenteligen, äfwen

fallas en skapande. Den älskar att låta det
 Timeliga upplösa sig i sitt intet, för att ge
 betraktelsen af det Ewiga rum. Den hänvisar
 på en ljusare rymd genom den remnade förklä-
 ren af öddens skuggor — och midnattsolen lys-
 ser äfwen i den gamla Mythen. Emellertid
 om denna derigenom wunnit i Poetisk halt och
 Philosophisk betydelse, har den deremot förlorat
 i yttre harmonisk fulländning. Den sinnliga
 skönheten kunde ej bli regeln för gestalter, som
 till större delen blott äro symboler af en oupp-
 hällig, alldrig, om ej genom undergång, försö-
 nad strid. De äro därför mera för tankan än
 för ögat. I samma mån de närmat sig till
 det inre sinnet hafwa de dragit sig undan för
 det yttre; och, om man således äfwen medger
 dem en utmärkt poetisk användbarhet, kan liks-
 wäl detta ej i samma mening sägas om deras
 behandling af den för ögat bildande konsten.
 De ha i detta afseende blifwit lemnade alltför
 obestämda, ej endast genom konstens brist, utan
 äfwen genom sjelfwa ämnets natur; och kuns-
 na nu mera ej få den fulla begränsning, som
 saknas, utan att nygöras, och med det samma
 bli någonting helt annat. Det är på denna
 nygörings möjlighet, som jag starkeligen twiflar;
 äfwen om man företoqe sig att mönstra opp
 hela raden af gamla Nordiska Gudar och Gudin-
 nor, bestämma deras gestalt och attributer, till
 lägga nya, der dessa fattades, och på detta sätt

uppställa ett slags nationalgalleri af ämnen för den fosterländska konsten. Jag twiflar, såger jag, storligen, att det på detta sätt låter sig verkställas; och skälet är enkelt. Hvad är det, som den bildande konsten först och främst måste ge dessa gestalter, om den ibland dem walde sina ämnen? Den sinnliga bestämmdheten utan twifwel. Med denna kommer man nu ungefär tusen år för sent, och i allmänhet för sent, så snart Mythen mistat sitt lefwande underlag i den nationella inbildningskraft och tro, der den först rann opp och äfwen hade sin sinnliga friskhet. Mer sinnligt bestämd än den under denna sin wertlighetsstid blef, blir den och alldrig, minst sedan den sjelf upphört att lefwa. Ett senare slagte kan upphemta dess flyende anda, och äfwen rena denna anda. Allt mer förändliga s kan således äfwen en förgången Myth; för sinnliga d kan den ej bli mera än den en gång war. Wore detta möjligt, skulle man äfwen kunna omvända menstliga odlingens gång, som från det sinnliga till det andeliga fortfrider, och ur det förra utvecklar det senare. — Man gör ej mytologier på fri hand, och man gör dem ej heller baklänges.

Vi förklara of närmare, — ty det är alldeles ej vår mening, att med allt detta wilja affrätta Sveriges ädle konstnärer från att
hela

helga sin förmåga åt förhårligandet af sitt folks äfwen äldsta minnen — en rigtning af deras bemödanen, som jag älskar, värdat, ja med förtjusning skulle hålsa. Affigten är ej heller, att se de Mythiska ämnena i vår fornålder alldeles uteslutna från deras åtanke och benågenhet; ehuru jag i allt afseende erskänner min företrädesförlägenhet för de Heroiska. Men att från de bildande konsternas möjliga försök å denna bana afslågsna de mistag, hvars till ett godtyckligt och ytligt mythologiserande med de Nordiska Mytherna förer, det är en önskan och en affigt, som man får bekänna.

Sakta nu de Nordiska Gudagestalterna den bestämhet, som fordras till en för ögat talande klar framställning, eller är den bestämhet, som de äga, ej gynnande för konstens ändamål; så är tillika tydligt, att denna brist mest skall bli märkbar om konstnären instränker sig till behandlingen af en så i l d a mythiska figuret. Ty först och främst fattas alle för många drag till bildens fullständighet, äfwen för en inbildningskraft, som understöddes af den vidsträcktaste antiqvariska kannedom, och bemödanet att återställa det felande lem, när åter godtycket för öppet rum, och skulle leda till den mythologiska nygöring, om hvilken wi nyss yttrat våra tvifvelsmål; — för det andra äro de bibehållne dragen till ett

del af en beskaffenhet att göra konstnårens för-
twiflan. Jag påminner till exempel endast
om Odins engdbhet, och om hans åttasotade
häst. Nu wet man wål, att Odin pantsatte
sitt ena öga för att få dricka ur Mimers
brunn eller Wisdomskållan; och derom kunde af
Skalden rätt wådra saker sägas. Att Sleip-
ners åtta fötter beteckna hans öfwer naturliga
snabbhet och styrka, är äfwen lätt insedt. Men,
hwad är den bildande konstnåren hjälpt med
alla dessa förklaringar, huru poetiskt de än
måtte utfalla. Han arbetar för ögat, och ett
ögonstenligt missförhållande, en fulhet låter ei
bortförklara sig. Så är i hela Nordiska My-
thologien ofta formen, der den finnes angifs-
wen, uppoffrad för betydelsen, hwaraf åter
följer, att denna Mythologi utan twiswel minst
erbjuder några ämnen för Bildhuggaren, hvars
konst blott lefwer i formernas renhet och dess
utom genom sin natur mest är bunden wid
framställningens högsta enkelhet, utan att i
förra sammansättningar genom handlingens
rikedom och intresset af det hela kunna öfwers-
skyla enskilda brister.

Så är då hoppet om en nationell Konst
i detta afseende fåfångt, torde inwändas. Jag
infer ei riktigheten af denna följd, hwarom
några anmärkningar här torde wara på sitt
ställe. — Den plastiska konsten är utan twis-
wel, bland alla, den, som minst kan antaga

lynnat af nationalitet. Det er en till sitt wäsende allmän, ja en gudomlig konst, som mest af alla gjort sig lös från tillfälligheter af tid och ort och enskildta tycken. Den menstliga gestalten i des idealiska fullkomlighet, och i alla de uttryck, hwaraf denna wisar sig måttig, är des föremål. Af alla konstér den, som äger i högsta mått finnlige gedigenhet, försmär den dock allt, hwad sinnena smickrar, och lifasont allt, hwad om skönhetens jordiska ursprung påminner. Des skönhet är en ren, färglös, blott i förhållanden och former sig uppenbarande skönhet. — Ofta har wid betraktandet af mästarewerken i denna konst, den tankan genomträngt min själ, att det måtte ligga någon ting oddsligt i den menstliga gestalten, och de orden hafwa fallit i mitt sinne: hwad som är sått i förgånglighet skall uppstå oförgångligt.

För att återkomma till wårt ämne: är nu den plastiska konsten mest strängt idealisk och således till sin natur minst bunden till några nationella former, (på det högsta skulle man kunna säga, att den endast är gemensam för den menniskostam, som hitintills i sina begrepp om kroppslig skönhet mest öfwerensstämmer) så är det äfwen i afseende på själwa saken tillfälligt, att ett folk af denna stam blifwit för de öfriga i denna konst mönster. Grekerne hafwa blifwit mönster, ej såsom Greker; utan emes

dan de i sina bildverk så fyfkomligt uttryckt
 det allmänt och rent menstliga i nästan alla
 dess skiftningar, att bildernas namn och begrepp
 helt och hållet sammansmält med föreställningarna
 om själwa de olika karaktererna. Hwen
 har sett en Apollo, en Bacchus eller Hercules,
 en Venus eller Juno eller Hebe, och tänker sig
 derwid först den eller den Grekiska Guden, Gu-
 dinnan eller Hjelten? Den wore åtminstone
 före boren antiquarius än menniska. Nej!
 den idealiskt fullkomliga menniskogestaltens res-
 na härlighet, behag och majestät, är det, som
 först slår och hänrycker hans blick; och namnen
 bli honom sedermera blott namn på dessa alla
 mänska karaktärsuttryck. Den Grekiska kon-
 sten är derföre nationell, eller kan bli det, de-
 wärlste, hwarest begreppen om menstlig stödn-
 het med den äro ense; Och att behandla den
 såsom ett lån, hwilket Nordens ofta omförs-
 mälda kraft ej skulle behöfwa från Södern,
 att anse den nyare konstens bemödanden i den
 gamlas spår, såsom en onationell härmning af
 någon ting för oss främmande, allt detta kan
 ej annorlunda förstås än såsom det sällsammas-
 ste af alla missförstånd. Ty kreteligen stadna-
 de ändå hela denna nationalitet, som man äf-
 wen wille åläggga Bildbyggaren, i bisaker. Den
 froppsliga stödnheten måste alltid bli hans svö-
 temål och regel. Det hör till hans konst. Är
 detta en gång gifwet, så härmar han också alla

sig antiken, äfwen utan att wilja härma den, och
 uppgiften må wara tagen hwar som helst. Thor
 är till exempel i den Nordiska Mythen styrkans
 sinnebild. Man uppgifwe åt Konstnären det
 ta ämne. Han skall alltid arbeta sin bild i
 meningen af en Hercules; emedan den manliga
 styrkans öfvermåttiga fullhet ej bättre, ja
 knappt annorlunda låta sig uttryckas. Om
 han nu gifwe denna Hercules hammaren i
 stället för klubban och kanske björnskinnet för
 lejonhuden, och kallade honom Thor, — eller
 om man på dylikt sätt förwandlade våra Be-
 nusbilder uti idel Freyor: hvad stort wore
 wäl med sådana småsaker wunnet? — Wid
 costumen, i hwilken man kanske fordrade nå-
 gon ting nordiskt utmärkande, uppehåller jag
 mig med slit icke, emedan denna här är en
 owäsendtelighet. En wacker bild är klädd af
 sin egen skönhet, och äfwen der klädning och
 prydnader af den plastiska konsten användas,
 äro eller böra de wara idealiska. Den costume,
 som bäst draperar sig, eller bäst enligt konsts-
 närens affigt höljert eller röjer formerna, är
 det enda mode, som Bildhuggaren i sin konst
 behöfwer weta af, och öfwerträffa de Antika
 dragterna deri de Moderna, så ser jag allbes-
 les intet skäl, hwarföre han ej må hålla sig
 till de förra.

Kunna således de Nordiska Gudagestalters
 na swärligen i och för sig sielfwa ge den plas

Nissa konsten nya lyckliga ämnen, så återstår blott ett, af oss redan antydt, sått, hvarpå Konstnären här kan begagna sig af våra gamla Myther; nämligen så, att han uppfattar deras anda, och söker uttrycka denna i de redan af konsten godkända former, hvilkas väsende det i alla fall ej utgör, att de från antiken äro oss öfverlemnade, liksom nordiska yttligheter, namn och attributer ej heller skapa någon ny konst. — Allt för lätt öfvergår den i sig sjelf lofwärda efterbildningen af antiken hos Bildhuggaren till en själlds formalism; så mycket lättare, som han genom naturen af sin konst måste lägga en huswudsaklig wigt på formernas regelbundenhet. Mot stråfwandet efter denna blott ytliga handtverkarsskönhet i konsten, är studium af den Nordiska andan i dess egendomliga alster och uttryck det bästa medlet. Ty i det betydelsefulla, karakteristiska, wida mer än i det egenteligen sköna, ligger just dess förnämsta styrka, och det till den grad, att den ej utan märkelig strid — men en hårlig strid, nämligen Snillet's med Regeln — kan i sina verk uppnå äfwen den formella fullkomligheten. Den, som med formernas skönhet wet sköna lif och djup i uttrycket af det inre eller karakteren, har utan twifwel nära svarat mot konstens högsta fordringar. Sköningen i utmärkt mått af bägge egenskaperna gör Serjells storhet; men i den

senare wisar sig egentligen hans originalitet. Genom rikedom i sin karaktäristik och det storartade, djerfwa i sin stil, är han, i följe af sjelfwa sitt snilles natur, i antikens ädlaste former, likwäl en äkta Nordisk Konstnär. Han är det äfwen deri, att han är större genom hwad han welat, än genom hwad han utfört. Ty missförhållandet emellan anlag och frukt, emellan tanke och verkställighet är i allt ting i Norden synbarare än annorstädes.

Hwad som aflägsnar Bildhuggaren från begagnandet af de Nordiska Mytherna, gäller ej på samma sätt om Målaren. Ty först och främst uttrycker Målarkonsten wida mer och mångfaldigt det inre, än den plastiska konsten förmår. Den är ej blott en konst för ögat — den är tillika konsten som fått ögon; och det har alltid förefallit mig, som om denna det menskliga ögats i målningen öpnade lif och glans redan i sig sjelf utmärkte nästan allt hwad som skiljer denna konst från den föregående; ty ögat är, som bekant, själens fönster, och ur blicken framgår det ljus, som förklarar hela gestalten. — Föddas ej af ett sådant inre ljus äfwen färgorna? — Utminstone är det en falsk föreställning att tro dessa endast uppkomma genom ett slags mekanisk ämverkan af det yttre ljuset, hwilket, der det verkar, blott är en retande, wäckande kraft, som framkallar en motsvarande inre. I färgen utvecklar sig

snarare det ljus, som i tinget är inneburet, och som, då det framkommer, har tagit med sig en blick ur tingets natur. Denna modifierar, färgar det. Dersföre är all färg karaktäristisk. Är således redan färgen i sig själf ett öga, hwartur tingens inre, ehuru ofullkomligt, ser fram, så synes öfwen juist af detta förhållande kunna förklarås, att färgen på ett föremål blir mindre vigtig, mindre i sig själf betydande, i samma mån, som det inre ljuset hos det i ögat fått en egen organt. Dersföre är i de lägre organismerna den bestämde färgen mer betydande eller utsägar mer af föremålets egenstaper, än i de högre; hos blomma mörka till exempel mer än hos djuren, hos människan minst, hvars gestalt öfwen derigenom utmärker sig, att här all färg är så af naturen sammanarbetad och försmält, att den förborat karakteren af egentelig färg (eller blifwit organisk färgblandning, kolorit) och snarare blott skiljer sig genom mer eller mindre ljus och skugga.

Frågade öf någon hwad Målarkonsten egenteligen wore, så swarade wi dersföre så godt wi det förstå: det är konsten att utveckla det inre ljuset, eller att stjåla blicken af alla saker, ej blott den yttre, utan den ur det inre framstrålande blicken, som säger till om deras natur och karakter. Det är det ändamål, hwat

hvar till konstnären använder alla sina medel, teckningen (i wida stöder och mer karakteristiskt mångfald än Bildhuggaren), färgorna samt ljus och skugga (clair obscur). Det blir dock alltid snillet's ensak, hur han med dessa medel löser sin uppgift. Ty egentligen målar han dock själf. All god målning är själmålning*); och om, såsom det berättas, Mahomet förbudit sina bekännare Målarkonsten, emedan alla bilder på yttersta dagen skola begära en själf af sin författare, så är hotelsen blott för den dåliga målaren försträffelig. Ty den godas bilder ha redan sin själf inne.

Om i Plastiken formens skönhet i allmänhet taladt, är det första, och det karakteristiska blott lösligt i den mån det ej står den förra, så är förhållandet i målarkonsten motsatt. Det karakteristiska är det första, och derefter må formerna sig beqwäma. Derså kan en målning ej blott vara dräglig, utan äfwen göra ett stort nöje; ehuru den ej framställer sköna föremål, ja, ehuru teckningen är ofullkomlig eller felaktig, blott det inre lifwet ur

M

*) Mer och mindre, förstås, efter ämnets natur; men äfwen om Landskapsmålning till exempel låter det anförda sig med full rätt sägas. Hvarje god landskapsmålning uttrycker genom en egen Magi en sinnesstämning. Zahlerantz's Landskaper äro härliga lyriska poemer.

den framlyser: då deremot med fel mot för-
hållanden och former Bildhuggaren har förderfs-
wat allt. Wi wilje icke härmed säga, att
ej teckningens strånghet och formernas skönhet
för målaren äfwen böra vara en hufvudsak;
men med ett blott stråfwande efter formell
fullkomlighet misstänker han isynnerhet sin
konsts bästa och största tillgångar. Så upp-
står det antikiserande maneret i målning, hvil-
ket ej kan vara annat än förkasteligt, då An-
tiken äfwen här blott genom sina plastiska
konstverk skulle vara mönster, och en konst ej
kan bli det för en annan, utan att denna senare
allt mer uppgifwer sin natur. Man måste
också medgifwa, att detta antikiserande måleri
deri gått så långt som möjligt. Men hwilken
har och sbliden varit af detta mot konstens
natur och Historia lika stridande bemödan-
de? *) Jag åtminstone för min ringa del
betraktar helbre den naturliga men oförderfs-
wade målaretalentens äfwen ofullkomligaste
yttringar, än dessa ståtliga paradtaflor, der
på duken copierade statuer försöka sig i attitus

*) Historien visar os målarekonstens sielfständiga
utbildning och höjd hos de nyare, innan någon
egentelig imitation efter Antiken war påtänkt.
Det är först i senare tider, som man welat göra
denna till regel äfwen för målaren. Men ant-
iken kan af målaren med lyckta endast indirect be-
gagnas, det will säga, bör studeras mer än imi-
teras.

der. Ett missförstånd kommer aldrig ensamt. Så ser man äfwen oftast sådana compositioner utförda i en bländande kolorit, som, under en skändig jagt esrer bländande färgeffecter, dock förblifwer kall, stel och stum. Det innerliga, som äfwen ger färgen lif och betydelse, fattas i allt afseende; och detta är så ofta ett ursprungligt fel, att man genom ett förstenande maner ei borde göra det ännu allmännare. Det gifwes målare af stor teknisk färdighet, hwilkas kolorit, oaktadt allt arbete, dock aldrig förlorar utseendet af en yttre, död anstrykning. Det är ett naturfel, en brist på målarsinne, som ingen ting i werlden ersätter. Det förhåller sig med färgen under målarens hand, som med tonen under den musikaliska konstnårens. Denna ton kan utbildas — men till hjuftwa sin egnaste bestaffenhet, sin klang, sitt magiska känsloutryck måste den wara gifwen af naturen, och förwårswas aldrig. Då både kolorit och ton häri likna hwarandra, att båge ytterst bero på en ursprunglig sinnesbestaffenhet, så har man ei illa öfwerförd äfwen den senares namn på den förra; och annorlunda än genom en sådan jemnförelse låter sig också ej förklarås, hwad färg ton är. Man skulle kunna säga att den är den i färgorna framblomstrande känslan. Då nu i hvars och ens daning något wist känslolöst wisar sig såsom det herrskande, så har äfwen hwarje målare

en wiß grundton, för öfrigt ej med ord beskriwelig, som ger harmoni åt hans färgor, och i hwilken de sammansmälta och upplösa sig. Ju djupare, lifligare denna grund är (den ligger i konstnårens egen själ), ju hårligare, rikare, innerligare hans kolorit. Och — då dygderna lika litet som felen i konsten komma ensamma — detta koloritens lif finnes ej heller utan ett motsvarande lif i compositionen, åtminstone till någon betydande grad; ty bågge urwisa först det fullständiga målare-anlaget; ehuru endera kan öfwerwåga, allt efter som konstnåren äger mer uppfinningsgåfwa eller känsla.

Ligger nu i det karakteristiska i allt afseende målarekonstens största rikedom, hör i följande deraf det nationella, ja det individuella, wida mer till dess, än till plastikens område; så är äfwen tydligt, att den förra konstens natur, långt ifrån att stråfwa emot uttrycket äfwen af den Nordiska Rationaliteten, twårtom inbjuder dertill, så mycket snarare, ju mer denna nationalitet sjelf utmärker sig genom karaktrens djup och betydelse, samt i handlingar och händelser utwecklat dem. Allt hwad Historiens målning heter har derföre hos oss utan all twifwel i fosterländska minnen de yppersta och rikaste ämnen, och behöfwer af inga konstfördommar låta afhålla sig från att behandla dem helt och hållet enligt deras egna art och lynne. Will man nu sträcka uppmärksamheten i detta

hånseende ända till de gamla mythologiska ämnen, så är deremot ingen ting att inwända; dock må man ej anslå winsten deraf alltför högt, eller tro sig på detta sätt i synnerhet kunna ge Målarekonsten nationell halt.

Wi återopa oss de anmärkningar wi redan framställt, om swårigheterna i detta affeende, i synnerhet för den bildande konsten.

Dock wi ha sagt, att dessa swårigheter mer gällde Bildhuggaren än Målaren; och detta yttrande är redan till en del rättfärdigadt. Genom sin karakteristiska halt ligga de Nordiska Mytherna ostridigt Målarekonsten närmare; och då målarens område räcker så långt en karakter i gestalt och färgspråk möjligen kan uttryckas, då natur och menflighet, ja himmel och helswete höra till hans rike, ser jag ej wäl, hur han skulle från den Nordiska Mythologiens underbara werld kunna utestängas. Han äger också werkligen ett medel att närmarre bestämma de så ofta obestämda Mythiska personerna. Swar och en wet att i Nordiska Mythologien dessa personer mer bestämmas genom sina handlingar för tankan, än genom sin gestalt för ögat. Men handling har af alla konster näst Poesien Målarekonsten mest i sin makt att uttrycka. Den kan wäl af all handling egenteligen för ögat blott fixera ett moment. Deremot förmår den också fullständigt framställa alla på en gång i detta moment

verkande krafter eller personer; och, om den till sin natur förblir instränkt till föreställningen af det Lik i dig a, äger den dock många medel att i sina verk arbeta in tiden, eller antyda både det föregående och efterföljande. — Målaren må således sätta det Mythiska systemet i handling, om han vill använda det. Det är också klart, att, om handlingarna här skola kunna gälla som ett ytterligare bestämningsmedel af de obestämda gestalterna, dessa handlingar ej få af konstnären efter egna hugskott och möjliga allegoriserande slyfningar diktas, utan måste hemtas ur själwa mytherna, såsom personerna der genom dem karakteriseras. Och det är så mycket lättare att i detta afseende vara trogen, som den Nordiska Mythologien är mer än någon annan rik på handling, ja bildar ett helt af handlingar, hwilkas mest betydande momenter och slutliga utgång kunna fattas såsom upptråden af ett enda stort skådespel, en kolossal tragedi; hvars framställning också endast i en stor och sträng stil kan lyckas. Då Bildhuggaren mest är instränkt till framställningen af enskilda gestalter, då handling blott i den största möjliga enkelhet ligger inom området af hans konst, är äfwen tydligt, att detta sätt wida mindre af honom än af målaren kan begagnas; mera litwål i halft uppöfdt arbete, som tillåter en rikare composition, än i full bild.

Men all handling förmenliga, eller underkastar i föreställningen den som handlar menstlighetens wanliga vilkor, att strida med swårigheter, öfverwinna motstånd o. s. w. I den mån Gudarna endast såsom handlande kunna framställas, bli de menniskor, man må för öfrigt benämna dem med hwad namn som behagas. Det nyss uppgifna sättet att göra de gamla Nordiska Gudarna till ämne för den bildande konsten, drar dem således genast inom Hjeltesagans område, så mycket mer som de förnämligast blott i och genom handling, mindre genom attributer och symboler äro bestämbara. Om bruket af den Nordiska Mythologien, i och för sig sielf borde derföre i fråga om konsten knappt talas. Den användning den äger är i sielfwa werket Hjeltesagans, eller äges genom den. Om denna senares användbarhet, ja förträfflighet i artistiskt hänseende ha wi åter alldrig ett ögnadt twiflat, och skulle twärtom öfwer allt ting önska att kunna tillwinna denna härliga del af våra fornminnen en förtjent uppmärksamhet bland våra konstnärer. Bestämdt tecknade karakterer och gestalter, menstliga skickelser, handlingar, seder, tillstånd, sällsamma äfwenlyr, alla werkligharna af en djerf hjeltesagnad, den äkta Nordiska andans uttryck under alla former i skarpa, klara drag, den kraftigaste och tillika mest poetiska werklighet, och öfwer denna rika,

måttiga grund de gamla Mythernas underbara himmel sig hwälfswande, allt detta finnes här, talar här till inbildning och äga, utgör de företräden, som utmärka de yppersta bland dessa Hjeltesagor. Om den Episka stilens storhet (den påminner om Homer, men i djerfwarer former) till exempel i *Bolsunga* — *Wilkina* — och *Nislunga Sagorna*, åt hwilka jag framsför andra wille i poetiskt afseende gäfransen, kan ej nog mycket godt sägas. Dessa sagor om *Thidrik af Bern* och hans kämpar, om *Sigurd Swens* och *Nislungarnes* öden, äro af hela den *Göthiska* stammens Episka minnen på en gång de mest utbredda och de bäst bibehållna, och, ehuru de gått igenom många land*), äro de dock tillika och hafwa af ålder warit i Norden inhemsta, de senare eller öfwerlemningarna om *Sigurd* och *Nislungarna*, som det tyckes, ursprungligen, men också berättelserna om *Thidrik* och hans kämpar tidigt, och äfwen i *Swerge* mer och allmännare än jag sielf en gång trodde**). För den bildande konstnären erbjuda dessa Sagukretsar de härligaste ämnen, i synnerhet för *Målaren*; ehuru äfwen *Bildhuggaren* i dem torde finna

upp

*) Hans namn går i alla tungor nordan för *Greklands* haf, och lärer wara så länge werlden står, säger *Wilkina Saga* om *Staurd*

***) Jemför *Inledningen* till *Swenska Folkwisor*.

upptråden och motiver, hvaraf han lyckligt kunde sig betjena. Det samma gäller om Sturlesons Konungasagor, hwilkas studium ej nog kan konstnären anbefallas. Man ser ju våra tecknare nog förlägna om ämnen, för att stundom hemta dem ur dåliga Romanser? Väljer åter Målaren någon handling ur fäderneslandets Historia, så har han merendels tagit hela kunskapen derom ur det första Historiska compendium, som fallit i hans händer, hvarföre, med den renaste milja och största talent, framställningen ofta är utförd i ett torrt, abstract maner, utan innerlighet och sanning. I Sagan är allt äskådligt; och detta wedersätter bäst det inkast, som kunde tagas af swärigheten, att lifligt och troget kunna föreställa handlingar och personer ur så långt aflägsna tider. Sagan har så utförligt målat dessa handlingar, så bestämndt tecknat dessa personer, att de liksom af sig sjelfwa tråda för ögat. Man kaste till exempel en blick på det galleri af kämpar, som Bliskina Saga från 152 till 172 kapitlet framställer! Wapen, gestalt, karakter, allt är skildradt med träffande tydlighet: och med hwilken kraft, friskhet och klarhet beskrifwas ej sjelfwa händelserna! — Om kläbedrägten lemna äswen sjelfwa Sagorna de bästa underrättelser. Sturleson

är ofta derom temmeligen utförlig *). Allmogens närvarande drägt, som på wisa orter bibehåller mycket af det gamla, kan äfwen, med wal och urförling om hwad som bäst passar, rådsfrågas. Ty jag är långt ifrån att i sådant affeende af konstnåren fordra en antiquariff noggrannhet. Fattar han rätt det wäsentliga, hufwudsakliga af sitt ämne, så äger han med skäl i alla bisaker en stor frihet. Man wet hur litet de gamle store Målare frågade efter sträng Historiff trohet i costumen. — Jag behöfwer ej tillägga, att just denna användning af Hjeltesagan i konsten erbjuder bästa medlet att tillika använda Mythologien; ja Mythologien framträder först werkeligen som sådan i sitt förhållande till Hjeltesagan, med hwilken den står i så innerligt samband, att bägge tillsammans utgöra ett helt. Det är Gudarnas srisder, som af deras ättlingar, de gamle Hjeltar på jorden utfåttas, och till Gudarna samlas ännu Hjeltarna efter döden, för att gemensamt med dem bestå den sista afgörande feiden.

*) Såsom Del. I, s. 405, D. II, s. 189, s. 446, o. s. w. Heims Krängla, Stockh. 1697. Man skulle äfwen kunna ge anwising på Afhandling om Gamla Swenska Manskläder af Cenzlirådet Berch — införd i Gidrewells Allm. Magazin, Stockh. 1770, samt Om Swenska Fruntimrets Klädebonad i äldre tider, i Gidrewells Nya Swenska Bibliothek Stockh. 1762, 1 B. 2 d. s. 194.

En sådan blick öfver den Nordiska Fornåldern såsom ett helt, utom det att den bäst fattar delarnas förhållande till hvarandra och af det bestämde förklarar sig det obestämda — till exempel genom Hjeltesagans klara karakteristisk lär sig att se och uttrycka bestämd karakter äfwen inom Mythologiens dunklare område — medför jemväl den fördel, att den tvingar konstnären att beräkna sin förmåga och hålla hålla med den. Ty den Nordiska Hjeltesagan är redan i sig sjelf så kolossal, att den lockar till öfverdrift i framställningen. Då nu Gudafagan rör sig i ännu större förhållanden, skulle man lätteligen här se sig bragt till en öfverdrift af öfverdriften, om ej iust deriges nom, att Hjelte och Gudafaga, det Heroiska och det Mythiska gemensamt af konsten omfattas, konstnären nödgades wäga bågge mot hvarandra, derefter begränsa sig sjelf och sitt ämne, samt således söka storheten i mått, ej i omått.

Wi ha således i frågan om de Nordiska Mythernas användbarhet för den bildande konsten kommit till samma slutsats, som för skaldekunsten, nämligen att denna användbarhet i synnerhet äger rum i mythernas förening med Hjeltesagan, swårligen om de söndras från denna sin lefwande grund, och äfwen då mest såsom en Hjeltesaga i större mått. Swartill wi kunna lägga, att denna användbarhet är

fförre i de ferskilda konsterna, i den män, som dessa i ädagaläggandet af det inre och i handlingsens rikedom närma sig till skaldekunsten. Och detta ware nog sagdt om deras omedelbara bruk! — Ett uttrycket af den anda, som i dem lefwer, eller af den Nordiska andan i allmänhet för öfrigt alldeles ej är bundet wid dessa former, derom hafwa wi i närwarande betraktelser mer än en gång yttrat vår öfwertygelse, och derpå har wäl tiden fört det bästa bewiset. Denna anda är wårt egenteliga Sielf. Alla former utan den äro lika obetydliga; alla former med den äro goda. — En återgång, begynte wi med att säga, är alltid och allestädes städes lossig och nyttig, det är återgången till sig sielf. Wi tillägga nu: Endast så wida är en återgång till det gamla lofwärd och nyttig, som man med detsamma alltid återgår till sig sielf; hwilket är slutet af våra betraktelser *).

G — R.

*) De blefwo föränledda genom en ofänd konstlärarens uppgift af ämnen ur de Nordiska Myterna till våra Konstnärers tänkan. Med tillfredsställelse har Författaren sedermera förnummit det lifliga intresse, hwarmed denna uppgift blifwit omfattad och de lyckliga försök den framfallat. Om dessa ej kommit honom att ändra sin öfwertygelse om den Nordiska Hjeltesagans företräde för Mythologien ensamt tagen, i fråga om bildande konst, så är likwäl konstens riktning på det egna och fosterländska i hwad afseende som helst glädiefull; och Författaren skall ej heller ha det minsta emot, att se sina meningar i verk och gerning wederslagda.

Recension.

De Danorum rebus gestis Secul.
III & IV. Poëma Danicum Dialecto
Anglo-saxonica, edidit, versio-
ne lat. et indicibus auxit Grim.
Johnson Thorkelin. Havnæ
MDCCLXV. 4:o fidd. XX, 299.

Öfver hvar och en, som äger någon kunskap i Nordens äldsta Historia, är väl bekant, att den hufvudsakligen, och, hvad Sverige enskildt angår, nästan hel och hällen är hemtad ur Is-
ländska källor. De dunkla, ofullständiga min-
nen från Sveriges hednatid, hvilka hos oss
öfverlefwat Christendomens införande, och till
våra tider blifwit bewarade, tjena endast att
stadfästa de Isländska urkundernas vittnesbörd.
Utom dessa hufvudkällor finnas väl också an-
dra, ehuru mindre tillfredsställande. Sådana
äro Angelsachsiska skrifter, så snart de widröra
ämnen, som dermed hafwa gemenskap. De
upplysningar, som derur kunna hemtas, bringas
likväl icke alltid lätteligen till enighet med
Isländarnes berättelser. Så will till exempel
den åttledning från Oden, hwilken Angelsachsiska
författare uppgifwa för Hors och Hengist,
ingalunda låta sig förenas med Isländarnes
åttledningar och det på dem grundade Chrono-
logiska system. Man har derföre widtagit en

utwäg, som wiserligen war den wigaste, nämligen att alldeles betaga de förra sin wigt. Såsom skäl dertill har man betjent sig af det påstående, att Norden för Angelsachsarne måste hafwa haft ett aflägsnare intresse, hwarföre deras berättelser derom ej förtjena så stort förtroende, som Isländarnes. Detta torde dock fordra en nogare undersökning. I Englands Bibliotheker finnas ännu måhända Angelsachsiska handskrifter, som kunde upplysa Nordens häfder, ehuru de ej blifwit undersökta. Det Episka poëm, som Statsrådet Thorkelin utgifwit, och som föranledt följande anmärkningar, har ätminstone ända till vår tid legat obenyttadt och nästan alldeles obekant. Hvad wigt det kan hafwa i upplysandet af Nordens forntid, torde af det följande blifwa tydligt, och skall blifwa det än mera, då det hunnit fullkomligen kritiskt bearbetas. Det har äfwen den förutnämnda egenkapen, att ej lätt förenas med det wi förut känne om Nordens äldsta handlinger. Det innehåller wiserligen ingen ting, som strider mot det förut bekanta, men också ingen ting, hwarigenom det dermed kan sammanbindas, och hwarigenom anledning kan gifwas att bestämma tiden, då de uppträden, som deri förtälias, skulle inträffat. Både personer och handlinger, som deri nämnas, äro, så widt Rec. kunnat finna, förut okända.

Man har förut alldeles icke haft sig be-

fant något äldre Nordiskt Epos, så framt man ej skulle wilja gifwa de Isländska kämpasagorne detta namn. Tyffarnes Lied der Niebelungen kan ej egentligen hifsbras. Så mycket märkwärdigare måtte det då förefalla, att erhålla ett sådant, författadt på ett annat språk, och till våra dagar förwaradt hos ett annat folk, sedan alla spår både af sielfwa handelserne och af den ursprungligen i Norden inhemsta berättelsen derom, hos oss alldeles blifwit utplånade. Detta bewisar utan twiswel bäst, hwilket värde Angelsachsarne satte på sina Stamsförwandters Historiska traditioner. Swad de deraf förwarat måste också i sin ordning för oss blifwa wigtigt. Wär äldsta Historia är alltför torftig, att man skulle försaka åswen den minsta förhoppning att rikta henne. Huru wigtigt Angelsachsarnes språk är för en nogare kannedom om vårt eget, det har redan Gram bewisat. Allt detta uppmanar våra Fornsforskare till studium af Angelsachsarnes litteratur, till hwars lättande den af Herr N a s k nyligen utgifna Angelsachsiska Språklära utan twiswel skall mycket bidraga. Det är så mycket angelägnare, som detta studium hos oss hittills varit alldeles försummadt *).

*) Det enda Angelsachsiska, som hos oss utkommit, är, så widt Rec. känner, Others och Wulfstans Resebeskrifningar, hwilka Porthan utgifwit med öf-

Urskriften till närvarande Angelsachsiska dikt, genom hvars utgifwande Herr Thorkelin rikttat Nordiska litteraturen, är på pergament, och, som det tros, från 10:de århundradet. Den förvaras i Cottonska Bibliotheket. På flere ställen är den skadad, dels af ålder, dels genom Westminster's brand 1731. Man kan således ej förundra sig, om den är swårläst och har åtfylliga lacuner. Utgifwaren tog under sitt wilstande i England en affskrift deraf, och hade den bearbetad till utgifning af trycket, då wid Köpenhamns bombardering af Engelsmännen 1807 handskriften, en frukt af flere års möda, förstördes. Arbetet hade således än längre blifwit en fördold skatt, om ej wettenskapernes warma beskyddare Bülow hade uppmuntrat Utgifwaren att ännu en gång företaga dess tolkning, och derwid med sin wanliga friskostighet understödt honom. Originalet är indeladt i smärre afdelningar eller Rhapsodier, till antalet 43, dock så, att den 30 och 31 äro inbegripna under 29. Samma indelning har också samwetsgrannt blifwit iakttagen i den tryckta upplagan.

Ämnet för dikten är samma stora, förödande kampf, mellan landets förra innewånare och det

versättning och förträffliga anmärkningar i Witzherbers-, Historie- och Antiquitetens-Academiens Handlingar, Del. VI.

det nya inflyttade släktet, som Isländska saggorne berättat om det egentliga Scandinavien. Här, liksom der, är det striden mellan Götterne (Angels. Geatas) och Jotarne, Thufarne (Angels. Eotenas, Thyrsi). Äfwen här återfinner man samma förbittring och oförsonlighet mellan bägge partierna. Men niffornes, männernes (Götternes) fiender afmålas i dikten såsom wilda, knappt menniskolika, ja såsom onda andar. Den Christina Redaktören af närvarande dikt gör dem till och med till djeflar.

För att bana väg för de anmärkningar Rec. kan hafwa att tillägga, och tillika för att göra innehållet af ett arbete kändt, till hwilket få inom fäderneslandet ännu kunna hafwa tillgång, skall Rec. så fullständigt, som rummet tillåter, söka att utveckla detta innehåll.

Efter en inledning om Konung Eofld, Scefs son, och dess begrafsning, begynnes med Sängen I. Diktens egentliga ämne. Eofld hade en son, Beowulf, som blef hans efterträdare. Denne efterträdades af sin son Haldan, som länge regerade; men denne "Eofldungarnes glädje rövade friget." Han hade fyra barn: Georogar, Hrodgar, Helge och Elena, som blef gift med Scyffingarnes Förste. Hrodgar, som tidigt deltog i frigsbragder, bestöt att bygga sig en ny boning, hwilket också skyndsamt verk-

ställdes. Han kallade den Heort (enligt Thors
kelin Hibring, beläget i Alsborgs Stift), ett hus,
det största bland boningar. Han strade dess full,
bordan med ett yppigt gästabud. Glädjen gens
liöd i huset och det frökta dryckeshornet gick flit
tigt omkring. Men

Sådan ställning
Swårliga tålde,
Den som i dysterhet dwaldes,
Diefwulffa anden,
Att han hwarje dag hörde
I huset fröideljud.
Harpor der hördes
Hårligt klingande,
Skalderne söngo
Sådant de wiste
Om Skapelsens ursprung,
Sträckande sig sjerran.
Söngo hur den Allsmåttige
Skapade jorden,
Fagraste fält,
Som floder wattenade;
Och i snålla banor satta
Solen och månen,
Med ljus att lysa
Landets bebyggare;
Och jordens länder
Swerklädda
Med löfrika träd;
Liswet och skipadt

Att hvarje slägte,
Som lefwande rör sig,
Så menniskors slägt
Sållt lesde
Utän bekymmer,
Då en började
Brott att fördfwa,
Fienden från helfwetet,
En grym ande,
Grendel kallad.
Många mils
Moras han innehade,
Dråft och fästen
Fembubbla.
Landet ofälla
Mannen bebodde
Sedan Skaparen
Honom förjagat.
Den ewiga Drotten
Dråpet hämnade
Swer Kains ätt,
Att han Abel slog.
Ei fick han fröjd deraf;
Sierran fördfref honom
Skaparn från menniskors slägte,
För ett sådant brott.
Sfrån honom uppkommo
Alla okände
Jättar och Ulfer
Och Spöken;
Sådane Giganter

Som mot Gud stridde.

Lången tid

Løn han dem derföre gifwit.

Grendel (hvilken ock kallas menniskos slägtets fiende, helfvetes-ande, diefwul, då ders emot Hrodgars folk kallas mennistor, män) anföll under nattens mörker Danssarne, hwilka efter gästbudsglädjen öfwerlemnade sig åt skynnen, anställde blodbad bland dem, och drog sig derefter med rofwet hem i säkerhet. Detta förnyades sedan flere gånger: Hrodgar, till ålder kommen (tolf år hade under detta tillstånd förflutit), samlade ofta sina ädla, för att rådflå om botemedel mot dessa fälor. Slutligen bönsökte de hos frigguden att en god ande måtte gifwa dem framgång mot de alla männa olyckorna.

Sådana woro

Hedningarnes sed och hopp.

I hjerta och sinne

Hel de buru.

De Skaparen glömdes,

Gerningars domare;

Om hade ej kunskap

Om Herran Gud. o. s. w. Sång. II.

Ryktet om Grendels illbragder och Hrodgars betryck kom till Beowulf (diktens hjälte), Ödchafonungen Higelacs tjänare eller hofman, på den tiden för tapperhet mest berömd bland menniskorne. Han skickades af sin

länsherre med andra tappra söljeslagare på 15 skepp till Danstarnes undsättning. Andra dagen kommo de till kusten, då Hrodgars utpost, som skulle bewaka landet för oförsedda anfall af sjöbröfware, påtände wårdfasarne, och wötte de ankommande, för att efterfråga deras ärende. På honom gjorde anförarens gestalt ett stort intryck. III.

Sedan Beowulf anført sitt ärende, anmålades hans ankomst för den gamle, gråhåriga Hrodgar, hwilken lände hans slägt, och straxt uttråde den förmodan, att Öst-Danstarne (Swenstar, Götter eller Scylfingar) upprigtigt hade i sinnet att bistå West-Danstarne (Danstarne på Jutland, enligt Torkelin) emot Grendel och hans folk. Beowulf framträdde sedan för konungen, omtalade sina förra bragder, erböd sig och sin tropp till palatsets bewakning, och hoppades seger; men bad, att om han föll, skulle konungen låta begrafwa dem, och i synnerhet honom sielf i sina egna förträffliga wapen, ett arbete af Weland. IV. — VI.

Hrodgar beskriwer sina olyckor, bjuder Götterne till gästabud, som firas med tappert drickande, under skalbernes sång. — Bitter ordwexling mellan Beowulf och en af Hrodgars hofmän, angående den förres bedrifter. Drottningen, som fruktade att den förre skulle förörnas, böd honom sielf mjödbågaren. Då

Konungen gick till hvila, öfverlemnade han hufets wård åt Beowulf, och skänkte honom en wapenrustning. VII. — X.

Då kom öfwer morasen
Utefter mörka borgen
Grendel gångande,
Guds fiende bar,
Ät menniskors slägte,
Bestämda olyckan,
Somliga swelfullt öfwerfallande
3 stora boningarne. m. m.

Han öfwerföll de sofwande, såg blodet ur ädroner, och swälgade de mörkades lemmar. Men då han skulle anfälla Beowulf, blef han af denne så emottagen, att han åter önskade sig vara hos djefarne. Han blef af honom gripen och ryckte sig med swårighet lös. Deres-ter tyckes han åter försåtligt hafwa under mörkret anfällt och särat honom; men flydde ån en gång, sedan han, som det synes, fått banesår. XI, XII.

Folket samlades talrikt att se temningarne efter sista slaget. Fröjd öfwer dess lyckliga utgång. Beowulfs bedrifter besjungas, äfwen som Sigmund Wolsungs. Hrodgar prisar hans bragd och will upptaga honom till sin son. Beowulf berättar sin sista kamp mot Grendel, och huru han af honom blifwit särad. Huset sattes åter i ordning efter sista förödelserna. Wäggarne glänste af gullwirlade tapeter, un-

derbara att äse. Midbet sparades ej. Hrodgar skänkte Beowulf en dyrbar wapenrustning, som tillhört Halfdan, och stöna hästar med lysande sadlar, såsom belöning. XIII. — XV.

Äfwen åt Beowulfs följeslagare utdeltes skänker. — Sång och strängaspel. Hrodgars skald söng om Halfdans stridsmans (Hrodgars?) frig mot Frisernas Konung Fin, hwilkens söner i slaget stupat. Då hade förlikning blifwit ingången, med det wilkor, att segraren skulle hafwa hälften af riksstyrelsen och de öfwerwunne betala honom skatt. Han hade qwarblifwit i Frisland medan vinterkylan förwandlade watten till is, och tills ett annat år kom uti werlden; men då det härliga wärwädret åter wisade sig och

wintern blef skafad

ur stöna jordens barm,

då hade han åter besökt sijn, för att utföra sitt beslut mot Totarnes barn. Fin döddades, hans Drottning Hildeburg hemfördes af Danstarne, tillika med alla hans kostbarheter. — Efter denna långa epifod framträder åter Drottning Wealhtheoth, prydd med sin gyllene krona, iskänkte midt åt Konungen, uppmanas de honom att wänligt bemöta Östherne, påminste om Beowulfs adoption, och sade sig hysas att denne, efter hans död, skulle bli ett stöd för deras söner Hrethric och Hrothmund. Drottningen tilldelade Beowulf ättilliga klenor

der; deribland den berömda halshedjan *Brosinga men*, som förr tillhört *Freya*, och hwilkens sednare händelser berättas. — Åter yppigt gästbud, hwarefter man, wäl plågad, gick till sängs. XVI. — XVIII.

Men många singo dyrt betala aftenens lagn. *Grendels* moder uppväckte ur öfwen många andar; bland dem sin son, hwilken öfwerföll de hwilande, men förjagades. För att hämnas detta, gjorde hon sjelf ett öfvermodadt anfall, men blef öf fördrifwen, då hon wid flykten, under *Beowulfs* frånwaro bortryckte *Äscher*, *Ormenlafs* äldre broder, *Hrodgars* förtrogne, af hwilken han blifwit satt till höfding öfwer bägge hafwen. *Hrodgar* beslagar sig öfwer sin wäns fall. Upprepar folks berättelser om de twänne underjordiska andar, som man förmodade hafwa anstiftat det sista blodbadet. Den ena af dem hade syntts i qwinlig gestalt, den andra i örnastapnad, men större än någon menniska. Honom kallade jordens inwånare från fordomtid *Grendel*. Han bebodde blåfuga hafsuddar, och farliga träsk, der brinnande floder utför branter störtade ner under jorden. Intet menniskobarn, som rest dit, hade dådan återkommit. *Hrodgar* uppmanade *Beowulf* att gå dit och uti fräfska hämb. XIX, XX.

Beowulf rådde honom att sjelf hämnas sin wäns

wåns fall. Han lät ock sadla sin häst, och tågade mot fienden. Slag till lands och sids. Beskrifning på det swärd, som Hroldgar lemnat Beowulf. Eggen derpå war förgiftad; så att den ej af blod förskades. XXI.

Beowulf företager ensam med sina Winda Götter (Wedera-Geata-leod) en ny färd. Bemärker åtskilliga underdjur på hafvet, och norrsten. Fienden förgör hans swärd Hrunting, så att det ej biter. Kamp mot Grendels moder, som nedslår de tappreste af hans folk. Han hade sielf endast sin brynja och den heliga Gudens beskydd att tacka för sin frälsning. Då bemåttigade han sig ett gammalt godt Totunawärd, så stort, att ingen annan förmådde bära det i stridens lek, ett arbete af Giganter (Giganta geweorc). Med detta utträttade han stora ting. Grendels moder föll. Derester Grendel, hwars hufwud han afhögg. De som sett huru hans förra swärd blifwit förgjort, hade ej hoppats återse hielten. Med glädje emottogo de honom nit, då han återkom, klädd i en ny skinande rustning. Fyra män buro Grendels hufwud. Då inträdde Beowulf till Hroldgar, att berättat sina sista bedrifter:

Wid höret gripet,
 Grendels hufwud
 I huset inbärs,
 Hwärest männenne drucko,

Gräsligt för de ädla,
 Och deras makar,
 Som med strålande blickar förbrände
 Skådade männen. Sång. XXII. XXIII.

Sedan Beowulf aflagt berättelse om den farliga öfverståndna striden, stänkte han åt Hrodgar det gamla Totunafvärdet, hvarpå förfadernes bragder, sedan den stora floden förbröde Giganternes slagte, woro skrifne. Afwen stod ristadt på gullskifwor med runor, åt hwilken det blifwit förfärdigadt. — Hrodgars tadsägelse, pris och wälsnifningar åt Beowulf. — Hans måfeligas dröm och tal till Beowulf. XXIV, XXV.

Beowulf begär orlof att resa hem, och tillätelse att få medtaga Hrodgars son till Götternes hof. Berömmes för sina goda egenskaper, (äfwen dersöre att genom honom den förra oenigheten mellan Götter och De Danskar upphört) och begäfwas af Hrodgar. Den gråhåriga konungen göt tårar wid afskedet. Han afreser med sin löfleslagare, och återser efter lycklig fart Götternes kullar. Annar besöka Higelac, som bodde i en lysande borg, ej långt från hamnen. Dennes gemåls, (Hæreths dotters) ögerningar beskriwas. Han emottages med wälwilja af Higelac. Undfågnas med sina kämpar. Drottningen räcker dem sjelf skylda bågare. Han aflägger en widlyftig berättelse om sin resa och sina fälttåg

mot Grendel. Denna berättelse innehåller åtskilligt, som förut ej blifwit omtaladt. Higelac tilldelar honom den förnämsta ridderliga prydnad, och ett lån, bestående af 7000 gårdar samt en Konglig thron. Han efterträder Higelac och regerar femtio vintrar, tills under mörka nätterna Draken, som bewakade en stor skatt, började sitt omväsen. XXVI—XXIX.

Nu saknas Sång. XXX, XXXI, som förre är nämndt.

Härefter följa åtskilliga lacuner, som göra sammanhanget svårt att uppfatta, isynnerhet som åtskilliga nya förhållanden inträda. Nu börjas en lång fejd med Draken, om hans skatter, hvilken slutas både med Drakens och Beowulfs fall. — Draken hade i en fast borg i 300 år bewakat skatter. De blefwo honom frantagna. Han sökte hämd, kallades Beowulfs boning, fätte eld på den och staden. Beowulf, som tyckes varit frånvarande, underkåttas derom. Han låter göra sitt folk beaktningar af jern, för att skydda dem mot den eldsprutande draken, och efterföljer denna, som flytt med de återtagna skatterna. Berättelse om Higelacs krig mot Friserne, och huru han fallit för Dthers (Dttars) son. Han kallas den lyckligaste af Sjökonungar i Sverige (Angels. Svioric). Lemnar thronen och regeringen öfwer Götherne åt Beowulf, som hämnas hans död på Dthers son. Ana

griper sedan draken. Berättar huru han wid sju års ålder blifwit upptagen af Higelac, erhållit egendom och lån. Higelac beklagas såsom olycklig i anseende till sina barn. Den ena hade skurit den andra i friget af wada, och tyckes därför på faderns befallning blifwit hängd. Efter Higelacs död utbryter twist mellan Swear och Gøther (angående thronföljden?). De förenas under Beowulf, att hämnas den förras död. Draken besegras. XXXII — XXXV.

Nu uppträder Wiglaf, Weorstans son, och bistår tappert sin läneherre och wälgörare Beowulf i den farliga striden mot draken. Denne sistnämnde besegras och dödas. Beowulf känner sjelf döden nalkas af det giftiga sår, som draken sbrut gifwit honom. Hans afftedstal till sin efterträdare Wiglaf. Drakens ofantliga skatt plundras, och skalden tyckes äfwen af Wiglaf hafwa erhållit sin del för sina sånger. Sedan Beowulf hållit tal till sin efterträdare, uppsteg han på det lågande bälet, hwarifrån hans ande bortgick att söka de rättfärdiges dom. De ädla gjorde åt honom en stor hög wid Hronesnäs, hwilken sedan af sjömännen kallades Beowulfs borg. XXXVI — XXXVIII.

Ytterligare berättelse om drakens dödan. Beowulfs bestraffande tal till dem, som segt öfvergifwit sin gamle konung. Widare

om Beowulfs död, samt om Higelacs krig mot Friserne och Franckerne, och huru han sedan för Ongenthio wid Rasnholt (enligt Thorkelin be- låget i byn *Nad*, Hyllebjergs Socken, Wisborgs Stift, der hans hög ännu skall wisas), XXXIX, XL.

Äter omtalas Beowulfs och Higelacs sista händelser; den förres fall, det stora båt, som åt honom upprestes, och den ansenliga hög, som åt honom uppkastades. Lästa böros öfver honom.

Hans husfolk
 Sade att han varit
 Af werldens konungar
 Mot män mildast,
 I strid tapprast,
 Mot folket blidast,
 Efter ära begärligast.

Sång. XLI — XLIII.

Sådant är huswudsaktiga innehållet af denna dikt. För att kunna med säkerhet utreda det, fordras dock att ett kritiskt bearbetande af texten, hwilken är ingenting mindre än pålitlig, skall föregå. Så länge detta ej skett, kan naturligtwis också icke en tillfreds- ställande öfversättning gifwas. Rec. har i allmänhet följt Thorkelins text och öfversättning, dock ej öfverallt utan förändring. Men när man också fått en kritiskt bearbetad text, torde

det ändå ha sina swärigheter att med redighet utveckla sammanhanget, ty behandlingen är i sig själf så förvirrad, och händelserna så fastade om hvarandra, att de ej lätteligen bringas till ett helt. Beowulfs Frisiffa fälttåg, ända till hans återresa hem, låta någorlunda utreda sig, när man har afseende på de förekommande episodier, och affiljer dem från hufwuds berättelsen. Men den senare delen af dikten, hwilken rör Beowulfs strider med Draken, och berättar Higelacs fälttåg och ddb, är dero mot så mycket swårare. Nästan ingenstädes är berättelsen om en särskild händelse afslutad med afdelningen, utan ofta omtalas åter det samma i början af den nästföljande, och understundom upprepas det åter på helt andra ställen, der man enligt sammanhanget ej skulle förmoda det. Sfwergången från ett ämne till ett annat, är oftast otydlig, äfwen som episoderna ej utan swärighet urskiljas från hufwuds dikten.

Hwilken Författaren till denna dikt varit, kan ej bestämmas, då handskriften icke lemna någon upplysning derom. Af sjelfwa arbetet tyckes, som han varit samtida med händelserna, och närvarande wid Beowulfs sista tåg emot Draken, då han ock af rofwet erhållit sin del. Han har således troligen varit en Dansk, i den widsträckt bemärkelse, som detta namn fordom ägde, då det betydde en,

som talade Nordiska Språket, i hvilken bemärkelse denna benämning äfwen öfwerallt nyttjas af Skalden sielf. Då frågan blir om författaren till dikten, i det skild denna nu har, så är den swårare att upplösa. Thorkelin anser arbetet först wara skrifwet på Danska och derifrån öfverslyttadt på Angel-Sachsiska, enligt honom samma språk, blott med liten dialektåtskillnad. Af sielfwa arbetets sammansättning, som utwisar så mycken oreda, till någon del synlig af det öfwanföre uppgifna innehållet, föres man dock på den tanken, att dikten ej bibehållit sin ursprungliga gestalt, utan undergått en senare omarbetning. Swåriligen kan man föreställa sig, att den förste författaren följt en på det hela så oredig plan, att han beständigt skulle behöfwa på sednare ställen åter upprepa det förut sagda, för att der tillfoga något, som han förbigått. I de första sångerna framlyser också ännu en bättre ordning. — En, som sielf deltagit i händelserna och känt skådeplatsen för dem, skulle knappast med så liten tydlighet hafwa målat de ser, skildta uppträderna. Orternas läge och inbördes afstånd, landets utseende framställas dunkelt och oredigt. Ställens namn uppgifwas ganska sällan. Berättelsen saknar ofta äffadlighet, antingen den rör personer eller handlingar. Man ser att händelserna ej warit leswande i föreställningen hos den, som öfvers

lemnat dem åt öf. Han har ej sett dem, ej deltagit i dem. Han har blott hört dem berättas, och fattat dem så, som hans egna förs hållanden medgäfwit, samt derefter åter sökt framställa dem. Med ett ord: allt wisar, att en annan, både i asseende på tiden och orten skild från första författaren och från sjelfwa händelserna, omarbetat berättelsen, hwarwid allt det speciella och lifligt utmärkande försvunnit. Kraftigast bewisas dock en sednare omö arbetning derigenom, att den tybligen från bdrjan hedniska dikten öfwerallt blifwit uppblandad med Christna myther och begrepp. Arbetet är också just derigenom serdeles märkwärdigt, ty knapt kan man få se en fullkomligare blandning af Christna och Hedniska ideer, hwilket icke råder sig på ett eller annat ställe, utan går genom hela dikten från bdrjar till slut. Thorkelin påstår wäl, att om man undantager några ställen, till exempel, det ofwanföre öfwersatta om Zotarnes härstammans de från Cain, finnas i detta skalderwerk ej flere spår till Christendom, än i Eddorne, hos Homeros eller Virgilius; men Rec. förmodar att så, som läst boken, skola gifwa bifall åt hans mening. Till förklarande af alla dessa uppgifna swårigheter, anser Rec. intet annat medel tillräckligt, än att antaga en eller flere omarbetningar, och föreställer sig saken så, att

wi i närwarande arbete äge ett verk af en Angelsachsisk Christen, som deri efter sitt tycke ordnat, omarbetat och sammankastat fragmenter af kanske mer än ett äldre nordiskt hedniskt Epos, hwari de här förekommande händelser blifwit besungna.

Af hwad anledning och på hwad tid dikten blifwit bearbetad på Angelsachsiska kan numera icke afdras. Thorkelins gissning att det skett på Konung Alfreds föranstaltande, är ej osannolik. Denne Konung kände wäl Norden, och samlade, såsom hans Biograf berättar, åtskilliga Nordiska qwäden, samt lät öfversätta dem på Angelsachsiska. Likwäl stöder sig Thorkelins förmodan på inga andra säkrare stäl, och kan således ej erhålla någon högre grad af wisshet. Hicessi påstående, att dikten är Angelsachsisk, måste, enligt hwad för blifwit anfördt, förfalla.

Så länge man ej med säkerhet kan ställa de händelser, som skalden besjunger, i förbindelse med andra förut kända, kan man också icke utskatta tiden, på hwilken de tilldragit sig. Thorkelin har bestämdt uppgifwit 3:de och 4:de århundraderna efter Kristus, samt året 340 såsom Beowulfs dödsår. För att bewisa detta, har han dels återopat sig Suhms Tabeller over den Critiske Historie af Danmark, Ribbenh. 1779 (Tab.

XIV), dels Suhms Geschichte der Dänen, von Gräter, Leipz. 1803. Den förra har Rec. enligt anvisningen jemfört, utan att derigenom finna sig öfvertygad. Twärtom, enligt Grundtwigs anmärkningar till närvarande bok, (hvilkas hufvudsakliga innehåll blifwit Rec. af en wän meddeladt) är det obestridligt att Sigmund Wolsungs bragder besöngos wid Hredgars hof, enligt Sång. XIII, sid. 268

Vel hvyle gecvæð

þæt he fram Sigemunde m. m.

och längre ned: Sigemunde gesprong, samt sid. 269 vælses eafera. Efter Suhms berättning *) föll Sigmund 410. Någon tid måste wäl förbigått efter hans död, innan hans bedrifter hunnit blifwa en hjeltesaga. Om deremot Beowulf efter 50 års regering blef slagen 340, så kunde Sigmunds bragder ej redan i hans ungdom hafwa blifwit ett allmänt ämne för Skalderne. Den Beowulf, som föll 340, måste således hafwa varit en annan, än hielten i denna dist. De Swenska eller Gøthiska hjeltar, som här förekomma, äro, så widt Rec. känner, för öfrigt i wår historia alldeles obekanta. Higelac är wiserligen ett nordiskt namn, detsamma, som H u g l e i k. Så heter äfwen en Konung i wår historia,

*) Historie af Danmark, Kjöbenh. 1782, 4:o, Tom. 1, sid. 193.

men dess lefnadsomständigheter öfverensstämma ej med Higelacs. Beowulf är ett Nordiskt namn. Biólfr förekommer i Landsnama. I Swenska Historien omtalas ingen så benämnd person. Det återstår således att antaga, det de endast varit Småkonungar, men på hwilken ort i Sverige? De woro af Scylfinga ätt, och regerade öfwer Sid eller Wind-Göther (Angels. Sæ-Geatas, Wedera-leod) Deras kan man wäl tydligen sluta, att deras land gränsat till hafswet. Det synes också sannolikt, att det legat wid rikets westra kuster. — Öfwerens får likwäl icke den uppgiften, att Swear och Göther, efter Higelacs död, började inbördes stridigheter, i fall dessa blifwit förorsakade af den lediga thronens återbesättande, ty man återfunne då här samma stora företrädestwist mellan bägge Nationerne, som till öfrre delen förklarar vår medeltids Historia. Detta tyckes också styrka deraf, att både Swear och Göther sedermera nämnas under Beowulf förenade att utkräfwä en gemensam hämd för Higelacs död. Då man har afseende på de ländernas läge, som beboddes af Swear och Göther, tyckes en sådan twist ej kunnat äga rum i en småkonungs land i Götha Rike. — Huruvida de Danska personer, som dikten innehåller, på andra ställen omtalas, lemnar Rec. till afgörande åtmärka bewandrade i Danska Historien.

Utgifwaren har tillagt ett Historiskt namns register, som tillika innehåller hufvudpersonernas bedrifter. Det skiljer sig i några afseenden från den öfverstått af innehållet, som Rec. gifvit. — Om Beowulf, Higelac, Hrodgar och Wiglaf lemnar det föregående tillräcklig underrättelse. Zotarnes anförare Grendel är wida swårare att lära känna. Lika tapper, som listig, är han en utmärkt representant af sitt folks karakter; snarare en collectiv person, i hwilken hela folket inbegripes. Wid hwarje Frigsbragd, som utföres, är det endast han, som handlar. De öfriga äro undanskymda; man ser dem nästan ej. I striden är han wig och snäll, på flykten snabb, mot fienden grym; ja han stildras till och med som menniskoätare. Om ån Nationalhåttighet, ursprungen af ett långvarigt fiendtligt förhållande, förorsakat öfwerdriften i tekniken, hwilket får afdragas, så inträffar likwäl det återstående helt och hållet med hwad Historici i långt sednare tider berättat om Marschländernas *) inwånare; till och med den omständigheten, att qwinorna gingo med i striden. Denna Historiska person Grendel förblandas likwäl ständigt med en mytbiff, en önd ande Grendel, som enligt Thorkelin swårar mot Loke i Nordiska mythologien. Orsaken dertill uppger han hafwa varit, att Ana

*) Trakter af Neder-Sachsiska Kretsen.

gelschiffsa öfversättaren förblandat Isländska orden Logi, Loki, eld, med Loka, grind, Angels. Grendel. Hos Caedmon nämnes också Grendel såsom satan, djefwul.

Äf denna dikt kan mycket hemtas till upplysande af Nordens gamla seder, bruk och myther. Det ofwananförda lemnar prof derpå. Utffilligt, som här förekommer, har i folktraditionen bibehållit sig intill vår tid; till exempel, tron på drakar, som wakta guld och skatter, hwilka kring midnätterne sprida glans. Till gästabudsfröjden hörde alltid Skaldesånger. Förstarne sjelfwa woro skalder, och den äldrige Grodgar berättas hafwa spelat och besjungit, än glada, än sorgliga ämnen, och sina egna ungdomsbragder. — Märkligt är, att Jotarne sågas warit förträfflige wapensmeder. I nordiska berättelser tillegnas Dwergarne denna sticklighet, liksom i allmänhet en äldre konst och wisshet ät det från männerna eller Manhems inwånare skilda släktet, som den nordiska sagan gemenligen kallar Jotar. Ätt de i närwarande arbete förekommande Jotar, synas till läge och stam wara helt andra, än de nyfnånda, hörer till Diktens märkwärdigheter; men får ej förundra os, då forntidens både Ethnographi och Geographi war mythisk, eller symbolisk, det will säga, mer uttryckte en förut fattad idé, än verkliga förhållanden. Swarje folk begynner sin saga, om det har en så

dan, med att sätta sig sjelf som det goda, fina fiender deremot som det onda släktet, eller, emedan alla nationella benämningar från början äro i nationens språk namn på folk, eller menniska i allmänhet, med att karaktärisera den fiendtliga stammen såsom omeniska för, hvilka sagans fantasi målar som troll, resar, dwergar, med ett ord: som wider. Då begreppet af fiende i allt detta är det verkliga och huswudsakliga, så kunna fienderne wexla, och likwäl ändå i sagan uppträda under samma namn. Så förklarar hur ett efter utseende helt annat folk i närwarande ditt kan uppstå under det gamla fiendenamnet af Totar, äfvensom, att den onda ätt, som den hedniska sagan gör till Troll, för den Christne författaren blifwit djestlar, också är lätt begripligt.

Wersslaget i hela arbetet är rent Nordiskt. Blotta Fornyrdalag, mestadels regelråta. Rec. har sökt efterbildade dem i de gifna öfversättningsprofwen, men swärigheterna hafwa warit för stora att blott någorlunda kunna lyckas. Emedlertid kunna dock dessa små prof utwisa originalets diction. Arbetet har ätskilliga sköna ställen. Det yppiga bildspråket blir dock, för en wid Eddasångerna owan, snart tröttsamt, och förswärar läsningen. Utgifwaren har till afhjelpande af denna olägenhet bifogat ett register öfwer poetiska syno-

nymer. — Afwen har han låtit texten öföflö-
 ias af en Latinsk öfversättning, som skall wa-
 ra ordagrann; men derigenom också blifwit
 till den grad otydlig, att den mångenstädes ej
 kan förstås för sig sjelf, utan att rådfråga
 texten. I alla fall hade det wäl varit rigti-
 gare att bifoga en Dansk öfversättning, hvil-
 ken då afwen tjenat till att upplysa den frå-
 gan, huruwida Danska språket härstammar från
 Angelsachsiskan. Ehuruwål denna fråga tyckes
 vara tillfredsställande beswarad af Herr Rast
 med nekande, är dock Herr Thorkelin, afwen,
 som Herr Grundt wig, af motsatt mening. —
 Mycket kunde wiserligen vara att anmärka
 wid den utgifna texten, som ingalunda upp-
 fyller Philologens fordringar; men man måste
 dock icke förgåta de hinder, hwilka utgifwaren
 haft att bekämpa, och påminna sig, att wi
 hafwe honom ensam att tacka detsför, att det-
 ta arbete utkommit.

Archæologiska Anteckningar rörande de i Swenskt jord tid efter annan funne Guld-Bracteater.

Guld-Bracteater, Bracteati aurei, hafwa våra fornforskare kallat dessa tunna i rund form arbetade Guld-lameller, hvilka sedan längre tid tillbaka, och oftast af betydlig storlek, i jordsynd förekommit. På ena sidan äro de intryckte eller urhålfade och på den andra sidan kupiga, med urstående, högst illa och wanskapligt formade figurer. De äro således af det slag, som Myntkännare kalla Nummi incusi. Merendels äro de af swagt guld, eller närmare bestämdt, af blandadt guld och silfwer, hwilket war de gamlas Electrum *), hwarfbre de rättast böra hänföras till Nummi Electrei, eller Nummi Mixti, (τα κρᾶστα νομίσματα, Celsus). De äro således genast

*) Angående de gamlas Electrum, och de i antedning deraf så kallade Nummi Electrei, anför J. M. Gesner i Commentationes Göttingensés ad a. 1753, sid. 101. "Agi hic puto de auro, cui quinta argenti pars admixta est, qua ratione finitum a Plinio electrum vidimus: et ab eo tempore decrescere bonitatem auri in nummis imperatorum observant, qui hoc agunt."

nast stilde ifrån våra inhemsta uråldsta mynt eller halpenningar, som alla äro af Silfwer och hos Numismatici äfwen kallade Bracteati eller Cavi, efter de äro präglade allenast på en sida af tunnt silfwerbleck, hwadan de också slundom heta *Blectmynt* *).

Skuru dessa Guld-Bracteater icke så sällsynt träffats i Sverige och äfwen i Danmark, tyckes man dock hittills föga hafwa egnat dem någon allmänmare och fullständigare granskning, hvarföre det icke är att undra på, att man ännu är i så mycken ovisshet om detta slags monumenters rätta hembygd, ålder och betydelse. Efter våra förra Antiquariers wana, hafwa flere af dem blifwit såsom Nordiska och inhemsta fornlemningar förklarade, och af sådan anledning hafwa våra Numismaticiska författare gifwit dem rum i sina arbeten. Sålunda har vår ofstridigt lärdaste Myntkännare, *H. Keder* i en widlyftig afhandling **) welat tillägna *Den en i Sigtuna wid slutet af 1600-talet funnen penning*, och lämpat de derå befinnelige figurer (en häst, på hwars rygg

R

*) *Berech om Swenska Mynt och Skådepenningar. Sid. 1.*

**) *Nummus Aureus Antiquus atque perrarus Othinum, cœu probabile est. ejus Sacrorum ac Mysteriorum signa et indicia exhibens. Leipzig 1722. 4:o. Denna penning finnes för närvarande i Kongl. Myntkabinettet i Stockholm.*

sitter en galt: fram i bringan en korp, och under busen en båge och pil) på Odinska Ikaran och Asa-Mythologien. Uti denna förklaring har han blifwit följd af flere Numismatici, såsom C. Zier vogel *) m. fl., och ännu 1796 fann han i A. Modéer **) en ifrig försäktare af denna mening, ehuru en grundelig fornkännare, Hr Professor Wlad, uti sin äret förut af Kongl. Witterhets-, Historie- och Antiquitetes-Akademien beönte Prisskrift, med widskräckt lärdom ådagalagt, att denna Dens förmenta penning snarare är ett Hunniskt Guldmynt från Pannonien ***). Den sbröfattare, som senast skrifwit i dessa ömnen, wår sbröfrent Prof. Sjöborg, i sin år 1797 utgifna Inledning till kännedom af Kåderne-landets Antiquiteter, anser icke otroligt, att dessa Bracteater äro Nordiska. Likå han har här welat använda Asa-Mythologien, och trott sig uti de å en Bracteate förekommande figurer se Den flygande till Ålgård, med sin

*) Dissertatio de re Nummaria, Ups. 1750. 4:o.

**) I des anonymt utgifna Inledning till kännedom om Swenska Mynt och Skådepenningar från börian och till des Swenska spiran lemnades af Kon. Håkan Magnusson. Lund 1796. 8:o sid. 1—4. Rimligare ansåg den lärde G. S. Waller denna penning sbrö Macedonisk eller Tracisk. Se Acta Petropolit. T. II.

***) Kongl. Witterh. Histor. och Antiqu. Akademiens Handlingar. Rom. VII, sid. 95.

Sleipner och sina forpar *). Ja, på en af de sörsta i Ewenst jord funna Guld-Bracteater vill han igenkänna Sigurd Ring's i Bråwalla slag swinsylkta Hår, alldeles såsom den finnes beskrifwen i det bekanta Sagobrottet, som Veringskiöld utgifwit **). Dessa och dylika förslagsmeningar angående nämde monumenters Nordiska ursprung och förklaringsgrunderna derför, torde swärligen kunna bestå in för en nogare och mera omfattande undersökning af våra fornlemningar. Först och främst bör wäl det Archaeologiska studium så wida hafwa framskridit, att man ej genast anser alla forntida monumenter vara inhemska, för det att de i inhemska jord äro träffade. I allmänhet har man kallat dessa Bracteater, liksom alla gamla och illa gjorda penningar, som man här funnit, Östhiska, utan att just närmare bestämman hwad man dermed welat antyda. Att de nu ej äro Nordiska, Östhiska eller med ett ord, ursprungligen inhemska, bör ej längre wara någon omwifhet underkastadt. Så widt wi känna vår Numismatiska Historia, weta wi ej af något inländskt Guldmynt före Konung Eric XIII af Pommern ***); och de inhems

*) Sjdborg l. c. sid. 189.

***) Sjdborg l. c. s. s.

****) Lyskarnes äldsta Guldmynt anses vara från Carl den Stores tid. Wi äga wäl föres

sta mynt, wi med wisshet från äldsta tider äga qwar, äro af helt annan art och beskaffenhet, än de Bracteater, hwarom nu fråga äro. Om man också wille bemäda sig, att gära jemförelser och utfinna likheter emellan figurerna å dessa Bracteater och dem, som förekomma å andra inhemska forntidsmonumenter, till exempel våra Runstenar, är dermed föga wunnet. Professor Sjöborg har, för att bewisa, att den smak, som dessa Bracteater rida, verkeligen hör till Norden, till jemförelse anwist de figurer, som finnas på Ramfis Runsten i Upland *). I bland Wauvils 1100 Runstenar, erbjuda sig efter behag sådana sammanlikningar i ymnighet; men just dersföre äro de för vårt ämne ganska litet bewisande, efter de äro af den egenkap, att de kunna utsträckas, nästan så långt man behagar. Det återstår således, hwad wi också wille ådagalägga, att dessa monumenter ej äro i Norden ursprungligen inhemskt, utan i fordom timma hit införde. Och denna förmodan har flere Historiska wittnesbörd för sig. Tala ej våra gamla Sator och våra ädliga Runstenar om widsträckt härnadsståg till fjerran belägna länder? Och om dessa färder icke blif-

gifna Guldmynt under Konungarne Björn och Eric den Helige (se Berch l. c. sid. 14 och 21) men de äro med allt sål mistänkte,

*) Sjöborg l. c. sid. 191.

wa så urgamla och så widsträckt, som våra nitälskande Antiquarier och Konstens-uttydare fordom förmenat, så återstå dock säkra och ojäfsaktiga minnesmärken, som tala om Greflandsfarare *), Forsalafarare **), under hvilka benämningar troligen också innebegripas de, som fordom reste till

*) Se Bantil. Han for til Grikha; war a Griklandi; onfurs i Grikum; ward taudr i Grikium; äro talesätt, förekommande på Runstenarne, som äro uppreste efter Greflandsfarare (Grikfari). Äfwen våra gamla Landskaps-Lagar, som bewara så många, ännu icke nog begagnade underrättelser om Swenska folkets tillstånd i äldsta tider, synas weta af dessa Greflandsfarare. På dem lyftar utan twifwel följande märkelige ställe i Westgötha-Lagen, hwilken, jemte Uplands-Lagen, är till redaction den äldsta och i sitt fornstik bäst bibehållna af Landskaps-Lagarne: „Ingsins Mans arf taf är then man i Griklandi sitter.“ Arfda-B. Bl. 12.

**) Se Bantil. Han for a Sidona garn och Forsala mith skipum. — Han wille öster fara och ut till Forsala. Häraf ser man, att twänne wägar för Greflands- och Forsalafarare den tiden woro i bruk, nämligen en i öster (austveg) till lands, troligen den stora handelsvägen, som då war mellan Norden och Orienten genom nuwarande Ryssland; samt en wäg i wester, sjöledes, genom Norwa Sund, in i Medelhafwet, som också understundom kallas Grikia Haf, då troligen under förbiresan Irland och England oftast besöktes.

Miklagard, såsom våra förfäder fordom benämde det Östra Kejsarrikets hufvudstad Constantinopel, i likhet med Grekernas Μεγαλοπολις *). Under dessa dels härnads- tåg och dels andaktsfärder stannade de ofta på sistnämde ort och antogo sbr någon tid tjänst wid Kejsarens **) Lifwakt, hwarom Harald Hårdrådes Saga hos Sturleson lemna många märkliga underrättelser. Våra Isländska Sogor benämna dem Wåringar, Byzantinske författare kalla dem på samma sätt Barangi, (Βαρανγοι) och enligt Prinsessan Anna Comnena's uttryckeliga vittnesbörd, i des Alexias †), woro dessa Wåringar från Skandinavien (Thule). En sällan ontala nämde författare, det höga anseende, hwaruti dessa främtingar stodo wid Kejsarens Hof, det stora förroende man bytte till deras kraftfulla Nordiska trohet och de widsträckt rättigheter och förmåner, som woro dem bewillade, till exempel, det i våra Sogor så kallade Wolutaswarf, m. fl. Ucom detta wid hwarje Kejsares riddesfall förunnade tillfälle att samla betydliga statter ***), saks

*) Sturleson, Heims Kringsla.

**) Miklagarps Kejsara, som Sturleson kallar honom. (Se Håkan Skutderbreds Saga, sid. 395. På ett annat ställe kallas han äfwen Grifia Kungur. Harald Hårdrådes Saga, sid. 69.

†) Edit. Paris. 1651. Fol. sid. 62.

***) Sturleson. Harald Hårdrådes Saga l. c.

nades icke heller utvägar dertill under de krig som Kejsarne den tiden förde. Serstilda hedersbewisningar för Wäringarnes tapperhet och trohet anser jag dessa Guld-Bracteater hafwa varit, som tid efter annan hos oss blifwit funne i jorden. De äro merendels försedde med ringar eller öglor, samt infattade i ett slags utfrusad bigerning, hwilket tydligt bewisar att de äro drig varit gängse mynt, utan endast gifne såsom smycken och hederstrecken att bäras om halsen. De träffas dersöre hos oss ytterst sparsamt, i jemförelse med Arabiska eller Eusfiska mynt, som fordom i ofantlig mängd, isynnerhet wid våra kustländer, blifwit funne. De hafwa således ei inkommit genom de handelsförbindelser, som fordom ägde rum mellan Norden och de i öster belägna länder. Ett ännu wigtigare skäl är, att dessa Guld-Bracteater hafwa träffats i ättebackar och stensättninggar, jemte fordna stridswapen^{*)}, hwilket berättigar oss till den slutsatsen, att de i fordom timma tillhört någon från sina härnadsstå till hemlandet återkommen krigshöfding, med hwilken de sluteligen, såsom det dyrbaraste, jemte wapenustrningen följde i jorden. Utom denna

hwarest det nämnes om Guld och Penningar, som Harald i lön bekommit af Kejsaren i Konstantinopel.

*) Se J. Scheffer, de Orbibus tribus Aureis, in Scania e terra eratis. Stockh. 1675.

omständighet kan man äfwen temmeligen wäl bestämma tiden, då dessa Bracteater i Norden inkommit. Af Sturleson weta wi förut, att det war i synnerhet i 11:te Seklet, således wid den tid, då Christendomen förfunnades i Norden, som Skandinavernes resor till Miklagard kommo i bruk. Men då dessa Bracteater, såsom wi nyss anført, äfwen hafwa funnits i stensättning, ser man att de nödwändigt måste hafwa inkommit, innan det Christeliga begrafningsfättet kommit till stadga i Norden, hwilket att sluta af flera andra omständigheter, icke öfwerallt måtte hafwa gått så fort, utan ägde det hedniska begrafningsfättet i ättebakkarum långt efter Christendomens införande.

När man nu sluteligen fäster sin uppmärksamhet på beskaffenheten af dessa Bracteater, och det högti släta och oartifisiella arbete deruti råses, så gynnar det, mera än det strider mot vår tanke om dessa monumenters rätta ålder och hembygd. Såsom wi ofwansföre anmärkt, äro de merendels af blandadt Guld eller Nummi Electrei, och det är just från Boëphoren, som flere monumenter af Electrum äro bekante *). De äro kuppiga på ena sidan och urhålkade på den andra, hwarföre dyllta Nummi incusi och

få

*) Jemför Blads ofwännämde Priskrift, sid. 113.

så blifwit kallade Cavi Byzantini, efter sådane slogos i Byzantium och trakten deromkring *). För öfrigt utwisa de selske att de tillhöra den tidsålder, då alla elementer i den murkna Byzantinska statkroppen arbetade med stor förfall. Swad den grundlärde Arkæologen Du Cange i sin afhandling de Inferioris Ævi Numismatibus yttar om denna tids konstmonument, och isynnerhet om de Byzantinska Kejsaremynten,**) inträffar derföre så fullkomligt på dessa smycken eller Bracteater, att om deras ursprung intet twifwelsmål synes wara öfrigt.

Härmed påstås dock icke, att alla dessa Guld-Bracteater uteslutande äro Byzantinske. Wid en framtida allmännare granskning och inbördes jemförelse med andra konstmonu-

*) P. Robert, La Science des Medailles. Paris 1739. Blads Prisskrift l. c.

***) "In Numismatibus, quæ sunt sequioris et labentis imperii, artificum incitiam, litterarum atque mechanicarum perinde ac liberalium artium lapsum et interitum, et, quod stupendum apud gentem, cui litteras et artes orbis debet licebit deplorare. Licebit, inquam, male formatos ac cusos nummos intueri, pessime insuper effigatos, barbaros inductos characteres, barbaras etiam ac utraque lingua mixtas persæpe inscriptiones, nullo denique fere genere vel ingenio expressas adversarum partium, si quæ habentur, figuras."

menter från samma tidsålder, torde det upptäckas, hvad som ock till någon del är fäst, att många bland dem förskrifwa sig från widt ättfilda folk och länder. Ett stort antal torde blifwa Thraciska, Daciska, Hunniska, Pannoniska, m. fl., och då våra fbrfåders härnadståg sträkte sig äfwen åt wester, torde många blifwa Irlandska, Germaniska, Frankiska, m. fl. Men för att få detta ämne närmare utredt, måste alla dessa i Swenskt jord funne fornlemningar till sammans undergå en mera omfattande granskning och jemförelse, hwilken nu mera icke så lätt torde tillwägabringas, sedan man hittrills anssett så få af dem wärde någon uppmärksamhet, för att kunna blifwa bewarade i våra allmänna eller enskilda Myntkabinetter, dit de också på wißt sätt icke rätteligen böra. Några finnas wäl ännu förwarade bland det fordna Antiquitetens-Archivets Samlingar. I Akademiska Myntkabinettet i Upsala finnes icke någon enda af dem, hwaremot det Akademiska Myntkabinettet i Lund äger en och annan *). Hos Private torde ännu några så wara i förwar, som träffats i senare tider, om ej de, lika med många andra, redan wandrat i Guldsmedens degel, hwarom man warit temmeligen obekymrad, estersom man ansett dem för o-

*) Sjöborg, Nummo-Phylacium Acad. Lundens.

förklarliga och oartistiska fornlemningar från en aflägsse barbarisk tid, och således af såga historiskt värde. Jag hyser dock den förmodan, att man en gång i framtiden af dessa och dylika monumenters närmare granskning, och då flere af dem blifwit upptäckte och jemförde, torde komma till några närmare resultat angående våra förfäders widsträckt hårnadsståg i öster. Genom en sådan granskning af de Arabiska Mynt, som här funnits, har man kommit förbnda handelsförbindelser emellan Norden och Orienten på spåren *). Ännu tala våra inhemska urkunder, fastän dunkelt och oredigt, om våra förfäders bedrifter i öster, och ehuru våra senare Historiefrifwars, ledsne wid sina föregångares öfversdrifna orimligheter i detta ämne, icke häråt lemnat någon synnerlig uppmärksamhet, utan endast åtnöjt sig med hwad Sturleson nästan i förbigående haft tillfälle att berätta om Swenska sakerna, så synes det dock wara mycken anledning att förmoda, det hos Sturleson nog många blad i vår äldre Historia

*) C. Aurivillius, de Numis Arabicis in Svecogothia repertis. Acta R. Societ. Scient. Upsal. T. II. G. Adlerbeth, om Sweriges förbnda Österländska Handel i anledning af Arabiske penningar funna i Swensk jord. A. Witterb. Hist. och Antiqu. Akad. Handl. T. I. J. G. C. Adlerb. Museum Cusicum Borgianum, Rom 1782.

Äro borta, i jemförelse med den af så många hårliga hjelte-uppråden rika Norriska Historien. Eroligt är, att många af våra forntida Konungar och Krigshöfdingar, under sina härnadståg, tillika med minnet of sina bedrifter, bortdött i 8:te r. Anledningarne till denna förmodan stola i en särskild afhandling blifwa närmare utvecklade.

Af vårt förefatta ämne återstår allenast att till slut meddela några underrättelser om de hos oss gjorda fynd af Guld-Bracteater. Den äldsta upplysning jag om sådana fynd kunnat erhålla, är af år 1674. Om hösten detta år, funnos wid Wå i Skåne, en half mil från Christianstad, tre stora Guld-Bracteater, af hvilka den största wåge 9, den medlersta 7 och den mindsta 4 dukater. De träffades tillsammans med några förrostade swärd och pilar, af en Bonde, under det han plöjde sin åker, och blefwo genast af Lands-höfdingen M. Durell i Christianstad öfverläände till Konung Carl XI, jemte följande skrifwelse:

”Stormechtigste Konung, Allernådigste Herre! — Eders R. Majst:tt gifwer iagh i nderdånighet tillkänna, thet mig förkom, at en Bonde uthi Wåå, som ligger en halff mihl i från Staden har ungefär 3 wekor sedan, wid thet han förde uthi sin åker sunnit några Antiquiteter. Dherföre iagh strax lått kom

man för mig, och dher om tiltalte honom, medh förmaning, at skaffa fram, hwad han såleda funnit, så skulle honom en godh bittes lön blifwa meddelat. Dher på brachte han mig någre gamle stora wårjor, så och piilor, som uthaff rest åre fördrårswade. Jämwal och dhesse innelagde twenne stycken aff Guld, och een aff M. King (som doch wil mehnas wara gement Guld, Croneguld kallat, effter som dhet icke warit irgot) mehra nekär han aldeles hafwa fått, ehuru godh bitteslön jagh lofwat honom. Och emedan här är ingen, som dhesse Antiquiteter känner, dershöre sänder Eders K. Mayst. jagh dhem aller ödmjukeligast til handa, nembl. Guldstyckena. Men Wårjor, så och Piilorne äro här behåldne, medan dhe äre af rost så fördrårswade, at icke några skrift eller annat kan synas på dhem, och dershöre icke hålles wårdt, at skicka dhem öfwer, medh mindre Eders K. Mayst. i nåder tacktes dhet besfalla. &c. Christianstad d. 17 Novemb. 1674.
— Magnus Durell."

Öfwer detta fynd utgaf den lärde J. Scheffer nästföljande år en antiquarisk afhandling *) af trycket, med en afritning i

*) De Orbibus tribus Aureis nuper in Scania erutis e terra Disquisitio Antiquaria. Stockh. 1675, 8:o, nu mera sällsynt. Dedicerad till Fransiska Ambassadören wid Swenska Hofwet, Marquis de Feuquieres.

tråsnitt, af hwilken synes, att dessa Bracteater endast på ena sidan hafst figurer, nämligen ett Människohufwud och nedanför ett Djur af en oxes stapnad, inom en omcirkling af sammanfogade triangelformiga figurer *). Om deras ålder och hembygd stadgar Scheffer icke något; likwäl synes han wara bidd för den meningen, att de skulle wara slagne i Norden och gifne såsom en belöning för krigiska förtjenster **). Dessa trenne af Scheffer

*) J. Witterh. Hist. o. Antiqu. Acad. Handl. T. X. erinrar Hr Blad, att man allenast funnit sådana figurer af mot hwarandra lutande trianglar uppå Portikens stoder framför Slottet i Constantinopel. Jemför J. Spon, Voyage de Grece et du Levant. Amst. 1679 T. 1. sid. 238.

***) Res rota eo redit, ut in compendium mittamus omnia, videri eis (imaginibus in nostris orbibus) innui primo Regem sive Principem munificum erga suos atque liberalem, deinde virum fortem atque bellatorem, - - Si quis autem porro quærat, quis ille Princeps aut Rex fuerit, quis vir ille fortis, ingenue fateor, me nescire, neque conjecturis certis posse assequi. Scanensem fuisse virum illum, locus sepulturæ indicare videtur. De Rege vero nihil plane habeo quod afferam. Si Scania unius gentis imperio perpetuum fuisset subjecta, forte aliquid excogitari posse; nunc cum a Suecis transierit ad Danos, ab his iterum vindicatus sit a Suecis, idque aliquoties, paganicis præsertim temporibus, quis certo pronuciare au-

beskrifna Bracteater har vår förtiente *E. L. Brenner* 1696 lätit sticka i koppar *) , jemte en annan, wid *Altingås* i *Weslbergshö* land, året förut sunnen *Guld-Bracteate* af samma beskaffenhet, hwilken wägdde 6 och $\frac{2}{3}$ delar dukat. *Brenners* mening om dessa fornlämnings betydelse är hufvudsakligen lika med *Scheffers*, och innefattas i följande forta öfverskrift på det i koppar stickna *Folios* bladet: "Quatuor hi Aurei orbes ex eo sunt genere, quales ethnici quondam Reges et Heroes in his Regnis Septentrionalibus partim tanquam insignia dignitatis ac virtutis, partim etiam amuletorum loco e collo gesserunt pendulos, qui postmodum una cum eorum ossibus, et quibus in vita usi erant armis, aggesta humo, sunt contumulati."

Efter *Brenner* har jag ej funnit någon författare, som omtalar några älderdoms

sir, hujus illiusve populi Regem hic significari? Quamquam et si hoc non esset, dubium de Rege maneret, cum et ab extero sic potuerit fuisse honoratus, quisquis extitit vir ille fortis. Neque repugnaret forma operis, quæ nescio quomodo ex Angliâ vel Scotia vicina petita videtur, sive artifex illius inde fuit accitus, sive ibi jussa confici. *Sfd. 124 och följ.*

*) Utgår blott ett folioblad, som nu mera högst sällan förefommer. Det plägar någon gång åtfölja första editionen af *Brenners* *Thesaurus* Nummor. *SveoGoth.* *Stockh.* 1691.

fynd af detta slag, sårr ån Hr Sjööborg, som i sin 1797 utgifna Inledning till Fädersneslandets Antiquiteter, samt i Nummophylacium Acad. Lundens. beskriwit flera Guld-Bracteater och tillika meddelat afritningar af fyra sådana. Den största deribland, som jemte twänne mindre träffades, på 1770 eller 80-talet, wid Rastlunda i Skåne uti en wid sjöstranden belägen sandbäck, der fordom en offerlund varit, — är nästan lika med de nyss anförda, af Schæffer beskriwa. För några år tillbaka har äfwen en Guld-Bracteate blifwit träffad ibland ett fynd af äldre Swenska Mynt uti Skårkinds Socken i Östergötland, men om densamma, äfvensom om en annan Bracteate, funnen i Wermeland, har jag hittills ej kunnat erhålla några tillförlitliga underrättelser.

Utom dessa har man i Sverige träffat ett annat slags Guld-Bracteater, hvilka, i ansesende till de konstliga figurer, hwarmed de äro försedde, hafwa af sornforskarna blifwit ansedde de för Amuletter. De äro underfundom märkte med Runor, och af sådana har man hos oss hittills funnit endast Sex, efter Hr Blads uppgift, alla i Rikets södra orter*). Wid Wadstena i Östergötland träffades 1774 en

*) Witt. Hist. v. Antiqu. Akad. Handl. Tom. X. sid. 214.

en dylik Bracteat, som inlemnades till Anti-
 qvitet's-Archivum. Hr Sjööborg har afteck-
 nat densamma och försökt att utreda de derå
 befintliga Runor *). "Man ser, säger Hr S.,
 ett menristobufwud på en wanskaplig häst, samt
 en fogel: runorna lära icke varit ämnade till
 läkning, utan till trollmärken att signa detta
 smycke med: men man ser likwäl att de äro
 wända så, att man bakfram kan läsa dessa ord
 Lutho tutho futhor — men det öfriga
 låter ej läsa sig, runorna äro likwäl, fastän
 konstiga, dock af de kände variationer". Så
 widt Hr Sjööborg. Huru det Archæologiska
 studium förnämligast winner genom nyare fynds
 noggranna pröfning och sammanlikning, synes
 bäst af en Bracteat af 5 dukaters wigt, som
 träffades 1807 wid Rikskarlwe gård i Ruthe
 Socken på Götthland. Så widt man af Hr
 Blads beskrifning **) kan sluta, är den all-
 deles lika med den Hr Sjööborg aftecknat
 och beskrifwit. Hr Blad yttrar sig om dessa
 Bracteater, att de hafwa hittills varit mörka
 gåtor, men af denna Bracteats legend, jems
 förbd med en ej tillfyllest läst legend på en
 förut funnen Bracteat, kunna dessa sannolikare
 förklarås, än genom Oden och hans forpar.

I

*) Inledn. till Fädersn. Antiqu. sid. 190. Tab. III.
 Fig. 12.

**) Witt. Hist. o. Antiqu. Af. Handl. I. c.

Munorna utgåra genom ei owanliga elipser namnet Mandion; och namnet Lutho (Ludvig) läses tydligen på den förr defanta, efter hwilket namn följa orden: Tutho Furthor Leindars tamadi, hwilka ord, så wäl som hela Theotiskan före Carl den Stores tid, äro af Gøthisk stam och öfversatte, efter Hr Blads mening, betyda en wånlig, driftig och i hemligheter initerad man. Att denna inskrift har Hr Blad vidare gifwit Historisk betydelse. Ammianus Marcellinus nämmer Mandion och Lutho, twänne Grefwar uti Franken, hwilka woro hufwudmän i den resning, som satte Kejsarkronan på Sylvania hufwud år 355. Wid denna tid — säger Hr Blad — inne hade Gøtherne, under Hermanric den store, alla länder ifrån Östersjön till Donau; de woro således i lägenhet till att deltaga i nyss nämnde resning, och att hemsföra dessa Bracteater till de orter, hwarifrån de utgått: Götaland, Skåne och Småland. Emot denna förflaring kunde wäl en och annan anmärkning göras; men wi hänwise våra läsare till den lärde författarens afhandling i des fullständighet.

De Bracteater wi hittills beskriswit, hafwa alla varit af Guld. Sålom ganska owanligt må tilläggas, att wid Serenäs Säteri i Skåne träffades år 1729 en Bracteate af

Silfver i en Ler-urna, tillika med ättsilligt arbetadt Silfver af 200 lods wigt, samt fles rehandla gamla och otydliga mynt. Denna Bracteat skänktes af Landshöfd. Lindens stadt 1755 till Akademiens Mynt-Kabinett i Lund, hwarefter den har blifwit aftecknad och beskrifwen af Cenzli-Rådet Lagerbring i Sw. Bitterh. Akad. Handl. Tom. IV. Den är af nära 7:de storleken, försedd med en mycket utkrusad bigerning, och wisar på ena sidan ett menniskohufswud med diadem, samt på den andra ett altare, hwarpå ett kors är upprest. Kring hufswudbildens synes en ganska otydlig omskrift, som Lagerbring sålunda förklarar: ΑΑΕΖΙΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ], på hwilken räkning han trott sig kunna hänsföra den till Alexius Comnenus, som wid år 1081 blef Kejsare i Constantinopel.

Deßa äro de hos oss tillförene bekante Bracteater. I sammanhang härmed får jag till slut meddela beskrifning af ännu en Guld-Bracteate, som i Julii månad 1817 blifwit funnen i Hjelsta Socken i Upland, wid Frälsehemmanet Tunalund, 3 och en fiere debels mil från Upsala. Den träffades wid ett dikes gräfning, icke synnerligen djupt ned i jorden, och enligt de efterrågningar jag gjort, har man derwid ej förmått tecken till någon stensättning eller lemningar af någon urna.

Denna Bracteate, som å höfssländande La-
bell, Fig. 1, finnes noga afritad, är af 10:de
storleken. Den är, såsom om de föregående
förmåles, af blandadt Guld eller Electrum,
och dess specifika tyngd har, efter Che-
mia-Professorn och Middaren J. Afzelii be-
någet meddelade uppgift, befunnits vara 16,
388. För öfrigt hörer denna Bracteate till de
ofwansföre nämde Nummi incusi. Den
är tvåsidig, eller rättare, sammansatt af två
guldameller, sammanfogade genom en
fringflätad ring eller bigerning. År sidan föres-
ställer en Mans bild, med en otydlig inskrift,
som, om jag icke mycket bedrager mig, synes
vara gammal Grefiska *). Den torde lätt
kunna utredas, då framdeles blifwer tillfälle
att få jemföra den med andra Bracteater.
År sidan föreställer en Man till häst, som
med spjut i handen är i begrepp att neder-
lägga sin fiende, hwilken fattat i hästens tyg-
lar med ena handen, och i den andra tyfkes
bära en båge. För öfrigt är hufvudet, åfwen-
som draperiet på år sidan, med mera konstfär-
dighet och i ett annat manér bearbetadt, som
af jemförelsen emellan Scheffers, Bren-
ners och Sjöborgs Bracteater och wår
nu meddelade lätt kan stönjas. Den öfwerst

*) Jemför Montfaucon, Palæographia Græca,
Sid. 355.

på åtsidan warande triangelformiga prydnad af upphöjda punkter finnes också på flere af de fbrut beskifne Bracteater (se Scheffer's N:o 1 och i synnerhet Brenner's N:o 4). Sglan, hwarmed denna Bracteate är försedd, gifwer tillkänna, att den, enligt hwad wi ofe wanföre anmärkt, fordom varit huren såsom ett hedersteken.

S — R.

Antiquariskt Annålan.

För någon tid sedan har Herr Sverer, Intendenten och Riddaren Pehr Tham benåget meddelat Zdunas Utgifwars ett af honom redan den 10 Julii 1814 författadt Antiquariskt bref, hwilket omständigheterna hindrat honom att, enligt sin första åsigt, tillända Profesorn wid Köpenhamns Universitet, Herr Birger Thorslacius. — Utgifwarne af denna tidskrift omfatta första tillfälle för att anmåla hufwudinnehållet af nyfnåmde bref, hwari den äldste af vår tids Swenska fornkännare ånåfört sina tankar åfwer flera wigtiga åmnen för hånådeforskarnes nånåmare eftersinnande.

Efter inhemtad kånånedom om den genont Justitiå-Rådet S. L. Thorslacii försorg år 1813 utgifna upplaga af Konung Swerres Saga, har brefsrets författare yrkat en sorgfållig jemförelse mellan nånåmde Saga och den i företalet dertill (Sid. X.) omtalade, i Arne Magnæi Samling förefömmande, Norrsta Pergamentskrift, som Konung Swerre sjelf förmodas hafwa författat, i hwilken hånåndelse Hr Tham ånåser ostridigt, att mera Norrsta mååste i denna skrift rååjas, ån i sjelfwa Konung Swerres Saga, hwilken, med de mesta andra, år helt och hållet skrifwen af Islåndare.

Den Saga om Konung Swerre, som slutar en under namn af Nordlånåds

År 1670 på Wisingsborg tryckt
 Öfversättning af ett Pergaments-Original ur
 De la Gardiesta Bibliotheket, är, enligt Herr
 Öfver-Intendenten Thams Öfvertygelse, äldre
 än den af Justitiæ-Rådet Thorslacius utgifna
 Swerres Saga, emedan den sednare beskri-
 wer ännu tre Konungar. Att närmare be-
 stämma sistnämnde bägge skrifterns språk och fö-
 rattare, har dock Hr Tham ansett endast blif-
 wa möjligt genom en noggrann undersökning
 af Pergaments-Originalerne.

Den af några fornforskare yttrade me-
 ning, att Dalskan är grunden till gamla Göt-
 thiskan, betwiflas af Hr Tham, som ansett
 språkets uppkomst böra sökas i diupet af Nors-
 rige och Göttha Rike, samt på Gottland, och
 aldraäldst från Götthiska bergen hos Marats-
 terne. — Hr Öfver-Intendenten war, enligt
 hvad brefwet widare innehåller, år 1814 sjs-
 selsatt att genomgå alla swärlåsta Runste-
 nar i Bautil, och hade redan funnit en med
 årtalet 1390 *). Till detta Manuscript äm-
 nade han låga alla sednare upptäckta, af Hrr
 Hilseling, Sjöborg och Arendt. Den alldrig

*) Den hittills olästa inskriften på Runstenen No
 581 i Bautil, anser Hr Öfver-Intendenten
 Tham innehålla orden: Drottvisi Steinar,
 förutsättande att Runorne böra läsas från höger
 till wenster, och att Runan Ψ (M), som utgör
 den sista i inskriften, kommit att insluta genom
 misskrifning, i stället för (A) (R).

för läsa Runstenen N:o 913 i Dawil påstår han sig tyckligen kunnat läsa och öfversätta, och antager såsom säkert "att det älder inträffat efter åttonde seklet, sedan Själamåförne blifwit inrättade och Torner spelen införde i vårt fäderne-land". I sammanhang härmed har Hr Öfver Intendenten anmärkt, att öfversättningen från Runskriften består i ett slags wana att åtskilja de ord, hwilka på sådana skrifter stundom äro sammanskrifne. Dem, som wilja närmare känna huru han, enligt dessa grunder, behandlat den hos Hidesius förekommande långa Runskriften, hänwisar han till sin Kritik öfver Gullhornen, som han för några år sedan inlemnade till Skandinaviska Sällskapet och nyligen (1817) utgifwit i Stockholm.

Enligt hwad Hr Cham vidare anfört, hafwa "flera misshärfningar på ord och namn i våra urkunder, gjort för honom sannolikt, "att våra gamla Tidböcker och Sagor äro "öfversattade efter anteckningar eller qwäden, "aldrastid skrifne på Runor, och sedan af "Isländarne omskrifne på Isländska, öfver- "satta från gamla Götiska. Det är derför "re, som de gamle Berserne eller Originals "anteckningarne, som woro skrifne före eller "närmast omkring 1000-talet, äga ett så skilj- "aktigt språk från Sturleson och flere öf- "tare af ett sednare tidehvarf." "På

"På detta sätt har man i Norrsta Arb-
 "niskan på 13:de Seklet förvandlat namnet
 "Smula till blott Mula Ting, med ute-
 "lemnande af runan N. Förfinämde ort,
 "som ännu heter Smula, är belägen i
 "Westergöthland, wid en å, på ett stort fält,
 "med en mängd Stenmonumenter, hvarwid
 "äfwen finnes en Kyrka, benämnd Wårkumbla,
 "med innemurade Runstenar, hwilket allt bewis-
 "sar ett gammalt, betydande Götiskt sam-
 "lingsställe. Här (säger Hr Tham) war Olof
 "Skötkonung, och ingalunda wid Mora Ste-
 "nar, då Norrsta beskickningen (äfwen wårmare)
 "emottogs *). Då man skrifwer N Ψ N R †
 "(Smula) är det högst orimligt att tro, att
 "detta ord någonsin kunnat wara Ψ † R †
 "(Mora), hwars stenar ännu förwaras, 9
 "stycken, på samma ställe i ett litet stenhus,
 "en mil från Upsala, och kunna alla tillsam-
 "mans endast utgöra ett färrelaf. Smöjligen
 "kunde wåra gamla Götter sätta wårde på så
 "obetydliga minnesmärken, och wid dem sör-
 "samla sig, då på Skornawallen (wårt gamla

U

*) Denna mening är så mycket mindre antaglig,
 som Sturleson (Konung Olof den Heliges,
 Haraldsons, Saga, Kap. 79) uttryckligen näm-
 ner, att Konung Olof Skötkonung mottog de
 Norrsta Sändebuden wid Upsala Ting.

Anmärkning af Idunas Utgifware.

"100 Gudars offerställe) och i Wadsbo wid
 "Uffeberga *) en enda sten är långt större,
 "än alla dese obetydliga 9 stenar wid Mora".
 — "Rika så orimligt (fortfar brefwets förfat-
 tare) "har man förwandlat † | † † † †
 "(Eylång), den långa ön, till Öland. Man
 "har i hast läst och söga förstått Runes-
 "skriften. Våra sednare Nordiska Historie-
 "skrifware hafwa i hög grad föraktat Runor-
 "ne, äfwen som de icke gifwit akt på belägenhe-
 "ten. Man tror derföre, och esterskrifwer,
 "att de Kämpar, som från Norrige och Wester-
 "göthland kommo Sigurd Ring till hjelp wid
 "Bråwalla i Östergöthland, mot Harald Hil-
 "detan, fero genom Sresund, eller midt ige-
 "nom fiendens både flotta och land — en o-
 "rimlighet. Det war genom Rödöfund här i
 "Westergöthland, der i alla tider warit en far-
 "wäg från Wiken och Bottensjön öfwer Wet-
 "tern till Wadstena eller Östergöthland, och
 "der den nya Götha Kanalen äfwen fram-
 "går". Herr Cham antar, att Runorne haft
 R † † † † · N N † †, samt att Rrö-
 nifskrifwarne uppgifwit detta för † | R †
 N N † †, och i följd af en orätt läsning an-
 gifwit ett origtigt läge. — Slutligen förmos
 dar Hr Öfwer-Intendenten, att stridsmännen

*) Härwid har Hr Cham återopat sina år 1802
 utgifna Politiska Anteckningar, 1:sta Stycket.

på denna resa till Röddefund tagit sina wapen wid *Bilbo a*, då de öfvergingo *Bilströmmen* wid *Forswik*. Som stål till denna södermodan anfördes, att för så är sedan, då man upprensat samma strömm, blifwit funne en mängd både färdiga och ofärdiga *bilor* eller *stridsyxor*, 4 fot under botten, med wederbörliga verktyg, och några stilletter af koppar, på hvilka *Hr Tham* till *Hans M:t Konung Carl XIII* i Mars månad år 1813 öfverlemnade en ritning, som öfwen här bifogas (Se Tabellen, Figg. 2—15). Allt synes, enligt hans tanka, intyga, att här af ålder, i första seklerne, warit sjelfwa tillverkningsorten, mest af stenarter, som finnas i de närbelägna bergen. — De stora Öfferknifwarne, eller så kallade *Åstkeswiggarne* af flintsten, (hvilka dock icke här funnos) tror *Hr Öfverintendenten* wara från *Ringsjön* i *Skåne*.

Enligt ett wid *Hr Thams* bref bilagdt beetyg, författadt af *Hr Majoren Jacob Forsell*, den 1 November 1811, blefwo de på Tabellen aftecknade Antiquiteter funne i *Westerbergöhländ*, nära *Forswiks Bruk*, under upprensning af *Bilströmmen*, på 2, 3, till 4 fots djup, bland grus och klapper, inom en sträcka af 400 alnar, — af fin, blåaktig sandsten, blandad med *quarts*. Utan på de fleste hade blifwit angripen af watten och någon jernoxida. Fig. 12 är en wanlig gammal

Flintknif. — 14 och 15 äro af Metall eller Koppar; den förre en dolf, med någon likhet till inskrift; öfvertäckt med en kalkskorpa. No 5 är 9 tum lång. De öfrige i proportion.

Nordiska Fornlemningar.

Bland de qvarleswor, som i jordens s̄bte förwara minnet af längesedan förswunnafäder, äga inga ett högre wärde för fornforskaren, än de, som med wißhet kunna hänskras till den tid, då den hofsamlade affan af en Kämpes gömdes, antingen i en enkel hög, eller i ett sten-kummel. De äro de säkraste och mest talande bewis på den odling och de bruk, som, kanske för ett helt tiotal af seklar, varit rådande i fosterbygden. De borde då, om de ock endast wore de enklaste alster af människans konstflit, såsom heliga relikier s̄rintläggas på fosterlandets altare, och med andakt betraktas af kommande slägten, så länge dessa ännu äga samma fria fosterland. Den tid har dock funnits i Sverige, då man wid beundrandet af Grekiska och Romerska älderdoms-minnesmärken, ansatt sig äga skäl att förgåta dessa enkla lemningar efter våra egna förfäder, såsom talande bewis endast på deras råhet. Men då fråga är om det s̄dnaste ett folk äger, — des National-historia — en sann och leswande kännedom om förfädren, och således äfwen om det som tillhör dem, då är det icke arbetets förträfflighet, som ger wärde åt den funna antiquiteten. Det är nog, att den blifwit nyttjad af en bland dessa forntida Swenskar, som leswat då Norden war ett hem för de härligaste

bragder. Långe hafwa dock sjelfswäldet och det ständliga föraktet för allt hwad som är gammalt, tillintetgjort mången ädel Kämpes tusenåriga grafwård. Minnesmärken efter våra stamfäder försköras årligen genom det öfwerallt tilltagande åkerbruket. Skynda wi ej att med urgammalt Swenskt nit hopsamla de ännu spridda lemningarna efter de äldsta Swenskar, så skola våra efterkommande endast i skrifter lära känna, hwad wi med egna ögon så ofta hafwa betraktat. Och då Swerige ägt en Rudbeck, Berelius, Göransson och Björner, som offrat hela sitt lif åt forntiden, så må hwarje sann Swensk med brinnande längtan önska att snart hos oss, liksom i England och Danmark, se ett offentligt, alltid tillgängligt National-Museum för våra fornlemningar, wärdigt wårt land och så stora fornforskares namn. Då skulle icke här och der i enskilda mans osäkra gömmor de skatter förwaras, som äro hela landets egendom, och som borde utgöra en wäsentelig del af National-historiens tillhörigheter. Men så länge denna önskan icke blifwit uppfyllt, är det en skyldighet för hwar och en, som ännu har känsla för sitt fosterland, att genom beskrifningar ge de fornlemningar bekanta, hwilka han handförligen råkat rådda från undergång, ehuru obetydliga de och må föreskomma dem, som förakta Nordens ofonstade

minnesmärken, derföre att de icke bära prä-
geln af Edderns lysande konst.

Fornlemningar från Skåne.

I Malmshus Län, och Norrhweds-
dinge Socken har funnits en af Skånes
författa ättedögar, belägen på det ifrån äldre ti-
der ensliga Hemmanet Bosgårdens ågor *).

*) Denna gård är äfwen märkwärdia för trenne
små fällor, belägna icke långt derifrån, wid den
så kallade Gisleberga-å. Om dessa fällor, Jung-
fru-fällorna kallade, leswe ännu i orten
en Saga, som äfwen är förwarad i en gammal
visa, hvars omgwäde i hwarje vers är: Kaller
ware den flogen — Dertill tre wackra Jungfrur.
Författaren fick tillfälle att höra både Sagan och
Visan af en i orten boende sjuttio-årig gumma,
och tror sig här böra lemna Sagan i forther,
då han icke wet den vara upptagen på något
annat ställe, och då den troligen med den gamla
Sångeriskan alldeles förswinner ur bygden.

”Egendomsherren på Engagården (nu Bosgår-
den) hette fordoindags Truls, och hans maka
Signe. De hade sex barn, tre af hwart kön.
Sönerne blefwo i ungdomen spådde, att de skulle
misshandla sina Systerar. För att hindra detta,
förde fadren dem långt upp åt landet. Sedan
de blifwit wurna, kommo de till hemorten, utan
att weta att de der woro födde. Händelsewis
mötte de i flogen trenne flickor, som skulle gå
till Ottelången i Norrhweddinge kyrka, och
wiste ej att de woro deras systerar. De wäldte

Den har legat på en betydlig höjd, der man äger den härligaste utsigt öfver de stora slåtterna fring Lund, Malmb och Landskrona. Af de lemningar, som af Högen ännu återstå, och hvilka författaren år 1816 närmare undersökt, befanns att denna Ätteshög, då den haft sin urgamla storhet, i det minsta varit 120 fleg i omkrets nedomkring. Då hälften af högen redan war bortförd, måtte höjden midt uti, ifrån sjelfwa jordytan till toppen och fanns wara något öfver 7 alnar. Öfvanpå war den flat och har innehållit 20 fleg i diameter. Öfverallt i denna hög träffades stora stenar, som lågo spridda öfver hvarandra, utemot sjelfwa ytan af högen, och synas tydligan varit ditlagde för att sammanhålla jorden och gifwa åt högen den rigtiga runda figuren. I högens södra sida, endast några alnar inne, funnos de här nedanföre beskrifna bronzsaker, utan att wara på något sätt förwarade af öfwer

go fliforna, och slogo dem ihjäl. På stället, der detta hände, uppsprungo Jungfru-Källorne."

Genom en Dansk fornforskare har författaren blifwit underrättad, att en dylik Saga finnes på Ön Wiben, endast med några obetydliga förändringar. Men der hänföres händelsen till Hedendomen. (Det är samma tradition, som ligger till grund för N:o 98 bland de af Hrr Geve r och Afzelius samlade Swenska Folkvisor; 3:dje Delen.

Anm. af Utgifwarne.)

wer eller omkring liggande stenar, såsom det annars plågar förhålla sig i dylika högar. Detta tyckes gifwa tillkänna, att den Drott, som här hwilat, har, i likhet med så många andra, dem Sagorna omtala, medan han ännu lefde, låtit uppföra denna präktiga hög till sitt hwislorum, och att hans qwarleswor och dyrbaheter blifwit inlagde, sedan högen warit alldeles fullbordad. Ty då ättehögen redan är så förstörd, att man fullkomligen inträngt i dess medelpunkt, och ingenting vidare har funnits, så är det sannolikt, att det tillförene gjorda fyndet innefattat de enda minnesmärken, som denna hög emottagit, för att förwara i sekler. De sunna fornsakerne woro följande, alla af koppar eller bronz.

1) En Urna, som wid gräfningen sönderföll, så att endast några af sido-styckena funnats erhållas. Metallen är af ålder nästan alldeles calcinerad. Den har utanpå warit försedd med horisontelt öfwer hwarandra gående ränder. Bonden, som fann den, kunde icke göra reda för hwad som war uti denna Urna, emedan den gick alldeles sönder för spaden. Att döma af de twänne största styckena, som ännu äro qwar, tyckes den minst hafwa warit af ett quarters diameter.

2) En ring af 4 tumers diameter, hvars båda ändar äro ett halft tum stilde ifrån hvars

andra. Den är för ofrigt rund, och utsträckt med flera transversala streck.

3) En ring af $3\frac{1}{2}$ tum diameter, hvars båda ändar ligga 2 tum öfver hvarandra. Den är $\frac{1}{2}$ tum tjock, på de två sidorna flat, och har afrundade kanter. Den är prydd med flera firater, som alldeles likna firaterna på de handringar af guld, hvilka finnas aftecknade i Björners Nordiska Hjelta-prydnad, sid. 59. Den tyckes hafwa varit försedd med en emalj, som ännu till en del bibehållit sig. Denna ring är aftagen på Tabellen, Fig. 18.

4) Spetsen af en lans, 8 tum lång. Den är ihålig och har på sidorna tvänne utstående, skarpa kanter, som blifwa allt bredare ifrån spetsen. Fig. 16.

5) Ett instrument, som i ena ändan är försedt med en ihålighet, att deri insätta ett skaft, och har i den andra ett bredt blad, med trubbiga och icke skarpa kanter. Hela instrumentet är något öfver 4 tum långt, bladet $2\frac{1}{2}$ tum, och nära ett tum bredt. Bladet är mot ändan något afbrutet, så att man ej med säkerhet kan afgöra, antingen det slutat i en spets eller varit försedt med en skarp egg. Fig. 17.

6) Tvänne Betsel-knappar? De äro inuti ihåliga och wid basen försedde med ett litet föreningsband, som går tvärs öfver ihåligheten. De äro wid basen $2\frac{1}{2}$ tum breda,

och sluta sig ofwantill i en kågelformig spets. Höden är något öfver 2 tum. Utanpå äro de utstrade med transversala ringar, som ligga lätt bredwid hwarandra. Den ene af dessa knappar är sönderbruten i tvänne stycken. Den andre är alldeles hel, och på Tabellen aftagen under Fig. 21.

7) En knapp af samma slag, som de förregående, endast deruti olif, att den inunder är ganska litet concav, består af en tunn skifwa, 3 tum i diameter, som midt inunder är försedd med en liten ögla och ofwanpå har en uppstående spets af $\frac{1}{2}$ tum's höjd. Sjelfwa skifwan är ofwanpå prydd med åtskilliga firater, men krossad i flera stycken.

8) En Betsel, eller Sköldknapp. Denne har alldeles form af en liten hatt, är inunder $2\frac{1}{2}$ tum i diameter och har en rund kulle, något öfver ett tum hög. Ofwanpå äger den åtskilliga firater. Den har inuti wid basen $1\frac{1}{2}$ tum i diameter, och är wid sjelfwa toppen försedd med en ganska stark bögel. Öfre sidan af denna knapp är på Tabellen aftagen under Fig. 19. Fig. 20 företer undre sidan.

9) En Kam. Den har varit öfver 2 tum bred, är till hälften afbruten, men har ännu tydliga lemningar efter tänderna. Fig. 25.

10) Tvänne smala instrumenter, liknande grasssticklar. De hafwa midtpå en uppböjning, som afdelar dem i två delar, af hwilka den

ena är rund och har tjent till att insticka i ett fast; den andra är alldeles fyrkantig, men mot spetsen afbruten. Det längsta af dessa instrumenter är 5 tum långt och på hvarwa bladet knappt en fjerdedelens tum bredt. Bladet är $2\frac{1}{2}$ tum långt, och den andra delen af samma längd. Fig. 22. — Det andra instrumentet är wid midteln afbruten, men tyckes hafwa varit af alldeles samma dimensioner, som det förra.

11) En mängd tunna, ihåliga koppar-pipor af en stor gåspennas tjocklek. De förekomma dels enkla, dels hoplödda, två och två tillsammans. Den längsta af dem är icke fullt 3 tum lång, men likväl wid ena ändan afbruten. Se Figg. 23 och 24. — Af dessa äro omkring 30 stycken, mer och mindre skadade, i behåll. Men bonden, som fann dem, sade, att han lät en mängd ligga qwar i jorden, hvilka wid gräfningen krosades i flere smärre stycken.

12) Allta stycken ringar, som tillsammans utgjort en del af de i grafvarna ofta förekommande Spiralsringarne. De äro på inre sidan flata, och på den yttre convexa. De äga alla 2 tum diameter.

13) Ett gansta tunnt instrument, af omkring 4 tum längd och något öfver $\frac{1}{2}$ tum bredd. Det är i ena kanten försedt med små tänder, i form af en såg, och tyckes i den an-

dra kanten haft en skarp egg. Fig. 26. —
 Twänne stycken af ett dylikt instrument funns
 nos och, som skiljer sig från det förra, endast
 deruti, att det är bredare, och har i båda kanta
 terna haft skarpa eggar.

Utom dessa saker, skall efter bondens be-
 rättelse flera ringar hafwa funnits, som liknat
 den under N:o 2 beskrefna, men endast varit
 något mindre.

Dessa äro de fornlemningar, som kanske i
 en tusenårig tidrymd legat gömda undan da-
 gen, tillika med affan af någon fordom måf-
 tig kämpe eller Fylkis-Konung, och som nu
 händelsewis blifwit räddade från en fullkom-
 lig glömska, för att liksom gåtor från fornti-
 den framtråda för gifande efterkommande. Jag
 skall i samma ordning, som de här blifwit an-
 förda, framlägga några af mina gifningar.

Den under N:o 2 nämde ringen är så
 stor, att den med lätthet kan trådas på en
 wanlig karls arm. Den är öppen wid än-
 darne, på det den förmodligen efter behag
 skulle kunna utwidgas. — Den under N:o 3
 beskrefna ring är mindre, och kan icke utan att
 med wåld utwidgas, trådas på en fullwuren
 karls arm. Det är wäl ej owanligt att finna
 metallringar i de Nordiska grafvarna. Både
 Urntiel och Rhode hafwa aftecknat flere. Men

den under N:o 2 har mycken likhet med en ring af bronz, som är aftagen hos Caylus uti *Recueil d'Antiquités*, T. I, Pl. CII. Fig. V. Den upptäcktes, tillika med flere andra ringar, uti en gammal Gallisk graf, hwarest flera mennisko-skeletter funnos, som hade dylika ringar om halsen, om armar och lår.

Spetsar af lansar, som fullkomligt likna den på Tabellen aftagna, äro icke heller sällsynta i Nordiska grafvarna. I Professor Fremlings *Antiquitets-Samling* förvaras en dylik, något längre, som, tillika med en metall-urna och några andra saker af bronz, är funnen wid Röpinge, i Ingelstads Härad, Christianstads Län. — Men äfwen Romarne hafwa brukat alldeles dylika. Figur på en sådan Romersk lans finnes hos Caylus, T. I. Pl. XCVI. Fig. III.

Det under N:o 5 anförda instrument lå, rer troligen höra till samma slags Celtiska instrumenter, som uti Idunas *Sjette Häfte* öfswit omtalade, tillika med några andra metall-antiquiteter från Skåne. Likwäl torde detta wara ett af de mera sällsynte.

De under N:o 6 och 7 uppförde knappar förekomma mera sällan i våra gamla grafvar. De finnas af olika storheter. De på Tabellen aftagne, torde dock wara bland de större. — Uti *Quatuor monumenta ænea* af Hallenberg äro dylika knappar aftecknade på Tab. II,

Fig. 2 och 3, och på Tab. III, der en sådan knapp är lagd såsom lock ofwanpå en af de wanliga Celtiska kopparswiggarna. Men de tyckas alla vara af det finare slaget. — Uti Rhodes Cimbrisch-Holsteinische Antiquirätens Remarques är en dylik afstagen, sid. 177. Den har funnits uti en stor åttehögd i Grefskapet Ranzau i Hollstein. Denne af Rhode så kallade Tutulus fanns liggande ofwanpå en rund kopparsdosa, omgifwen af twänne armband af guld, eller handringar, enligt Biberners. Straxt derwid funnos twänne smärre guldringar och ett större med perlor eller foraller. — En större af samma slag och twänne mindre hafwa äfwen af Rhode blifwit upptagne ur en annan åttehögd, icke långt från den förra, tillika med två spännen, en nål med ett träskafst på, twänne smärre ringar, en till hälften afbruten knif, och twänne armringar. Som knapparne på båda ställena blifwit funna tillhopa med andra prydnader och verktyg, hwilka troligen tillhört qwinnor, så slutar Rhode, att dessa knappar blifwit nyttjade af fruntimren såsom prydnader att fästa ofwanpå håret, medelst en nål eller ett litet band, som stucks igenom den lilla högeln, hwilken alltid finnes på undra sidan af detta slags ornament. Uti ofwananförda arbete wisar Rhode twänne fruntimmers-hufwuden sid. 193 och 201, som på olika sätt äro utsmuckade med denna grann

låt. Han påstår äfwen att dylika instrumen-
ter hos Romarne utgiort öfwersta spetsen af
Prästernes hatt. — I afseende på de smärre
och finare bland dessa smycken, af hvilka Författaren
äfwen äger ett, som är funnet i en
Skänst ättbödg, så skulle Rhodes gisning möjl-
igtwis äga grund. Men hwad de större och
gröfre beträffar, är det mycket sannolikare att
de blifwit nyttjade såsom prydnader på ridtyg.
En bekant från Bohus Län har berättat Författaren,
att allmogen der ännu wid högtidli-
ga tillfällen brukar på sina betsel stora, runda
metallknappar, fästade en på hwardera sidan
om betsel-stången. De hafwa ock der ett ser-
skildt namn och kallas Murklor. Författaren
påminner sig ock hafwa sett dylika knap-
par på gamla betsel äfwen i Skåne. Det är
således ganska sannolikt, att den runda knap-
pen, på Tabellen aftagen under Figg. 19 och
20, tjent till knapp wid betselstångerna, och
att den andre under Fig. 21, varit fästad i
pannan på hästen, eller annorstädes på ridty-
get. Författaren tror derföre att bästa namn
net på dessa prydnader tills vidare bde vara
Betsel-knappar. Men det skulle äfwen kunna
wara möjligt att knappen Fig. 19 tjent till
knapp på en Sköld, och suttit fästad i dess mes-
delpunkt.

De tvänne under N:o 10 nämnda smala instrumenter hafwa utan twifwel varit något slags verktyg, hvars bruk författaren ännu icke tilltror sig med någon säkerhet kunna bestämma.

De under N:o 11 anförda små ihåliga kopparspiporne torde antingen hafwa utgjort delar uti något musikaliskt instrument, eller ock blifwit nyttjade såsom prydnader på ridstyg. En af författarens bekanta, som bewistat sista fält-tåget i Tyskland, sade sig der hafwa sett ett Ungeriskt Cavalleri, som hade liknande prydnader af metall, hängande i sjelfwa berstet. Författaren har ej i något af de Antiqvariska arbeten, till hvilka han haft tillgång, kunnat träffa något, som kan gifwa minsta upplysning om dessa metallpipors bruk.

Det på Tabellen, Fig. 26, aftagna instrument, har sannolikt blifwit nyttjad som en såg, kanske för att dermed arbeta bärnsten eller andra finare saker. — Det andra, som är fullkomligt likt det förra, men saknar endast taggar, torde troligen höra till det slags rakes knifwar eller hår-knifwar, som Rhode afdeskrifvat sid. 209.

Flera bland dessa saker, men isynnerhet Rammen (Fig. 25), tyckas bewisa att en qwinsna hår blifwit högad, jemte en frigare. Om dessa fornlemningars ålder lär icke mera med säkerhet kunna bestämmas, än att de sannolikt

äro från Odinska tidehvarfvet. Men hurusvida de blifwit arbetade här i Norden, eller såsom dyrbarheter från sydligare länder införda, låter icke kunna afgöras förr, än flera forskningar angående fosterlandets fornlemningar hunnit sprida ljusare dag öfver dessa af lågsna tiders minnen.

Fornlemningar från Halland.

Den på Tab. under Fig. 27 aftagna knif af bronx är $4\frac{1}{2}$ tum lång och försedd med ett fyrkantigt skaft, som slutar sig i en liten knapp. Bladet är något krokigt, $2\frac{1}{2}$ tum långt, och i spetsen afbrutet. Både bladet och skaftet äro prydda med sirater. Man kan tydligen se att den är gjuten. Eggen har lidit något genom rost. Den är funnen i en hög, på gården Bonnarps ågor, ej långt från Laholm. — En till formen alldeles lik kopparknif finnes aftagen hos Rhode, sid. 225. Den är endast något mindre och funnen i Hollstein. — Både till form och arbete är denna Halländska knif en af de vackraste lemningar från forntiden. Den tålar i närhet, med hvilken Romersk fornlemning som helst. Om dylika knifvar varit offersknifvar, eller ämnade till annat bruk, måste framtida forskningar afgöra.

Fig. 28 visar en liten tång, $2\frac{1}{2}$ tum lång, äfwen funnen i en hög, på gården Bonnarps

ågor. Den låg i en urna, som wid upptagningen gick sönder. Båda stiftsworne, hwaraf den består, äro i de breda ändarne hopbända, att de sluta tätt tillsammans, då tången tryckes tillhopa. Den är äfwen med mycken sticlighet arbetad och på båda sidorna prydd med firater. — Hos Rhode ser man (sid. 201) ett dylikt instrument aftaget, endast något större, och utan firater, funnet uti en hög wid byn Edln i Hollstein, tillika med ett slags rakesknif. Rhode berättar sig hafwa ägt flere dylika af olika storlek. Som han alltid funnit dem tillhopa med andra saker, hwilka tillhöra fruntimmer, så tror han att de blifwit nyttjade af qwinkönet, för att dermed smycka och frisera håret.

Båda dessa wackra antiqviteter äro en skänk till författaren af Hr Professor Ugardh i Lund.

B — s.

Från Halland och Bonnarps gård äro
följande:

Fig. 27. En knif, $4\frac{1}{2}$ tum lång, funnen
i en hbg.

Fig. 28. En liten tång, om $2\frac{1}{2}$ tum,
funnen i en hbg, och liggande i en urna.

Fornlemningar uti Rasbo Socie-
ten i Upland.

De gamles griftplatser och ättebackar äro de mesta fornlemningar, som träffas inom denna församling. De finnas till stor myckenhet, och äro både till inre och yttre beskaffenhet skiljaktiga.

Ättehögarne s antal är temligen betydligt. På den största, hwilken är belägen wid Hammarby by, är en hög sten upprest, dock utan påskrift, hwarigenom den dödes minne och högens namn nu alldeles blifwit förglömda. Öster om kyrkan äro två icke obetydliga ättehögar, som, utom det öfversta jordlagret, bestå af större och mindre klapperstenar.

Äf så kallade Stensättninga har jag räknat ett antal af emellan 20 och 300. — Om deras yttre beskaffenhet må följande nämnas: De fleste äro cirkelformiga, med en stor sten i medelpunkten, hwarifrån utgå fyra stensrader, lagda efter wäderstrecken. Några få äro med tolf eller sexton dylika stensrader försedde. De andra äro lagda i form af quadrater eller parallelogrammer; alla med temligen höga hörnstenar. Den största runda stensättningen, hvars omkrets är något öfver 100 fot, är belägen på Prästegårdens ägor, der äfwen 20

andra finnas. Det angränsande gårdet såges fordom varit alldeles uppfyllt med ättehögar. Vid Ursta by träffas omkring 50 större och mindre stensättningar, mest af fyrkantig form, af hwilka de största äga en längd af 20 till 25 fot. På båda sidor om den der anlagda vägen stå två stolpar af sten, midt emot och helt nära hwarandra, af 4 fots höjd, hvars borttagande allmogen säger, i forna dagar wara strängt förbudet. — På Leista bys ägor är en stor ättebacke, med en myckenhet af sten, sättningar.

Åbrände deras inre beskaffenhet, må följande anmärkas. De grifter, som blifwit öppnade, äro ganska noggrannt murade, dels i rund, dels i fyrkantig form. En af det förra slaget öppnades år 1813 på Prästgårdens ägor. Då man grävt fyra fot, mötte en bergvägg, men på sidan, i sydost, stod en urna af bränd lera, $\frac{1}{2}$ fot under jordytan. Öfwerst låg en flat sten, af 2 fots längd, derunder en mindre, såsom lof åt urnan, hwilken stod på en stor flat sten, omgifwen af tätt sammanpackade klappstenar. Dess öfre diameter war 9 och under 5 tum; föll wid upptagandet i flere stycken, och war alldeles uppfyllt med kol, aska och brända ben. På botten funnos några förmultnade jernbitar. — Då jag om wären 1815 lät gräfwä i en rund stensättning, som gick i fyrkant på djupet, fann jag flere urnor,

och deribland twänne med hela bottnar, men i bråddarne illa skadade. Jag träffade widare stycken af stenyxor samt af urnor, som bestått af röd lera.

Wid hemmanet Sandbohl äro i en hage wid vägen ungefär 20 stenar uppreste, några famnar emellan hwardera, men utan ordning och påskrift. Deras höjd är emellan 3 och 4 fot. Ingen stensättning förmärkes omkring dem.

Nu finnas blott 6 Runstenar inom Församlingen, sedan framlidne Professor Olof Berelius lätit till sin trågård i Upsala inflytta den märkeligaste, hwilken stått wid Drby by, *). Allesamman äro uti Öhransons Bantil upptagne.

Då en byggnadsgrund planerades wid Säteriet Elfgårde, fanns för längre tid sedan ett ganska stort swärd af jern, som ännu någorlunda skådes i Soännen förwaras.

Wid ett dikes upptagande på Ströja bys åker, hittades för flere år tillbaka, under twänne urnor, ett gammalt swärd, också af jern, blott 16 tum långt, emedan det på midten tycktes vara afrostadt. Wid handtaget war bredden $2\frac{1}{2}$ tum.

Ålfwens

*) Se Joh. Weringstjölbs Mon. Upl. pag. 66, och des Mon. Ulleråker. Pagg. 322—323.

Äfwenledes fanns wid en liten med sten belagd högs afgräfning, i Prästgårdens gårde, en knif af koppar, och en lemning, förmodligen efter något betseltyg, också af koppar med erg öfwerdragen.

Wid hemmanet Nåset, beläget på en udde i Sunbo-sjön, hittades, för flere år sedan, några malmkärl, samt en hästsko af sådan storlek, att fyra fullkomliga hästskor af densamma förfärdigades. Dersammastådes har man också träffat på årskilliga murade hvalf under jorden.

Den enda järtegryta, som här finnes, är belägen wid ett Torp under Frötuna Säteri.

På en stogbewärdt bergshöjd wid Öfwan-sjön, i östra delen af Socken, finnes en forn, lemning, förmodligen efter något Wikingarske, hetsst som det tyckes att man i forna dagar från denna befästning kunnat komma sjöledes till hafwet. Den utgör en rund högd af upplapplade ofantliga stenar, midt uti hwilken är en djup däl, hwars diameter är 8 till 10 famnar. Wid byarna Ströja och Grån träffas dylika, fast mycket mindre rudera.

Djupt in i stogen, som tillhör Orsta by, finnes en stor grotta i ett berg, försedd med slåta väggar, och en ganska stor, tunn håll, som står wid öppningen, dock så, att ingången derigenom icke hindras. Allmogen bes

rättor, det de hört omtalas, att, då den för många år sedan upptäcktes, man der funnit jemning efter en eldstad, samt åtskilliga smärre jernsaker.

Wid Anner-kyrkan Kihl, ligga de ångar, på hwilka åtskilliga syner i fordna dagar blifwit förmärkte, serdeles då några märkelige Riksförändringar tillstundat. De hafwa wunnit åtskilliga författares uppmärksamhet *). Omständliga berättelser derom finnas i handskrift bland Palmstiöldske Samlingarne på Akademiska Bibliotheket i Upsala.

F — s.

*) De äro följande: Joh. Schæfferus, i Memorabilia Sver. Gentis Exempla, pagg. 12, 13, 14. J. Fogæus, i Carla Seacerstiöld. Salvius, i Bestr. öfwer Upland. sid. 309. Neifter, i Dissert. de Pugnis prodigiosis in cælo visis. P. II, pag. 12.

Tillägg wid Anmärkningar
om Ättehögar.

(Sduna, Häft. 5. Sid. 43).

Så wäl af äldre beskrifningar, som nyare uppsatser, hwaraf flere kommit till det Samsfunds kunskap, som utgifwer närwarande Lidskrift, hafwa wi inhämtat, huru sällan ändamålet med ättehögars öppnande winnes, och huru söga det lyckas att frambringa urnor och andra derjemte befintelige fornlemningar ofskadde i dagen. Då den författare, som i Femte Häftet af Sduna meddelat några anmärkningar om ättehögar (sid. 43—62), icke widrört denna omständighet, har Samsfundet ansett några hithörande anvisningar kunna förtjena de fornälskares uppmärksamhet, som sielswe hafwa tid och tillfälle att anställa antiqvariska undersökningar. Denna anvisning blir forrt, och förutsätter, att hwad som i allmänhet angår ättehögars inre construction, är förut kändt, så wäl af nybnämnde anmärkningar, som de beskrifningar flere fornforskare i detta ämne meddelat.

Att ändamålet af upplysningars samlande wid öppnandet af ättehögar merendels så ofullständigt winnes, måste sökas i den otjenliga behandlingen. När i en ättehögs stensättning träffas, bör man med warsamhet gå till wäga, och ej öfwerlemnna utgången af arbetet åt det bitrådande arbetsfolket, som med sina grofwa

redskap och ännu mera med sin brädska och sitt tunga handlag icke sällan frosta eller alldeles försädra de fornlemningar de skulle skaffa i dagen. Man måste således wid stensättningens öppnande själf noggrant tillse, att den sten, sand och jord, hvaraf urnan omgifves, war samt undandröjes, utan att urnans täcksten och underliggare det ringaste blifwa rubbade; och sedan må man med wärdare arbete dröja en dag eller twänne, på det att den warma sommarlusten må gifwa fasthet åt den lösa, oftast söga brända lerurnan. Mesta warsamheten fordras sedermera att aflösta täckstenen, ty med den bäst använda försigtighet händer så lätt, att om den derunder lutas åt någöndera sidan, den då med sin tyngd frostar hela urnan, eller åtminstone bräcker öfra kanten deraf. Sedan man har urnan i dagen, bör man ej genast flytta henne från sin underliggare, utan dermed hafwa fördrag, då den på en warm sommardag snart hårdnar. Derefter och då underliggaren borttages, måste noga efterses om derunder eller i närheten deromkring finnas några lemningar af fordnas stridewapen, swärd, pilar, flintknifwar, o. s. w. och bör man då med grofwa jernredskap ej gå till wäga. De öfriga omständigheter, som wid undersökningar af ättehögar och deras yttre och inre construction böra iakttagas, äro både af nyssberörde Afhandling i Zdunas Femte Häfte och af andra Fornforskares skrifter förut bekanta.

18.

4 5 6 Tum

21.

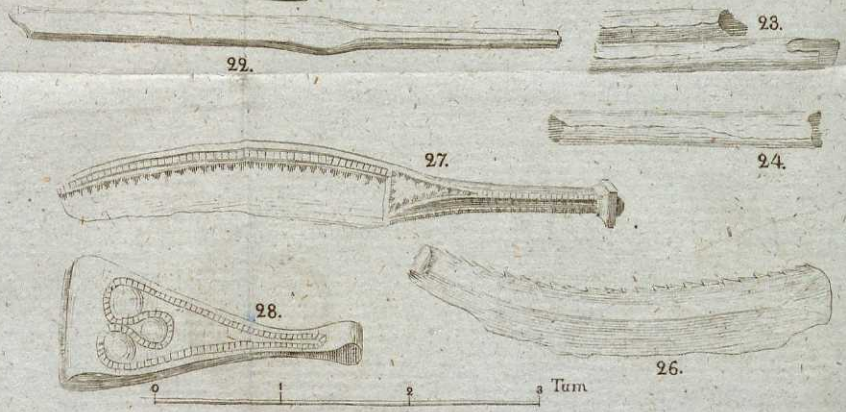
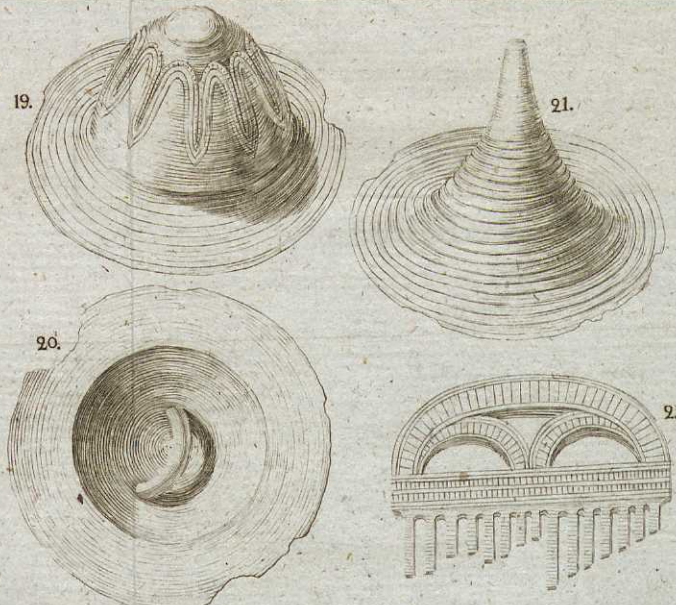
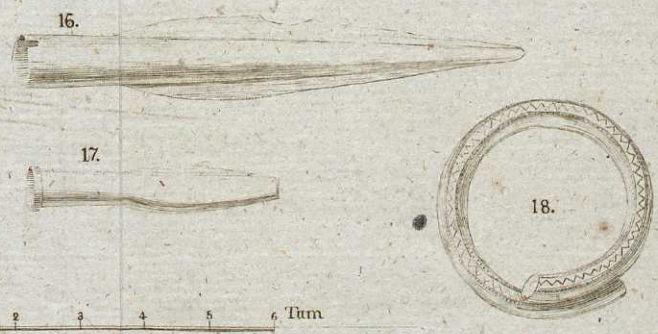
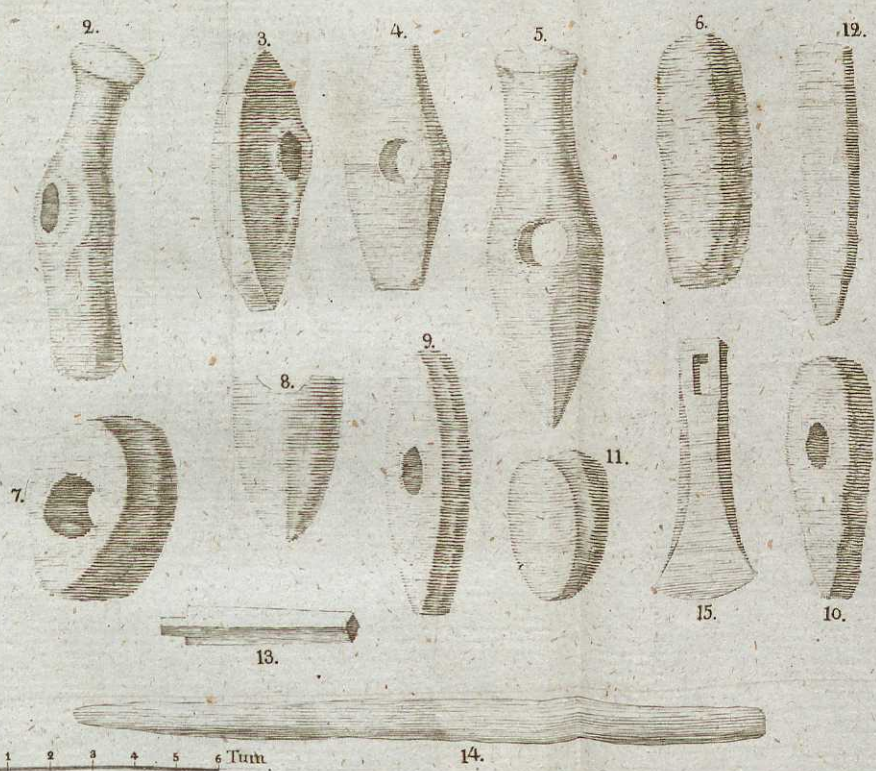
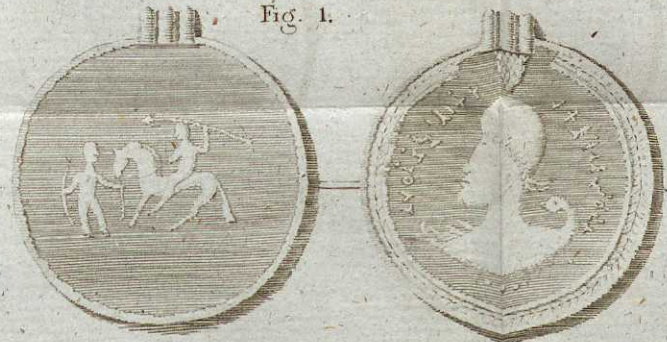
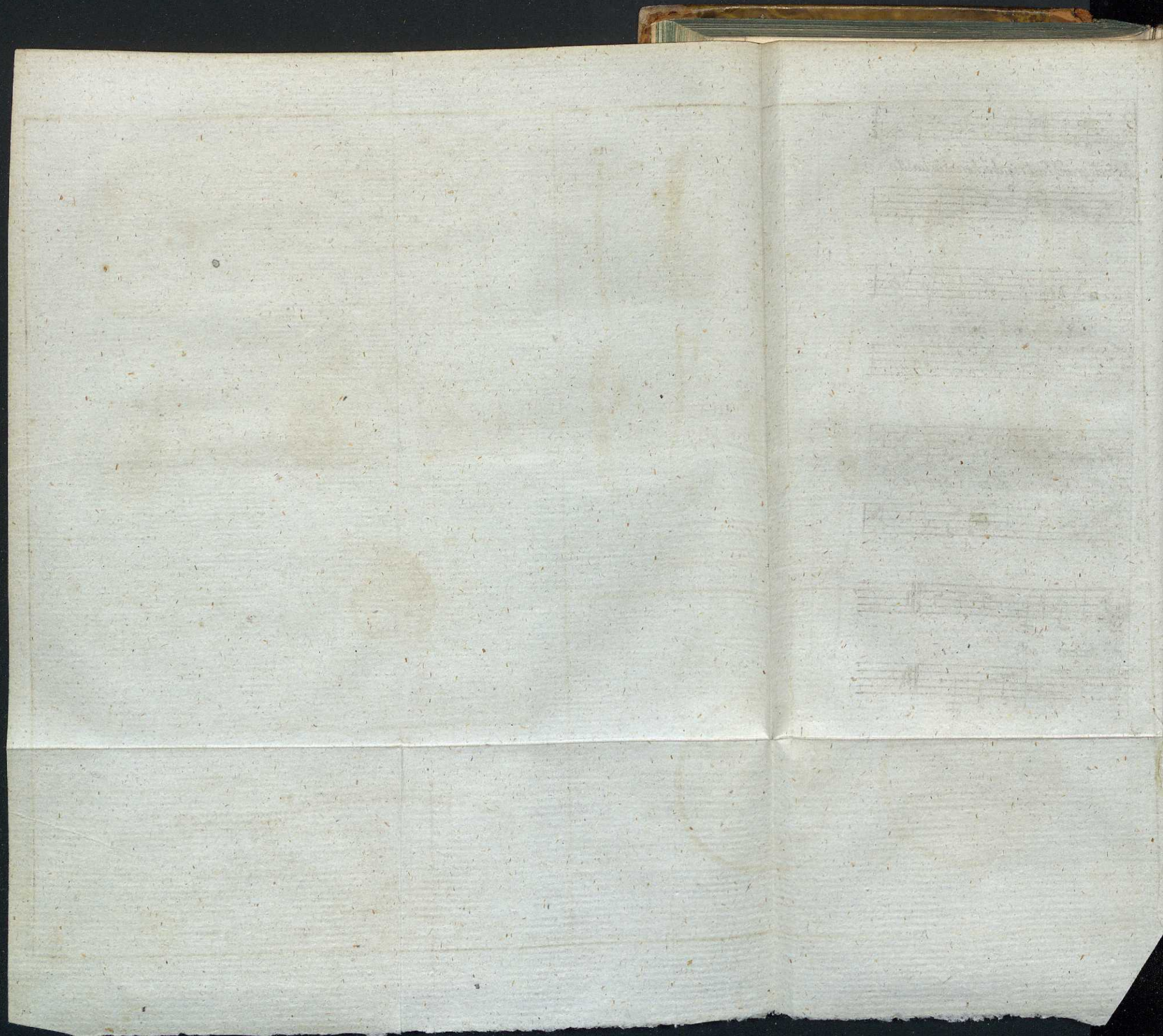
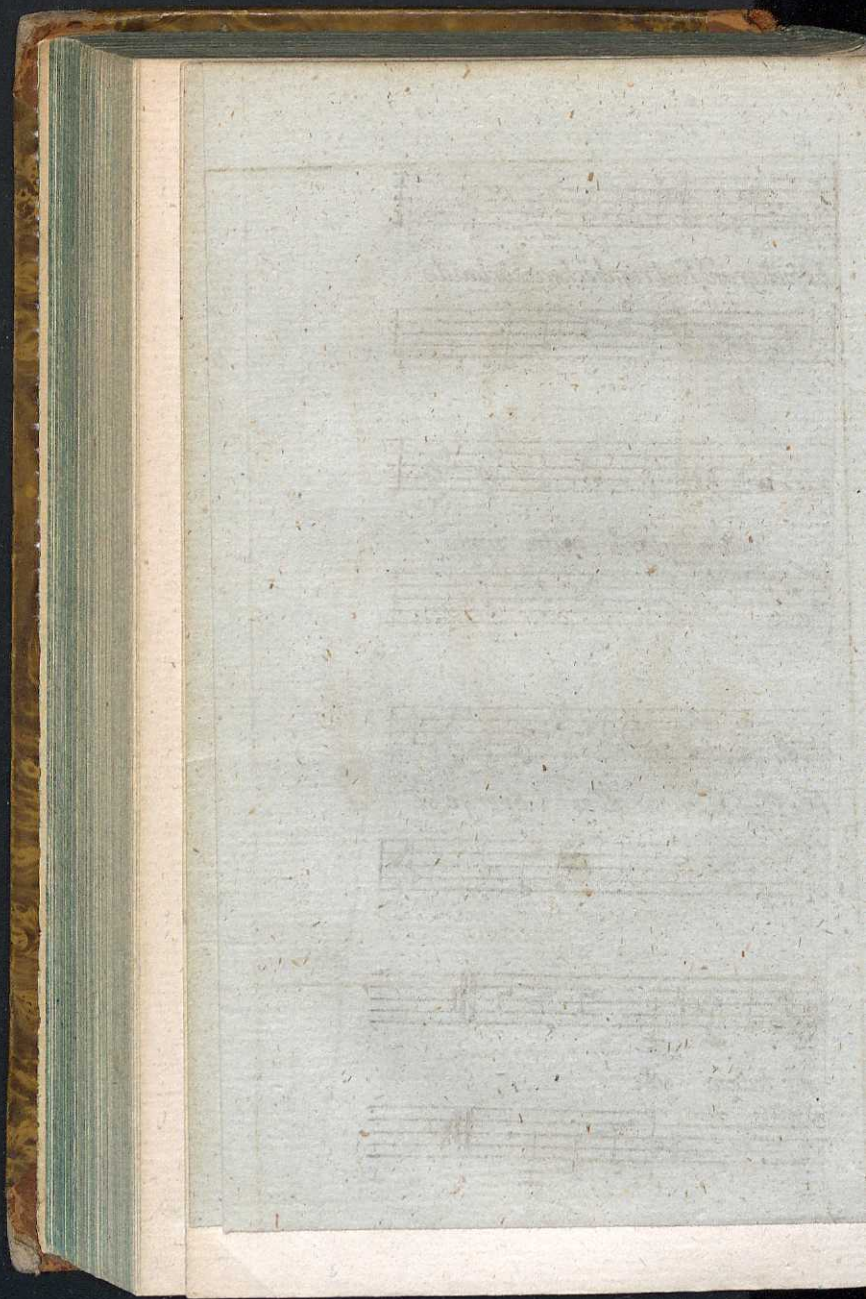

Fig. 1.

husfjellsgrund, fast regnbäcken skörlunde

den gamle man uppå

lers staf. Må hans ätt ej i Sverige se

ar tiden ut.

stund till stund, Och du tåler dock icke dess dar. Och tyst flyter böljan i hafvets grund, Fast regnbåken skär lande

far. V. 10. Så sjunger glädt vid sprakandes spis, i den kalla vin-terqväll, den gamle man upprä

bondevis, med söner sin i sitt hjäll. Han sätter och tåler sin ålders staf. Må hans ätt ej i Sverige se

slut! Bondens minne det sänks uti graf, men hans verk varar tiden ut.

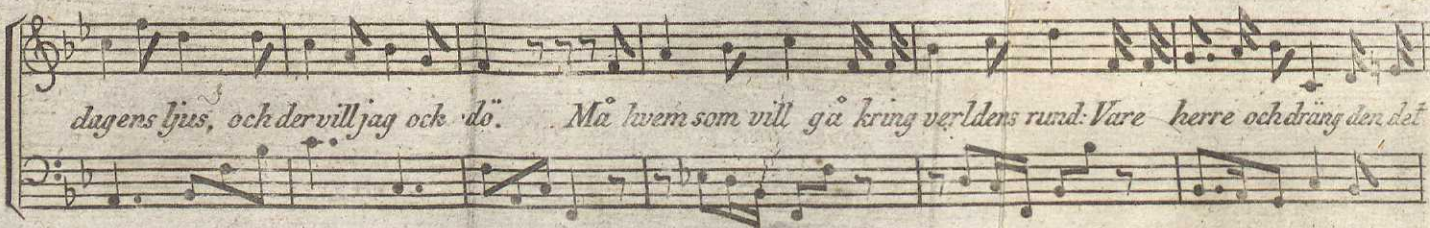
Odalbonden

Juul No. 21

Andante.

V.1. Å bergig ås, der står mitt hus, högt öfver skog och sjö. Der såg jag första

dagens ljus, och der vill jag och dö. Må hvem som vill gå kring verdens rund: Vare herre och dräng den det

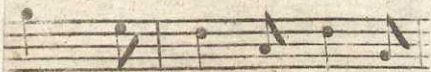
kan! Men jag står hälst på min egen grund och är hälst mit egen man. V.4. Ej buller älskar jag och bång. Hvad

stortsker det sker, lyst. Snart märks ej spår af stormens gång, af blöden, sen den lyst. Men lyst lägger tiden

Der säg jag första

ns rund: Vare herre och dräng den det

Ej buller älskar jag och bång. Hwad

den lyst. Men lyst lägger tiden

Rättelser:

- Stk 161, raden 20, står: R. Keder. Läs N. Keder.
Stk 167, nedersta raden, står: eratis. Läs erutis.
Stk 196, raden 7, står i några exemplar: Fig. 21.
Läs Fig. 22.
-

Innehåll:

	Sib.	
Wasthrudnismal	—	3.
Till Fornforstaren Tholander	—	20.
Brage den gamle	—	21.
Skål till H. N. H. Prins OSCAR, den 4 Julii 1817	—	23.
Skaldens Hem	—	25.
De Tre Bröderne	—	29.
Polarresan	—	17.
Stjernsängen	—	40.
Ättehögen	—	42.
Floden	—	44.
Om Fornlemningar i Nubien	—	46.
Betraktelser i afseende på de Nordiska Mythernes användande i stön Konst	—	6.
Recension af ett Poem: De Danorum rebus gestis Secul. III & IV	—	133.
Archæologiska Anteckningar rörande de i Swenskt jord funne Gulds-Bractes ater. (med kopparstick)	—	160.
Antiquariskt Numålan. (med 14 i kop- par stuckne figurer)	—	182.
Nordiska Fornlemningar. (med kop- parstick)	—	—
Fornlemningar uti Rasbo Socken i Upland	—	206.
Tillägg wid anmärkningar om ätte- högar	—	211.
(Bilaga: Musikknoter till Edalbonden, Edunas Första Häfte).	—	Se

I d u n a.

Attende Häftet.

Andra Upplagan.

SEDERHJEM, 1824.
Tryckt hos Fr. B. Nestius.

3 6 1 1 6 2

1810

1810

1810

1810

S å n g e n.

Har du sett dittens swala lunder
med gyllne frukt i Isfvens stygd?
Och silfwerbäckar gå derunder
och leka i den gröna bygd.
Hur skönt de glada landskap skifta
i morgonrodnans purpurfärg!
Hur hoppets gröna fanor hwifta
uppå de solbeglånsta berg!

Hwi klagar Skalden då? Hans flamma
är hon ej gode Gudars län?
Hwi förjer han, den otacksamma,
det Eden han ej drefs ifrån?
Har han ej qwar ännu dess dalar
med gröntklädd wår, med gyllne höst?
Och siunga ej dess nåttergalar
alltjemnt ur djupet af hans bröst?

Med himmelsk fröjd den gudafånne
omsamnar lifwet som en brud.
Hwar inre syn, hans hjerta tånne,
han präglar ut i bild och ljud.

Den werld, som i hans barm låg sången,
 se, fram i dagen har hon gått.
 En ewig längtan är ej Sången,
 han är en ewig seger blott.

Gif akt! Den högga Genius swingar
 med klang utöfwer haf och jord;
 Med morgonrodnaden till wingar,
 med manteln af en Maj-sky gjord.
 Så glad som foglens morgonqwitter,
 så stark som åskan, då hon slår,
 Och Ewighetens cirkel sitter,
 bland rosor gömd, omkring hans hår.

Han wet ej af den mörka sagan
 om trånad utan mod och hopp.
 Han känner ej den wela flagan,
 ej misfljud, som ej Ibsas opp.
 Hans saknad är en flod, som busar
 i dans emot det söfka haf;
 Hans suck är windens lek, som susar
 emellan blomstren på en graf.

Hans tempel står i ljus och lågor,
 en källa forlar wid dess mur:
 Från tidens botten gå dess wågor
 och Skalden dricker kraft derur.
 Mot hwarje qual, hans hjerta sårar,
 dess hellsodryck en läkdom sät.
 Den källan är ej jordens tårar,
 nej, hon är himlens spegel blott.

Wålan, ur källan will jag dricka
 med mod, om jag är drycken wärd.
 Med friska bgon will jag blicka
 omkring mig i den sjuka werld.
 Den gyllne tyran skall ej klinga
 om qwal, den sjelf jag diktat har,
 Ly Skaldens sorger äro inga,
 och Sångens himmel ewigt klar.

Så länge öfwer tappre fäder
 det stjernerika grafhwalf hånghs,
 Så länge friska Nordanwåder
 än sjunga Sweas barn till sångs: —
 Så länge Nordens bröst beware
 sin underfödna stämmas gång,
 Och berg och dalar återsware
 den manliga, den Swensska sång!

T—r.

W i n t e r n .

Lustigt öfwer slätten spänner
 Wintern sina hwhita tålt,
 och den hånne åbon känner
 knappast sina egna fält.
 Dagens ljus och nattens lågor
 gnistra emot snön med lust;
 Sundets vågor
 sofwa kring den frusna kuff.

Genom sta'n en broilig stråcka
 far med hiellerklang förbi,
 och jag räknar glad hwar snåcka
 med en pelsklädd Venus i.
 Drifwan knarrar, nordanwinden
 på de stöna i sitt lopp
 nyper kunden;
 se hwad rosor rinna opp!

Jag will med, jag will se om Er,
 Drifwor, här på sydlig jord!
 Jag will dricka luft, som kommer
 flygande ifrån min Nord.
 Glada barndomsminnen fliga
 rundtomkring ur fjerran blå,
 winterliga,
 friska, pelsbellädda små!

O välkomne! Är det icke
 här som det der hemma var?
 Jorden snöklädd hwart wi blifve,
 lifwet muntert, himlen klar?
 Skön är dagen som wid fjellen,
 då jag lekte wid er hand,
 månskenqvädden
 hög som i Jernbärarland.

Derför kommen hit och sätten
 Er hos mig wid brasans sten,
 låra landsmän, och berätten
 åter hvad jag wet alltre'n.
 Se, på rutan, som är frusen,
 wänners namnsdrag ritat jag:
 himlaljusen
 skina i de låra drag.

Då de gamla sagostrifter
 läser jag wid spideln's glödd.
 Hvilka wäldiga bedrifter,
 hwilket mod i lif och dödd!
 Lyfna! Genom stjerneklara,
 genom stilla nattens fred,
 underbara,
 djupa röster fliga ned.

Hwadän? Will' du det förnimma,
 se i himlen opp och lär:
 som på Sam 86 fordomtimms
 brinna Gädrens högar der.

Och i väster och i öster
 Öppnas de för diktens son;
 anderöster
 hör han klinga derifrån.

Gif mig lyran. Åt! föråten
 länge på min vägg hon hang.
 Många åro dagens låten,
 låt oss höra nattens klang.
 låt oss sjunga Balhalls throner,
 fosterland och hjeltars lag.
 Friska toner!
 Klingande Nordmannaslag!

T—r.

Wid

en främmande Ynglings graf.

Bortom hafwet på den södra jorden
sitter stum en Mor,
blickar tårögd upp till högga Norden,
dit des ålsling for.

Hjertats dufwopost, en wänlig helsning,
teknad af hans hand,
wäntar hon med ångest och hans frånsning
i ett fjerran land.

Moder, breswet är från fjerran landen,
ej från honom döç;
når det dyppnas, faller dig i handen
af hans hår en lock.

Men han sjelf hör icke lifwets tummel,
ser ej solens sten,
ty i Nordens stora jättefummel
sofwer han allre'n.

Frejas stierna öfwer grafwen gibber,
hon är saknan här.
Arma Moder, lysen hon i söder
tårögd lifsom här? —

Goda yngling, Segas boning bådard
 flöftet i sin famn,
 men af minnen lefwer hon, hon räddar
 sina offers namn.

Ser du neder till din barndoms kullar,
 der de rika trån
 frodas med sitt gull och floden rullar
 mellan winberg hån:

Och din blick är som när stjernor skina,
 som när waktlar slå
 är din stamma, Yngling — till de dina
 skall du hwisfa då:

"Gråten ei för mig, fast från min sommar,
 från min höst jag dog.
 Nä! när lifwets drifhudplanta blommar,
 är hon mogen nog.

Hit hon kom från solbeglånsta länder,
 skickad af en wån,
 men hon tynar på de kalla stränder,
 längtar hem igen.

Jäde män I hata fulna Norden,
 ty åt mig han gaf
 allt hwad menskan winner högst på jorden:
 kärlek och en graf.

Och de äbles tysta tårar sade,
hur jag var dem tår,
och den skönsta tårna staden hade
band min dödskrans der.

Men en sten blir rest, som männer rita
swarta runor på,
och kring honom våra rosor hwita,
våra blommor blå.

Och en alm i långa sommar dagar
lyfter kronan swal
derutsfver, och i toppen klagat
Nordens näftergal."

T—r.

—————

Skaldebref.

(1815).

Marso till Adlerbeth sin helsning ur fluggor-
nas rike!

Majas bewingade son förer den willigt till
dig.

Ey från diktningens land ännu besöker han
jorden,

ännu med gyllene spödet jagar han fluggorna
hit.

Språksam lärer han oss hwad sönt som bildas
deruppe,

genom den wingades mun känna wi sängen i
Nord.

Wäl gaf fordom han bort till Apollo den strängar-
de lyan,

sin uppsinuing illwäl älskar Cylleniern än.

Nyligen förde han hit din Maro och sedan din
Flaccus.

Stellgren, stolt af sin wän, läste dem båda för
oss.

Steckad hängde en hop på den läsandens skuldra och
drack med

giriga bron hwart ord, kändt med förtjusning
igen.

Händerna klappade wi: det lät, som när windar
om wären

uppe på blomstrande jord ståta i dalarna
hop.

Se, då kallades mig med hån illfundige Guden,
hviskade, hörd af en hvar: "Maso, dig glöms-
mer han dock,

Dig som lesde likväl, som dog wid Asarnas
wagga,

dig som diktade sjelf, tror jag, i Odhisska
ljud" *).

Alltså han smådade mig: Horatius skrattade
bittert,

Maro, så blyg som han är, wände sig bort för
att le.

Silfverbågen likväl, den pythiska, spände och
min hand,

Klingande pilen derifrån träffade målet ibland.
Mången helsade mig för den Romerska Sångens
Triumvir,

efter de prisade två nämnde man äfwen mitt
namn.

Böcker, tre gånger fem, om förwandlade former
jag diktat,

Dikten, så säger man mig, lefwer i minnet
ännu.

Tris ur skarna lif, i mångfaldt spelande färger
ännu med stiftande band knyter hon himmel och
jord.

Upp! jag wiger dig in att wara min häröfd i Nor-
den,

*) Epistola ex Ponto IV. XIII.

öfwer ditt hufwud, o Skald! swärfwar min ande
från nu.

Sjelf jag fyller uti de blefnade dragen på taflan,
wisar dig, trogen och sann, lätta gestalternas
min.

Sjelf ingifwer jag dig sexfotade versen, som
dansar
rast som bland blommorna hån dansar den
skummiga flod. — —

Skynda dig! Timmarna fly, re'n gråna de lagras
de lockar,

Phoebus för alla en gång gömmer båd' Ipra och
sol.

Dot — han gömmer dem ei, han gifwer dem bles
fare åter,

solen är mattare här, Ipran är formad af
moln.

Ly hit trånger ei mer från jorden, än själen af
tingen,

bilden i källorna lik dallrar den ewiga här.

Sorglöst swärfwa wi kring bland liljor wäfda af
månsten,

under de lustiga trån sträcka wi lemwar af
dunst.

Kroppen förwittras till luft, men sinnet är ewigt
det samma,

fanning och snille och dygd lefwa bland skuggorna
na qwar.

Derför är plats i vårt lag för Swensken med
Romaresinnet,
Satiens skalder en dag samna sin nordiska
bror.

T—r.

 Den drucknade Gofen.

Gofen med loftar af gull, Ganymedes blef rfs-
 wad på Ida,
 Ejungarens wäldige brn honom på wingarna
 tog.
 Cephalus rfswades ock; då han jagade ensam på
 bergen
 ryckte Aurora till sig blomstrande jägaren
 opp.
 Lifafå, badande pilt, dig äfwen snappade
 hafwets
 blåbestjade Mör, wågornas lurande folk.
 Gifrigt de drogo dig ner bland undren som dwäljas
 på djupet,
 ingen lyckfelig dem fäg, Diktaren känner dem
 dock.
 Blef som en måne och kall är solen som stiner
 dernere,
 wäfen med underlig form spöka i stymnin-
 gen der.
 Skogen är der af forall och willebrådet är
 fotlöst,
 liljor med döfwande luft frodas i gyllene sand.
 Men i midteln är Hafsfruns slott, en ofantelig
 perla,
 hälfad som himmelen ut, präktig att flåda som
 den.
 Dit de flåpade dig i musellsalen och swängde
 wilda

wilda i rasande dans blefnade gästen om
fring.

Dy de hata alltjemnt hwad helst som lefwer i
ljuset,

wattnets oroliga slägt tål ej den fasta gestalt.
Se de släppte dig förr än anden ur lemmarna
flyktat,

då åt den hatade dag gäfwö de lifet igen.

Men der stodo på stranden ännu i orörlig
jemmer

gråtande fader och mor, syffon och wänner och
slägt.

Gråtande stod der jemwäl den grånade lärarn som
sostrat,

älskade, lofwande barn, endast åt döden dig
opp.

Alla beklagade de det skönas öde på jorden,
lifwets bedrägliga hopp, fördadt i blomnin-
gens dar.

Se, då hördes och hit de klagandes rop fring den
unga;

Sångarn är ungdomens wän, ungdom och sång
äro slägt.

Derföre bröt han i hast en förgängelig blomma
och lade

henne, en wänlig symbol, hän på den tidis
ga graf.

T_R.

Klosterruinerne.

Stå stilla, Wandrare, och se dig om.
 Här reste sig från gråa ålderdomen
 ett kloster, heligt då — men tiden kom
 och gjorde hemgång uti helgedomen.

Deß murar nitet fogat fast ihop,
 Men sekler trångde sig med wäld emellan.
 Nu till deß gård drar ingen pilgrimshop
 och ingen offrar i den helga källan.

Igenom porten är blott windens gång,
 den wida rund, de djupa hwalf stå döde;
 från loften strika uswarne sin sång,
 men under slumra ändå tryggt de döde.

Se, tidens wisshet åt Legendan ler
 och twisslarns fötter på relikens trampa;
 jag wördar, forntideminnen, ännu er,
 och tänder åter er förtårda lampa.

Från dessa murur skygde wäld och brott,
 här ostörd wisshet werldens gång betraktat:
 Inunder hwalfwen salig andakt gått,
 och frid, lit Edens Engel, porten waktat.

Swad trogna knåfall dessa hållar nött!
 Swad kraft förnummen i de helga orden!
 Här Anden, lågande, sitt ursprung mött,
 för himlen lefwande och dödd för jorden.

O sägen, fluggor, ur er natt lifwål,
 war edert lif af lidandet förgåtet?
 War det blott frid, som bodde i er själ,
 och knåföll ingen sorg för stenbelåtet?

Hvem swarar? Ad! blott lifwet klaga wet
 och smärtans tecken i sitt wäld det äger.
 I grafwen torkar ögat ut, som gret,
 och intet bra hör hwad döden säger.

Der — inom denna sönderfallna dörr,
 der mörka wälnader wid midnatt synas,
 der suckade kanske en Runna förr,
 en blomma skälld wid korsets fot att tynas.

Den blinda wantron med förfärlig hand
 wigt in des wår åt himmelen och döden.
 Hwad woro mot ett randband, hjertats band,
 mot himlens åra, hwad war menstondens?

På denna mosbetäckta stenkänk satt,
 i skygd af dessa sekelsgamla ekar,
 hon kanske också mången männensnatt,
 och mindes gråtande sin barndoms lekar.

Hur qwald den sjuttonåra himlabrud!
 Af ålftarns lysar i des själ hwad minnen!
 Des tankar stråfwade med makt till Gud,
 men ad! till jorden stråfwade des sinnen.

Med andakt bajs des knå för helgonen,
 med suckan hennes mund sitt Awe stammar,
 men under doket trånar ögat än,
 och samma hjerta under stöjan stammar.

Hwi ger Religionen ej sin dotter tröst?
 Hwi hör ej Christi Mor des bön, som klagar?
 Åh! hwi så syndig blef Naturens röst?
 Och hwi så hårda blefwo himlens lagar?

Wid frucifixet kallnade des mund
 och kinden blektes af den beta smärta;
 från sjunkna ögon flydde hwilans blund,
 ty jord och himmel stripde i des hjerta.

Så, okänd Heloisa, småningom
 hon tårdes af, blef bortödd och begrafwen,
 och ingen Pope med sängens trolldom kom
 att wäcka hennes minne opp af grafwen.

Frid med din flugga! Du är hämnad re'n,
 förswunna äro dina helgon alla.
 De trifes icke uti dagens sten,
 der Gud står qwar, men alla Gudar falla.

Oj Jfs söker mer sin döda wän,
 ej lejonhöfudad Mithras dagen tänder;
 Titaners slägte står ej opp igen,
 fast blirten stöknat i Kronions händer.

Och djupt förgömd bland fiellens skrefvor bor
den Götiska, den blodbestrukna stoden,
två på sin hammar sofver Asathor,
och ingen kämpa gållar mer hos Oden.

Hans altar bröts för helgonens omkull:
de hade och sin tid, som sommarfjärten;
nu wandrar plogen i den wigda mull,
och barnen leka med de helga kärten.

T—R.

 S å n g

på Carl XII:s Minnesfest.
År 1818.

Rung Carl, den unga hielte,
han stod i rök och dam.
Han drog sitt swärd från bälte
och bröt i striden fram.
"Hur Swenska stålet biter,
kom låt oss pröfwa på.
Ur wägen, Moscoviter,
frist mod, I gosar blå!

Öh en mot tio ställdes
af retad Wasafon.
Der flydde hwad ej fälldes,
Det war hans lärospån.
Tre Konungar tillhoppa
ej skrefwo pilten bud.
Lugn stod han mot Europa,
en skägglös Dundergud.

Gråhårad Statskonst lade
de snaror ut med hast:
Den högga yngling sade
ett ord, och snaran brast.
Högbarmad, smärt, gullhårig,
en ny Aurora kom:
Från kâmpen tjugearig
hon wände ohörd om.

Sång på Carl XII:s Minnesfest. 23

Der slog så stort ett hjerta
uti hans Swenska barm,
i glädje, som i smärta,
blott för det rätta warm.
I med- och motgång lika,
sin lyckas öfverman,
han kunde icke wika,
blott falla kunde han.

Se, nattens stjernor blösa
på grafwen längese'n,
och hundradrig mosa
betäcker hjeltens ben.
Det herrliga på jorden,
förgånglig är dess lott.
Hans minne uti Norden
är snart en saga blott.

Dot — än till sagan lyfvar
det gamla sagoland,
och dwergalåten tystnar
mot resen efterhand.
Än bor i Nordens lundar
den höge Anden qwar,
Han är ej död, han blundar:
hans blund ett sekel war.

Wij, Swea, knå wid griften,
din sörste son göms der.
Läs nötta minneskriften,
din hjeltedikt hon är.

24 Sång på Carl Xll:s Minnesfest.

Med blottadt hufwud stiger
Historien dit och lär,
och Swenska Åran wiger
sin segerfana der.

T__R.

S å n g.

på O s c a r s d a g e n *).

(Med Musik.)

Det gamla Ödha Lejon hvilar,
 med blyna ögon sofver det.
 Dess dröm är om de brutna pilar,
 och om de rifna jågarnät.
 Frid ler i Nord, Frid ler i Edder,
 och glädjen bär han i sin famn:
 då klinga wi med gläsen, Bröder,
 och sjunga hans och O s c a r s namn.

Men flyger friget öfver Norden
 på dunkelröda wingar opp,
 och ropa rösterna är jorden
 om forntids bragd, om framtids hopp:
 då, Bröder, klinga wi med svärden,
 då falla wi på O s c a r å n,
 och wafnadt kring den häpnad werlden
 går Ödha Lejon löst igen.

Det simmar öfver mörkblå vågor
 och stormen flyger i dess man.
 Det är så gladt, det andas lågor,
 och störtar fram på wälkänd ban.

*) I Skånska Krigs-Befällets namn.

26 Sång på Oscarsdagen.

Då flyr den bleka iägarfara,
som fordom hennes säder flytt,
då ryter det, och bergen swara
med båfwan till dess röst på nytt.

Du Carlars son, du Nordens stjerna,
vårt hjerta och vårt swärd är ditt.
Tag mot vår fria hyllning gerna,
ditt namn är kärt, ditt folk är fritt.
Led oss så långt som hafwets bölja,
så långt som dagens öga når:
Wi stå på fildarna och följa
hwart Oscar och hwart Segren går.

T. R.

Frithiof och Björn *).

Frithiof.

Björn, jag är ledsen wld sid och wåg,
 bbljorna äro oroliga sällar.
 Norges de fasta, de älsfada fjellar
 locka med underlig makt min häg.
 Lycklig är den, som hans land ei förskjutit,
 ingen förjagat från fädernas graf.
 Åt! för länge, för länge jag slutit
 fridlöds omkring på det wilda haf.

Björn.

Hafwet är godt, det må du ej klandra,
 frihet och glädje på hafwet bo,
 weta ej af den welliga ro,
 älska alltjemt att med bbljorna wandra.
 När jag blir gammal wid grönskande jord,
 växer jag också wäl fast som gräsen.
 Nu will jag kämpa och dricka om bord,
 nu will jag njuta mitt sorgfria wäsen.

Frithiof.

Isen har nu dock oss jagat i land,
 rundt kring vår kust ligga wågorna döda,
 wintern, den långa, will jag ei föröda
 här ibland klippor på döblig strand.

*) Detta och de tre efterföljande stycken äro fraga
 menter ur en poetisk behandling af Frithiofs Saga.

Ännu en gång vill i Norden jag jula,
 gästa Kung Ring och min röswade brud:
 se vill jag åter de lockarna gula,
 höra des stämmas, de älsfäde ljud.

Björn.

Godt, jag förstår dig: Kung Ring skall röna,
 att du ej bortglömt din hämb medlertid.
 Kungsgård wi tända wid midnattstid,
 sweda den gamle och röswa den söna.
 Eller kanske att på wikingawis
 altar du Drotten en holmgång wärdig;
 eller han stämmes till härslag på is: —
 säg hur du vill, jag är genast färdig.

Frithiof.

Nämn mig ej mordbrand och tänk ej på frig,
 fredllg till Kungen min kosa jag ställer.
 Han har ej felat, hans Drottning ej heller,
 hämnande Gudar blott straffat mig.
 Litet har jag att på jorden hoppas,
 vill blott ta affsed af den jag har kär,
 affsed för ewigt. När lundarna knoppas,
 kanske och förr, är jag åter här.

Björn.

Frithiof, din dårskap jag aldrig förlåter.
 Alagan och succ för en qwinnas skull!

Jorden, tyvärr, är af qvinnor full,
 misse du en, stå dig tusen åter.
 Vill du, så hämtar jag dig af det fram
 hastigt en laddning från gliddande Edder,
 rida som rosor och spaka som lam,
 se'n dra wi lott eller dela som bröder.

Fritthiof.

Björn, du är öppen och glad som Frej,
 tapper att strida och klok att råda,
 Oden och Thor dem känner du båda,
 Freja, den himmelska, känner du ej.
 Ska om Gudarnas makt må wi twista,
 akta dig, wäkt ej den ewigas harm;
 fert eller sent hennes slumrande gnista
 waknar i Gudars och menniskors barm.

Björn.

Gå dock ej ensam, din hemväg kan stängas.

Fritthiof.

Ej går jag ensam, mitt swärd följer med.

Björn.

Mins du ej, Hagbart blef hängd i träd.

Fritthiof.

Den som kan tagas är wärd att hängas.

Björn.

Stupar du, Stridsbror, jag hämnar dig wäl,
ristar wäl blodden på Frithiofs bane?

Frithiof.

Öndigt, Björn! den galande hane
hör han ej längre än jag. Farwäl!

Fritzhof kommer till Kung Ring.

Kung Ring han satt i högbank om julen
och drack mjöd,
hos honom satt hans Drottning så hwit och
rosenröd.
Som wår och höst dem båda man säg brede
wid hwarann,
hon war den friska wåren, den fulna höst war
han.

Då trädde uti salen en okänd gubbe in,
från huswud och till fötter han inswept war
i skinn.
Han hade staf i handen och lutad sägs han
gå,
men högre än de andra den gamle war ändå.

Han satte sig på bänken längst ned wid sa-
lens dörr;
der är de armas ställe ännu, som det war
förr.

De hofmän logo smädligt och sågo till hwarann
och pekade med fingret på luden björnskinns-
man.

Då ljungar med två ögon den främmande
så hwaft,
med ena handen grep han en ungerswen i
hast,

32 Fritthiof kommer till Kung Ring.
helt warligen han wände den hofman upp och
ned,
då tystnade de andre; wi hade gjort så med.

„Hwad är sdr larm der nere? Hwem bryter
Kungens frid?
Kom upp till mig, du gamle, och låt oss ta-
las wid.
Hwad är ditt namn? Hwad vill du? Hwar kom-
mer du ifrån?“
Så talte Kungen wredgad till gubben gdm d i
wran.

„Helt mycket spdr du, Konung, men jag dig
swara will.
Mitt namn ger jag dig icke, det hör mig en-
sam till.
3 Ånger är jag uppsödd, min arfegård heter
Brist,
hit kom jag ifrån Ulfwen, hos honom låg jag
fist.

Jag red i fordna dagar så glad på drakens
rygg,
han hade starka wingar och flög så stolt och
trygg;
nu ligger han förlamad och frusen jemte land,
sjelf är jag gammal worden och bränner salt
wid strand.

Jag

Fritthof kommer till Rung Ring. 33

Jag kom att se din wisheit, i landet wida spord,
då mötte man med hån mig, för hån är jag
ej gjord;

jag tog en narr för bröstet och wände honom
kring,

dock steg han opp helt ofskadd, förkät mig det,
Rung Ring!" —

Oj illa, sade Rungen, du lägger dina ord,
de gamle bbr man ära, kom sätt dig wid mitt
bord.

Låt din förklädning falla, låt se dig som du
är,

förklädd trifs glädien icke, jag will ha glädje
här.

Och nu från gästens hufwud föll luden hjörns
hud ner,

i skället för den gamle en hwar en yngling
ser.

Ufrån den höga pannan, kring skultran bred
och full,

de ljusa lockar flöto liksom ett swall af gull.

Och präktig stod han för dem i sammetsman-
tel blå,

i handsbredt silfwerbälte med skogens djur uppå.

I drifwet arbet alla den konstnär bragt dem
an,

34 Frithiof kommer till Rung Ring.

Och gladt fring hjeltens midja de jagade hvar
ann.

Och ringens gyllne smycke fring armen satt så
rätt,
wid sidan hang hans slagswård, en stannad
ljungeld lift.

Den lugna hjeteblicken fring sal och gäster for,
skön stod han der som Baldur och hög som Asa
Thor.

Den häpna Drottningens kinder de skifta sårg så
snällt,
som röda norrsken måla de snöbetäckta fält:
som twenne wattenliljor inunder stormens
larm
så gungande på wägen, så häfdes hennes
barm.

Nu blåste lur i salen och tyst blef öfwerallt,
ty nu war löftets timma och in bars Frejers
galt.

Med fransar omkring bogen och äpple uti
mund,
och fyra knän han bände på silfwerfatets rund.

Och Konung Ring sig reste i fina lockar grå,
han rödde galtens panna och gjorde löftet så:
„Jag swär att Frithiof winna, fastän en kämpe
stor,

Frithiof kommer till Kung Ring. 35:

så hjelpe Frej och Oden, derhos den starke
Thor."

Med trotsigt löje reste sig främlingen så hög,
en blirt af hieltewrede hans anlet öfwerfåg.
han slog sitt swärd i bordet så' det i salen
klang,
och upp från Zelebänken hwar enda kämpe
sprang.

„Och hör du nu, Herr Konung, mitt löfte öf-
wenwål:
ung Frithiof är min frände, jag känner ho-
nom wål.
Sag swär att Frithiof flydda, och war det mot
en werld,
så hjelpe mig min Morna, derhos mitt goda
swärd."

Men Kungen log och sade: Helt drifligt är ditt
tal,
dock — orden äro fria i nordiskt kungasal.
Fyll honom hornet, Drottning, med win som
du har bäst,
den främling, will jag hoppas, i winter är
wår gäst.

Och Drottningen tog hornet, som framför hens-
ne stod,
Af Urens panna brutet, en kostelig klenod.

36 Frithiof kommertill Kung King.
På blanka silfwerfötter, med mången gyllne
ring,
med forntidsbilder srad och runeskrift omkring.

Med nederslagna bgon hon räckte hornet då,
men darrande war handen och win blef spildt
derpå.

Som aftenrodnans purpur på liljorna ibland,
de dunkla droppar brunno på hennes hwita
hand.

Då glad tog gästen hornet utaf den ädla Fru.
Ej twenne män det tömde, som männer äro
nu;
men lätt och utan twelan, den Drottning till
behag,
den wäldige det tömde uti ett andedrag.

Då Skalden tog sin harpa, han satt wid Kung
gens bord,
och sjöng ett hjertligt qwäde om kärleken i
Nord,
om Hagbart och sön Signe, och wid hans djus
pa röst
de hårda hjertan smälte i stålbelädda bröst.

Han sjöng om Walhalls salar och om Einher
riers lön,
om tappre fäders bragder på fältet och på
sjön.

Fritthiof kommer till Kung Ring. 37

Då grep hwar hand åt swärdet, då flammade
hwar blick,
och flitigt omkring laget det djupa hornet gif.

Helt skarpt blef der nu drucket allt i det Kung-
gahus,

hwar enda kämpe tog sig ett ärligt julerus,
gif sedan bort att sofwa sbrutan harm och
sorg,

Men Konung Ring den gamle sof hos sön
Ingeborg.

Isfarten.

Kung Ring med sin Drottning till gästebud
 på sjön står isen så spegelklar. far,

Far ej öfver isen, den främling sad':
 han brister, för djupt är det kalla bad.

Kung drunknar icke så lätt, sad' Ring,
 den som är rädd kan gå sjön omkring.

Den främling blickar så mörk med hot,
 han spänner stålsko i hast på fot.

Slädtrafvarn sätter med makt åstad,
 han frustar lågor, han är så glad.

Sträck ut, stref Rungen, min trafware god!
 Låt se om du är af Sleipners blod.

Det går som stormen går öfver sjön,
 Den gamle ej aktar sin Drottning's bön.

Men stålskodd kämpe stod heller ej still,
 han far dem förbi så snart han vill.

Han ritar mång runa i isens famn,
 stön Ingeborg åter öfver sitt namn.

Så ila de fram på den glatta ban,
men under dem lurar den falska Kan.

Hon stöter ett hål i sitt silfwertaf,
och slåtan ligger i öppen wak.

Stån Ingeborg blef så blef på kind,
då kommer den gäst som en hwirfwelwind.

Han borrar sin stålsko i isen fast,
och griper i gångarns man med hast.

Då swänger han lätt med ett enda hopp,
båd' häst och slåde på isen opp.

Det tag will jag prisa, sad' Rungen fort,
ei Frithiof den starke det bättre gjort.

Så wände de åter till kungsgård om;
den främmande blef der tills wåren kom.

Friethiofs frestelse.

Wåren kommer: foglen qwittrar, skogen lida
was, solen ler,
och de lida floder dansa sjungande mot haf-
wet ner.

Glödande som Frejas kinder tittar rosen ur
sin knopp,
och i menskans hjerta wakna lefnadslust och
mod och hopp.

Då will gamle Kungen jaga, Drottningen
skall med på jagt,
och det hela hof församlas hwimlande i bro-
sig prackt.

Wågar ktinga, foger framla, hingstar skrapa
mark med hof,
och med lappor öfwer ögat strifa falkarne på
rof.

Se, der kommer jagtens drottning! Arma Fri-
ethiof, se ej dit!

Som en stjärna på en wårsky sitter hon på
gångarn hwit.

Hälften Freja, hälften Nöta, skönare än begge
två,

och från lätta purpurhatten waja högt de sids
drar blå.

Se ej på de ögons himmel, se ej på de locs
fars gull!

Alta dig, det lif är smidigt! Alta dig, den
barm är full!

Blicka ej på ros och lilja stiftande på hennes
kind,

Hör ej på den kåra stämman, susande som
vårens wind.

Nu är jägarstämman färdig. Hejsan! Öfver
berg och dal!

Hornet smattrar, Falken stiger lodrätt emot
Odens sal.

Stogens åbor fly med ångest, söka sina kulors
hem,

men med spjutet sträckt framför sig är Wals
Fyrian efter dem.

Gamle Kungen kan ej följa jagten som hon
flyger fram,

ensam wid hans sida rider Fritziöf tyst och
allvarsam.

Märka, vemodsfulla tankar wära i hans qwal-
da bröst,

och hwarthelst han än sig wänder hör han des
ras klagord.

O! hwi öfvergaf jag hafwet, för min egen
fara blind?

Sorgen triswes ej på wägen, blåser bort med
himlens wind.

Munter wifing grubblar icke, gungar gladt i
solens sten,

Hvar bekymret honom söker, är han borta läns
gese'n.

Men här är det annorlunda, outfäglig lång
tan står
fina vingar kring min panna, som en bröms-
mande jag går.
Kan ej glömma Walburs hage, kan ej glömma
eden än,
som hon swor — Hon bröt den icke, grymma
Gudar bröto den.

Ly de hata menskers ätter, skåda deras fröjd
med harm,
och min rosenknopp de togo, satte den i wint-
terns harm.
Hwad skall wintern wäl med rosen? Han förs
står ej hennes pris,
Men hans kalla ande kläder knopp och blad
och stjelt med is." —

Så han klagade. Då kommo de uti en ens-
slig dal,
dyster, hopträngd mellan bergen, öfwerstyggd
af björk och al.
Der steg Rungen af och sade: Se hur stön,
hur swal den lund,
jag är trött, kom låt oss hwila, jag will slum-
ra här en stund.

„Så må du söfwa, Konung; kall är marken
hår och hård,
tung blir sömnen: Upp jag för dig snart till,
baka till din gård.“

„Sömnen, som de andre Gudar, kommer när
vi minst det tro
(sade Gubben); unnar gästen ej sin wård en
timmas ro?“

Då tog Frithiof af sin mantel, bredde den på
marken hän,
och den gamle Kungen lade tryggt sitt hufvud
på hans knän;
somnade så lugnt som hielken somnar efter
stridens larm,
på sin stöld så lugnt som barnet somnar på
sin moders arm.

Som han slumrar, hör, då sjunger folkswart so-
gel ifrån qwist:
Slynda, Frithiof, dröp den gamle, sluta på
en gång er twist;
Lag hans Drottning, dig tillhör hon, dig har hon
som brudgum tyft,
intet menstligt öga ser dig, och den djupa graf
är tyft.

Frithiof lysnar: hör, då sjunger snöhwit fogel
ifrån qwist:
Ser dig intet menstligt öga, Odens öga see
dig wist.

Midig, vill du mörda sönnen? vill du värn-
 188 gubbe stå?
 Hvad du vinner, hielterykte vinner du dock ei
 derpå.

Så de begge foglar sidngo, men sitt slagswård
 Fritthiof tog,
 slängde det med fasa från sig långt in i den
 mörka flod.
 Rolswart fogel flyr till Rastrand, men på låt-
 ta wingars par,
 som en harpoton, den andra klingande mot so-
 len far.

Strax är gamle Rungen waken: „Mycket war
 den sömn mig wård,
 ljustigt söfwer man i skuggan, skyddad af den
 tappres swård.
 Dock, hwar är ditt swård, o främling, blirtens
 broder, hwar är han?
 hwem har skilt er, I som aldrig skullen stillas
 från hwarann?

„Eika mycket, Fritthiof sade: swård jag finner nog
 i Nord;
 skarp är swårdets tunga, Konung, talar icke
 fridens ord.
 Mörka andar bo i stället, andar ifrån Nifels
 hem,
 sönnen är ei såler för dem, silfwerlockar reta
 dem.“

Jag har icke sofmit, Yngling, jag har blott
dig pröfwat så,
obepöfwad man och klinga litar ej den klo-
ke på.

Du är Fritthiof. Jag har känt dig allt se'n i
min sal du fleg,
gamle King har wetat länge hwad hans kloka
gåst förteg.

Hwarför smög du till min boning, djupt för,
klädd och utan namn?
Hwarför, om ej för att själa bruden ur den
gamles famn?

Äran, Fritthiof, sätter sig ej namnlös uti gäst-
fritt lag,
blank är hennes sköld som solen, öpnar hen-
nes anletsdrag.

Ryktet talte om en Fritthiof, människors och
Gudars skräck,
sköldar kldf och tempel brände den förwagne
lika käck.

Snart med härsköld (så jag trodde) kommer
han emot ditt land,
och han kom — men hllid i lumpor, med en
figgarsstaf i hand.

Hwarför slår du ner ditt öga? Jag war också
ung en gång.

Eiswot är en strid från Eörian, ungdomen des
Bersefkgång.

Klammars skall hon mellan skoldar tills det
 wilda mod är tömdt;
 jag har pröfwat och förlåtit, jag har ömkat
 och sörgömt.

Se du, jag är gammal worden, sliger snart
 i högen in;

tag mitt rife då, o Yngling! tag min drotts-
 ning: hon är din.

Blif min son till dess, och gästa i min kungs-
 sal som förut;

swärblöds kämpe skall mig flydda, och wår gam-
 la twist har slut." —

Jäse, svarar Frithiof dyster, kom jag som en
 tjuf till dig.

Wille jag din drottning stjåla, säg hwem skulle
 hindrat mig?

Men min brud jag wille stjåda, en gång, ack!
 blott en gång än.

O jag dåre! halfsläkt låga tände jag på nytt
 igen!

I din sal jag dröjt för länge, gästas mer ej
 der, o Kung!

Öförsonta Gudars wrede hwilar på mitt hus
 wud tung.

Balbur med de ljusa lockar, han som har hwar
 dödlig får,

se, han hatar mig allena, ensamt jag förka-
 stad är!

Ja, jag stæ i brand hans tempel. Warg i
 Weum heter jag,
 när jag nämnes skrifa barnen, glädjen flyr
 ur gästfritt lag.
 Fosterjorden har förkastat en förlorad son med
 harm,
 fridlös är jag i min hembygd, fridlös i min
 egen barm.

Se på den gröna jorden will jag söka friden
 mer,
 marken bränner under foten, trädet klingen
 skugga ger.
 Ingeborg har jag förlorat, henne tog den
 gamle Ring,
 solen i mitt lif är stöknad, bara mörker rundts
 omkring.

Derför — hän till mina wågor! Sja, ut, min
 Drake god!
 Wada åter becks wart bringa lustigt i den salta
 flod!
 Wista wingarna i molnen, hwäfsande de wå,
 gor skår!
 Flyg så långt som stjernan leder, som besegrad
 bölja bår!

Låt mig höra stormens dunder, låt mig höra
 åffans råst!

48 Frithiofs frestelse.

När det dånar rundt omkring mig, då är
lugn i Frithiofs bröst.
Ståldeklång och pilregn, Gubbe! Midt i haf-
wet slaget slår,
och jag stupar glad, och renad till försontas
Gudar går.

T—n.

Om Historiens nytta.

En Föreläsning.

Man hör som oftast författare begynna framställningen af sin vetenskap med äfkilliga betraktelser öfver dess nytta, det vill säga, med ett rdn på läsaren (argumentum ad hominem), i stället för ett rdn på saken. Om affigten, att sålunda på det mest fattliga sätt i förband ge ett begrepp om vetenskapen i dess förhållande till sina idkare, ej i det hela kan klandras, så behöfver den så mycket mindre ursäktas, om sjelfwa ämnet redan i sig sjelft är af en allmänneligen tillämpelig natur, såsom i historien. Jag säger: allmänneligen. Ty är den enskilde, äfwen om han aldrig i häfdernas tempel kan göra anspråk på ett namn, från historien så afsläknad, att han med henne står i ingen annan förbindelse, än den möjligtvis nyfikenheten kunde ge? Är — om man föreställer sig menstligheten såsom en slägt församlad inom en boning — är det blott utanverken, som det är äfvidaren gifwet att betrakta? Står han sjelf utom huset med griffeln i handen, färdig att på minnets tafkor upprekna blott de yttre i ägonen fallande, merendels oslykliga förändringarna, såsom om äfkan slagit ner i tafet; om wäbelden brutit ut ur det

inre, om träta uppslätt bland husfolket, så att de med lif och fri jaga hvarandra ut genom dörrar och fönster? — Om så wore, om det finnes en sådan plats derute, en sådan som Archimedes önskade sig, och dit många Historiefrifware anser sig förflyttad i inbillningen, liksom utgjorde han och hans medbröder ett stående extramundant recensent-institut öfver hwad i werlden sig tilldrager, om så wore, säger jag, så är swårt att tillerkänna Historien annan nytta, än att genom sina upptecknade epoker indela tiden, och genom de berättelser, hwarmed hon sammanbinder dem, fördrifwa den. — Men, Mine Herrar! Det finnes ingen sådan plats derute. Wi äro sjelfwe medlemmar af denna slägt, hvars sticket wi betrakta, sjelfwe medarbetare på denna uråldriga byggnad, om hvars fortgång våra fäder, slägte från slägte, berättat. Hwad der sker, rör oss alla, hwad der har skett, rör oss alla, ja, hwad der skall ske, rör oss alla. Och då från höiden af de sista hwarfwen på denna med ofantliga krafter uppförda byggnad, wi stundeligen höra det närmare eller fjernare dånnet af lofnade, ramlade delar, som störtande i djupet emottagas af det stilla, dunkla förångelsens och glömskans haf, som sköljer monumentets ofsedda grundwal, så behöfwa wi ej heller söka oss en plats derute, för att lära oss det rätta tidens mått. Ty genom förång-

gelse lär man hur tiden förgår; emedan men-
niskan har bättre hugfommelse för det som
förloras, än för det som tillkommer. Det är
blott hoppet, som räknar tiden efter förväns-
tad vinst, minnet räknar den efter förluster.
I allmänhet kunna menniskorna ej erinra sig,
att en världstimma slagit på tidens ur, om
ej genom ramlet af fallande wälden och thros-
ner; och om odlaren i den gömdaste koja ut-
märker i sitt lif någon tidpunkt, som förenar
hans onämnda öden med mängdens, så är den
gemenligen ej af den gladaste beskaffenhet, nå-
gon landsplåga, någon misfwärd, som kommer
hans minne till hjälp, och hwarefter han rät-
nar sin dunkla Historias skifter. Liksom tuf-
tomästaren ofta med obehagliga, ja hårda me-
del hos barnet inpräglar de första, oumbär-
ligaste minneslexor, så förfäres i Historien med
slågtet. Det är genom oerhörda, djupt gri-
pande hwålsningar, som menniskorna påmins-
nas om hwad de ej böra glömma. Gränses-
stenarne i Historien äro uppsatta på allmän
bekostnad. De äro of dyra. Blod har sköfjt
dem, och der en sådan står, der kan man wa-
ra säker att tusende fallit. — Det gifwes Ål-
drar, då de uppmärksamare kunna säga sig
ha hört ropet: Waktare, hwad lider tiden?
Det är i synnerhet de, då lyktan blifwit så
allmän, att hwar och en tror sig kunna för-
wärfwa och njuta den på egen hand, då sielfs

wa wälfäändet löser de band, som sammanhålla all menstlig sammanlesnad, och den bäst beräkande egoisten anser sin fördel såkraft mot alla skiften förwarad — just då inträffa oftast de stora förändringar, som hos människorna intrycka tankan på ett nytt tidsskifte. Ännu en gränsesten blir satt på det Historiska fältet; och nästkommande generation märker sig det i sitt compendium.

Det är ej min mening att genom dessa betraktelser endast förmoda åsigten af de menstliga sakerna. Men det är naturligt, att de af sig sjelfwa mest i ögonen fallande, skarpt utmärkta föremålen först tilldraga sig uppmärksamheten, och känna sig då, M. H., ett behof af att finna något menstligare intresse i Historien, än det blott otvånliga ger, så är min affigt wunnen och wi kunna gå till betraktandet af mellanrymderna och grunden af taflan.

En outtömmelig mångfald tycks möta oss här och gåda allt bemödande att noga urskilja föremålen. Dock ordna de sig snart under wissa förra synpunkter. Menstliga öden, mörder och werksamheter må wära mångfaldigt olika. Menstliga lifwet i det hela är ett enkelt ting. Huru skulle det eljest ofta kunna innesfattas i ett enda uttryck, en enda bild, såsom

till exempel denna: Menniskan är lika ett blomster, hwilket om morgonen uppstår, och om aftonen förwisnar igen? — Wi wända blicken från dessa högre regioner, der de werlingar skidas, som fullkasta hela mansåldrars förhoppningar och i förstörelsen skapa nya, wi wända våra blickar till jorden, der, i ewigt upprepede fretsar, det menstliga lefwernet har sin alltid lika gång, der bewarandet, förkofrandet af den från fäder lemnade arfwedelnen, der det stilla skapandet är hemma, som beherrskas af årets och dagens skiften. Med ett ord, M. H., wi befinna oss åter midt i det enskildta lifwet, eller i det så kallade platta hwar dagliga, der det ewigt samma är det ewigt nya. Ly åfwen här finnas föremål, som ej upphöra att wara nya och rörande för det de äro wantliga. Innu har jag ej hört någon ledsna wid wärens ständigt återkommande grönska, wid sommarens praft, höstens rikedom *). Men åfwen menstliga lifwet har sin

*) Den berömda Pesting har i melancholien af sina sista år, då man gjorde honom uppmärksam på den återwändande grönska wärens, swarat, att han önskade, det den en gång för ombytes fullblefwe r d d. — Man ler — men jag känner intet starkare, sorgligare uttryck af en fullkomlig ledsnad wid lifwet.

vår, som man hvarken trötnar att njuta eller betrakta, sina årstider, hwilkas alltid lika omlopp dock för hwar och en är nytt. Ännu alltid, som wid tidernas början, finnes af en högre existens's förlorade oskuld ingen mer rörande bild, än barndomens menlösa skönhet, på en gång så främmande och så hemmastadd ur sina klara ögon skådande in i den werld, öfwer hvars hwardaglighet dess blida kastar diktens rosenbjöja — denna barndom, hvars rena sinne är det enda obefläckade, hwarje uppgående sol på jorden finner. Ännu alltid fylles ynglingens bröst af samma obegränsade hopp, lift den första morgourodnadens, innan hon ännu wiste, att det fanns en nedgång. Ännu alltid är det mannen, som mest behandlar lifwet på den allvarsamma sidan, griper i middagshöjden af sin styrka beslutsamt och kraftigt in i den närmast omgifwande werlden, för att ordna och inrätta den efter sitt sinne, och, om möjligt, lemna ett namn åt efterwerlden. Ännu alltid är älderdomens plats den samma — i ett slökadt närwarande, der blott den nattliga lampan af det förflutnas minnen slämtar tills morgonen åter bräcker. — Allt detta är också Historien; ty dessa det enskildta lifwets ewigt lika kretsar äro i all det stora lifwets mångfald det enkla, som, för en hwar nära, lifwäl förbinder oss med dess aflågsnaste utsigter och uppträden, och ge dessa för oss

Betydelse. Hvilken har ej varit ung eller är gammal worden? Hvilken kan emotstå föreställningen af gemensamma öden? Hvilken, äfwen den ringaste, kan, med känsla häraf, wid betraktande af Historiens stora taffla ännu fråga: Hwad angår allt detta mig?

I hwad förhållande står i allmänhet det enskilda lifwet till Staternas stora offentliga lif, som egenteligen af Historien beskifwes? **Wi** sware: Det förre är det naturliga, det senare det konstiga elementet i all menstlig sammanlefnad.

Staternas författning, makt och stielser må werla: det enskilda menniskolifwet förblifwer till sina ursprungliga behof och werksamheter det samma. De stora naturliga banden, imellan menniskor förutsättas af all Stat. Den står till Familjen i ett ursprungligt förhållande af wördnadsfull skonsamhet. Det finnes ingen statsmakt, som ej åtminstone betänker sig, innan den bryter in öfwer den tröskel, som stieljer det husliga lifwets fridlysta krets från hwarje främmande intrång. Ja, sielfwa den sasa, hwarmed den oförderfwade känslan stämpat tyranniska inbrott i detta affeende, samma slags sasa, som den fästat wid helgorän, wid handens upplyftande mot fader och moder, wisar, i hwilket förhållande familjelifwet står

till det offentliga. Det är nämligen det sonars heliga och oskyldiga grund, den moderliga jord, ur hwilken först den borgerliga odlingen alla mäktiga frukter uppspirat, och ur hwilken de ännu alltid suga sin naturkraft och näring.

— Utan att fästa blicken på denna grund är hela Historien öde — ett blindt tumult af krafter, som förefomma dubbelt förstörande, emedan man lemnar de bibehållande, bewarande krafterna ur sigte. Hwilken regering kan, till exempel, med alla sina omsorger ersätta de förluster, den oberäkneliga förstörelse af enskild lycka, som ett krig medför? — Är förgå — ett blomstersläkte af barn fyller (snarare än wanligt) de förr öde hemwisten, plögen begynner sitt stilla werk, gungande skördar betäcka förr blodbestänkta fält, mensklig idoghet och flit strömma åter i sina wanliga banor, eller i alldeles nya, som nöden uppröjt — och de fordna olyckorna äro snart för nyfödda minnen blott den dunkla grund, hwar på de ljusa dragen af en närwarande sällhet skönare målas sig. — Menniskan är ett lyckligt släkte! — Ja lycklig, så wida hon wärdar sin första och naturligaste lycka. Politikens första axiom är ett tröstande, är detta: Det finns ingen olycka så swår, ingen förstörelse, näst fullkomligt utrotande, så stor, att den ej snart, ja man kan säga lätt, af ett folk öfwerwinnes, om det bibehållit den grund ren, hwarur äfwen all offent-

lig lycka uppblomsstrar, om des familjelif är offsydigt, des hemseder strånga och obeskäddade. Des trefnad och sällhet äro då swårare att utrotas, än värtligheten i en stark, bördig jord. Den skjuter af sig sjelf beständigt upp å nyo.

Låt mig här tillägga en anmärkning om det inflytande, som ett rent familjelif öfwar ej blott på samhället, utan äfwen på naturen. En högst märkelig är utan twifwel den öppenhet för mensklig inflytelse, som tycks så tydliga ligga i naturen sjelf, hwarigenom alla des krafter, liksom trångtande efter förlofning, sträfwä menniskan till möte, och under hennes wårdoande hand antaga ett bättre stäpplinne. Hwilla förwånande segrar i detta affeende wisfar oss ej odlingens Historia? Men huru långt är man ej från det enkla och rätta, då man, som wankligen, här tillskrifwer mensklig uppfinningsgäfwa och mekanisk skicklighet allt? — Hwad mig angår, will jag bekänna min ensald. Det är nämligen min upprigtiga tanka, att menniskan utöfwar ett verkligt moraliskt wälde öfwer naturen, — en lemning af hennes ursprungliga storhet och bestämmelse — och att hon öfwar detta wälde i mån af sin egen moraliska kraft och helsa. Derföre har alla nationers lagstiftning af ålder lagt en serdeles wigt på sedernas renhet hos den klass, som närmast umgås med naturens egen productions-

förmåga, det vill säga, den återbrukande, om hvars yrke, i sig sjelf det offyldigaste, den äldre Plinius gudomligt säger: att det af alla sädder minst onda tankar. Här, i detta innerliga förhållande på en gång med naturen och dess upphofsman, (hvilka bägge vilja bli nakade med rena hjertan och händer) är den egentliga roten till folkslagens moraliska hellsa. Är denna förgiftad, fortfar en i grundsatser förderfwad statsushållning att på detta fält blott se mercantila, ej moraliska förhållanden, då skall wäl en gång den tid kunna komma, då Europas nationer, midt ibland menfkliga snillet's sörsta mekaniska uppfinningar, midt ibland den oräkneliga mängden af de konstrikaste redskap, skola, som djuren, slåß om uppehållet. Ty de sinnrikaste medel äro fåfånga och döda, der ej en lifwande, sund kraft dem använder, och denna lifwande kraft är åter i sin källa förderfwad, så snart menniskan upphör att wara jordens bödn (såsom en djupsinmig författare uttrar sig), det vill säga, upphör att genom arbetsamhet i ett rent och gudfruktigt sinne förlofa, förmildra, förädla naturens krafter genom frihetens hand, och så locka de gyllene förordar ur jorden, som sielswa synas öfwa en stum Gudstjenst och tillbedja Naturens Herre.

Men genom sin natur, säger man, är Historien bunden wid de stora förändringarna

i folkslagens öden, som ensamt taga minnena i besittning: det oändliga smärre, det i samma inifrånka banor beständigt återvändande, den tillvärt och förkofran, som fostras inom det enskildta lifwets krets, kan ej hinna hennes dron, uppfyllda af de stora werldshändelsernas buller och dån! — Det är sannt, man hör i Historien, lika litet som annorstädes, gråset wåra. — Men medwetandet af detta innerliga stilla förkofrande, känslan af inre helsa will jag också ej att Historiens författare eller lärare stola ur henne lära. De stola medföra detta till henne hemifrån; och endast så blir hon för dem löfwannde. Det fordras denna hemkänsla, för att man på något sätt kan sägas vara hemma, äfwen i Historien. Det fordras känslan af det enskildta wälordnade lifwets hela oskuld, det fordras känslan af naturens egen rättighet och ensald, för att kunna förstå det minsta af den konstiga byggnad som kallas Stat. Det historiska intresset är intresset för det menliga i händelser och handlingar, och för att äga det, fordras ej mindre än att vara menniska.

Detta första intresse för Historien (utböver det blotta nyfikenheten ger) kunne wi äfwen kalla det sympatetiska, emedan det yttrar sig i det allmänna deltagandet i menliga lifwets stöcker. Det är detta deltagan-

de, som äfwen gör Historiens förflutna till ett närvarande, och tillika upphöjer och renar den individuella känslan till känslan för ett gemensamt wäl och we. Så grundlägger detta menliga och wädra intresse ett annat, hwars föremål är Staten sjelf, såsom uttryckt af detta gemensamma. Och detta andra intresse är tillika det egentliga förståndens-intresset i Historien, hwilket utvecklar sig ur det förre, såsom ur sin naturliga grund, liksom i allmänhet begreppen förefalla såsom de klarnade känslorna och ur dessa utbilda sig. Dessa båda intressen förhålla sig till hwarandra alldeles som deras föremål. Ty det enskilda lifwet, af hwars förbindelser hushållet eller familjen är hufvudssumman, kan endast finna willkoren för sitt bestånd, ordning och säkerhet, uppfyllda i begreppet om Staten, kan endast i och genom Statens inrättning lära att förstå sig sjelf. —

Churu detta synes wara den naturliga ordningen, kan man likwäl ej säga, att Statens begrepp är ur hushållet, eller det enskilda lifwets förbindelser, afstradt; liksom känslorna, ehuru de utgöra begreppens grund, likwäl ej kunna sägas ha föddt dessa, der ej redan begreppet, jemte känslan, såsom en ursprunglig föremåga finnes. Staten förutsätter hushållet och de naturliga banden mellan menniskor, men hushållet förutsätter ej mindre Staten.

Ly det utbildar sig sjelft till ordning i och genom denna. I sig sjelfwa äro de båda i menstligheten lika ursprungliga; och en filosofhi, som will härleda den ena af dessa förbindelser ur den andra, förblandar hwad som i tiden kan synas förr och senare med orsak och werkan. Ly liksom hos människan känslans wälde är det första, och i sig obliet och innefattar begreppsformågan, tills denna senare framträder rådande, så finnes äfwen i menstligheten en ålder, då de naturliga nårmaste förbindelserna skynna det ännu späda allmänna wäsendet; emedan allt, hwad deraf kan få namn, är bildadt efter de förras mönster; det finnes åter en annan ålder, då Statens gemensamma offentliga lif är så herrskande, att det efter sig bildar och ordnar allt det enskilda. Hwad som i ena eller andra fallet kunde synas såsom orsak och werkan, har således i det hela alltid varit en werkelwerkan emellan dessa båda ursprungliga och nödwändiga elementer i all menstlig sammanlesnad. Detta förutsatt, kunna wi, för att leda oss widare in i wårt ämne, nu omwända den förgjorda frågan på detta sätt: i hwad förhållande står Staternas stora offentliga lif till det enskilda lifwet?

Om detta senare, såsom wi sagt, är det naturliga, det förra åter det konstiga elemen-

tet i sammanlefnaden, så är deras ömsefödigä werkan på hwarandra äfwen genom dessa bestämningar i det hela bestämd. Det är tydligt, att detta senare, bundet wid wiße stora naturliga, alltid sig lika förhållanden, skall söka intrypa dessas waraktighet och oföränderlighet på sielfwa statsinrättningen, och att dere mot Staten skall söka sänka sin egen konstilla utwecklings föränderlighet äfwen inom det enskildta lifwets område. Och först der denna werkan är i fullt arbete uppsår en Historia, intressantare i samma mån, som denna ömsefödigä werksamhet är liflig.

Öf alla folk och länder erbjuda i lika grad ett sådant skådespel. Öf Orientens stora wälderi har till exempel genom klimatet, och ännu mer genom tidiga, efter detta klimat lämpade utförliga religionsföreskrifter, familjelifwet redan från uråldriga tider blifwit så bestämdt, så i samma former, genom tusenåriga wanor bestäfde, ingjutet, att utom genom samma medel, hwarigenom denna enformighet först infördes, det will säga genom förändrade religioner (de mäktigaste krafter i Historien, emedan de äro de enda, som lika mycket verka på det enskildta och offentliga lifwet) nästan ombiigen någon förändring deri kan införas. Det har slutit sig inom sig, en gång för alla sårdigt, utan att Staten, sielf formad efter dess

förhållanden, vidare kan derpå öfwa något inflytande. Därföre hör man i dessa wälden omtalas hwälfningar, merendels af den wäldsamaste art, af hwilka man, enligt våra tänkesätt, skulle wänta sig förwånande, djupt gripande verkningar. Bullret förgår — och ingen ting har hänt. Man byter Herrar, ej inrättningar, ej seder. Hindostanen är under Engelskt herrawälde hwad han varit under Mogoliskt, hwad han varit förut: Araben ännu densamma, som för Artusenden. Turkarna planterade med sig sjelfwa orientalissta hemseder öfwer till Europa, och dessa ha skyddat bättre än det starkaste pantsar mot all främmande inflytelse. Revolutioner bland dessa menniskor äro stormar, som rafa öfwer hafwets yta, medan i djupet allt är stilla. Äfwen denna form af mencklighet är ingalunda att förakta. Genom en sådan familjesystemets eller den enskilda lefnadens oföränderlighet och alla inrättningars helgd, som deraf bero, synes wäl odlingen, fästad på en punkt, hämmas från vidare framsteg; men inbrytande af förderfwet i samhället är också i samma mån utestängdt. Denna hemsedernas enkla, oförändrade beständhet är en stor sak hos ett folk. Ett sådant folk drifwes wäl ej genom odlingens kraft i höiden, men det lösbrytes ej heller från den moderliga grund, hwars krafter utöfwa dess helsta. Dessa menniskor äro naturen

alltid lika nära. Det lefwer af en flammande sol nård, en naturkraft i Österländningens bröst, som förmår föra honom struten och hel genom alla weflighetens och yppighetens försåt, som, tänd af en gnista från höjden, gör honom mäktig af de utomordentlicaste uppoffringar. I massa gälla wi mer. Man mot man ställd, är han kanske öfwer hufwud bättre. Alle Europeiska resande i Orienten erkänna, oaktadt all den öfwerlägsenhet odling ger, att dessa solens barn göra ett eget intryck på dem genom sitt hela wäsende, genom en manlighet, kraft och ensald, som för våra seder längst för detta blifwit främmande. Så kan Orientens yta af en stelnad ålder i sielf, wa werket öblia en bewarad ungdom, och, är en gifning tillätelig, skulle man kunna tro, att Försynen med dessa gamla folk, som redan mōta wår blick i sornminnenas första dagar, ännu förehar stora planer och will kunna räkna på deras öfverstående kraft i de sista acterna af Historiens stora skådespel, liksom de förnämligast woro werksamme i de första.

Om i Orienten det enskildta lifwet i samhällsförhållningen har öfwerwigt öfwer det offentliga, så förhåller det sig hos oss i Western twärtom. Det offentliga lifwet har här på det kraftigaste gripit in i det enskildta, oupp-
hörd

bdrigt förändrat det och begge ha i allmänhet stått i den lifligaste werelwerkan. Religion och climat, den ena den sammantagna inlyttelsen af de öfversinnliga, den andra af de fysiska, på menniskan inwerkande orsakerna, ha först och främst bidragit dertill. Climatet, ej blott genom sin i allmänhet tempererade beskaffenhet, hwilket öfwerallt är ett tecken, att både naturen och samhället låta sig friare bildas *), utan äfwen i synnerhet derigenom, att denna werldsdel inom minsta rymd förete de jemförelsewis största olikheter i yta och naturliga gränser, orsaker, som werkat werling och rikedom i folkslagens bildning, under det hafwets öfwerallt nära grannskap lättat gemenskapen emellan dem sjelfwa och den öfriga werlden. Hafwet kunde man kalla Civilisationens modersmjölk. — Kusifolk odla

Ⓔ

*) Hwilket inlytande öfwar ej tvärtom en öfvermåttig natur på samhället, der den, såsom i Österns warmare länder, brämognar qwinnan i fysiskt afseende innan hennes intellectuella förmågenheter ännu äro utvecklade? Földerna äro månggifte, qwinornas inneslutande, huslig despotism. Om nu en religion, i stället för att genom uppfostran motarbeta denna naturolägenhet och des följder, tvärtom sjelf rättande sig efter klimatiska förhållanden, sanctionerar dessa följder, skall ej en så bestämmd huslig inrättning nödwändigt bestämma hela samhällets karaktär?

sig alltid förr och lättare, då det twärtom förs
 dras en redan gammal kultur, att den skall
 kunna tränga sig till det inre af en stor con-
 tinent; och ofta tränger den, det oaktadt, al-
 drig så långt. Asiens inre höjd är ännu
 hwad den war i Historiens början, en betes-
 mark för Nomader. De Europeiska Religio-
 nerna — i äldsta tider en naturdyrkan —
 hade allt för få dogmer att kunna bildas till
 ett fullständigt inom sig slutet system, och wo-
 ro just genom denna brist gynnande för en
 friare samhällsförfattning. Ett dogmatiskt sy-
 stem är utan en helig skrift, en religionsbok,
 ej möjlig. Orienten har haft sådana af äl-
 der. Detta är en förmån, ju renare Religio-
 nen är: ett hinder ju mer den blandar sig med
 det werldsliga, ju utförligare förestifter den i
 sådant affeende helgar. Religionsboken, Bi-
 beln, tjänar genast i stället för Regeringsform
 och lagbok och gör uppkomsten af beggebera och
 med detsamma utvecklingen af borgerlig fri-
 het omöjlig. Och detta är en af hufwudorsak-
 terna, hvarsföre samhällsförfattningen i Ori-
 enten, från början förnämligast bildad genom
 religioner uppfyllda af sinnliga förestifter och
 bud, synes för ewigt fastlåst wid sina första
 elementer. Christendomen wore här den enda
 förlofningen. Söwer Europa uppgick dess ljus.
 Men Christendomen är företrädeswis den bor-
 gerliga frihetens religion. Det kommer af dess

rena andeliga natur, som endast sysselsätter sig
 men den inre menniskan, wilsans förbättring,
 böjelsernas rening, hwarföre och dess egentliga
 religionsbuktund (Gudomligt kallad det nya
 Testamentet, emedan den löser de gamla
 religionernas böjor) ej på minsta sätt beblan-
 dat sig, besläktat sig med werldsliga intressen.
 — Hwilken regeringsform förestrifwer wäl
 Bibeln? ja, hwilket kyrkoregemente kan man
 utan falska slutsatser derur härleda? Den har
 lemnat menniskan i dessa stycken fri, nöjd med
 att ha lifwat den inre princip, som är alla
 yttre formers lif och anda, och, der den är
 werksam, genom sin egen kraft allt hårligare
 utbildar dem. Den har angående werldsligt
 bestånd och lycka blott en enda grundsats: "Sök
 först efter Guds rike och Hans rättfärdig-
 het, så faller eder allt detta till." Och detta
 är den sublima hemligheten, hwarföre den
 enklaste, mildaste, bdmjukaste religion, äfwen
 oaktadt det förderf, som menniskotillsatser och
 orena lidelser så ofta blandat i dess werksams-
 het, dock mer än någon wisat sig egnad att
 bli werldsbeherrskande. Den är nemligen den
 enda, hwilken ej redan genom sin natur är
 bunden wid climatiska, locala eller i allmän-
 het timliga förhållanden. Christendomen är
 hemma på Grönland, som på Söderhafwets
 öar. Det Gudomliga är ett, fast det jordiska
 mångfaldigt.

Så bidrog i Europa Religionen, medelbart och omedelbart, till de politiska inrättningarnes sjelfständiga kraft och lif, bidrog derigenom att utveckla den mångfaldighet i borgerlig bildning och tillika det inre och yttre sammanhang emellan folken, som låge och natur så mycket gynnade. Europeiska Historien har ej blott att göra med Stater, utan med Statsystemer, och dessa ha, under de hvaråfningar, som skakat werldsbelen, aldrig blifwit upplösta, utan för att nyfödas i större och fullkomligare mått. Redan Grekland — det första Europa, och hwars Historia i afseende på hela den Europeiska är symbolisk och (ty wär!) profetisk — wisar oss ett sådant Statsystem, helgadt af religionen, utan att denna för öfrigt hade genom föreskrifter bestämt dess inre inrättning. Därför wisar sig denna det allmänna och offentliga lifwets tidiga makt i de djerwaste försök att politiskt omstypa det enskildta lifwet, ända till att (såsom i den Spartanska författningen) nästan helt och hållet utplåna detta senares karakter. Jag påminner om hela Antikens anda i lagstiftning. De Germaniska nationernes öfjelse, att mer grunda Staten på personliga, än allmänna förbindelser, förändrade denna anda. Men Christendomens inflytande förmedlade, förmittrade olikheterna och den stora grundsatsen förblef: Emedan Husfadren fordrat

en röst i allmänna angelägenheter, herrskar öfwen Staten med honom inom huset. Han har med dessa anspråk kastat hela det af naturen sjelf aflångda området af sin enskilda lefnad och dess inrättning, öppet för hela makten af det allmännas inslyskande: ett inslytande, som ännu mindre herrskar genom lagar, än genom den tysta, men mäktiga nödwändighet, som på detta sätt småningom gör alla i allt beroende af alla. Det så kallade arbetets fördelning är i synnerhet i detta afseende odlingens mäktigaste medel. Om man besinnar, hwilken oerhörd makt det fordras, att lösrjeda människan från den moderliga, närande jorden, från de enklaste af naturen sjelf anwista syfvelsättningar, hwarmed de första behofwen fyllas, för att i detta och andra afseenden bli beroende af ändligt många, ja af alla, så kan ingen ting ge högre begrepp om odlingens verkningar. Att den enskilde på denna wäg fortast förlorar sin naturliga frihet, är tydligt. Han upplystes genom denna oemotståndliga ström af werlande, i hwarannan gripande krafter ur sitt naturliga läge, tvingas att affåga sig sina första werksamhetsanspråk, och genom utbildandet af någon wiß färdighet och konst göra sig till en werkande del af detta oupphörligt jäsfande, arbetande hela, som eljest skulle utkasta honom ur sitt stötte eller krossa hans warelse.

Han måste uppoffra allt för det hela, i förväntan att få allt af det hela åter. Huru ofta hindrar honom ej denna belågenhet och utbildandet af den enskilda färdighet, hwars genom han skall gålla, från att njuta mensklighetens första enklaste nöjen, att knyta lifwets ljuswaste förbindelser! Huru ofta måste ej hans land, hans folk, tillfredsställelsen af egna krafterns öfning wara honom i stället för älskarinna och maka, för söner och dottrar, för det enskildta lifwets naturliga lycka! Han får weta hwad det will säga att tillhöra en så stor släkt, som menskligheten. Huru olycklig wore han ej, om han ej till ersättning kunde upptaga denna mensklighet inom sitt eget bröst, och i sin anda känna hela dess rikedom inströmma, om han ej i sitt tränga, kringsturna läge genom själskraft kunde widga sin existens till att omfatta det högsta, det bästa, njuta det hela under det han uppoffrar sig för det hela, och äfwen i sin undergång hoppas att lefwa i dess minne! — Det är odlingens sublimahistoria, som råknar mer än en Curtius, som störtar sig i djupet för det allmänna bästa — och det är dock stönt, att känna sig tillhöra ett sådant släkte, att fylla äfwen en af de lägsta, minsta platserna i detta omätliga upplystande skådespel! Wi äro mycket, wi äro mycket, wi öfwerse mycket, och mer än wi sjelfwa behaga besinna, allt genom denna

odlings höga kraft. Glömmom blott ej, att allt detta är litet och sjunker till intet, i samma ögonblick, som den lifswande kraften, som känslan för allmänt wäl blir öf främmande! Och hur kan den det, då i hwarje ögonblick af wårt lif nästan oändliga krafter medverka? — Jag talar här ej blott om det närmast omgifswande, och den mångfald af förmåga, som under våra ögon arbetar för hwarje behof. Afwen med det aflägsnaste stå wi genom en omätelig utwerling af krafter i gemenskap. Våra wi ej i sielfwa werket en flertusenårig Historia inom öf? Har ej Ålberdomen ånpo uppstått ur sin graf för detta slagtes beswärande ord? Finns det något märkligt i dehwarf af de längst förflutna, som ej skattat sin gård till det Europeiska minnets och bildningens rikedom? Våra wi ej en hel forntid inom wårt bröst i kamp med den framtid, som ur våra bembdanden skall utveckla sig? Finns det någon fläck på jorden af Europeiska wapen, handel och konstier oerdfrad, som ej wettgirig beten åtminstone sökt att erdfra? Huru många ha ej offrat sitt lif för sådana forskningar, till exempel för att tränga in i det brännande Africas ödemarker, och aftäcka den flammmande sjöia, hwarmed naturen tycks ha welat göra det inre af denna werldsdel till ett ewigt mysterium? Ingen ting wisar bättre den Europeiska odlingens kraft, än att sådana upp-

offringar genom sin wanlighet ej mer förwäna. Omgifwas wi ej i vårt enskilda lif af de aflägsnaste länders alster — ifrån den i Europa inwandrande jordfrukt, som äfwen är dagfarrens föda, till högre upp slutligen hushållet omfattar en werld? Leder ej theet, caffet, säkret på våra bord den inre blickten till China och Westindien, mahogony-möbelen midt in i Amerikas skogar, kryddorna till det gyllene Indien? Och hwem säger wäl de låtta inwånarne i skårdens och modets regnbågsgate werld, att de genom klädsel och prydnader, åtminstone såsom wandrande Geographier och Historier, äro wårda en alswarsam eftertänka, om de och sjelfwa aldrigt ägt någon? Ja, M. H., wi äro så litet främmande för Historien, den minsta af oss står så litet utom dess område, att wi twärtom föra hela denna Historia öfwerallt med oss. — Och att lära Er Historien är ej att bibringa Er något nyttre, det är att ur vårt eget inre till fullt medwefande utweckla den Historia, som wi, utan att kanske sjelfwe ha serdeles derpå tänkt, omföra med oss, och så lära förstå oss sjelfwa.

Wi sate, att intresset för denna förklaring är det egentliga förståbintresset i Historien. Då utan att mer och mindre orientera sig genom en sådan förklaring ingen ändamålsenlig handling i den omgifwande werlden, som

sjelf först derigenom blir klar, är möjlig, så lålla wi äfwen med skäl detta Historiens intresse för det pragmatiska, hwilket, om det sympathetiska intresset, som wi förut betraktat, i det förslutna ser ett närwarande, twärtom i det närwarande ser det förslutna och förklarar genom det förra det sednare.

Wi omfatta sluteligen alla föregående frågor i följande: I hwad mån innehåller det förslutna och närwarande äfwen det tillkommande? Hwad är både det offentliga och enskildta lifwets förhållande till Historiens och människans mål? — Beswarandet af dessa frågor förer oss till den moraliskt religiösa intresset af Historien.

Då detta utan twiswel är det bästa, så kan äfwen här först ytterst bli fråga om den nytta man af Historien kan hämta. Ty så som nytta är värde i afseende på ett ändamål, och allt värderande först är möjligt genom ett gifwet och säkert värde, hwilket slutligen blott kan vara ett sådant, som har sitt värde af sig sjelf, ej för något annat skäl, så förutsätter all undersökning om nytta i sin högsta allmänhet ett i och för sig sjelf godt och önskanvärdt ändamål. En sådan fast punkt är i synnerhet nödigt att ha för ögat i Historien, som framställer en så oupphörlig förändring. —

Ly hur kan all förändring märkas och mätas utan i förhållande till något oföränderligt och bestående? Detta, då det ej kan finnas i något yttre, måste människan söka inom sig sjelf, eljest bortföres hon blott på tidens vågor, utan att för henne en tid i sjelfwa werket finnes; och är ej förhållandet sådant med den lättfinniga hop, hwars lefnad hwälfwes utan riktning och mål? — Skole wi således inom människan söka denna sjelfständiga grund, så sbres kommer i hela hennes wäsende ingen ting oberoende och oföränderligt genom allt annat än henne sjelf, mer än hennes wilja. Genom en bestämd wilja betyder först människan någon ting för sig sjelf och blott derigenom antaga menstliga tillstånd och handlingar, för slutna eller närwarande, för henne wigt och betydelse. Bestämd är åter wiljan derigenom att hon går på ett ändamål, och naturligtwis på ett högsta ändamål, ett ändamål öfwer alla andra, hwarester hon måter allt wärde, all nytta. Bestämd är ytterst hwar och en wilja genom hwad hon föresätter sig om sitt högsta goda, enllgt det gamla ordspråket: människans wilja är hennes himmelrike.

Walet kan wara twäggehanda och derigenom leda till helt olika äffigter af werlden. Man kan söka detta goda i det yttre och werldsliga, eller i det inre och ewiga af vår natur.

Det första sinnelaget, under än så olika former (och det kan antaga lika många, som det finnes menliga begär) öfverensstämmer dock deri, att göra den enskilde till medelpunkten i den honom omgifwande werlden och sätta i egennytan sitt högsta mål. Det är tydligt, att detta sinnelag — som, i förbigående sagdt, alldeles ej nödwändigt beror på något wist filosofiskt system — söndersplittrar menligheten i lika många atomer, som det finnes individer, utan all inre förbindelse sinsemellan, och att, om det wore sannt, att menligheten är ett organiskt helt och blott som sådant kan betraktas, en synpunkt, som tvärtom ordnar det hela under det enskilda, i själwa werket föreställer werlden upp- och nedwänd och i frig af alla mot alla. Ty att alla dessa individer sammanhänga med hwarandra genom gemensamma behof skall nödwändigt förewiga striden, och hela Historien skulle på detta sätt blott kunna framställa en ond maktens grymma lek med all menlig lycka och förhoppning. Då, med så tröstlösa utsigter, denna lära swärtiligen kan bli allmän, gör den sig inför sig själf helst gällande, såsom ett undantag, såsom en hemlig högre wisshet, som blott blifwit de storska, upplysta ståtars lott, men för mängden hwarken är uppbinnelig eller tjenlig. Under denna förutsättning kan Historiens dystra grund få en glädigare färgblandning och blir egentel-

ligen taflan af menstliga förwillefserna, hwilka wiserligen lemna uppmärksamheten ett rikt och underhållande fält. Hit höra allmänningsplatserna *) om menniskornas dårskap, i alla tider sig lik, hit hörer skickligheten att till stora handlingar finna små driffjädtrar, till wigtiga händelser obetydliga anledningar, förklarungen på alla karakterer ur omständigheter, wisheten i att inse menstliga lifwets tomhet och ringa värde, och att man derföre bör taga det så lätt som möjligt o. s. w. Det är klart, att detta sinnelag upphäwer sielswa begreppet om Historien, emedan det förnekar henne allt sammanhang och ändamål, och i sielswa werket gör slumpen till menstliga sakernas Gud.

Det motsatta sinnelaget wille jag mindre utmärka genom den allmänna tron på en högresa sakernas ledning, än genom det förhållande, hwari man känner sig sielf till denna ledning. Ty man kan tillsluta sig derföre, och derigenom, så mycket i ens förmåga står, öfwerlemna sig åt slumpen, ödet eller huru man will falla en blind makt: man kan och bryna sitt sinne derföre, ju mer man wårdar och besinnar den oddliga del af sig sielf, som kan erfara det Gudomligas gemenskap. Och

*) Loci communes. Jag ser icke, hwarföre ej, till ära för sentensmakariet, denna öfwersättning i språket kunde upptagas.

för ett sådant sinne är åsigtan af lifwet, det må utmärkas af hwad öden som helst, alltid högst enkel, att det nämligen är en pröfning, en rening, en fortfarande och slutligen till klarhet bragt söndring af den onda principen hos människan, från den goda. Om begges närvaro hos människan kan Historikern minst twifla, och hwem har med en uppmärksam blick på sig själf ej lärt, att människan inom sitt eget bröst har rum för både afgrund och himmel? Denna insigt är lifwets crisis i ordets båda bemärkelser af brytning och dom. Ty man måste göra ett wal, och uppsofswet deraf med blir ju längre, ju mer ett bewis, att man i själfwa werket redan gjort det. Mine Herror! wi ha kastat en blick i det inre af Historien. Ty människans Historia är också mensklighetens.

Kunskapens tråd på godt och ondt skäller en helig lära i spetsen för all Historia. Man kan säga, att det är hela Historiens symbol. Betraktar man mensklighetens gång, hwari märker man en förkofran, en tillväxt? I lycka? Man skulle önska, att äga en måttstock derpå, — en måttstock för att afgöra, om Araben under tältet i öken, eller innerwärdaren i werlbens sörsta, mest poliserade städer, (då swäriligen någon wille byta med den andra) är lyckligare. I dygd? — Wäl! ett

tänkande swar skulle naturligtwis förklara oss
 sjelfwa för de dygdigaste och bästa människor
 werlden hitintills sett, och Historien hade i
 detta afseende ingen ting att lära oss. — Men
 det enda, hwari menfligheten otwifelaktigt
 förkofrat sig, är i kunskap — i kannedom
 af sig sjelf, sina förmögenheter och förhållan-
 den, hwilket är det, som man egentligen me-
 nar med den odling, hwars oupphörliga fram-
 steg Historien förswarar. Men all kunskap,
 såsom den tillika är en ständig fortskridning i
 kannedomen af sig sjelf och sin egen natur,
 utvecklar allt mer sin egentliga egenkap, att
 vara kunskap på godt och ondt. Detta är ka-
 rakteren, hwari den motsats, som under så
 många former i menfliga wäsendet förekom-
 mer, slutligen yppar sig. Hwad utswer den-
 na insigt ligger, är ej ett theorem, utan ett
 problem — kan ej blott lösas genom lära,
 utan genom lefwerne. — Här är den punkt,
 som hwar och en tänkande menniska mer och
 mindre klart en gång känner i sin lefnad,
 der Philosophi och Religion bli ett, och utsw-
 wer hwilken alla theoretiska framsteg förutsät-
 tas af de praktiska. Och är ej redan i sig
 sjelf den lefwande kunskapen handling?

Tiden blir allt wärre, är ett gammalt på-
 stående. Deremot ha röster aldrig fattats,
 som försäkra, att den i sjelfwa werket blir

bättre. Det ena har från tidernas början varit ålderdomens flagan, det andra ungdomens hopp. Hvad skall man tro? — Båda ha o-
 twiswelaktigt rätt. Tiden blir, i egentligaste mening, både värre och bättre. — I den lyckliga obeständhet i affeende på godt och ondt, som utmärker barndomens dagar, har hwat enda menniska upplefwat en afbild af den gyllene ålder, som alla folkslags äldsta sagor sätta wid tidens egen början. — Förståndet wagnar — förmodigheterna utveckla sig, söndra sig — hwad som i barndomens dagar wisade sig såsom egenfinnighet och oart, kan förklara sig till de härligaste dygder — hwad som yttrade sig som ett gladt och tåldt sjelfswäld, kan bryta ut i de rysligaste laster. Ur erfarenheten af lust och olust, nytta och onyttia utvecklar sig till klarhet den infigt, att det är emellan ondt och godt, som walet slutligen skall gibras. Det ena, som det andra, har alltid i werlden funnits. Lifwet, Historien är förändringsprocessen. Det goda, pröfwadt i striden, uppträder allt mer i sin rätta natur. Det onda, allt mer upptäkt i de förklädningarna, det i menfliga wäsendet kan antaga, måste också allt mer framtråda i sin egentliga art och werksamhet. — Den neutrala linien, på hwilken hwar och en i början befann sig, blir allt smalare — uppsordran att taga ett beslut allt strängare, allt allwarsammare, —

Sådan är årens lära för släktet, som för den enskilda. Den ewiga freden ha några filosofer ännu fastställt för tidigt, då de satt den wid Historiens ända. Historiens sista act låter oss ej förwänta någon ting sådant, utan snarare det största af alla frög. — Så blir den sammantagna summan af all menskelig lefnad ej annat, än hwad hwart och ett enskildt lif är, en pröfning, en rening för ett bättre, en äfigt, hwari werldslig lycka och olycka förlora sin betydelse, och blott så den, som de erhålla genom sitt inslytande på ett werkligare wäl eller we.

Det är wäl häraf klart, att just jemnt så mycket, som hwar och en förstår sitt eget lif, just jemnt så mycket är han stödig att förstå Historiens, eller det stora, allmänna, hwaraf han sjelf är en del, och att, så mycket mängden och wigten af händelser kallar blicken utom oss, så liten är hätnaden af denna betraktelse, om den ej återför oss på oss sjelfwa. Mycket och obestämdt har blifwit taladt om nyttan af Historiens studium. Allmänna har man varit ense om, att sätta denna nytta i exempel. Då wore den alltför omiff. Historien ger så många goda exempel: ja! — men ej mindre elaka, och, ser man på werldslig lycka och olycka, just ej alltid af en warnande art.

art. Hufwudsaken är det finnelag, som man medför till detta studium. Och detta måste man ge sig sielf. Men förutsatt, att det är af rätta slaget, så innehåller Historiens studium en själspröfning i så stort mått och af så genomgripande natur, att det väl för allt hwad som kan kallas egenkärlek hos menniskan borde vara ett eldprof. Den första läran är angående förstörelsen, den allmänna förgångelsen, som här drifwer sitt arbete i stort. Detta är den gamla stormen i Historien, som, brusande ur högre regioner, framsar öfwer allt människowerk. — Huru ofta synas ej människorna ha liksom sammanswurit sig för att fasthålla tiden, och, förwånjda genom ett förrådigt lugn, trott sig kunna förewiga ett tillstånd, som swarar emot ögonblickets önsningar? Förgäfwes. Ett djup boppar sig under deras fötter, en blick kommer, man wet ej hwarifrån, tänder, man wet ej huru, och den fasta grunden, stöddet för så många tusendes förhoppningar, är ett swalalande, flammande haf, der mansåldrars arbeten störta öfwer hwarandra. Lågg dessa stora förgångelsens prof till dem hwarje dagger, och hoppas sedan, att det personliga i något verk förblifwer! Nat, hwarigenom en människa skulle kunna tillegna sig ett arbete och stämpa det med sin pregel, är ju, såsom

allt ensfildt, genom en inre nödtvångighet, ewigt stiftande? Hwar skulle wi då söka det bestående, oförgångliga? Hwar, om ej i anden, meningen, af det hela, det leswande oddbliga i Historien, som just genom sjelfwa förstörelsen (som är des protest emot de ensfildta intressenas omåttliga anspråk) i allt renare och beständare former sig uppenbarar? — Denna betraktelse är utan twiswel lika upplystande, som den förra kan vara nedslående. För begge dessa Historiens läror är ungdomen serdeles tillgänglig. Den intresseras och röres i allmänhet, lika mycket genom stora skådespel af förstörelse, som den äldrige fruktar och afstyr dem, emedan känslan af det blomstrande lifwets rika, opröswade krafter förer detta med sig, och emedan denna ålder i sig sjelf alltid är det factiska bewiset, att, oaktadt alla förgångelsens neberlag, Historien ej går ut. Den har å andra sidan en liflig känsla för det oegennyttiga i ändamål, och det stora i uppoffringar, hwilka den dock mer ålskar än rätt värderar, emedan oegennyttan i denna tidrymd af lifwet till en så stor del kommer af ännu obestämda werldsliga förhållanden. Des begrepp om det stora är därför gemenligen för materielt — och af egenkärlek grumladt. Den fattar det blott såsom en motsats af det lilla, såsom det aflägsna, ober

slända, owanliga, jemfördt med det alldagliga och närmast omgifwande. I detta afseende har Historien förwarat den sin wigtigaste lera, då den lärer, att wärdera det närmaste, och äfwen gdra det lilla i en stor mening. Att weta skilja sak från person och eget intresse, att i handling och omstöme fråga hwad? ej genom hwilken? eller för hwem? det är ännu blott första steget i sedlig odling. Ei frågan hwad? utan tillika frågan huru? är det, som i alla menckliga saker först utmärker, att man kommit till klarhet öfwer sig sjelf och sin werld och förstår fatta det egentliga och verkliga i all handling. — Det är en allmän fallenhet i lifwets häftigare ålder äfwen hos dem, som äro mäktiga af en entusiasm för ett wärdigt ändamål, att för målet förgåta wägen. Felet ligger ofra ej så mycket i misberäkningen af krafterna, som i en mindre grannlagenhet i offeende på medlen, i sorglösheten derom, att ej det goda äfwen sker på det bästa sättet, blott det angelägnaste er nås, att någonting werksamt och kraftigt i allmänhet sker detsför. Detta sätt att hastamenniskofsläktet till hjälp, är i sielfwa werket att tro sig ofanteligen nödwändig för werlden, och ett högst oförlätligt högmöd. Menckligheten är ej nog fattig på krafter för att behöfwa med hwar och en enskild köpslaga öfwer

hwad för henne skall se. Hon är tvärtom tillräckligt rik, och behöfwer i intet affeende låta pruta med sig. Ingen låra står i Historien med outplånligare drag, än läran om den enskildes fullkomliga obetydlighet, i affeende på hwad han kan uträtta. Ingen ting motsäger hon så rakt, som den tanken, att, till någon stor, för mensskligheten wigtig förändring, den eller den personen varit omistelig, de eller de omständigheterna helt oundgängliga. Hwad en i sådant hänseende ej will eller kan uträtta, uträttar helt säkert en annan, under andra omständigheter och på ett annat sätt. Historien skulle på hwar och en sådan knut kunna ha oändligt många upplösningar. Hwad den högmödige anser sig ensam förbehållet, är just det som han ej utför. Ja, liksom till hån och spott öfwer menniskors egen tanka om sin förmåga, är det just det förwånande och förundransvärda, som ofta finnes utfördt genom de ringaste redskap. Att lefwa och lefwa låta är genom Historien en grundsats af en i sanning obarmhertig tydlighet. Will någon i hwad bana som helst, med hög tanka om sin egen förmåga, beröfwa werlden sin oöfvertrifbara medverkan och behaga sig sielf i ett förnämligt stillastående, så må han wara öfwer tygad, att tidens hjul wänder sig honom för utan, och wänder honom sielf derjemte. Tror

ndgon, att på ett verk, hwartill han haft den lyktan att bidraga, just hans prägel och form äro det egentliga wigtiga, så må han besinna, att en hel efterwerld står tillreds, att i detta verk utplåna alla spår af upphofsmannen, och blott quarlemnna just det, som är skickligt att bli en gemensam egendom.

Men är allt hwad en menniska kan uträtta i förhållande till det stora hela obetydligt, så få handlingar i gemen sin egentliga betydelse genom sitt huru? genom meningen, andan, hwari de äro gjorda. Blott genom ett pligtenligt, samwetsgrannt uppsåt öfwersejuter en handling alla tidsföränderliga förhållanden, är redan i sig sjelf en absolut moralisk storhet, och alltid oändligen större än sjelfwa sitt synliga uttryck i verkligheten. All utgång står i högre händer — en äfigt, hwari stort och litet i afseende på föremålen mister sin betydelse. Stort är allt, hwari lagen af det hela leswer — och wi — wi känna denna lag i sin allmännaste mening blott genom det för alla gemensamma samma wetandets eller samwetets lag. I lydnad för denna lag fråga wi: hwar är vår plats? Hvilka föremålen för våra första pligter? Hvilken och hurudan den omgifwande werld, som påkallar vår verksamhet?

Närmaste fullständiga swaret på frågan får en hvar af sitt folks Historia.

Den utveckling af det historiska intresset, som vi beskrifwit, innehåller tillika den naturliga ordningen för Historiens lärande. Då det sympatetiska intresset är det första, följer deraf afwen, att den första historiska undervisning bör bestå i berättelser genom ämnets egen natur och älskligheten af framställningen tjenliga att väcka det unga sinnets deltagande. — Ett urval af den Bibliska Historien egnar sig för den aldraförsta undervisningen förträffligt till detta ändamål. Hennes egen enfald ligger det barnliga sinnet så nära. Hon tillfredsställer på det lämpligaste sätt barndomens naturliga åhåga, att fråga efter alla sakers början och slut, och swarar tillika genom det förhållande, hvari hon alltid sätter menniskan till en faderlig upphofsman och ledare, så stönt till alla den första (jaq hade så när sagt klokaste) åldrens känslor och begrepp. Det underbara låte man vara. Barnet finner det naturligt. Har man wid mognare ålder, såsom till exempel Författaren af dessa rader, läst sig mått på de skrifslårdas försök att bortförklara det underbara i Bibeln, så finner man, att med saknaden af dyliga förklaringar aldrig är mycket förloradt, och håller sig hellre till Shaka-

Speares grundsats: "det gifves många ting i himmel och på jord, hwarom er Philosophi ej drömt." — Till Profan-Historien må den första undervisningen sedan leda sig genom Biografier och utförliga skildringar af särskilda märkvärdiga händelser, helst så valda, att de skwen karakterisera de Historiska Epokena. På detta sätt kan nemligen tillika det allmänaste kronolo gifva skelettet af Historien, utan att det blott behöfver vara en torr register-tabell, bibringas i den ålder, då minnet är lifligast och emottager de intryck, som sedan aldrig glömmas. Hvarje epok är på detta sätt redan en ljuspunkt genom den bekanta man eller händelse, hvarigenom den utmärkes. Att göra dessa åskådligt kända, ware således första omsorgen. Att mellanrymberna, ännu så länge, bli helt och hållet dunkla, det skadar ej. — Då det allt mer sig utbildande förståndet begär sammanhang, det vill säga, då det pragmatiska intresset för Historien börjar wakna, då först meddele man en sammanhängande Historia, i hwilken det ljus, som från Epokena utgår, fördelar sig jemt öfver hela taflan. — Methoden gäller för Universal-Historien, som för de speciella, af hwilka fäderneslandets naturligt intager första rummet. Hvad denna angår, så följer efter Bibeln — Sturleson; emedan han på en gång

lägger grunden till Nordiska Historien och berättar med Sagans hela äfädlighet. — Så mycket om undervisningen. — Hwad det moraliskt-religiösa intresset af Historien angår, så kan det endast tillfridsställas genom ett själfstudium, som är mannens.

G__R.

Nordiska Fornlemningar.

Man har stundom yrkat, att beskrifningar öfver gamla wapen och husgerådsaker böra till de mindre betydliga ämnen för fornsforskningen. Men hwarken Caylus eller Montfaucon hafwa bland de herrliga lemningarna från den Grekiska och Romerska fornkåldren förbigått de wapen eller verktyg, som tillhört den tid, öfver hwilken de sökt att sprida en ljusare dag. Om man i de förflutna tidevarfwen hade mera värderat och värdat våra egna ålderdomsminnen, så skulle wi nu hafwa ägt ett Nationalmuseum, hwartill fosterjorden länge — förgäfves har framlemnat sina skatter. I brist på ett sådant, torde dessa beskrifningar möjligen kunna öfverkomma många förhastade omednyen, som ofta hafwa blifwit fälda öfver våra fornlemningar, då de utan sammanhang finsemellan blifwit granskade och bedömda.

En quinnobild af bronz är aftagen under Figuren 1, som föreställer framsidan, och fig 2, baksidan af samma bild. Den är funnen om sommaren år 1816 wid gräfning i en trädgård i Gekle by, Erie härad, Malmöhus län. Den är $3\frac{1}{2}$ tum lång och på nedre ändan af baksidan något afbruten. På båda sidorna synes

en sin sammanfogning, som går längs åt hela figuren, så att det är tydligt, att den ej är helgjuten, utan har blifwit gjuten i twenne stycken, hvilka sedermera blifwit hoplödda. Zni är den alldeles tom. Hufwudet lutar något åt högra sidan. Håret är upplagdt i flåtor rundtomkring bakre delen af hufwudet, och en stor flåta ligger uppe öfwer pannan. Den är flådd i en kort tröja med nedliggande frage, att den är öppen i halsen och till en del öfwen i bröstet. På armlarna och wid handlederna äro på denna tröja uppstående ringar, alldeles lika dem, hvilka finnas på den under Konung Gustaf III:s regering införda, så kallade nya Swenska drågten. Framtill tyckes den i bröstet vara kantad med breda band. Omkring lifwet är den hopfästad med dubbla band eller en gördel. Brösten framstå betydligt under tröjan. Wenstra handen håller den på ryggen och har under sin wenstra arm ett instrument, som framtill är rundt och slätt och liknar en trumma, men baktill försedt med trenne små uppsättning. I högra handen håller den en kort staf, med hvilken den tyckes slå på det instrument, som den håller under armen. Öfwer brösterna är en tjock ring, hwari tröjan tyckes slutas. Nedre delen är på de bredare sidorna prydd med zirater, men de smalare sidorna äro alldeles slåta. Stilen, hwari denna

bild är arbetad, är ganska lätt, och råjer mycken skicklighet hos konstnären.

Den omsorg, hvarmed denna bild är för-
färdigad, tyckes gifwa tillkänna, att den ej
warit lemnad till någon blott prydnad, utan
att den troligen warit en Idol. Författaren
har sig ej bekant, att några Idoler af bronz
fbrut blifwit funna i Sverige. Denna bild
torde derföre i flera afseenden icke wara af
obetydligt värde.

Då jag ej tillföre i någon samling träf-
fat någon bild, som liknade denna, så öfwer-
sände jag teckningen af det under nästföljande
nummer afteknade smycket till Kongl. Antis-
qvariska Commissionen i Köpenhamn, för att
blifwa underrättad, om något dylikt der för-
warades. Sekreteraren wid nämde Commis-
sion, Herr Thomson, swarade mig benäget,
att Commissionen ägde en alldeles liknande
bild, som i de minsta delar stämmer öfwerens
med den öfwersända, och att denna forntids-
lemning i Commissionens samling alltid hade
warit ansedd för Rastet till en knif. Men
kortt efter öfwersände Herr Thomson mig
teckningen på en figur, tagen ur Thomas
Pennants resa i Skottland. Denna figur
är nästan af samma storlek, som den på ta-
bellen afstagna, har alldeles liknande prydnad-

der på nedre delen af kroppen och är tydligen i samma konststil. Den föreställer också en kvinnobild, som är alldeles bar på öfre delen af kroppen, har ett band, som hänger öfver wenstra axeln, i hwilket en klase af bår eller frukter tyckes vara fästad och hänga ned åt ryggen. Denna bild håller öfwen högra handen på ryggen och den wenstra under ena bröstet. Herr Thomson har behagat yttra sig om denna bild sålunda:

”J Thomas Pennants resa: A Tour in Scotland and voyage to the Hebrides. Chester 1774, 4:o, har jag blifwit uppmärksam på många fornsaker, isynnerhet architectoniska, som stå i närmaste samband med de Nordiska. Författaren begär det wanliga felet att hänföra många föremål till de Romerska, hwilka en närmare kännedom af våra antiquiteter skulle förklara för att vara rent Nordiska och att hafwa varit allmänt brukta i våra länder. Sid. 69 omtalar denne resande, att han kom till Netherby (i Skottland), som ligger nära wid Midleby och Overby. På herrgården der woro en mängd saker samlade och uppställda i Trangerihuset, hwilka blifwit funna i grannskapet och äro mest af Romersk sculptur. Men ibland dessa fornlemningar förekomma, enligt hvad oswansöre är nämndt, ätstilliga wapen och smycken, som äro alldeles Nordiska, och jag skulle mycket mistaga mig,

om icke en Bakrelief med tre Dwergar och ett slags Iduna äfwen äro af Nordiskt ursprung. Men det är klart, att den figur, som innelliggande teckning wisar, är formad efter Romersk konstsmak, och å andra sidan är det lifaså wist, att den bild Tit. äger och den som finnes här wid Antiquitets-samlingen, äro blott afvikelser och omskapningar af samma föremål. Herr Pennant yttrar sig så om denna bild (sidan 74): "En smal qwinlig bild af koppar, en Hermes eller Terminus. Såsom den är prydd med f. stoner och frukter, har den sannolikt varit ämnad att waktia gränsorna för täppor och trädgårdar." Det exemplar, som finnes i Commissionens samling, har nu blifwit lagdt bland Idolerna, såsom en för detsamma mera påsande plåt."

Då Herr Biskop Münter under 1819 års sommar gjorde ett besök i Skåne, behagade han yttra om denna bild, att han ansåg den vara Wendisk, och att den röjde alldeles samma stil, som en samling Wendiska Idoler, hwilka Herr Biskopen under sina resor hade sett i en stad i Tyssland (kanste i Domsyrkan i Ratzeburg). — Det sannolikaste torde vara, att dessa Idoler, lifasom en mängd werktug af bronze, hafwa blifwit förskärdigade i England och Skottland, hwarest sumwits lått tillgång på koppar, och att de derifrån blifwit hitför-

da till Norden, under den starka förbindelse som varit emellan dessa länder allt ifrån äldre tider. Att dessa bilder här i Skåne och på Danska därne haft sina tillbedjare, synes icke vara otroligt. Den goda stil, hwari denna bild är arbetad, tyckes äfwen bäst hänwisa på England, som tidigt måste erkänna Romerskt öfwerherrskap, och antog samma bildning, som de öfriga af Romarne underkufwade länder.

Sag kan likwäl ej undgå att här nämna en märkwardig likhet, som är emellan denna bild och allmogens klädsel och håiprydnad på den trakt i Skåne, der denna bild är funnen. På den så kallade Malms-slätten (Örie och Skyttes Härader) nyttja qwinnorna bland allmogen ännu håret upplagd på bakre delen af hufwudet i twenne tjocka flåtor, under namn af Lockar, så att midtpå hufwudet synes en fördjupning, alldeles som på denna bild. Wid sin högtidsdrägt hafwa de äfwen halsen och en del af bröstet bara. De bruka korta tröjor med en sådan nedfålld frage, som på den aftecknade figuren, hwilken frage är kantad med breda band och är på armlarna försedd med en klaff af samma tyg, som tröjan. På de undre eller så kallade natt-tröjorna, som äro af ull, nyttja de ännu wid handlederna en rund upphjuning, kallad flossning, som går rundt omkring armen. Sag öfwerlemnar åt framtida forskningar att afgöra, hwilka

slutsatser denna likhet kan tillåta rörande Skånska folkstammens äldsta ursprung och religionsbruk.

Figuren 3 är ett smycke, funnet om sommaren 1819, tillika med några kopparbitar och ben i en hög, belägen på stranden emellan Trelleborg och Maglarp i Skivns Härad *).

*) Hela stranden emellan Trelleborg och Maglarp har i äldre tider varit uppfyllt med större och mindre ättehögar, af hvilka många nu äro försvända genom åkerbruket, som på denna ort är tillägen för stora inkräktningar på fornlemningarnas område. I sjelfwa ägostilnaden (markskälet) emellan Trelleborg och Maglarp, ligga på båda sidor om Trelleborgs sockenväg en mängd större och mindre ättehögar, af hvilka en del blifvit försvända vid anläggandet af vägen och af en gårdesgård, som går tvärs öfver fältet. Men år 1814 kunde man ännu räkna 102 högar på detta ställe. Sjelfwa marken, på hvilken de ligga, är något upphöjd öfver stranden, sträcker sig 370 alnar i öster och väster, och är belägen 96 alnar från sjelfwa lidsqwalpen. Sex högar äro betydligt större än de andra och äro rundt omkring omgifna af smärre. Den största af alla håller 61 alnar i omkrets och 20 i diameter, och slutar sig i en temmeligen spetsig topp. Twenne af dessa större högar äro försedda med bauta-stenar, af hvilka den ene är nedsfallen och ligger vid högens fot; men den andre står ännu midt på en hög, som ligger i östliga ändan af sjelfwa planen. Twenne andra af dessa större högar lig-

Den utgör $1\frac{1}{2}$ tum i längd, är ofwantill för-
sedd med en ögla, att deri insticka ett band,
och

ga ungefär i midten af alla de andra, såsom
tvänne fosterbröder, svara bredvid hvarandra.
Alla högarne utgåro groft strandgrus, hvaraf äs-
wen sjelfwa jordmånen består, och små gropar äs-
ro rundt omkring dem, af hvilka gruset troll-
igen blifwit uppkastad på högen. Icke långt från
dessa högar i öster hafwa äswen legat några dy-
lika, hvilka nu till det mesta äro förstörda. All-
mogen brukar här att uppkasta gruset till 3 och
4 alnars djup, och uppkåra derunder en ganska
god brännstof, som endast består af en till det
mesta förmlutnad stog. Vid ett sådant uppkas-
tande af gruset på detta ställe hafwa urnor fle-
ra gånger träffats, hvilka oftast gåt sönder.
Befattaren äger likwäl tvänne nästan hela urn-
or, som på detta ställe blifwit funna. Han an-
stälde år 1819 en gräfning uti en af de förre
högarne här. Hela högen bestod blott af groft
strandgrus, blandadt med förre stenar här och
der, för att sammanhålla gruset. Daktadt gräfs-
ningen fortsattes till tre alnar under sjelfwa
jordytan, kunde man likwäl ej upptäcka minsta
spår till någon urna, till öfva eller något dy-
likt. Då desutom alla de urnor, som här
hafwa funnits, icke hafwa träffats förän i
botten af gruslaget, just der torfjorden bör-
jar, eller 3 till 4 alnar under jordytan, så an-
ser jag för sannolikt, att en ordentlig be-
gräfningsplats varit på detta ställe; att urnorna
blifwit nedfatta i jorden, och att man sedan

och har i nedra ändan flera runda kulor, som sitta ofwanpå och bredewid hwarandra, så att de likna en bårklase eller något dylikt. Inri är det tomt och ihålligt. Det är arbetadt med mycken omsorg, och har ätskilliga prydnader, såsom figuren utwisar. Det består af en composition af silfwer, blandadt med mycken koppar, och är öfwerallt förghltd. Då jag war säkert öfwertygad, att detta smycke war från hednatider, men icke i någon samling träffat något dylikt, blef det, tillika med den ofwanbeskrifna bronzbilden, öfversändt till Antiquariska Commissionen i Köpenhamn. Sekreteraren Herr Thomsen har på följande sätt behagat yttra sig deröfver:

§

Öfver hela begravningsplatsen uppfastat dessa högar och upprest stenar, att de hos kommande släkten skulle vittna om släktens helgd och märkvärdighet, alldeles såsom allmogen ännu fleresstädes uppfastar fyrkantiga högar af jord och grästorsfwor öfver sina bortgångna säder. På Bornholm i Spökierris socken skall, enligt Herr Biskop M u n t e r s berättelse, finnas en dylik begravningsplats, som der kallas Sylken, på en sandig jordmån, hwarest man öfwerallt på hela fältet wid gräfning finner stycken af urnor, tunnt bladgull med ätskilliga figurer på, (alldeles likt det, hwarmed urnor i Bohus Län befunnits vara ofwantill prydda), en mängd af eld mycket stadade glasperlor m. m. af hvilket allt Herr Biskop M u n t e r behagat meddelat författaren några stycken.

”3 Commissionens samling finnas icke mindre än 7 sådana, dels af gull, dels af Electrum (en blandning af gull och silfver). Då de till en del hafwa blifwit sunna i förening med fornsaker ifrån hedniska tiden, kan jag ej ett ögonblick twifla på, att bruket af dessa slags smycken är mycket gammalt i Norden. Upplysfande skulle det vara att få weta, om de ännu äro brukliga i Norrland *). Man skulle derigenom blifwa förwissad, huru denna prydnad har warit anbragt. — Man har sagt mig, att fruntimren på Färdbarna ännu wid högtidsdagar bruka silfverkedjor eller band om lifwet, i hwilkas båda nedhängande ändar anbringas en prydnad af gullsmedsarbete, som har största likhet med det ifrågawarande smycket. — Äfwen i afseende på arbetet förefomma dessa slags smycken mig märkwärdiga, och jag tror, att de kunna vara ett starkt och handgripligt bewis på våra förfäders ganska tidiga och stora konstfärdighet i metallernes behandling.”

Det är äfwen ganska märkwärdigt, att allmogen på Skånska slättbygden kring Trelleborg, Malmö och Lund ännu y^o fina högtids-

*) En bekant från Norrland har uttrat för försattaren, att Lapparne ännu stola nyttja dyliga smycken på sina kläder.

kläder nyttjar prydnader, som ganska mycket likna detta smycke. De förfärdigas af silfver och förgyllas. De närma sig mera till klotsform, men likna för öfrigt detta smycke fullkomligt. De äro fästade på undre delen af armarna i tröjan och hänga en under hvarje handled. Ingen gvinna eller flicka kommer till bröllop eller till något annat högtidligt gästgästabud, som icke är utsträckt med dylika förgyllda klador under armarna. Barn nyttja mindre smycken af denna art, och de fästas ett på hvardera axeln och ett under hvarje armled. Således kan man finna tydliga spår till Svenska folkets ännu brukliga prydnader långst upp i den högsta ålderdomen, hvilket tycks vara ett öfvertygande bevis, att den nuvarande folkstammen är en sann ättlägg af den, som hvilat i landets ätthögar. Dessa hviloställen äga derföre också mycket större anspråk på det närvarande släktets stonsmål och värnad.

Figuren 4 är ett instrument af bronz, funnet, tillika med några flintwiggas, en mängd flintstärsvor och stycken af buggna flintknivar, vid Gladfax, Järrestads Härad, Christianstads Län. Det är $9\frac{1}{2}$ tum lång i den bredare ändan, 2 tum bredt och försedt med en egg. På de bredare sidorna har det djupa urhållningar,

som bildas af de uppsläende lanternerna och gå mest från ena ändan af instrumentet till den andra. Det har på den breda ändan wackra zirater, som sträcka sig mest $2\frac{1}{2}$ tum uppåt. Åfwen på sidorna, som bilda de uppsläende lanternerna, äro åtskilliga zirater anbragte. Denna fornlemning är ganska wacker och sällsynt. Den har tydligen varit nytjad att sitta fästad i ändan af ett kastspjut, då allt det, som är prydt med zirater, varit oberäckt af trästocken, att det skulle glänsa mot solstrålarna, då det höldes opp på frigarens arel. Både arbete och zirater gifwa tydligen tillkänna, att denna lans hör till samma tid, som de fornlemningar af koppar, hwilka äro beskifna uti Idunas 6:te häfte sid. 45, och 7:de h. sid. 189. Att den blifwit sunnen tillika med slintwiggas och huggna slintskärswor, är äfwen talande bewis för dess höga ålder.

Figuren 5 är ock ett verktyg af bronz, funnet sommarn år 1818, tillika med det som är afstecnadit under nästföljande nummer, under en stor sten, som blef bortsprängd på Slegrie mark i Skyttis härad. Det är $7\frac{1}{2}$ tum långt, i ena ändan försedt med en något utbredd egg; i öfre ändan utplattadt, äger det uppsläende lanter för att kunna inslidås och fasthållas i

ett fast. Det har troligen varit ett instrument för arbete, antingen i sten eller i trä.

Figuren 6 är od af bronz, sunnet på samma ställe, som föregående. Det är $6\frac{1}{2}$ tum långt. I nedra ändan är det utplattadt i form af en halvcirkel och försedt med en skarp egg. Öswansföre denna egg är det inslaget på sidorna och bildar i öfre ändan en smal tunga med upplående kanter på båda sidorna. Ytterst i den smala ändan är ett hål, som är till hålfsten tillslutet af twenne små hakar. Detta instrument har med all sannolikhet varit nyttjad till att inslicka i ett träfast och der fasthållas medelst en nagel, som blef inslucken i det hål, som finns i den smalare ändan *). Dessa ins-

*) Författaren äger desutom ett dylikt instrument af samma storlek och från samma ställe, som det beskrifna, äfwen sunnet under en sten. Det skiljer sig från det på tab. aftagna endast deruti, att själwa bladet eller nedre ändan af instrumentet är något större och bredare. — Skyfts härad, hwarest dessa fornlemningar äro funna, är i anti-quantiskt och historiskt hänseende liksom märkwärdigt. som det i sednare tider efter fullbordade enflisten har blifwit det i ekonomiskt. Det har ännu i behåll en stor mängd af de präktigaste högar, några stensättningar och några kummelgrottor, utom en stor mängd, hwartill man endast äger spår i

frumenter hbra äfven till samma slag, som de, hvilka finnas beskrifna uti Idunas 6:te h. sid. 45, och uti 7:de väst. fig. 22. De hbra till de fornsaker, som äro allmänna i England och Frankrike och kallas af Engelsmännen *Celts* och af Fransoserna *Galliska* yror. Uti *L'Antiquité expliquée* af *Montfaucon* T. 3. Sec. partie. pl. 188, finnes ett verktyg af lika längd och nästan samma form, som detta. Herr *Montfaucon* kallar dessa instrument *huggjern* att hugga sten med, och til-

gamla beskrifningar eller traditioner bland folket. Författaren har från detta härads ett par hundra de steninstrumenter af särskilda former. Ja, det ser ut, som hela denna trakt en tid varit besädd endast med grafvar, och att det är ur de multnade fädernas äska, som de herrligaste fördrag nu uppblomstra. På Stegric mark, icke långt ifrån det ställe, der dessa kopparinstrumenter blifwit funna, äro ännu twenne stora Kummelgrottor af allra äldsta slaget och i sin urgamla stolthet. Icke långt från dessa Kummelgrottor funnos år 1817 flera instrumenter af bronz, till en del lika dem, som här ofwansföre äro beskrifna. De funnos äfven under en stor sten. Landshöfdingen i Malmöhus Län, Herr Friherre af *Klinteberg* erhö dem alla. Det skulle vara önskeligt att snart få se äfven dessa fornlemningar någonstädes aftecknade och beskrifna, då de hafwa så nära sammanhang med de andra fornsaker, som från denna landsort hunnit komma till allmänhetens kännedom.

ligger: "Det är anmärkningsvärdt, att de gamle hade ett eget sätt att hårda kopparn, som gjorde den hård, som jern. De använde denna koppars således bearbetad, att deraf göra de instrumenter, som man vanligen förfar digar af jern eller stål." — Dessa instrumenter förekomma också i Italien. I *Archæologia Britannica* Vol. V. Pl. VIII. är ett dylikt afstaget under N:o 19. Det är funnet i Italien och taget ur *Museum Moscardi*, hvarest det blifwit kalladt: "Ett verkeligen gammalt kopparsinstrument och huswud på en stor pil, utdraget af en *Catapulta*; enligt *Plinius*, N. H. VII. 36, har det blifwit uppfunnet hos *Scyterna*. Ett instrument gansta likt dessa är afstaget och beskrifwet hos *Sir Robbert Sibbald* i dess *Fifeshire*, hvarest det kallas en kopparyra, funnen i en stengrufwa."

I afseende på dessa instrumenter förskjenar det också nämnas, att *Pallas* berättar i sin resa genom *Ryssland* åren 1772 och 1773, 3 Del. s. 356, att *Tatarerna* ännu bruka yror, som fästas på skaftet, icke rätvinkligt, såsom våra yror, utan i ändan af ett skaft, så att de bilda en rät linia med sjelfwa skaftet. Sådana yror fann *Pallas* äfwen uti de sednare gräfwarna, som tillhöra *Beltirerna*, boende omkring floden *Abakan*, en gren af *Zeniseya* i *Siberien*. *Pallas* träffade äfwen i de gamla

grafvarna omkring Abakan spjutspetsar eller lansar af koppar, hvilka fullkomligt likna våra så kallade Celts. I 3:de Delen på Tab. VII. finnas twenne dylika lansar aftagne. Båda äro, såsom en stor del af våra Celts, i ena ändan försedda med en rund ihållighet. På den ena figuren utmärkt med 3 a, finnes i nedre ändan en smal egg, hvilken slutar i en skarp spets, såsom på våra jernlansar från sednare tider. Den andra figuren 3 b är på ena sidan försedd med ett hål, att derigenom insätta en nagel, och i den andra med en utbredd skarp egg alldeles såsom på våra Celts. Men de sakna båda det öra, som wanligen sitter på sidan af de hos oss och i England mest förekommande.

Figuren 7 är en nål af bronz, funnen i en urna, som upptogs af en stor åttåhg, kallad Brännarehögen, wid Skvetofsta, Willands Härad, Christianstads Län. Den är $4\frac{1}{2}$ tum lång, är på öfre ändan något utbjud och försedd med en rund och flat knapp af en tum diameter. Denna knapp är prydd med många utom hwars andra gående kretsar *). Den har troligen

*) En dylik något större kopparnål finnes aftagen i Monumenta inedita rerum Germanicarum, præcipue Cimbricarum, af E. J. de Westphal len. T. 3. p. 685.

blifwit nyttjad till härprydnad för en qwinna och bewisar hwad värde den ägt för den lefwande, då den skulle gömmas med de brända benen i den trånga urnan. Den är af ett fint och wackert arbete.

Förklaring öfwer Tabellen.

Fig. 1 är framsidan, och Fig. 2 baksidan af en Bronzödol, funnen wid Gessie, Drie Härad, Malmöhus Län.

Fig. 3. Ett smycke af silfwer, funnet i en ättehög emellan Trelleborg och Maglarp, Skyttis Härad, Malmöhus Län.

Båda dessa äro afstagna i naturlig storlek.

Fig. 4. Spetsen af en Lans, $9\frac{1}{2}$ tum lång, funnen wid Gladsax, Järrestads Härad, Christianstads Län.

Fig. 5 och 6. Twenne Celtiska instrumenter, funna under en stor sten wid Skegrie, Skyttis Härad.

Fig. 7. En nål, funnen i en urna, som upptogs ur en stor hög wid Skmetosta, Willands Härad, Christianstads Län.

De fyra sista numren äro alla af bronze.

Om Kenninge Borg på Fogdön i Mälaren.

Ibland de många forntida Borgar, af hwilka lemningar ännu finnas på barne och wid stränderne af Mälaren, är Kenninge Borg märk- wärdigast, såsom ägande en, i tradition och saga, ända till våra dagar förwarad historisk betydelse. Det war här, som Upsala Sver. Konungen Ingiald Illråda med sin Dotter och sitt Konungafölje brände sig inne, för att undgå Iwar Widfadmes hämd. Sturleson berättar i Ynglinga Sagan *) huru Iwar från sina Wikingsfärder återkom till Skåne en kort tid sedan hans Faderbroder Konung Gudröd, genom Ingialds stämplingar, blifwit afdagatagen. Iwar samlade snart en stor krigshår och drog genast upp till Sverige. Ingiald hade sin hofhållning på Maenninge, då han fick weta, att Iwar med sin hår war i antågande. "Säg Konung Ingiald då — säger Sturleson — att han hade ingen styrka eller makt till att slå med Konung Iwar och wiste wäl, huru det skulle gå för honom, om han flydde undan, nämligen att hans fiender skulle komma ifrån alla orter och öfversfalla honom. Derröre tog Konung Ingiald, tillika med sin dotter Åsa — som icke långt

*) Heims Krings. Yngl. Sag. Cap. 44.

tillsbræne ifrån Skåne till sin Fader hemkommit — det råd, som sedan är blifwit mycket namnkunnigt, att de gjorde allt deras folk ganska drucket och låto sedan tända eld i kungasalen, hwilken med allt det folk, som derinne war, tillika med Konung Ingiald och Afa, uppbrann.”

Desa äro Sagans ord, som widare styrkas af Thiodolfers Unglinga-Tal:

”Den rykande elden
På Raenninge
Ingiald leswandes
Till asfa brände *).”

samt Hervarar Saga, 20 Capitlet **) hwarest det heter: ”Ingialdur hin Illrædbrende sig sjalfur, med allri hird sinni a þeim bæ er Raeningi heitir.”

Om detta Raenninge hafwa wi tillsbræne icke funnit mera antecknad, än att Dalin †) och efter honom Lagerbring ††) endast anmärkt des belägenhet på Fogdön i Mälaren. Några närmare underrättelser, samlade under

*) Heims Kringla l. c.

**) Ed. Verelii, sid. 179.

†) Sw. N. Hist. T. I. sid. 433; jemför sid. 404.

††) Sw. N. Hist. T. I. sid. 125.

103 Om Renninge Borg på Fogdbn.

en resa genom Södermanland sommaren 1819, torde förtjena uppmärksamhet.

Renninge, eller, såsom den i orten nu mera kallas, Kellinge Borg är belägen på Fogdbns nordvästra sida, wid den wik af Mälaren, som kallas Gransfjärden. Den By, på hvars ägor denna Borg ligger, heter också Renninge, eller, efter uttalet i orten, Kellinge och hörer till Helgard Socken, som är annex till Fogdb Pastorat. Borgen är belägen wid påf 2000 alnar från Mälarens strand, på en bergshöjd, som öfverallt numera är skogbevårt. Dess omkrets är oval och utgöres af trenne ringmurar inom hvarandra, af hopstaplade kullerstenar. Sfwerssta ringmuren består af mindre kullerstenar, och är med mycken omsorg anlagd sluttande. Dess genomfärningslinie är på längden 108 och på bredden 75 alnar. Ingången är i Nordväst. Den medlersta ringmuren har sin ingång åt Öster, hwaremot den nedersta ringmuren, som utgöres af råldiga stenmassor, har haft ingången mera åt Sydost. Utfigten från Borgen är ganska widsträckt. Landstråcken nedanför sänker sig åt Mälaren, som sannolikt i fordomtima gått högre upp och således helt nära den bergshöjd, hvarpå denna Borg blifwit anlagd.

I sammanhang med dessa underrättelser må äfwen anmärkas, att trakten häromkring för öfrigt har flera fornlemningar, som bestryka stället's fordna märkvärdighet. Sedga någon ort i Södermanland har en sådan mythenhet ättehögar, smärre ättekullar samt stensättningar af ättsilligt utseende. Härbland må i synnerhet nämnas de ättehögar, som finnas å Husby ågor, på den del af Fogdön, som hör till Wansö Socken. Några äro ännu rätt betydliga, ehuru genom gräfning skadade och till en del nästan förstörda. Den största af dem kallas i orten Kungshögen, och tyckes denna sägen icke otydligt utwisa, att Ingialds ättehögd här hör sökas. Denna Kungshög war i omkrets wid påst 360 alnar, och den omgifwes af flera, något mindre ättehögar samt stensättningar, dels cirkelformige, dels fyrkantige, med större stenar i hörnen, såsom jag wid dylika slags fornlemningar ofta haft tillfälle att anmärka; och torde desamma för Konungafoljet hafwa blifwit uppkastade. En Urna af metall samt ättsilliga forntida stridswapen lönsfigt arbetade, berättades härstädes hafwa blifwit wid anställd gräfning för många år tillbaka träffade; men ingen kunde numera uppgifwa hwart dessa fornlemningar tagit vägen, ej heller kunde om deras beskaffenhet några närmare underrättelser stå att erhålla.

Beskrifning öfver en forntida
Stengrist wid Orresäter uti
Bergs Socken i Westergöths-
land.

I Skaraborgs Län, Badelbo Härad och Bergs
Församling på Kronoskatte-Rusthåller Orresä-
ters Östra gårde hafwa sunnits flere större och
mindre Stenrör, hvilka till större delen blef-
wo sommaren 1819 afbröjde och använde wid
stengårdesgårdars anläggning. Wid detta till-
fälle träffades i ett sådant större stenrör en
forttida grist, öfver hvilken en af Ekonomis-
Direktören Em. Jacob Moberger beskrid
afritning och beskrifning blifwit denna Tidskrifts
utgifware meddelad.

Detta Grafstörs yttre form är oval. Dess
längd är i Norr och Söder 15 alnar samt
bredd 11 alnar i Öster och Wester. Höjden
är något öfver 2 och en half aln. I Södra
ändan war sjelfwa stengristen belägen, hvil-
ken utgöres af en aflång fyrkant, innehållande
4 alnars längd i Söder och Norr samt 3 al-
nars bredd i Öster och Wester, med temligen
raka wäggar, dels af kalksten, dels af tålgsten,
till en och $\frac{1}{2}$ alns höjd på kant uppreste, med
ingång åt Öster. Inni war denna stenlissa fylld
med tätt sammanpackad grusjord, hwari på

Beskrifning öfver en forntida Stengräft. 111

en alns djup träffades en mängd ben, samt 4 stycken hufvudskallar, af hvilka twenne funnos wid Norra och två wid Södra gafweln i den ordning liggande, som Fig. 1. Tabellen 2 utwisar. Desutom träffades flere ännu temligen bibehållna tänder, äfvensom en Flintstensknif, en fornlemning, som i Götta rike så ofta förekommer och utan twiswel påminner om Thors dyrkan. Densamma öfverlemnades till ägaren af egendomen, Herr CommercesRådet C. J. Schön herr på Sparresäter, som äfwen gjort den anstalt, att detta forntida Grafminne skall i sitt gamla stic för framtiden bibehållas och på tjenligt sätt inhägnas.

Till förklaring af Tab. 2, hwarå denna fornlemning är aftecknad, må anmärkas, att Fig. 1. N:o 1 wisar omkretsen af sielfwa Grafbrödet. N:o 2 stenhällarne, som utgöra gräftens sidowäggar. N:o 3 ingången. N:o 4 en på stensbröts Norra ända befintelig större kulslersten, som förmodeligen är att anse såsom ett slags wårdprydna.

Fig. 2. wisar samma Grafbrö i Profil. N:o 1 ingången. N:o 2 sidostenarne. N:o 3 wårdstenen.

Swearnes och Götternes olika besgrafningsätt är en omständighet, som hittills

112 Beskrifning öfwer en forntida Stengrift.

icke nog fäst at våra fornforskare's uppmärksamhet. Det är nämligen i Göttha rike, som kummel och stenbr, sådane som det nu beskrifna, allmänt förekomma. I Swea Rike äro högar och lägre stensättningar af helt annan beskaffenhet allmänna. Utgifwarne af denna Tidskrift skola således med nöje emottaga och meddela de underrättelser till detta ämnes upplysning, hvilka såderneslandets fornforskare vilja meddela, för att omföder bereda ljus och skaffa redan i ett hitills på föga tillfredsställande sätt afhandladt ämne *).

Swad detta minnesmärkes ålder för öfrigt beträffar, må till slut anmärkas, att det efter all sannolikhet bör hänföras till den tid, då lifen obrände författes, således till den så kallade Högaldern. Detta bruk fortkor ända in i Christendomen, hwarföre äfwen Gulas Ringers Lag uttryckligen förbjuder den hedniska sed, att begrafwa sina döda i högar och rösen, äfwen som Helsinges och Gottlands Lagarne förbjuda den widsepliga wördnad, man wisade Häugar och Stenar, hwarmed förfädrens hedniska grifvställen twiswelsutan betecknas.

S. n.

Un

*) Flere hitförande upplysande anmärkningar finnas i *Bundas 5 Häfte*, sid. 43 om *Ättebög*.

Ånmärkingar om Edda-Myther- nes fordna allmänlighet i Norden.

Med anledning af en här meddelad
gammal Swenskt Folkwisa om Thor
och hans Hammar.

Bland handskrifter på Kongl. Bibliotheket i
Stockholm, finnas af gammal hand twenne
ferskilda uppteckningar af en Swenskt Folkwisa
om Thor och hans Hammar, hwilket ämne
äfwen är behandladt i Pryms Quida
(Hamarsheimt) uti Poetiska Eddan.

Huru beryktadt detta äfwentyr i fordoms
timma warit äfwer hela Norden, stönjes bäst
deraf, att det i Folkwisans manér uppfattadt
finnes på Danska, Tyska, Norrsta och Swens-
ka och på alla dessa språk med de egenheter,
som antyda hwarje hemlands ferskildta skap-
lynne. På Danska finnes denna wisa hos Peder
Syv *). Ämnet är sålunda utfördt: Thord
af Hafsgård (Mögård) hade på en färd förlö-
rat sin hammar (Mjolner). Han sänder der-
före Loke Lekeman äfwer Nordnäs fjell

§

*) Danske Viser. N:o XXII.

(Norrige?) till Lofe=Grefwens gård (Lhufe, Sätte, Jote) att esterspörja densamma. Lofe=Grefwen wille icke med andra willkor lemna hammaren tillbaka, än att Lhord skulle gifwa honom Jungfru Fridlefsborg (Freja) till äkta. Då hon dertill alldeles wågrade, lät Lhord, på Lokes inrådan, sig sjelf föras, i brudestrud förklädd, till Lofe=Grefwens gård. Der hölls ett sållsamt bröllopp, hwars af slutet blef, att Lofe=Grefwen lät frambara den förlorade Hammaren till den föregifna bruden, som dermed i hast slog brudgummen och bröllopsgästerna ihjäl. Detta är ämnet för den Danska Wisan om Lhord af Hafsgård och Lofe=Grefwe, som hos Syv utgöres af 27 strofer. På Tyfska finnes den i Bröderne Grimms samling. På Norrsta kallas den Torekals Wisa och är 20 strofer lång. Syv har endast deraf meddelat bdrjan:

”Torekal kom af flogie hem
 Erdte war han og möde” m. m.

och tillägger, att den för öfrigt är till innehåll lika med nyss anförda Wisa i Danskan *). Att den dock har flera egenheter, synes af de sparsamma underrättelser Syv derutur antecknat, och som wi så tillfälle, att wid den Swenska uppteckningen, med hwilken den Norrs

*) Syv, l. c. D. IV. N:o 10.

Åa har en närmare likhet, på sitt ställe an-
föra.

Emedlertid må här anmärkas, att denna gamla Folkvisa, hwilken, såsom wi sett, all-
mänt i de Nordiska språken finnes, icke fått
rum i den af Abrahamson, Myerup och
Nahbet besdrjda förtjensfulla Samlingen af
Danska Kämpewisor. Utgifwarne synas hafwa
funnit framställningen af Edda-Mythen alltför
smalbls *). Det må wara, att tonen i den-
samma är burlesk-gigantisk. I alla fall
är jemförelsen emellan Eddans och Folkwis-
sans framställning af detta äfventyr i mer
än ett afseende wärd uppmärksamhet. Wi
willsa anmärka, hwad, wi som förnämligst anse
såsom af Danska utgifwarne förbisedt, att näm-
ligen denna Folkvisa är ett lesiwande bewis
derpå, att alla toner af Edda-Mythernas ur-
gamla cyclus icke alldeles förflingat i Norden,
utan att twärtom dessa betydelsfulla dikter wa-
rit här hemmastadde och genom århundradens
lopp fortlefwat, ehuru de samma, då de i en
senare tid upptecknats, redan öfwerlefwat sig
sielfwe, och således ej kunnat undgå att erhålla
någon prägel af yngre åtgärder. Den grund,
hwarutur de upprunnit, är dock märkbar, och de
äro icke de sämsta bewisen, emot Nordiska Lit-

*) Jemför Del. 5. sid. 59, 60.

teraturens wedersakare, på Edda-Mythernas
urgamla sielfständiga lif i Norden.

Men äfwen våra häfder bewittna, att i sän-
ger och fornsåger den hedniska kämpetidens bety-
delsrika minnen länge leswat qwar i folkets sinne,
ända till de tider då uppteckningar begynt och
Historiens urkunder widtaga, och — hwad som
hufwudsaktligast bdr ihågkommas i denna under-
sökning — innan *J s l a n d* ännu fdr Nordis-
ska fornsforskare bppnat sitt gamla Klippe-*Ar-*
chiv. Långt innan *Biarkamal* det gamla i
sitt ursprungliga skick fdr dem war bekant, ha-
de *Saxo* i sitt oddliga werk detsamma be-
kantgjort och sade på sin tid derom, att män-
ga gamla ännu wiste att sjunga detsamma.
Detta qwäde har ock funnits i folkwiseform be-
handladt. Hos *Syv* bdrjar det sålunda:

”Nu dagen wil oprinde

Dg Hanen gal på Linde”, m. m.

Detsamma gäller ock om flera andra forngwä-
den, hwilka *Saxo* så omsorgsfullt på *Ro-*
meriska Skaldespråket omslyttat. Många af
dem finnas ännu qwar. Många äro också fdr-
komna. Men i dem alla kan forskaren än i
dag förnimma, huru de äldriga *Runofuden* ännu
genombryta det fdr dem främmande *Skal-*
deslagets pryddliga fångelsemurar. Hos *Be-*
del och *Syv* förekomma många sådana sty-

kwis bewarade qwäden, i folkwisans manér utförde, om kámpalifwets idrotter i hedentimma, hwilka ánnu bára otwifwelaktiga wittnes bórd derom, att de genom urminnes tradition fortleswat i sángen, innan de, likasom Folia Sibyllina, omsíder bleswo bragte tillsammans och i skrift upptecknade genom Íslandarnes omtanka. Medan man werlade mánga blodiga strider i de tre Nordiska ríken, suto dessa i ro på sin ensliga ö i polens grannskap och förlustade sitt sinne med att inbórdes páminna sig och át efterkommande bewara forntida bragders minnen. Sá uppkommo de herrliga Sagokretsar, som, jemte det de med rátta utgdra föremålet för nutidens nármare uppmárfsamhet, alltid stola, så länge en Historia finnes, bewara minnet af den forrtwariga Íslandska frístaten.

Swad wi hár anmärkt om Fornqwäden gáller áfwen om Fornsägner. Wi sakna icke bewis för wár förmodan, att mánga af de Sagor, som genom de álftige Íslandarnes skriftliga uppteckningar blifwit át wára tíder bewarade, länge qwarleswat i folkets sinne och warit i Norden lángt tillfórene, fast dunkelt och fragmentariskt, bekante, innan Íslandarnes skatter bleswo i ljuset framdragne. Annorlunda kunde man ej historiskt förklara, huru som Ericus Olai, en för wár Historia owárder

lig författare, kommer att ibland Swenska Konungar upptaga en Konung Heidrek och en Gestibland, om man ej wiste, att han haft i sigte en bortgrumlad tradition af Herwarar Saga, hwarom man kan öfwertyga sig då man slår upp fjortonde Capitlet i Bezelii upplaga af denna Saga *). Så förhål- ler det sig äfwen, att wi må tala om fornså- gner af rent historiskt värde, med den dyr- baraste inhemska källa wi äga för vår äldsta Historia, den under det oegentliga namnet af Registrum Upsaliense allmänna bekanta Swenska Konunga-Längden **). Den har män-

*) Jag har äfwen haft tillfälle, att höra en Swensk, i Öddra Småland ännu bibehållen Folkvisa, in- nehållande en lång följd af Gåtor, alldeles i samma manér, som de, hwilka i Herwarar Saga Cap. 15 Konung Heidrek framställde till upplösning åt Gestur Blinde.

***) Så kallad deraf, att den förefinner i det Registrum, som Upsala Erke-Bisfopen Hem- ming lät upprätta öfwer Erke-Bisfopsstolens jordagods och tillhörigheter. Hans Librarius har der införet denna Konunga-Längd på Latin. Man har spår till att den verkeligen funnits på Swenska. Jemför Scriptores Rer. Svecicar. T. 1, p. 14. Origi- nalet till detta så kallade Registrum Upsaliense finnes ännu i en Pergaments-Codex i Kongl. Bt- bliotheket i Stockholm.

ga hogkomster från den uråldsta forntid traditionswis bewarade till den tid de blefwo upp-
teknade, hwilket, till icke ringa wigt för dess
trowärdighet, man wet hafwa skett wid med-
let af 1300-talet, således långt förr än man här
hade tillgång till, eller ens wiste af Thiodo-
fers Ynglinga-Tal och Snorro Sturle-
sons Ynglinga-Saga. Wi kunna således icke
nog skatta wärdet af dessa sammanflämmande
wittnen från en fjerran tid, hwarafwer Histo-
rien kastar så få strålar. Att med allt detta
ändå så mycket mörker hwilar öfwer vår äld-
sta Historia, kan aldrig förringa wärdet af de
spridda urkunder wi ännu äga qwar, eller göra
deras skärskådande öfwerflödigt, såsom våra
tiders beqwämlighet någon gång syns yrka;
ty det måste ju så wara, i Historien som i
Naturen, att ännu har ingen morgon inträdt,
hvars första gryning icke föregåtts af en stym-
ning.

Öfver dessa anmärkningar, torde wigten
och wärdet af de Fornsånger och Fornsägner,
wi ännu äga qwar, lätteligen inses. Utan
twiswel skall deras betydelse ännu mera ökas,
när wi en gång erhålla en med dem i nära
sammanhang stående granskning af folkets gam-
la sedwänjor och tidsfördrif. På detta fält åter-
står säkert ännu mycket att förda till upplösning
af Nordens forntid, och mera än annorstädes,

i vårt land, der förfädrens urgamla, fria författning är försäkrad genom ett från hedens hös fritt Bondestånd. I deras fria hyddor lefwa ännu de gamla sänger, sägner och plågseder, medan de på andra ställen länge varit förgåtne, att ej säga utdöde. Utgifwarne af våra Folkwisor hafwa således kunnat utgifwa dem sådana de hört dem sjungas af Allmogens munn, och denna lott är ingaluuda så att beklaga, som det förekommit den lärde P. E. Müller i den icke längesedan utgifna 2:dra Delen af Saga-Biblioteket, då han så utlätit sig, att "det just er fra Danmark, at man har omtrent en Snees vidtlöftige haandstrevne Samlinger af Raempewiser fra det 16:de og 17:de Aarhundrede, imedens de swenske Laerde, der nu syfselfaette sig med disse Folkesange, omhyggeligen maae opsamle dem af Almuens Mund" *). Då den Danste författaren nedskref dessa rader, hade han troligen icke sett de twenne sist utkomna delarne af Swenska Folkwisor, der Utgifwarne till slut göra reda för de handskrifna källor, de icke underlätit att rådfråga, både i Kongliga Biblioteket i Stockholm och det Akademiska i Upsala. Den äldsta Codex är från 1570-talet, att ej förtiga den rika samlingen, som hos oss finnes af tryckta Folkwisor från 1600-talet, hwilken bär vittne om en

*) Om Sagnetredens Forplantelse, 1. c. sid, 404.

tibigare omtänka att dem bewara, än man genast wore särdig att tro. Desutom återstår ännu en rik skörd i de uppteckningar, som Norska distrikternas älskare i landsorterna tid efter annan göra, äfvensom i de handskrifter, som i offentliga och enskilda Biblioteker ännu icke äro begagnade, hvaribland wi endast må nämna en Codex af den bekante Ol. Bezelii egen hand, innehållande gamla Skånska parisor i Småland wid medlet af 1600talet upptecknade, som numera finnes i Grefliga Wondeska Biblioteket på Säfslaholm, äfvensom 2:ne handskrifne Qwartband i Friherrliga Sackiska Biblioteket på Bergshammar i Södermanland o. s. w., wittna att hos oss, äfwen långt före detta, funnits män, som insett dessa gamla Sångers wigt för vår fornskrifning, ehuru tidens skick varit så beskaffadt, att de först i våra dagar, förmedelst den, efter en stor politisk förändring, hos Nationen återwäckta känslan af allt fosterländskt, funnat uti en samling allmångdras.

Härmed göra wi ett slut på dessa forra anteckningar och wilja endast tillägga, att den gamla Folkwisa, wi här meddela, är aftryckt efter den äldsta af de uppteckningar wi hafst tillfälle att begagna. I noterne hafwa wi tillagt några få upplösnings, hwartill sammanlikningen med Eddan samt den Danska och Norska Folkwisan gifwa anledning.

1.

Thorfar 1) sitter i fina fæte,
Minnar af sin færd:

Trollstram 2) har min Gulldhammar tagit,
Det var en usel færd.

Thorer tæmjer fælan sin i tømme.

2.

Hør du Loke Lewe 3),
Legodrängen min.

Du skall flyga allt landet omkring,
Och leta mig Hammaren igen.

Thorer tæmjer 2c.

3.

Det var Loke Lewe,
Han lät sig gdra Guldwingar 4);

1) Thor (Thorfael). I Norrsta Wisan hos Gylf: Eo-
rekal. I den Danska: Thord af Hassgård.
(Asgård).

2) I Eddan (Hamarsheimt) heter han
Þrymr, samt Þursadrottin. I Danska
Wisan: Loke-Grefwen (Thuse). I den
Norrsta: Fotulen (Fotun).

3) Loke Lejemahd i Danska Wisan. Loke La-
gensam i den Norrsta. Loke Laufeyjars
son i Eddan.

4) Þiaderhamn i Eddan.

Flyger han i Trolletrams gård 5),

Trolletram stodh och smidde.

Thorer tåmjer ic.

4.

Hör du gamle Trolletram

Hvad jag säger dig:

Hafwer du Thorkars Hammar tagit,

Så dölj det icke för mig.

Thorer tåmjer ic.

5.

Thorkars Hammar hafwer jag tagit,

Jag döljjer icke ett ord:

Femton samnar och fyratio

ligger han under jord 6).

Thorer tåmjer ic.

6.

Säg nu Thorkar swar igen:

Han skall aldrig Hammaren få:

Förre än jag får Jungfru Frøyenborg 7),

Den wåna solen tå.

Thorer tåmjer ic.

5) Nordnäsfiell i Danska Wisan. Fotun-
heim i Eddan.

6) Åtta ravstom för ider nehan.
Edda.

7) Fridlefsborg i Danska Wisan. Freja i
Eddan.

7.

Trolletram sänder dig swar igen:
 Du kan ej Hammaren få,
 Förr än han får Fröylenborg,
 Den wåna solen lå.
 Lhorer tåmjer 2c.

8.

Det war wåna Fröylenborg,
 Hon blef så illa derwid.
 Det sprack af hwar finger bloden ut,
 Och rann på jorden ned 8).
 Lhorer tåmjer 2c.

9.

Hör du får Syster min!
 Hvad jag säger dig:
 Huru mycket Guld ger du mig,
 Att jag blifwer Brud för dig 9)?
 Lhorer tåmjer 2c.

8) Herrlig är Eddans målning häraf:

"Wred wardt Freya
 Och flåfede;
 Då flåfades hela
 Asaborgen;
 Blås från bröstet

Smycket Drifing:
 Man-galen flulle du
 Ero mig wara,
 Fore jag med dig
 Till Jötunhem."

9) Eddan angifwer Heimdall såsom upphofsman till detta råd.

10.

Det war Thorkar sjelfwer,
 Han lät Brölloppsblåder skära;
 Så drager han i Trolletrams gård,
 Der han skulle Brud wara.
 Thorer tåmjer ic.

11.

Hör du gamle Trolletram!
 Om här skall Bröllopp stå,
 Så kasta de små bågare bort,
 Vår in med åmbar och så.
 Thorer tåmjer ic.

12.

Det war gamle Trolletram,
 Han war henne intet huld:
 Här må wara en Fahnens Brud,
 Som ej kan blifwa full 10).
 Thorer tåmjer ic.

10) Eddan framställer detta sålunda:
 Då quod Ehrhmer Jag ingen har sett
 Ehurfa-Drotten: Bredare bita
 Hwar såg du en Brud Och aldrig en tåna
 Glupfåre äta? Dricka så mycket.

13.

Swarade Lofe Lewe,
 Han mente winna pris:
 Hon har ej ätit i fjorton dagar,
 Så har hon långtat hit.
 Thorer tåmjer 2c.

14.

Det war gamle Trolletram,
 Han gladdes wid det ord.
 Så snart kom Thorkars Hammar fram,
 Och lades på Brudebord.
 Thorer tåmjer 2c.

15.

Femton woro de små Trollen,
 Som buro den Hammaren in,
 Bruden tar honom med ena hand,
 Och sticker honom under sitt flinn 11).
 Thorer tåmjer 2c.

11) Eddan målar detta uppträde sålunda:

Då log i bröstet
 Florides hjerta,
 När han hårdsinnad
 Hammaren kände.

Thrym drap han först
 Thursas-Drottin,
 Och slog så Jättens
 Hela ätt.

Så snart hon den Hammaren fick,
Öbrar hon gå omkring,
Femton Troll och fyratio
Så lägger hon i en ring.

Thorer tåmjer fålen sin i tömme.

S—R,

A n m å l a n.

Om det är ostridigt, att älskare af den Norska
 diska fornåldrens minnen se sina önskingar upp-
 fyllda, så ofta upptäckten af hittills obekanta eller
 oredigt kända föremål blifwit frukten af forska-
 rens mödor; måste de med lifligt bifall mottaga
 underrättelsen om ett arbete, af hvars förtjenst
 denna tidskrifts utgifware nyligen ägt tillfälle att
 inhämta en närmare kännedom. Detta arbete
 är en Antiqvaristisk resa genom en del
 af det Nordansjeldska Norrige; för-
 fattad af Norrske Capitenen och Divisions-Adju-
 tanten Herr Lorenz Diderich Klüwer,
 medlem af Videnskabernes Selskab i Trond-
 hjem. I handskrift utgör denna resebeskrifning
 112 sidor i Folio, med 65 teckningar öfver
 särskilda fornlemningar. Enligt hvad företas-
 let upplyser, blef författaren år 1810 anbefalld
 att upprätta Militär-Chartor öfver en del af
 Trondhjemms Stift, hvarigenom han fick den
 bästa anledning att afteckna och beskrifwa hvar-
 je i antiqvaristiskt afseende inom detta område
 märkvärdigt föremål. Dessa förrättningar wa-
 rade till Sveriges och Norriges förening år
 1814. Om allt hvad Herr Klüwer under
 nämde år samlat, ingaf han beskrifning till
 det Trondhjemmska Vetenskaps-Sällskapet, som
med

med bifall mottog hans arbete. De följande tre åren 1815, 1816 och 1817 genomreste han största delen af Indherredet, bägge Medesrerne, och Sällbe Prästegård i Norefjorde Fögderi inom Bergens Stift, på bemäldte Sällskaps bekostnad, och ingaf för hwart år beskrifning öfwer sin resa. Den handskrift, som är ämne för närvarande anmälan, innehåller en fullständig samling af dessa ferskilda beskrifningar.

Då någon tid ännu torde förflyta, innan Herr Klåwers resebeskrifning hinner från trycket utgå, hafwa Idunas utgifwars ansett sig skyldige att i förwäg fåsta sina läsares uppmärksamhet wid hans arbete, såsom en föll till wigtiga upplysningar för fornforskaren. I detta afseende hafwa de trott sig böra meddela följande uppgifter.

Bland de minnesmärken, som Trondhiems Domkyrka, till trots af tidens och eldens förhärjningar, ännu har ott framwisa, förekomma flere, som af Schönning antingen blifwit alldeles förbigångne, eller alltför ofullständigt angifne. Till dessa höra: de från 11:te århundradet och framgent ända till Reformationen brukliga Griftenar, samt åtskilliga Runor och Runkinstrifter, hwilka Herr Klåwer

räddat från gidsmissan genom de ritningar han bifogat sina reseanteckningar, under lyckliga försök att förklara deras innehåll.

De af Herr Klüwer i Trondhjems Domkyrka företagne undersökningar hafwa ledt honom till den upptäckt, att de under hvalfwen i Choret anbragte hufwuden, som nästan alla äro gapande, varit mynningar till språkrör, om hvilka Herr Klüwer med skäl förmodat, att de varit inrättade till Munkbedrägerier, helst emedan de gå från de dolda sidsassfrankningar i Choret's öfre del, der Munkarne obemärkt kunde se hwad som föreföll både i kyrkan och i Choret.

För den starka wattuminstrningen wid Nidelwens utlopp och wid Steenkjer, Fjord anföres bewis, som synas omedelsägliga.

Om de serfildta fornlemningarne inom de af Herr Klüwer besökta trakter har han lemnat noggranna och fullständiga beskrifningar. Deraf inhämtas, att en del af hans sadernes land, som han genomrest, är rik på nästan alla slags minnesmärken från hedniska tiden. Serdeles märkwärdig genom mängden af sina fornlemningar är trakten kring gårdarne Helge och Hegge i Stod's Prestegäll. Här förekomma fyra serfildta Domaresäten; en offerhögd, om hwars fordna bestämmelse de tre ännu synlige

stenfötterne under offerbordet vittna; många stensättning, dels runda, dels fyrkantiga; flere bautastenar, ättehögar (Kiempshöje) och skeppshögar. Vid Hegge finnas äfwen tvåanne så kallade Fotangelhögar. Detta slags högar, om de så höra kallas, då de blott höja sig $2\frac{1}{2}$ aln öfver jorden och äro flata ofwanpå, äro mycket sällsynta inom Norriges nordliga områden. I allmänhet hafwa Herr Klüwers forskning, adagalagt, att hans fosterbygd äger ett, i förhållande till Sverige, ganska rikt förråd på de under namn af skeppshögar bekanta forntidsminnesmärken. En af dessa, kallad Sättegrafwen, wid gården Gustad i Etne annex, utgör 40 alnar i längd^{*)}. Därliga ättehögar, af hvilka många höra till bränneldren, finnas äfwen i dessa trakter. Mera sparsamt förekomma bautastenar; men af dem, som Herr Klüwer funnit, äro någre utmärkt reblige. Således utgöra de tvåanne bautastennarne wid Helge hwardera $9\frac{1}{2}$ aln i höjd, en wid Bulsd kyrka 8 alnar, en i Sparboen 7 alnar, en i Vårdalen och en på halfön Aspen, wid Ringswoldsklandet, hwardera 6 alnar; en på Tunderden 5 alnar o. s. w.

*) En Norrsk aln är ungefär en tum drygare, än en Svensk. — Af tre Skeppshögar wid gården Dree Frej, i Nordmör, äro tvåanne hwardera af 70 alnars och den tredje af 50 alnars längd.

Efter forntida Domareplatser (både Tingshögar och stensättningar), offerhus, kloster, kyrkor, borgar och fästningsverk har Herr Klüwer flerstädes upptäckt icke otydliga lemningar. Ruinerna af Munkaby, Tutterbe, Meine och Suneves kloster har han noggrant aftecknat. Det sistnämnda war beläget wid en djup sjellösta, på Sällbe i Nordfjords Fjögderi (Bergens Stift).

De af Herr Klüwer anställda forskningar hafwa gifwit ny styrka åt häfdernas vittnesbörd, och svingrat det mörker, som hittills hwilat öfwer flera forntida händelser. Således synes han, genom noggranna beräkningar af orternas läge och benämningar, hafwa bewisat, att det ryktbara slaget wid Mastarkalv mellan Håkan Adalstens Fostre och Erik Blodux's söner, förefallit wid Frej kyrka på Fredn i Nordmör, ej långt från Christiansund; och att det nuwarande Liavaag varit det fordna Hibringavaag, utmärkt genom Håkan Karls sidsleger öfwer Somewifingarne år 994. Fbr att bereda hwar och en tillfälle att pröfwa styrkan af de skal, på hwilka han grundat sin mening, har Herr Klüwer sorgfälligt aftecknat de båda stridplatserne. — Wid Husaby-gårdarne (i Wörsefogn) och wid Bonås (i Störn) har Herr Klüwer

wer uppspanat wigliga minnesmärken af den widtfrejdade Einar Lambaskälwer och af den under Håkan Karls tid mäktige Odalbonden Orm Lyrje *).

Efter det oförgåtliga slaget wid Stiklastad har Herr Klüwer uppgifwit flera ännu bibehållna kånnetecken; och genom de upplysningar han inhämtat om den wid Alfstahaugs kyrka belägna Alfshögen, och om Kungshögarna i Stördalen, har han sunnit sanningen bekräftad af hwad häfdatecknare ansökt om Norrises öden under Konung Harald Hårfagers flyrlesetid.

Allt mera omständligt angifwa de af Herr Klüwer beskrisna märkwardigheter, kunde leda till minskning af den tillfredsställelse, som läsningen af hans arbete i ett oafbrutet sammanhang ostridigt kommer att medföra. Hwad vi redan anmält, torde wara nog för att wittna om detta arbetes värde, och om den äbla tåflan, hwarmed Sveriges och Norrises fornforskare bemöda sig att sprida lius öfwer brödrarlandens urgamla minnen. Vi tillägge blott såsom allmänna anmärkningar, att Herr Klüwers beskrifningar äro utförda med yttersta noggrannhet, att hans förslagsmeningar äro byggde på säkra grunder, och att hans teckningar uppfylla både fornforskarens och konstliska-

*) Se samt Norske Kongers Historie, sid. 115.

Skarens fordringar. Vid Schönings och
Ströms beskrifningar öfver åtskilliga trakter
af Norrige har han äfwen gjort betydliga
rättelser.

— R —

Utdrag af tvänne bref till Hans Excel-
lence Stats- Ministern för Utrikes
Ärenderne, m. m. Herr Grefve E.
v. Engeström från Profesorn Ma-
gister J. G. Liljegren.

(Af den 28 Februari och 23 April 1820.)

I.

Då det är Ed. Excellence, hwars ynnest be-
redt mig ett tillfälle att besöka Danmarks huf-
wudstad, är det insår Ed. Excellence jag, med
hömjukaste tacksamhet för all mig derjemte be-
wisad godhet, åtswen bdr afgifwa redowisning för
hwad jag under min resa företagit. En full-
ständig redowisning i detta asseende torde dock
ännu wara nog tidig, då jag icke funnat med-
hinna att, så tillräckligen, som jag önskar, be-
gagna de kunskapskällor, som här stå mig öpp-
na; hwarsföre jag också anhåller att wid min
hemkomst, jemte uppwisandet af gjorde anteck-
ningar och samlingor, få ådagalägga, i hwad
mån jag fäst min uppmärksamhet wid de här
företkommande ämnen för wetenskapliga för-
sökringar. Imedlertid tager jag mig friheten att
nu blott nämna något om de samlingar, som
här äro för mig tillgänglige, och af hwilka jag
föfret draga nytta.

De allmänna Bibliothekerna hafwa sedan min hitkomst dagligen varit hufwudsremål för mina syßelsättningar. Att dessa rikhaltiga samlingar äro wigtiga så wäl för en älskare af allmän bokkunskap, som af Nordiskt fornsforskning, är förut bekant; men jag har egentligen måst instränka mig till rådfrågandet af derwarande till Nordiska Archæologien hörande handskrifter. De, som finnas på Kongl. Bibliotheket, äro 1:0 Kongl. Samlingen, hwarunder innefattas både hwad Konung Fredrik III wid Bibliothekets anläggning dit låtit komma, och sednare tillökningar, dels af Konungarne, såsom från Kongl. Hand-Bibliotheket, ifrån Rosenborgs Stott, Kongl. Geheime-Archivet och Konstkammaren, samt Prinsessan Charlotta Amalias esterlemnade Boksamling m. m., dels af enskilda samlingar, hwaraf må nämnas H degs, Gersdorfs, Ulfelds, Reitzers, den Gottorpiska ester Stats-Rådet Müllman, den Grefliga Danneßbld Samsbiska, den Fosbiska och Gramiska, samt den Orientaliska, som är en frukt af de under Konung Fredrik V till Österländerne, och i synnerhet till Arabien, anställda resor.

Utom de ofwannämde, finnas här äfwen Samlingar af Worm, Bircherod, Sperling, Schöning, med flere fornsforskare. Af den sednare finnes något redan färdigt till

trycket, såsom afhandlingen om Nordmännen, och några ännu otränkta stycken hörande till den Norriska resan; en stor del består dock af concept-anteckningar rörande Norrrikes Historia och Statistik.

De här besintliga Isländska handskrifter utgöra: Flateyarsboken, så kallad af Flatey, hwarest den blef funnen, skrifwen omkring år 1387—1390 af Prästmännen Jon Thordsson och Magnus Thorhallsson, och innehållande i två stora Folianter åttiofå Sagor och Pættir; Morkinskinna och Groenlänsskinna, innefattande Norrrikes Historia från Konung Magnus den Gode till Konung Sverres och Konung Gisten Haraldssons tid; samt Thomasskinna, som utom vita Thomæ Cantuar. innehåller Konung Olaf den Heliges Saga. På wanligt critiskt sätt genomgångne af Herr Professorn Doctor Møller, upptagas dessa uti Saga-Bibliothekets Tredje Del, som redan är under trykning. Dessutom förwaras här äfwen några andra handskrifna Isländska Sagor. Texten till Hallmundarqvida är i sednare tider skrifwen med Runor; men blott den derjemte warande Isländska paraphras är på Danska öfversatt.

Stikare äro dessa samlingar i sednare tidens anteckningar rörande Nordens och i syn-

het Danmarks Geographi, Antiquiteter, Linguis-
stik, Historia och Lagkunskap, samt åtskilliga
afhandlingar och Commentarier öfver de gam-
les skrifter. Öfver något, som jag träffat
rörande Sverige, i dessa och i andra Sam-
lingar, har jag tillförene tagit mig frihet att
öfversända förteckning *). Inga Original-Do-
cumenter från medeltiden, jemförlige med den
samling, som tillhör vårt Kongl. Bibliothek, har
man här att söka; de finnas på Gebeime-Ar-
chivet, och i allmänhet mindre tillgänglige. • •

2. Sju ms Samlingar innefatta många
Originalskrifter från åtskilliga tidevarf, men
också till en stor del affskrifter af Isländska
Sagor, bland hvilka åfwen några äro collatio-
nerade med flere Originalhandskrifter och särde-
ge att utgifwa.

3. Drottiska Samlingarne, hvarde-
wer en fullständig Katalog blifwit af trycket
utgifwen.

4. Åtskilliga Samlingar af blans-
dadt innehåll.

Bibliotheket är öppet hvarje förmiddag
mellan kl. 10 och 12. Herr Justitie-Rådet och

*) Se Allmänna Journalen 1820, N:o 16.

Professoren Werlauff har behogat tillåta mig att på stället begagna dessa samlingar något längre tid, än Bibliotheket till allmänhetens tjänst wanligen hålles öppet. Herr Justities Rådet har åswen haft den godheten att, på Herr Professor Castbergs caution, lemna mig böcker härifrån till lån. = Inga handskriffter få utan serstildt Kongligt tillstånd utlånas, icke ens tryckta böcker, utom åt en Dansk ämbets, eller tjänsteman, eller åt den, som har caution af en sådan.

Universitetets Bibliotheket är i detta afseende mera brukbart; böcker utlånas derifrån utan caution, men Isländska handskriffter blott med Arne-Magnånska Legatets, Consistorii Academici m. m. tillstånd. Det hålles öppet mellan kl. 10 och 2. Under denna tid träffar man här en mängd Litteratörer, åswen från landet, hwilka jemwål få låna böcker ut med sig; ofta såndas böckerne dem tillhanda med posten, utan att låntagaren sielf behöfwer infinna sig för att afhämta dem. Den af Litteraturen och Bibliothekerne så högt förjente Sver. Bibliothekarien Herr Professor Nyerup, åswen som Under-Bibliothekarien Herr Doctor Bloch, hafwa all möda osparad att wara dem till tjänst, som rådfråga dessa samlingar: för egen del har jag af deras behågenhet erhållit flersaldiga wedermålen.

De handskrifts-samlingar här finnas, äro:
 1:o Den Arne-Magnånska, bestående af 379 folianter, 901 qvarter, och 481 band i mindre format. Bland dessa finnas wäl äfwen gamla klosterböcker, Theologica, Computistica, Cosmo-Geo-Topo-graphica m. m. samt några nyare skrifter; men största delen utgör Isländska Sagor, Lagböcker, o. s. w., förbrände till samma gamla Litteratur. Det är dock ej bandens eller numrornas antal, som angifwer mängden af samlingens ferskilda delar; ty i samma band äro, liksom i våra Stockholmska Codices, ofta ända till 10, 15 och 20 sagor och handlingar sammanbragte. Så innefattas under en nummer ej mindre än 7 exemplar af fragmentet om Bråwallaslaget, utom en mängd andra documenter derjemte. Stundom träffas till och med olika Sagor under lika titel; till exempel N:o 521 i 4:o *Amfoda Saga*. . . . Att i en så rik samling förekomma ej blott ett stort antal olika handskrifter af de Sagor, som finnas på vårt Kongl. Bibliothek, utan ock många andra, äfwen som handskrifter af olika godhet och värde, men som i allmänhet förtjena forskarens uppmärksamhet, i synnerhet wid redactionen af en kritisk text, lär man snart att inse. Bland Lagböckerne träffar man obetydligt, egenteligen Swenska; men så mycket flera och

bättre Norrsta och Skånska *); äfvensom och några andra Documenter från Skåne, till exempel Erke-Bisshop Birgers Donation af gods till en Måpas hållande i Kraftskyrkan i Lund, och stadgar om Gudstjenstens föråttande derstädes. Sjelfwa Originalen finnes i Fol. N:o 292, egenhändig underskrifwet af Erke-Bisshopen och Påfelig Legaten Arcimboldus. Sfwert ett annat gammalt Swenskt manuscript härstädes har Herr Professor Nyerup lemnat fullständig underrättelse i Scandinaviskt Museum för 1798, i Bandet.

Bland Arne-Magnusiska Legatets tillhörigheter finnes äfwen en samling af 1:0 330 Ländska Vermbref (Kälskinnsbref, sem til woru estir Af. Prof. og Arch. Secret. Arna Magnússon). Brefwen äro inalles 1601 stycken, hwærlwa finnes ett fullkomligt Register på 388 sidor i folio, hwari de äro uppförde i Chronologisk ordning från år 1300 till år 1675; de af oangifna årtal utgåra en sersild bundt.

Hit hbr äfwen en dylik samling af 2:0 Diplomata Norvegica, innehållande 1875 Vermbref. Af dessa innefatta

*) Dertill hbr den i sitt slag egna, med Runor friska Pergaments-Coder i Octavformat N:o 28 af Skåne-Lagen. = = =

Fasc. 1—4. Konungabref af 13:de, 14:de och 15:de århundraden, och Väsliga Bullor af 12:te och 13:de Seklerne.

Fasc. 5—20. Trondhiems Bref.

Fasc. 21—25. Bergens Bref.

Fasc. 26—50. Stavangers Bref (414 stycken).

Fasc. 51—99. Öpflo bref 1120 stycken, bland hvilka äfwen några från Hammer *) och Skara. Här förekomma äfwen Konungabref.

Fasc. 100. Bref rörande Norska Barne, Fårbarne, Hialtland och Orknobarne. Äfwen lösa Sigiller och fragmenter finnas tillwaratagne, såsom 14 Kungliga, och 48 stycken Erke-Biskopars, Biskopars, Abboters och andra personers.

Till denna Arne-Magnånska Legatets Diplom-Samling öfverlemnades år 1782 tvänne andra samlingar, nämligen 30 Moskviska Diplomata. Fasc. 1. St. Annå flösterbref mellan år 1268 och 1537; 43 stycken, hvaribland tvänne Bullor af Päfwen Alexander.

*) Borden en ansenlig Norssk Köpstad. Nu hamma-
mersgård i Hedemarkens Fogderi.

Fasc. 2. St. Mariæ klosterbref mellan 1387—1458. Tre stycken.

Fasc. 3. Privata Diplomata mellan 1300—1354, 5 st., hwartill äfwen blifwit lagdt: Frederici III, Danorum &c. Regis Litteræ commendatitiæ Ottoni Sperlingio, Medico Aulico peregre ituro datæ. Castr. Hafn. 28 Jul. 1651; och

4:o Diplomata ad Ducatum Zwerinensem & vicinas regiones pertinentia ab anno 1287 ad 1532, 112 st. Men till följd af Kongl. Resolution genom det Danske Cancellie, hafwa dessa Documenter, enligt ett under förredningen af Herr Etats-Rådet Thorkelin skrifwet betyg, blifwit till Stor-Hertiglige Mecklenburg-Schwerinska regeringen öfverlemnade den 19 Junii 1817.

På Universitets-Bibliotheket finnes äfwen 2:o Rostgaardska handskriftssamlingen, i åtskilliga språk och wetenskaper, hwaria bland äfwen en del rörande Nordiska historien och fornhäfberne, dock mest skrifwet i sednare tider. Här träffas anteckningar af Rostgaard, Bircherod, O. L. Worm, Bellejus, Syv, Gerner m. fl.

3:o Ett förråd af åtskillige Lärdes hit skänkte mindre handskriftsamlingar, af blanz

dadt innehåll. Bland dem, som angå Nordiska Litteraturen, äro Bartholini och Bircherosodii arbeten och samlingar, i flere Tomer, de betydligaste. — Hit hvara äfwen Kapten Abrahamsons anteckningar i Runologien och Antiquiteterna, samt flere dylika.

4:o J. C. Kallii Collectio Manuscript., angår blott Orientaliska Litteraturen.

5:o Collectio Fabriciana eller Auctores veteres cum Codd. Mss. collati, item Codices manu exarati Vett. et Recent. ex Bibliotheca J. A. Fabricii superstites, nec non quædam Mss. H. S. Reimari, J. A. Hofmanni & H. W. Gerdes, hvilka alla, enligt den tryckta förteckningen öfwer denna Boksamling, sid. 195—240, sbr Bibliotheket inköptes.

Commissionen för Oldsagers Öpbewaring förwarar äfwen härstädes största delen af sina fornlemningar, till dess mer tillräckliga rum dertill hunnit blifwa inredda. Ehuru Samlingen först år 1807 är begynt, såflar den redan i fullständighet med de äldre i denna wäg, och äger en mängd både kostbara och i sitt slag egna stycken. Derifrån har

Har dock en del dupletter blifwit aflemnade till den redan betydliga filialsamlingen i Odense. De stå under speciellt inseende af Secreteraren, som för det närvarande är Herr Thom-
 sen, en man, hwilken med ett utmärkt nit för saken förenar både lärdom och smak, och hvars åtgärd wid den förträffliga uppställningen af det redan ordnade synes vara en borgen, att det hela skall i system wisa oss våra fornlemningar, och att antiqvarien genom en förteckning och beskrifning af samma hand skall finna åsigterne af Nordiska fornwerldens minnesmärken betydligen utwidgad. Då en sådan förteckning, i följd af samlingens ännu fortfarande tillwärt genom insändning af fornlemningar från alla orter — på hwilket sätt denna samling tillkommit — icke så snart kan hinna utgifwas, hafwa imedlertid flere under rättelser om hwad den innehåller blifwit i Commissionens Annaler *) allmänheten meddelade.

Efter en bland dessa samlingar förwarad metallbild, som man anser vara Thors, och blifwit funnen på Island, är bifogade teckning tagen. (Se Tab. 2. Fig. 3.) Åstundas afgjutning af
 8. Håst. R

*) Ett nytt häfte af dessa är nu under arbete, och begynnes med en afhandling af Herr Thom-
 sen, om de gamle Gullbracteaterne upplöst med teckningar af 80 dylika.

fielswa bilden, må ansökning derom göras hos
Commissionen.

Här förwaras äfwen *Abildgaard's* Antiqvariska ritningar. *Abildgaard* war Ritare och medföljde *Archivarien Langebek* på dennes Historiskt = Antiqvariska resa 1753 och 1754 i Sverige och orterne kring *Estersjön*, hvarföre häribland äfwen finnas teckningar af några fornlemningar i *Edtha Nise*, och i synnerhet från *Gottland*. Men som han år 1755 blef *Archivets* Tecknare, och på offentlig befohl nad gjorde en resa ionom de *Danska* landstaperna för att der afdredna äldriga minnesmärken, år samlingen af sådana mera betydlig.

Jag äger förhoppning att framdeles få del af gamla Documenter i *Geheime-Archivet*, som kunna upplysa vår forntids bruk och seder, samt äfwen de *Svenska* häfverne. Sina egna samlingar, samt bref och anmärkningar under resan och wistandet i *England*, m. m. har *Herr Etats-Rådet* m. m. *Thorkelin* haft den godheten att wisa mig. En del deraf utgör anteckningar ur gamla *Permebref* och andra forntidshandlingar, äfwen som en del angår *Celtiska* språket, hwaribland äfwen: *A comparative view of certains words from different dialects of the ancient Celtic Language, shewing the analogy between them, nämligen 1:o Eng*

1:0 Irish; 2:0 Cornish; 3:0 Manks, called by the Natives Gailck; 4:0 Gaelic, called by the English Erse, by the Natives Gaoidheilg; 5:0 Welsh, called by the Natives Cymraeg; 6:0 Irish, called by the Natives Ghaoidheig; äfvensom Donnachadh Macantsaoir's Gaelich Poems: Orain Ghaidhealaih, fr. 1790, 8:vo. En frifwen samling af dylliga qwäden har Herr Etats-Rådet gunstigt tillåtit mig att låna och begagna.

Hos Hans Excellence Herr Grefwe Danesfelds Samsde, hwilken desutom behagat wisa mig mycken ynnest, har jag haft tillfälle att se de antiqviteter, som wid gräfning och undersökning af höggarne på Samsd blifwit funne; jemte andra fornsaker, träffade i jorden både på Samsde och wid Gifensfeld.

Flere enskilda myntsamlingar äro ganska betydliga. Herr Biskop Münters innehåller blott antiker: Grekiska (3000), Romerska och Arabiska. Secret. Thomsens, bestående af de fordna Guldbergska och Holstenska samlingarne, som sedermera blifwit betydligt riktrade, till antalet 14000, utgbr icke endast Grekiska (2000) och Romerska (3000) af utmärkt wärde, ehuru blott sådana finnas i ädlare metall, hwilka ej södrekomma i annan, samt en särskild samling af eftergjorda eller understuäna antiker; utan äfwen medeltidens och nyare tiders mynt,

samt en del hörande till konstens historia. Bland andra sällsamheter i den Skandinaviska afdelningen, som är ganska betydlig, finnas äfwen Nornebymynt, ett Landscrona-mynt, m. m. Derigenom att piecerna i allmänhet äro väl bibehållna, får man anledningar att rätta uppgifter, som härflutit från mindre tydliga exemplar; till exempel på det mynt, som tillskrives Konung Björn, i anledning af den i winklarne af ett kors förekommande figuren D , som man ansett för ett B, synes här tydligt Munkbofstaswen G (G), hvarföre det snarare bde hänföras till Erikska Konungaätten. Timms samling (nästan endast silfver- och gullpiecer) beräknas till 12000, bestående lika Iedes af antiker och sednare tiders wynt, samt Skandinaviska, och i synnerhet Danska medaljer. Herr Professor Ramus arbetar på ett serskildt verk öfver alla hitills kända, i allmänna och enskilda samlingar befintliga, gamla Danska och Norska mynt, hwilket kommer att utgifwas på samma sätt, som förteckningen och beskrifningen öfver Kongl. Danska Mynt-Cabinetet, af hvars första del detta verk blir en betydligt förbättrad upplaga.

Öf bland företag att befrämja utspridandet af vår fornkonst äro de allmänna föreläsningarna deröfver anmärkningsvärda. Herr Professor Finn Magnusen, som träget sörstat i Nordiska fornspråket och urfunderne, äfwens

såväl som i andra folkslags språk, Mythsystemer och Arkæologi, samt deröfver hållit enskilda föreläsningar, håller nu, till följande af Kongligt förordnande, föreläsningar öfver Nordiska Mythologien och Arkæologien offentligen på Universitetet, och, med sýstning till de Gamles bildande konst, äfwen på Kunst-Academiet. I en af Vetenskaps-sällskapet belönad afhandling har Herr Profesorn framställt Edda-Lärans gemenskap med Indiska och andra fornwerldens Mythiska och Kosmogoniska föreställningar: under rättelser härom äro i Dansk Litteratur Tidende meddelade.

Wid Herr Profesorns Edda-Lectioner gifwes en ordgrann tolkning af texten, hvarjemte Mythsens åsýstning, enligt hwad i förberämlte afhandling är framställt, utvecklas. Men emedan denna skrift, innehållande hela systemet i sitt sammanhang, ännu är outgifwen, hålles en serffild föreläsning, hwarwid Mythsystemet i sammandrag genomgås, dess Symboler, rbrandewerldens, Gudarnes och menniskornes uppkomst m. m. förklarås; hvarjemte ådagalägges, huru genom afgudapresterne, hwilka, såsom sina Gudomligheters synliga representanter, ansågos eller togos för sjelfwa Gudarne, mycket historiskt inkommit i Mythologien, hwilket wansållt den och misfledt de fleste forskare. Det hufwudsakligaste af dessa framställningar kommer snart att i den anmänte Edda-öfversätt

ningen bekantgøres. For at på forhånd væge leda sine åhbrere inom fornwerldens område, föreläste Herr Profesorn Bidrag till en Nordisk Arkæologi, hwaraf en del är tryckt i Månadskriften Hesperus.

Utom det att denna wetenskap, i likhet med alla andra, för ett sådant offentligt föredrag sättes i ett för dess egen natur påsande system, då den behandlas af sin egen man, och i synnerhet en sådan man som Prof. Finn Magnusen, som med widsträckt lärdom och djup insigt i gamla språken förenar redighet och kraft i framställningen, blir den tydligen bibragt ungdomen, hwarigenom andan för kännedom om högsta försäders tänkesätt och häfder verkksamt lifvas och utbreddes. Den numera allmänt i Norden väckta andan för denna kunskap, och de till Kongl. Commissionen för Oldsagers Opbevaring från alla Danska landskaper insända fornlemningar och inberättningar, torde wisa, att Herr Sedorfs och Herr Profesors Sjögbergs föreläsningar derpå haft ett icke otydligt inflytande, åtminstone den förtjenst, att hos det uppväxande släktet implanta häg för iakttagande och värderande af fäderne-sländets åldriga minnesmärken, hwilken häg sedermera, så wäl af dessa, som andra lärdes skrifter underhållen, redan medfört mera gagnande verkningar, än alla genom Borris och Peringskölds föransjaltande utkomne Kongl.

befallningar om Antiquiteters wårdande och uppgifwande.

Äfwen för det lefwande språkets utveckling ur desß egna rötter drages serfild försorg. Med hwad framgång den Commission, som har sig uppdraget att författa Danska Ordbooken, werkat för detta ändamål, genom samlingar ur gamla och nya skrifter, samt serfildta landskapsord, m. m. kan af Kongl. Wetenskaps-Sällskapet skrifter inhämtas. För Nordiska språkforskare äro i dessa samlingar wigtiga biträden, då der, utom många Dialectsamlingar, äfwen förwaras Jon Olsson's Supplement till Thres Glossarium. På Kongl. Bibliotheket finnas några gamla anteckningar öfwer Norrsta Dialecter, öfwer Bornholms Dialect af Urne, Swa boe's Färdiska Lexicon, och Qvæair (qväden), hwaraf tillika en nyare, af Theol. Cand. Herr E. Lyngbøve skrifwen samling befinnes hos Herr Professor P. E. Müller.

Det är dock ej ensamt af den döda bokstafwen i gamla handskrifter och böcker, som man under wistandet härstädes kan widga sitt kunskapsförråd. Det är icke heller endast i skrifter af Herrar Muntzer, Thorkelin, Thorslacius, Nyerup, Müller, Finn Magnusen, Werlauff, Ramus, Thomsen, Grundtvig, m. fl. Jäe mindre genom sitt förekommande umgänge, än genom de af dem i serfildt utgifna

werk och i lärda Samfunds handlingar meddelade upplysningar, lemna desse wördnads värde wetenskapsidlare åt en älskare af grundelig kannedom om nordens fornhälder både medel och efterdömen till ett allwarligt bearbetande af Arkæologien, så wäl i system, som till utbredande af dess serfildade delar. * * *

 II.

Såsom ett litet postscriptum till hwad jag för hast åran nämna om mina förättningar härstädes, torde jag få gbra några tillägg. Till en bërjan företog jag mig att genomgå de härwarande stora, många och sakrika samlingarne, för att derigenom både erhålla en fullständig öfversigt af hwad här finnes, och nämare låra känna hwad värde de olika skrifterne kunde äga, så wäl för Litteraturen och Historien, som för mig och mitt bemödande om Nordiska Arkæologiens bearbetande. Sedan blef det således serfildt de Isländska handskrifterne, som borde komma under stårskådande. Af dessa söler jag begagna de bästa, dels för att deraf någon gång, då det är nödwän-

digt, taga afskrifter, dels till öfversättningar och till andra Arkæologiska och Lingvistiska forskningar. Af detta skäl war det mig behöfligt att längre än den tid, Bibliothekerne woro öppne, få tillgång till dessa urfunder: jag sökte då tillstånd att få hemtaga några till begagnande. Så snart jag ei begärde några af Bibliothekets yppersta dyrbarhet och tillika tillkännagaf, att jag hade mig noga bekanta de pligter, som ålago dem ett sådant tillstånd förbrunnades, emedan jag sjelf ingått i tjänstgöring wid Bibliotheker, erhöi jag straxt, utan något hinder och dröjsmål, hwad jag önskat. På min skriftliga ansökning swarade Öfver-Bibliothekarien wid det Kongl. Bibliotheket, Herr Geheime-Conferentz-Rådet m. m. M o l d e n h a u e r: "Med den mest udmerkede Agtelse for Deres litteraire Beskrævelser og med uinfrænket Tillid til deres retskafne Tænkemaade giver jeg uden mindste Betænkelighed mit Samtykke til at de af Dem önskede Manuscripter af nyere Afskrifter under Dens Ophold i Kibbenhavn succesive maatte meddeles Dem fra det Store Kongl. Bibliothek til Afbenyttelse i Dens Bolig." Liden och ändamålet för mitt wistande hafwa dock ej funnat tillåta mig så långvariga arbeten, som behöfdes för widlyftigare afskrifter och det derjemte oundgängliga, ännu längre tid fordrande, noggranna collationernas

det af de olika, dock hwar för sig goda, Codices; i synnerhet som jag ej på en gång kan begära flere, utan den ena efter den andra successive får nyttja. Ur Flatsboken har jag afskrifwit och på Swenska öfversatt: Verdåtelser om Endride och Erling, samt Elisafrodes Saga, hvilken jag äfwen collationerat med ett Membran-Fragment, ibland Arne-Magnånska samlingen på Universitetets Bibliotheket. Med denna har jag syfelsatt mig, ibland annat äfwen derföre, att den huswudsakligaste händelsen i härwarande handskrifter framställes såsom timad i Sverige; då deremot, enligt den Stockholmska Codex och Arne-Magnåns anteckningar, samma händelser tilldragit sig i England. — Bjargbuá Þáttur eller Hallmundar-qwida, hvilken jag utskrifwit ur en Membran bland Arne-Magnånska samlingarne och jemfört med tre olika Stockholmska, och än flera Köpenhamnska Codices, hwaribland äfwen den på Kongl. stora Bibliotheket med Runor tecknade, ärnar jag framdeles utgifwa med Latinssk och Swenssk öfversättning, torde hända såsom Disputation i Lund. Fostbrædra-Sagan eller Sagan om Thorgeir Havarðson och Thormod Kolbrunn-skald, hwaraf wi i Stockholm hafwa ett par, men alldeles otillförlitliga exemplar, håller jag på att öfversätta; liksåledes

Eduns Pattr, Karl Besals m. fl. De
sistnämnde äro af mindre widd; men den sbr
ra fordrar lång tid, emedan den är ganska
widlyftig och full af verser.

Utom förberedelserne till en fullständig
systematiskt uppställning af Nordiska Fornhåf-
derne, är jag syfvelst att anteckna och samla
till afhandlingar öfwer ättskilliga delar deraf,
till exempel i gamla Geographien och kunsta-
pen om särskilda forntidslemningar.
Öfwer de Gamles wapen, samt Nord-
boernes forndna sjöwäsende och ser-
skilda skeppsarters beskaffenhet, med
dertill hörande teckningar, hoppas jag snart
hafwa afhandlingar färdiga. Anteckningarne
öfwer de metriskä Munstrifterne äro färdiga till
trycket, och torde här utkomma. Fornskålda
Tal eller förteckning och historiska uppgifter om
forntidens mest ryktbara Skaldar och
deras skaldestycken, kommer att bifogas
efter Thormod Kolbrunsskalds Saga.
Anmärkningar öfwer förstecknets olika
heter på Nordiska fornlemningar,
med afseende på Munstensforskene,
äro redan gjorda, men de derwid erforderliga,
nära 300 teckningar fordra mera tid. Runor-
ne och Runmonumenterne, eller Skan-
dinavernes gamla skrifkonst, jemte de derafter

bibehållna minnesmärken, blir ett widlyftigare verk, hwartill jag erhållit mera materialier i Sverige, än i Danmark. Den samling af Isländska Ordspråk, som jag gjort ur Sagor och andra anteckningar, med begagnande af Rugmans och Peringskölds, war redan så fullständig, att den upptagit alla de i många smärre här befintliga samlingar funna ordspråk. Etymologisk Ordbok öfwer de gamla Nordiska namnen, både Mytiska och Historiska, har jag här fått tillfälle att betydligt rikta och utwidga. Till dessa båda sistnämnda verk får jag här förläggare, men i Stockholm wågade ingen derpå. Till Linguistiska forskningar äger och nyttjar jag de rikta anledningar, som genom handskrifter och tryckta verk samt lärda infödingars umgänge erbjudas. Dessutom lemna serfilda samlingar i denna wäg ännu widare hjelpredor, så wäl i allmänhet, som till ett Nordiskt Dialect-Lexicon. Dertill har jag samlat, dels ur Danska Topografier, dels af serfilda afhandlingar i detta ämne, till exempel Swaboe's Färdriska Lexicon, Urne om Bornholm, samt flere andra handskrifne samlingar på Kongl. Bibliotheket öfwer Nordiska Dialecterne.

Thuru jag måste utbedja mig friheten att först wid hemkomsten närmare redowisa för mina företag, har jag dock ansett mig skyldig

nämna något om hwad jag utråttat, för att på något sätt ådagalägga mitt bemödande att, så långt jag förstår, genom arbetsamhet upp, nå min ynnessfulle befördrares systemål *).

*) Genom skrifvelse af den 8 Junii 1820 till en af Idunäs utgifvare, har Herr Professor Liljegren tillkännagifvit, att han till Julii månad, då han måste vara betänkt på återresa, hoppades hafva fulländat granskningen af de Nordiska fornskrifter, hwilkas förskådande, under hans nuvarande wistande i Köpenhamn, utgjort målet för hans syfvelsättning. Hans anteckningar om de med Runor skrifna verser äro i Skandinaviska litteratur-Sällskapet uppläste af Herr Professor Nyerup, bland hwars skrifter de blifwa tryckte.

Fornlemningar från Ångermanland.

(Inskändt.)

Nämndemannen Jacob Pehrsson i Gødens By, Junsela Socken och Resele Pastorat af Södra Ångermanland, hade år 1812 om sommaren gjort ett swedjesälle, 3 fjerdingswäg från Byn i wilda stogen, der hwarfen landswäg eller några slags boningsplatser i mannaminne funnits. År 1814 i September månad, då han afbränt swedjan och med hucka skulle nedmylla sådesrågen, uppgräfvde han en hammar af blekgul sandsten (sådan som ej finnes i Ångermanland), och spetsig mot begge ändarne. Skafthålet war rundt och hade fring mynningen en upphöjd kant; hwarförutan falsar gingo på begge sidor ända ut till hammarens tvänne ändar, hwilka woro gjorda i form af kulor, om en tum diameter. Hammaren war ungefär 6 tum lång, wälbehållen och med owanlig sorgfällighet bearbetad. Wid samma tillfälle fann nämnde Jacob Pehrsson äfwen en Thorwigge af flintsten, som likaledes ej står att träffa i Ångermanland, utan måste till busbehof södras från Stockholm. Stället, der dessa älderdomslynd gjordes, ligger en mil på sidan af Ån-

germanån (som är segelbar 9 mil), 3 mil från gränsen af Åsele Lappmark och 18 mil från nämde flods utfall i hafvet wid Hernds sand. På Prosten Berlins anmodan öfverlemnade jag dessa Antiquiteter till Profes- sorn Geijer i Upsala, för att förvaras af Östhiska Förbundet, jemte en Offerknif af flintsten, som jag sjelf fick af en bonde i näm- de socken och Mo by, och som han funnit i en hög på sin åker. Denna hög besåg jag wid min genomresa 1817; den tycktes hafwa söga likhet med wanliga årthögar i afseende på for- men, hwilken war aflång, så att högens längd war öfwer 30 alnar, men bredden under 10. För öfrigt war den bewärd med årminstone 100-årig skog, och någon utgräfning i sednare tider, som funnat förändra dess form, hade jag ej anledning att förmoda. All vidare undersökning war mig ombilig för min skyn- dande resa.

EL. LIDFORS.

Runsten wid Oppeby, i Östergötth-
land, Ödre Härad och Sunds
Socken.

De från och med Helsingeland till och med Östgötha slättland så ofta förekommande Runstenar upphöra wid början af Kinds härad mot norr, och återträffas ej på en sträcka af 9 till 10 mil, förr än omkring Ekfj. Det enda mig bekanta undantag häruti göres af en 5 alnar hög, rektlig och enkelt på en marginal-slinga ritad sten wid Oppeby, i Sunds socken *). Denna brist är så mycket mera anmärkningsvärd, som uppreste, äfwen förskris stade, stenar inom nybnämnde trakt icke äro sällsynte; af hwilket sednare slag en finnes i Westra Eneby Socken wid Hofby, och tvåanne i den närbelägna Ödra Wi Församling af Galsmare Län.

Ett betydligt misstag har Broocman begått, då han i sin år 1760 utgifna beskrifning om Östergötthland (2:dra delen, sid. 70) anför, att "bland gamla minnesmärken inom Sunds Socken, varit wid Oppeby by en Runsten till 5 och en half alns höjd ofwan jord, som för någon tid sedan blifwit sönderslagen och

*) Se Tab. 3 Fig. 1.

och förslödd." Långt ifrån att vara sönderslagen och förslödd, finnes nämnde Runsten ännu ganska väl behållen, och kan, för sin owanliga längd, icke blifwa obemärkt.

Af stenens inskrift läses utan svårighet:
 ni þi r: biorn: reisir: stein: iftir:
 grein: Ga þur: sin: auk: steinu:
 si . . . sina.

Bemärkandet att fullständigt uttrycka meningen torde vara fruktlöst, då mot inskriftens slut flera runtecken blifwit oläsliga.

Frågawarande Runsten har sin plats wid Dypeby Hemman, nära intill Eddergårdens bygata, 100 fleg från den landsväg, som löper mellan Sunds och Stutstorps gästgifwaregårdar. Då stenen år 1818 den 27 Augusti afmättes, befanns, att den med framsidan lutade åt gatan 2 alnar 9 tum utöfver foten. Stenens höjd på midteln war 5 alnar; dess bredd wid jorden 1 aln $4\frac{1}{2}$ tum; tjockleken nedifrån uppåt ifrån 10 till 6 tum.

und (bestenfalls) durch die an mich gerichtete
den oben beschriebenen Inhalt zu bekräftigen
genügt, und die Bescheinigung, dass die
Länge der Bescheinigung...

Die Bescheinigung ist für die Dauer von
1 Jahr zu gelten, und die Bescheinigung
ist für die Dauer von 1 Jahr zu gelten.

Die Bescheinigung ist für die Dauer von
1 Jahr zu gelten, und die Bescheinigung
ist für die Dauer von 1 Jahr zu gelten.

Die Bescheinigung ist für die Dauer von
1 Jahr zu gelten, und die Bescheinigung
ist für die Dauer von 1 Jahr zu gelten.
Die Bescheinigung ist für die Dauer von
1 Jahr zu gelten, und die Bescheinigung
ist für die Dauer von 1 Jahr zu gelten.
Die Bescheinigung ist für die Dauer von
1 Jahr zu gelten, und die Bescheinigung
ist für die Dauer von 1 Jahr zu gelten.

hvi — lar, med öpna

A single staff of music in treble clef. The first measure contains a whole note G4. The second measure contains a quarter note A4, a quarter note B4, and a quarter note C5. The third measure contains a quarter note D5, a quarter note E5, and a quarter note F5. The fourth measure contains a quarter note G5, a quarter note A5, and a quarter note B5. The lyrics "hvi — lar, med öpna" are written below the staff, with a horizontal line under "hvi" and a small "u" above the "ö" in "öpnä".

A piano accompaniment consisting of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a whole note chord of G4, B4, and D5. The lower staff is in bass clef and contains a whole note chord of G2, B2, and D3. The piece concludes with a double bar line and a repeat sign (two dots) in both staves.

Sång på OSCARS dagen

Det gamla Gö-tha Le-jon hvi-lar, med öpna

Tempo di Marcia *p*

ö-gon solver det. Dess dröm är om de brut-na pilar

f *p*

och om de rif-na jä-gar-nät. Fridler i Nord, fridler i

f *p*

Sö-der och glädjen bär han i sin famn. Då klinga

Df *8va*

8va

vi med gla_sen Brö^oderj och sjunga hans och OSCARS

p

Chorus
namn. Då klinga vi med glase_n, Brö^oderj och sjunga

f

hans och OSCARS namn.

ff

Ad. co.

hans och OSCARS

Bröder) och sjunga

